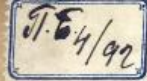

Hibler

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 14327

Q. CURTI RUFII

HISTORICARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBRI QUI SUPERSUNT

2

E. HEDICKE

7 RECENSUIT

ACCREDIT TABULA GEOGRAPHICA

BEROLINI

APUD WEIDMANNOS

MDCCLXXVII

PRAEFATIO.

Quae ratio in emendandis Q. Curti Rufi historiis sequenda sit, quoniam alio loco accuratius exponam, hic sufficit monuisse omnem emendationem a codicibus Bernensi (no. 451), Florentino (plut. LXIII cod. 35), Leidensi (no. 137), Parisino (no. 5716), Vossiano (Q. 20) repetendam esse. adparent quidem in his quoque codicibus hic illic interpolationis vestigia, tamen illa labe liberi sunt quae saeculo maxime xiii vel xv reliquos foede corripit. eidem autem in duos ordines segregandi sunt, quorum alter diligentius, alter negligentius scriptus est. alter complectitur codices Bernensem, Florentinum, Leidensem, Vossianum, alter iam solum Parisinum: sed videntur eiusdem ordinis fuisse Modi codex Coloniensis et aliquot codices, quorum paucae tantum schedae supersunt: dico Darmstadiensem, Virceburgensem, Vindobonensem, unde intellegitur codicis archetypi quem vocant scripturam cognosci e consensu utriusque ordinis: ubi dissentiunt ordines considerandum est, quid sequendum videatur.

Iam exponendum est, quod consilium in hac editione se-

Carolus Sintenis dico — iam non possum, quoniam eum ante hos quattuor menses dira mortis necessitate correptum esse sciunt lugentque mecum omnes qui his litteris operam dant.

Scripsi Servestae Anhaltinorum m. Augusto a. MDCCCLXVII.

Q. CURTI RUFII

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBRI QUI SUPERSUNT

NOTAE:

- A*: codices *BFLPSV* sive universi sive quot quoque loco servati sunt.
B: cod. Bernensis 451 saec. X.
C: codices *BFLV* sive universi sive quot quoque loco servati sunt.
F: cod. Florentinus plut LXIII cod. 35 saec. XI (incipit a verbis III, 10,6 *vix gladio futurum opus*).
I: codices interpolati.
L: cod. Leidensis 137 saec. X.
P: cod. Parisinus 5716 saec. VIII.
S: schedae Vindobonenses 492 (hist. prof. 622) saec. X (continent verba X, 6,22 *id inpetratum est* usque ad finem).
V: cod. Vossianus Q. 20 saec. X.
 *: litteram erasam indicat.

Q. CURTI RUFII

HISTORiarUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER III.

- (1) Inter haec Alexander ad conducendum ex Peloponneso militem Cleandro cum pecunia misso Lyciae Pamphyliaeque rebus compositis ad urbem Celaenas exercitum admovit. Media illa 2 tempestate moenia interfluebat Marsyas amnis, fabulosis Graecorum carminibus inclitus. Fons eius ex summo montis cacumine excurrens in subiectam petram magno strepitu aquarum cadit: inde diffusus circumiectos rigat campos, liquidus et suas dumtaxat undas trahens. Itaque color eius placido mari similis 4 locum poetarum mendacio fecit: quippe traditum est nymphas 10 amore amnis retentas in illa rupe considerare. Ceterum quamdiu 5 intra muros fluit, nomen suum retinet: at cum extra munimenta se evolvit, maiore vi ac mole agentem undas Lycum appellant. Alexander quidem urbem destitutam ab suis intrat, 6 arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus caduceatorem praemisit, qui denuntiaret, ni dederent, ipsos ultima 13 esse passuros. Illi caduceatorem in turrem et situ et opere 7 multum editam perductum, quanta esset altitudo, intueri iubent ac nuntiare Alexandro, non eadem ipsum et incolas aestimatione munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse, ad ulti-

Q. Curti Rufi historiarum Alexandri Magni Macedonis liber III scripti: CURTI RUFII HISTORiarUM INCIPIT LIBER TERTIUS *V*, inscriptio libri nulla est in *BLP*, *F* ab initio mutilus incipit demum a verbis III, 10, 6 'vix gladio.' — 1. Peloponneso *Zarotus*: peloponneso *A*. — 4. Marsyas *P*: marsus *C*.

hastae, quidam lignum igni duraverant. Hos quoque duo milia
 8 equitum ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo
 milium pedester exercitus venerat, ducenti equites. Cum his
 9 erant ignobiles aliae gentes: duo milia peditum, equitum dupli-
 cem paraverant numerum. His copiis triginta milia Graecorum 5
 mercede conducta egregiae iuventutis adiecta. Nam Bactrianos
 et Sogdianos et Indos ceterosque rubri maris accolae, ignota
 10 etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri. Nec
 quicquam illi minus quam multitudo militum defuit. Cuius (5)
 tum universae aspectu admodum laetus purpuratis solita vani-
 tate spem eius infantibus conversus ad Charidemum Athenien-
 sem, belli peritum et ob exilium infestum Alexandro — quippe
 15 Athenis iubente eo fuerat expulsus — percontari coepit, sa-
 tisne ei videretur instructus ad obtinendum hostem? At ille et
 suae sortis et regiae superbiae oblitus, 'Verum,' inquit, 'et 15
 tu forsitan audire noles et ego, nisi nunc dixerō, alias nequi-
 20 quam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, haec tot gen-
 tium et totius Orientis excita sedibus suis moles finitimis potest
 esse terribilis: nitet purpura auroque, fulget armis et opulenta,
 quantam, qui oculis non subiecere, animis concipere non possunt. 20
 25 Sed Macedonum acies, torva sane et inculta, clipeis hastisque
 immobiles cuneos et conferta robora virorum tegit. Ipsi pha-
 langem vocant, peditum stabile agmen: vir viro, armis arma
 conserta sunt: ad nutum momentis intenti sequi signa, ordines
 30 servare didicerunt. Quod imperatur, omnes exaudiunt: ob-
 sistere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam non
 35 duces magis, quam milites callent. Ac ne auri argenteque studio
 teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit.
 Fatigatus humus cubile est: cibus, quem occupati parant, sat-
 40 iat: tempora somni artiora, quam noctis sunt. Iam Thessali
 equites et Acarnanes Aetoliique, invicta bello manus, fundis,
 credo, et hastis igne duratis repellentur? Pari robore opus est.
 In illa terra, quae hos genuit, auxilia quaerenda sunt: argen-
 45 tum istuc atque aurum ad conducendum militem mitte. Erat
 Dareo mite ac tractabile ingenium, nisi etiam naturam plerumque 35
 fortuna corrumpere. Itaque veritatis inpatiens hospitem ac
 supplicem, tunc cummaxime utilia suadentem, abstrahi iussit

1. hastae Zarotus; astae A. — 2. comitata Lauer: commitata A.
 — 3. milium C: milia P. — iis P: hiis C. — 13. expulsus C: spul-
 sus P. — 16. noles Bothius: nolis A. — 20. subiecere C: subicere P.
 — 22. tegit I: teget A. — 26. V lacunosus est propter chartam dis-
 cissam a verbis non duces usque ad § 19 vociferantem. — 34. istuc
 correxi: istud A.

ad capitale supplicium. Ille ne tum quidem libertatis oblitus, 18
 'Habeo,' inquit, 'paratum mortis meae ultorem: expetet poenas
 consilii mei spreli is ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem
 licentia regni tam subito mutatus documentum eris posteris,
 5 homines, cum se permisere fortunae, etiam naturam dediscere.
 Haec vociferantem, quibus imperatum erat, iugulant. Sera 19
 deinde paenitentia subiit regem ac vera dixisse confessus sepe-
 liri eum iussit.
 (6) Thymodes erat, Mentoris filius, impiger iuvenis: cui prae-III
 10 ceptum est a rege, ut omnes peregrinos milites, in quibus plurimum
 habebat spei, a Pharnabazo acciperet, opera eorum usurus in
 bello: ipsi Pharnabazo tradit imperium, quod antea Memnoni
 dederat.

Anxium de instantibus curis agitabant etiam per somnum 2
 15 species imminuentium rerum, sive illas aegritudo, sive divinatio
 animi praesagientis accersit. Castra Alexandri magno ignis 3
 fulgore confluere ei visa sunt et paulo post Alexander adduci
 ad ipsum in eo vestis habitu, quo ipse fuisset, equo deinde
 per Babylonem vectus subito cum ipso eoque oculis esse subductus.
 20 Ad haec vates varia interpretatione curam distrinxerant: alii 4
 lactum id regi somnium esse dicebant, quod castra hostium
 arsisent, quod Alexandrum deposita regia veste in Persico et
 vulgari habitu perductum esse vidisset, quidam non: augura 5
 bantur quippe industria Macedonum castra visa fulgorem Alexandro
 25 portendere: quem regnum Asiae occupaturum esse, haud ambi-
 gere, quoniam in eodem habitu Dareus fuisset, cum appellatus
 est rex. Vetera quoque omnia, ut fere, sollicitudo revocaverat: 6
 recensebant enim Dareum in principio imperii vaginam acinacis
 Persicam inussisse mutari in eam formam, qua Graeci uteren-
 30 tur, protinusque Chaldaeos interpretatos, imperium Persarum
 ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Ceterum ipse 7
 et vatum responso, quod edebatur in vulgus, et specie, quae
 per somnum oblata erat, admodum laetus castra ad Euphraten
 (7) moveri iubet. Patrio more Persarum traditum est orto sole 8
 35 demum procedere. Die iam illustri signum e tabernaculo regis

3. is P: om. C. — 7. subit I: subit A. — 9. Thymodes Freins-
 hemius: thimodes A. — 10. est om. P. — ut om. P. — 11. Pharna-
 bazo Aldus: farnabazo A. item vs. seq. — 16. accersit correxi: accersit
 A. — 19. Babylona Zumptius: babylonam A. — subductus Modius:
 subductum A. — 24. industria P: industria C. — 25. quem Frobenius:
 quodue A. — occupaturum esse, haud ambigere Frobenius: occupare ha-
 buisset haud ambiguae rei A. — 27. omnia I: omnia A [omnia L]. —
 34. moveri Freinshemius: movere A.

bucina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis. Ignis, quem ipsi sacrum et aeternum vocabant, argenteis altaribus praeferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant. Magos trecenti et sexaginta quinque iuvenes sequebantur puniceis amictibus velati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoque in totidem dies descriptus est annus. Currum deinde Iovi sacratum albentes vehebant equi: hos eximiae magnitudinis equos, quem Solis appellabant, sequebatur. Aureae virgae et albae vestes regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem multo auro argentoque caelata. Sequebatur haec equitatus duodecim gentium variis armis et moribus. Proximi ibant, quos Persae Immortales vocant, ad decem milia. Cultus opulentiae barbarae non alios magis honestabat: illi aureos torques, illi vestem auro distinctam habebant manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas. Exiguu intervallo, quos cognatos regis appellant, decem et quinque milia hominum. Haec vero turba muliebriter propemodum culta, luxu magis quam decoris armis conspicua erat. Doryphorae vocabantur proximum his agmen, soliti vestem excipere regalem. Hi currum regis anteibant, quo ipse eminens vehebatur. Utrumque currus latus deorum simulacra ex auro argentoque expressa decorabant: distinguebant internitentes gemmae iugum, ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia avorum, alterum Nini, alterum Beli. Inter haec aquilam auream pinnae extendenti similem sacraverant. Cultus regis inter omnia luxuria notabatur: purpureae tunicae medium album intextum erat, pallam auro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se concurrerent, adornabant, et zona aurea muliebriter cinctus acinacem suspenderat, cui ex gemma vagina erat. Cidarim Persae vocabant regium capitis insigne: hoc caerulea fascia albo distincta circumibat. Currum decem milia hastatorum sequebantur: hastas argento exornatas, spicula auro praefixa gestabant. Dextra laevaue regem ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudabatur triginta milibus peditum, quos equi quatuordecim sequebantur. Intervallo deinde unius stadii matrem Darei Sisigambim currus vehebat, et in alio erat coniunx.

2. posset I: possit A. — 3. *Flacunosus* est propter chartam disscissam a verbis agminis erat usque ad § 14 muliebriter. — 6. puniceis Aldus: puniceis A. — 19. Doryphorae *Zumptius*: doryphorae A. — 24. avorum *Jeepius*: quorum A. — alterum Nini, alterum Beli *Scaliger*: alterius alterum belli A. — 26. sacraverant: sacraverant P. — 33. spicula spiculo P. — 35. triginta milibus *Lauer*: milibus om. A.

Turba feminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim deinde, quas armamaxas appellabant, sequebantur. In his erant liberi regis et qui educabant eos spadonumque grex, haud sane illis gentibus vilis. Tum regiae pelices trecentae et sexaginta vehebantur, et ipsae regali cultu ornatuque. Post quas pecuniam regis sexcenti muli et trecenti cameli vehebant praesidio sagittariorum prosequente. Propinquorum amicorumque iuges huic agmini proximae lixarumque et calorum greges vehebantur. Ultimi erant cum suis quique ducibus, qui cogerent agmen, leviter armati. Contra si quis aciem Macedonum intueretur, dispar facies erat equis virisque non auro, non discolori veste, sed ferro atque aere fulgentibus. Agmen et stare paratum et sequi, nec turba nec sarcinis praegrave, intentum ad ducis non signum modo, sed etiam nutum. Et castris locus et exercitus commatus suppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit: Dareus, tantae multitudinis rex, loci, in quo pugnavit, angustiis redactus est ad paucitatem, quam in hoste contemperat.

(9) Interea Alexander Abistamene Cappadociae praeposito Ciliciam petens cum omnibus copiis in regionem, quae castra Cyri appellatur, pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus, cum adversus Croesum in Lydiam duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolae dicunt artissimas fauces, munimenta, quae manu ponimus, naturali situ imitante. Igitur Arsames, qui Ciliciae praecerat, re putans, quid initio belli Memno suasisset, quondam salubre consilium sero exequi statuit: igni ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quidquid usui potest esse corrumpit, sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longe utilius fuit angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare praesidio iniquumque opportune itineri imminens obtinere, unde inultus subeuntem hostem aut prohibere aut opprimere potuisset: tunc paucis, qui callibus praesiderent, relictis retro ipse concessit, populatorem terrae, quam a populationibus vindicare debebat. Ergo qui relictis erant, proditos se rati ne

2. armamaxas Aldus: armanaxas A. — 3. qui] quae P. — educabant I: educabant PF, ducabant BL. — 4. Tum L: tunc BPF. — 5. ipsae Zorotus: ipsi A. — 8. proximae Zorotus: proxime A. — 9. quique Muetzellius: quisque A. — 11. facies Scheffer: acies A. — 19. Abistamene Zorotus: abistamene A. — Ciliciam Aldus: etiam A. — 20. in regionem Aldus: in om. A. — 23. stadia] studia P. — Ciliciam Zorotus: ciliciam P, ciliciam C. — Pylas Aldus: pilas A. — 33. tunc Lauer: nunc A. — 35. debebat P: debebat C. — ne conspectum P: nec conspectum C.

conspectum quidem hostis sustinere valuerunt, cum vel pauciores
6 locum obtinere potuissent. Namque perpetuo iugo montis asperi(10)
ac praecepti Cilicia includitur: quod cum a mari adsurgat, velut
sinu quodam flexuque curvatum, rursus altero cornu in diver-
7 sum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsus 5
mari cedit, asperi tres aditus et perangusti sunt, quorum uno
8 Cilicia intranda est. Campestris eadem, qua vergit ad mare,
planitiem eius crebris distinguunt rivis: Pyramus et Cydnus
inclit amnes fluunt. Cydnus non spatio aquarum, sed liquore
memorabilis, quippe leni tractu e fontibus labens puro solo
10 excipitur, nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum
9 turbent: itaque incorruptus idemque frigidissimus, quippe multa
riparum amoenitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in
10 mare evadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carmini-
bus vetustas excedat. Monstrantur urbium sedes Lyrnessi 15
et Thebes, Typhonis quoque specus et Corycium nemus, ubi
crocum gignitur, ceteraque, in quibus nihil praeter famam du-
raverat.

11 Alexander fauces iugis, quae Pylae appellantur, intravit. Con-
templatus locorum situm non alias magis dicitur admiratus esse 20
felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent,
12 qui in subeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat ar-
matos: dorsum montis imminet viae, non angustae modo,
sed plerumque praeceptae, crebris oberrantibus rivis, qui ex
13 radicibus montium manant. Thrakas tamen leviter armatos
praecedere iusserat scrutarique calles, ne occultus hostis in
25 subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat
iugum: intentos arcus habebant moniti, non iter ipsos inire,
14 sed proelium. Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson,
cui tum maxime Persae subiciebant ignem, ne opulentum oppi-
15 dum hostis invaderet. At ille Parmenione ad inhibendum in-
cendium cum expedita manu praemisso, postquam barbaros ad-
ventu suorum fugatos esse cognovit, urbem a se conservatam
intrauit.

V. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, inter-
(12) fluit, et tunc aestas erat, cuius calor non aliam magis quam 36
Ciliciae oram vapore solis accendit, et diei fervidissimum tempus
2 esse coeperat. Pulvere simul ac sudore perfusum regem invi-
tavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque

16. Typhonis *Modius*: thipontis *A.* — 19. quae *B?*: quod *LPF.* — 22.
in subeuntes *Aldus*: in *om. A.* — 29. Tarson *B?* tharson *LPF.* — 31. Par-
menione *B?*: permenione *LPF.* — 38. esse coeperat *Orellius*: exceperat *A.*

veste deposita in conspectu agminis — decorum quoque futurum
ratus, si ostendisset suis, levi et parabili cultu corporis se esse
contentum — descendit in flumen. Vixque ingressus subito 3
horrore artus rigere coeperunt, pallor deinde suffusus est et
5 totum propemodum corpus vitalis calor liquit. Expiranti simi- 4
lem ministri manu excipiunt nec satis compotem mentis in
tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo et paene iam luctus
in castris erat. Flentes querebantur, in tanto impetu cursuque 5
rerum omnis aetatis ac memoriae clarissimum regem non in
10 acie saltem, non ab hoste deiectum, sed abluentem aqua corpus
ereptum esse et extinctum. Instare Dareum, victorem, ante- 6
quam vidisset hostem. Sibi easdem terras, quas victoria pera-
grassent, repetendas: omnia aut ipsos aut hostes populos:
per vastas solitudines, etiamsi nemo insequi velit, euntes fame
15 atque inopia debellari posse. Quem signum daturum fugienti- 7
bus? quem ausurum Alexandro succedere? Iam ut ad Helles-
pontum fuga penetrarint, classem, qua transeant, quem prae-
paraturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa illum 8
florem iuventae, illam vim animi, eundem regem et commilitonem
(13) divelli a se et abrumpi inmemores sui querebantur. Inter haec 9
21 liberius meare spiritus coeperat, adlevabatque rex oculos et
paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnoverat, laxa-
taque vis morbi ob hoc solum videbatur, quia magnitudinem
mali sentiebat. Animi autem aegritudo corpus urgebat, quippe 10
25 Dareum quinto die in Cilicia fore nuntiabatur. Vincitum ergo
se tradi et tantam victoriam eripi sibi ex manibus obscuraque
et ignobili morte in tabernaculo extingui se querebatur. Ad-
missisque amicis pariter ac medicis, 'In quo me,' inquit, 'arti-
culo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum
30 hostilium armorum exaudire mihi videor et, qui ultro intuli
bellum, iam provocor. Dareus ergo cum tam superbas litteras
scriberet, fortunam meam in consilio habuit: sed nequiquam,
si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia et segnes 13
medicos non expectant tempora mea: vel mori strenue quam
35 tarde convalescere mihi melius est. Proinde, si quid opis,
si quid artis in medicis est, sciant, me non tam mortis quam
belli remedium quaerere.' Ingentem omnibus incusserat curam
tam praecipuus temeritas eius. Ergo pro se quisque precari coe-
pere, ne festinatione periculum auget, sed esset in potestate
40 mentium: inexpectata remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, 15

10. deiectum] ictum *P.* — 17. penetrarint *Bothius*: penetrarent *A.*
— 23. ob hoc *Juvius*: ad hoc *A.*

cum ad perniciem eius etiam a latere ipsius pecunia sollicitaret
 16 hostis. Quippe Dareus mille talenta interfectori Alexandri da-
 turum se pronuntiarum iusserat. Itaque ne ausurum quidem quem-
 quam arbitrabantur experiri remedium, quod propter novitatem
 posset esse suspectum. 5
 VI. Erat inter nobiles medicos ex Macedonia regem secutus 14
 Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi: puero comes
 et custos salutis datus non ut regem modo, sed etiam ut alu-
 2 num eximia caritate diligebat. Is non praeceps se, sed strenuum
 remedium adferre tantamque vim morbi potione medicata leva-
 10 turum esse promisit. Nulli promissum eius placebat praeter
 3 ipsum, cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius quam
 moram perpeti poterat: arma et acies in oculis erant, et victoriam
 in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare
 potuisset, id ipsum, quod post diem tertium medicamentum
 15 sumpturus esset — ita enim medicus praedixerat — aegre
 4 ferens. Inter haec a Parmenione, fidissimo purpuratorum,
 litteras accipit, quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Philippo
 committeret: mille talentis a Dareo et spe nuptiarum sororis
 5 eius esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem litterae 20
 inusserant, et, quidquid in utramque partem aut metus aut spes
 6 subiecerat, secreta aestimatione pensabat. Bibere perseverem?
 ut, si venenum datum fuerit, ne immerito quidem, quidquid
 acciderit, evenisse videatur? Damnum medici fidem? in taber-
 25 naculo ergo me opprimi patiar? At satius est alieno me mori
 7 scelere, quam metu nostro. Diu animo in diversa versato nulli,
 quid scriptum esset, enuntiat epistolamque sigillo anuli sui
 8 inpresso pulvino, cui incubabat, subiecit. Inter has cogitationes 15
 biduo absumpto inluxit a medico destinatus dies, et ille cum
 9 poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viso 30
 Alexander levato corpore in cubili epistolam a Parmenione mis-
 sam sinistra manu tenens accipit poculum et haurit interritus:
 tum epistolam legere Philippum iubet nec a vultu legentis movit
 oculos, ratus, aliquas conscientiae notas in ipso ore posse de-
 35 prehendere. Ille epistola perfecta plus indignationis quam pa-
 voris ostendit: proiectisque amiculo et litteris ante lectum,
 'Rex,' inquit, 'semper quidem spiritus meus ex te pependit,
 11 sed nunc vere, arbitror, sacro et venerabili ore trahitur. Crimen
 parricidii, quod mihi obiectum est, tua salus diluet: servatus
 a me vitam mihi dederis: oro quaeque, omisso metu patere 40

7. Acarnan *Aldus*: arcanan *A.* — 24. acciderit] accidere *P.* — 31.
 cubili *J.*: cubile *A.* — 40. omisso *P.*: amisso *C.*

medicamentum concipi venis: laxa paulipser animum, quem
 intempestiva sollicitudine amici sane fideles, sed moleste seduli
 turbant. Non securum modo haec vox, sed etiam laetum regem
 ac plenum bonae spei fecit. Itaque, 'Si di,' inquit, 'Philippe, 12
 5 tibi permisissent, quo modo maxime velles animum experiri
 meum, alio profecto voluisses, sed certiore, quam expertus es,
 ne optasses quidem. Hac epistola accepta tamen, quod dilueras,
 bibi: et nunc crede, me non minus pro tua fide quam pro mea
 salute esse sollicitum.' Haec elocutus dextram Philippo offert.
 16 Ceterum tanta vis medicamenti fuit, ut, quae secuta sunt, cri- 13
 11 minationem Parmenionis adiuverint. Interclusus spiritus arte
 14 meabat. Nec Philippus quicquam inexpertum omisit: ille fo-
 menta corpori admovit, ille torpentem nunc cibi, nunc vini
 odore excitavit. Atque ut primum mentis compotem esse sensit, 15
 15 modo matris sororumque, modo tantae victoriae adpropinquantis
 admonere non destitit. Ut vero medicamentum se diffudit in 16
 20 venas, et sensim toto corpore salubritas percipi potuit, primum
 animus vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione ma-
 turus recuperavit: quippe post tertium diem, quam in hoc statu
 20 fuerat, in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum regem 17
 quam Philippum intuebatur exercitus: pro se quisque dextram
 eius amplexi grates habebant velut praesenti deo. Namque haud
 facile dictu est, praeter ingenitam illi genti erga reges suos
 25 venerationem, quantum huius utique regis vel admirationi dediti
 fuerint vel caritate flagraverint. Iam primum nihil sine divina 18
 ope adgredi videbatur: nam cum praesto esset ubique fortuna,
 temeritas in gloriam cesserat. Aetas quoque vix tantis matura 19
 rebus, sed abunde sufficiens omnia eius opera honestabat. Et
 quae leviora haberi solent, plerumque in re militari gratiora
 30 vulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque
 paulum a privato abhorrens, militaris vigor: quos ille vel in- 20
 genii dotibus vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus
 esset, effecerat.
 17 At Dareus nuntio de adversa validudine eius accepto cele- VII.
 35 ritate, quantam capere tam grave agmen poterat, ad Euphraten
 contendit iunctoque eo pontibus quinque tamen diebus traiecit
 exercitum Ciliciam occupare festinans. Iam Alexander 2
 viribus corporis receptis ad urbem Solos pervenerat: cuius

5. modo maxime *C.*: maxime modo *P.* — 6. profecto *Lauer*: pro-
 factum *A.* — 9. elocutus *P.*: locutus *C.* — 17. percipi potuit *C.*: per-
 potuit *P.* — 23. dictu *B?*: dictum *LPF.* — 24. dediti *Lauer*: dediti
A. — 26. fortuna *Lauer*: fortunae *A.* — 29. in re] *om. P.* — 32. vene-
 randus *Lauer*: verecundus *A.* — 35. Euphraten *Snakenburgius*: eufraten *A.*

potitus ducentis talentis multae nomine exactis arci praesidium militum inposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque otium reddens ostendit, quanta fiducia barbaros sperneret: quippe Aesculapio et Minervae ludos celebravit. Spectanti nuntius laetus adfertur Halicarnaso Persas acie a suis esse superatos, Myndios quoque et Caunios et pleraque tractus eius suae facta dicionis. Igitur edito spectaculo ludicro castrisque motis et Pyramo amne ponte iuncto ad urbem Mallum pervenit, inde alteris castris ad oppidum Castabulum. Ibi Parmenio regi occurrit: praemissus erat ad explorandum iter saltus, per quem ad urbem Isson nomine penetrandum erat. Atque ille angustiis eius occupatis et praesidio modico relicto Isson quoque desertam a barbaris ceperat. Inde progressus deturbatis, qui interiora montium obsidebant, praesidiis cuncta firmavit occupatoque itinere, sicut paulo ante dictum est, idem et auctor et nuntius venit. Isson deinde rex copias admovit: ubi consilio habito, utrumque ultra progrediendum foret, an ibi opperiri essent novi milites, quos ex Macedonia adventare constabat, Parmenio non alium locum proelio aptiorem esse censebat. Quippe illic utriusque regis copias numero futuras pares, cum angustiae multitudinem non caperent: planitiem ipsis camposque esse vitandos, ubi circumiri, ubi ancipiti acie opprimi possent: timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine sua vincerentur: Persas recentes subinde successuros, si laxius stare potuissent. Facile ratio tam salubris consilii accepta est. Itaque inter angustias saltus hostem opperiri statuit.

11 Erat in exercitu regis Sisenae Perses: quondam a praetore Aegypti missus ad Philippum donisque et omni honore cultus exilium patria sede moverat: secutus deinde in Asiam Alexandrum inter fideles socios habebat. Huic epistolam Cretensis miles obsignatam anulo, cuius signum haud sane notum erat, tradidit. Nabarzaes, praetor Darei, miserat eam hortabaturque Sisenem, ut dignum aliquid nobilitate atque maioribus suis ederet: magno id ei apud regem honori fore. Has litteras Sisenae, utpote innoxios, ad Alexandrum saepe deferre temptavit, sed cum tot curis apparatusque belli regem videret urgeri, aptius subinde tempus expectans suspicionem iniri scelesti consilii praeiit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, lectaque eam [et] ignoti anuli

5. Halicarnaso *scripsi*: alicarnaso *A.* — 10. praemissus erat *correx*: praemisera *A.* — 17. utrumque] utri. *P.* — 22. ancipiti] anticipi *P.* — 23. possent *I.*: possint *A.* — 32. Nabarzaes *P.*: nabarzanus *C.* — 33. maioribus *Acidalius*: moribus *A.* — 39. [et] ignoti *Zarotus*.

sigillo impresso Siseni dari iusserat ad aestimandam fidem barbari. Qui quia per complures dies non adierat regem, scelesto consilio eam visus est suppressisse et in agmine a Cretensibus haud dubie iussu regis occisis.

19 Itaque Graeci milites, quos Thymodes a Pharnabazo acceperat, praecipua spes et propemodum unica, ad Dareum pervenerant. Hi magnopere suadebant, ut retro abiret spatiososque Mesopotamiae campos repeteret: si id consilium damnaret, at ille divideret saltem copias innumerabiles non sub unum fortunae ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc regi quam purpuratis eius displicebat: ancipitem fidem et mercede venalem in prodicionem imminere, et dividi non ob aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum esset, traderent Alexandro: nihil tutius fore, quam circumdatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultae perfidiae futuros. At Dareus, ut erat sanctus ac mitis, se vero tantum facinus negat esse facturum, ut suam secutos fidem, suos milites iubeat trucidari. Quem deinde amplius nationum exterarum salutem suam crediturum sibi, si tot militum sanguine inbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere: defuturos enim, qui suaderent, si suasisset periculosum esset. Denique ipsos cotidie ad se advocari in consilium variasque sententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserit. Itaque Graecis nuntiari iubet, ipsum quidem benivolentiae illorum gratias agere, ceterum, si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum. Fama bella stare et eum, qui recedat, fugere credi. Trahendi vero belli vix ullam esse rationem. Tanta enim multitudini, utique cum iam hiems instaret, in regione vasta et invicem a suis atque hoste vexata non suffectura alimenta. Ne dividi quidem copias posse servato more maiorum, qui universas vires discrimini bellorum semper obtulerint. Et hercule, terribilem antea regem et absentia sua ad vanam fiduciam elatum, postquam adventare se senserit, tantum pro temerario factum, delituisse inter angustias saltus ritu ignobilium ferarum, quae strepitu praeteritum auditio silvarum latebris se occultent. Iam etiam validudinis simulatione frustrari suos milites. Sed non amplius ipsum esse passurum detrectare certamen: in illo specu, in quem pavidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Haec magnificentius iactata

5. Thymodes *Freinsheimius*: thimodes *A.* — Pharnabazo *Aldus*: barnabazo *A.* — 7. Hi *Lauer*: hii *A.* — 12. in prodicionem *correx*: in om. *A.* — 22. ad se] a se *P.* — 24. nuntii *I.*: nuntiare *A.* — 36. occulerent *Acidalius*: occultarent *A.*

quam verius. Ceterum pecunia omni rerumque pretiosissimis(20)
 Damascus Syriae cum modico praesidio militum missis, reli-
 quas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio agmen
 coniuge ac matre. Virgines quoque cum parvo filio comita-
 13 bantur patrem. Forte eadem nocte et Alexander ad fauces, 5
 quibus Syria aditur, et Dareus ad eum locum, quem Amanicas
 14 Pylas vocant, pervenit. Nec dubitare Persae, quin Isso relicta,
 quam ceperant, Macedones fugerent: nam etiam saucii quidam
 et invalidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant.
 15 Quos omnis instinctu purpuratorum barbara feritate saevientium 10
 praecisis adustisque manibus circumduci, ut copias suas nosce-
 rent, satisque omnibus spectatis nuntiare, quae vidissent, regi
 16 suo iussit. Motis ergo castris superat Pinarum amnem, in
 tergis, ut credebat, fugientium haesurus. At illi, quorum ampu-
 taverat manus, ad castra Macedonum penetrant, Dareum, quanto 15
 maximo cursu posset, sequi nuntiantes. Vix fides habebatur.
 17 Itaque speculatores in maritimas regiones praemissos explorare
 iubet, ipse adesset, an praefectorum aliquis speciem praebuisset
 18 universi venientis exercitus. Sed cum speculatores reverterentur,
 procul ingens multitudo conspecta est. Ignes deinde totis campis 20
 conflucere coeperunt, omniaque velut continenti incendio ardere
 visa, cum incondita multitudo maxime propter iumenta laxius
 19 tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra iusserat, laetus,
 quod omni expetierat voto, in illis potissimum angustiis decer-
 20 nendum fore. Ceterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis 25
 tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam
 ipsam fortunam, qua adspirante res tam prospere gesserat,
 verebatur nec iniuria ex his, quae tribuisset sibi, quamque
 mutabilis esset, reputabat: unam superesse noctem, quae tanti
 21 discriminis moraretur eventum. Rursus occurtebat, maiora peri- 30
 culis praemia et, sicut dubium esset, an vinceret, ita illud uti-
 22 que certum esse, honeste et cum magna laude moriturum. Itaque
 corpora milites curare iussit ac deinde tertia vigilia in-
 structos et armatos esse. Ipse in iugum editi montis descendit
 multisque confluentibus facibus patrio more sacrificium dis praec- 35
 23 sidibus loci fecit. Iamque tertium, sicut praeceptum erat, si-
 gnum tuba miles acceperat, itineri simul paratus ac proelio:
 strenueque iussi procedere oriente luce pervenerunt ad angus-
 24 tias, quas occupare decreverant. Dareum xxx inde stadia

6. et] *om. P.* — 7. Pylas *B?*: pilas *LPF.* — Isso *Aldus*: isson *A.* —
 17. in maritimas *Zarotus*: in *om. A.* — 19. venientis] venientes *P.* —
 26. sollicitudinem] solitudinem *P.* — 27. fortunam] fortuna *P.* — 37. iti-
 neri *Lauer*: itinere *A.*

abesse praemissi indicabant. Tunc consistere agmen iubet armis-
 que ipse sumptis aciem ordinat:
 (22) Dareo adventum hostium pavidus agrestes nuntiaverunt, vix
 credenti occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo 25
 non mediocri omnium animorum formido — quippe ite-
 5 *neri quam proelio aptiores erant* — raptimque arma capie-
 bant. Sed ipsa festinatio discurrentium suosque ad arma vo-
 cantium maiorem metum incussit: alii in iugum montis eva-
 26 serant, ut hostium agmen inde prospicerent, equos plerique
 10 frenabant. Discors exercitus nec ad unum intentus imperium
 vario tumultu cuncta turbaverat. Dareus initio iugum montis 27
 cum parte copiarum occupare statuit, et a fronte et a tergo
 circumiturus hostem, a mari quoque, quo dextrum eius cornu
 tegebatur, alios obiecturus, ut undique urgueret. Praeter haec 28
 15 viginti milia praemissa cum sagittariorum manu Pinarum am-
 nem, qui duo agmina interflebat, transire et obicere sese Mace-
 donum copiis iusserat: si id praestare non possent, retrocedere
 in montes et occulte circumire ultimos hostium. Ceterum de 29
 20 stinata salubriter omni ratione potentior fortuna discussit: quippe
 alii prae metu imperium exequi non audebant, alii frustra exe- 30
 cubantur, quia, ubi partes labant, summa turbatur.
 (23) Acies autem hoc modo stetit. Nabarzanes equitatu dextrum IX.
 cornu tuebatur additis funditorum sagittariorumque viginti fere
 milibus. In eodem Thymodes erat, Graecis peditibus mercede 2
 25 conductis, triginta milibus, praepositus. Hoc erat haud dubie
 robur exercitus, par Macedonicae phalangi acies. In laevo cornu 3
 Aristomedes Thessalus xx milia barbarorum peditum habebat.
 In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes. Ipsum regem in 4
 eodem cornu dimicaturum tria milia delectorum equitum, adsueta
 30 corporis custodia, et pedestris acies, quadraginta milia, seque-
 bantur. Hyrcani deinde Medique equites his proximi: ceterarum 5
 gentium ultra eos dextra laevaue dispositi. Hoc agmen, sicut
 dictum est, instructum vi milia iaculatorum funditorumque
 antecedeabant. Quidquid in illis angustiis adiri poterat, imple- 6
 35 verant copiae, cornuque hinc ab iugo, illinc a mari stabant,
 uxorem matremque regis et alium feminarum gregem in me-
 dium agmen acceperant.

1. praemissi] praemissa *P.* — 5. animorum *corroxi*: animo *A.* —
 6. quam proelio *I*: *quam om. A.* — 22. Nabarzanes *Lauer*: nabarzanas
A. — 24. Thymodes *P.*: thimodes *C.* — 25. Hoc *Lauer*: haec *A.* —
 dubie *Modius*: dubium *A.* — 27. Aristomedes *Zarotus*: aristomedis *A.* —
 xx milia *I*: milia *om. A* [*B?*]. — 33. vi milia *P.*: milia *om. C.*

- 7 Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius (24)
erat, in fronte constituit. Dextrum cornu Nicanor, Parme-
nionis filius, tuebatur: huic proximi stabant Coenos et Per-
diccas et Meleager et Ptolomaeus et Amyntas, sui quisque
8 agminis duces. In laevo, quod ad mare pertinebat, Craterus
et Parmenio erant, sed Craterus Parmenioni parere iussus,
Equites ab utroque cornu locati: dextrum Macedones Thessalis
9 adiuncti, laevum Peloponnesii tuebantur. Ante hanc aciem po-
suerat funditorum manum sagittariis admixtis. Thraces quo-
que et Cretenses ante agmen ibant, et ipsi leviter armati.
10 At iis, qui praemissi ab Dareo iugum montis insederant, Agrianos
opposuit ex Graecia nuper advectos. Parmenioni autem prae-
ceperat, ut, quantum posset, agmen ad mare extenderet, quo
longius abesset acies montibus, quos occupaverant barbari.
11 At illi neque ob stare venientibus nec circumire praetergressos
15 ausi funditorum maxime aspectu territi profugerant, eaque res
Alexandro tutum agminis latus, quod, ne superne incesceretur,
12 timuerat, praestitit. xxx et duo armatorum ordines ibant,
neque enim latius extendi aciem patiebantur angustiae. Paulatim
deinde laxare se [et] sinus montium et maius spatium aperire
20 coeperant, ita ut non pedes solum pluribus in ordine incedere,
sed etiam lateribus circumfundi posset equitatus.
X. Iam in conspectu, sed extra telli utraque acies erat, (25)
cum priores Persae inconditum et truce[m] sustulere clamorem.
2 Redditur et a Macedonibus, maior exercitus numero, iugis
25 montium vastisque saltibus repercursum: quippe semper cir-
cumiecta nemora petraeque, quantumcumque acceper[et] vocem,
3 multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat,
identidem manu suos inhibens, ne suspensi acris ob nimium
4 festinationem concitato spiritu capessere proelium. Cumque
30 agmini obequicaret, varia oratione, ut cuiusque animis aptum
erat, milites adloquebatur. Macedones, tot bellorum in Europa
victores, ad subigendam Asiam atque ultima Orientis, non
ipsius magis, quam suo ductu profecti, inveteratae virtutis ad-

1. qua I: quod A. — 2. Parmenionis PB?: parmenionis LF. — 3. Coe-
nos Aldus: cenos A. — 4. Meleager Lauer: moeleager A. — et add.
I: om. A. — Ptolomaeus scripti: pholomaeus A. — Amyntas Zorotus:
amintas A. — 8. Peloponnesii Zumptius: peloponnesii A. — 11. iis Za-
rotus: his C, is P [sed h non erasum]. — 13. posset] om. LP. — 15.
venientibus I: venientis C, venientis P. — 20. [et] sinus: et del. Aldus.
— 21. in ordine Eberhardus: in om. A. — 23. iactum P: iam tum C. —
24. priores Lauer: priores A. — 27. quantumcumque P: quantumcumque
C. — acceper B?: accipere LPP. — 31. varia] vari P.

- movebantur. Illos terrarum orbis liberatores emensosque olim 5
Herculis et Liberi patris terminos non Persis modo, sed etiam
omnibus gentibus inposituros iugum: Macedonum provincias
Bactra et Indos fore. Minima esse, quae nunc intuerentur,
5 sed omnia victoria aperiri. Non in praeruptis petris Illyriorum 6
et Thraciae saxis sterilem laborem fore, spolia totius Orientis
offerri. Vix gladio futurum opus, totam aciem suo pavore
fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad haec Athe- 7
niensium Philippus pater invocabatur, domitiaeque nuper Boeotiae
10 et urbis in ea nobilissimae ad solum dirutae species reprae-
sentabatur animis. Iam Granicum amnem, iam tot urbes aut
expugnatas aut in fidem acceptas omniaque, quae post tergum
erant, strata et pedibus ipsorum subiecta memorabat. Cum 8
adierat Graecos, admonebat ab his gentibus inlata Graeciae
15 bella Darei prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsos terram-
que poscentium, ut neque fontium haustum nec solitos cibos
relinquerent deditis. Ab his templis ruinis et ignibus esse 9
deleta, urbes eorum expugnatas, foedera divini humanique iuris
violata referebat. Illyrios vero et Thracas, raptum vivere ad-
20 suos, aciem hostium auro purpuraque fulgentem intueri iubebat,
praedam, non arma gestantem: irent et in bellibus feminis aurum
viri eriperent, aspera montium suorum iuga nudosque colles
et perpetuo rigentes gelu ditibus Persarum campis agrisque
mutarent.
(26) Iam ad teli iactum pervenerant, cum Persarum equites XI.
26 ferociter in laevum cornu hostium invecti sunt: quippe Dareus
equestri proelio decernere optabat, phalangem Macedonici exer-
citus robur esse coniectans. Iamque etiam dextrum Alexandri
cornu circumibatur. Quod ubi Macedo conspexit, duabus alis 2
30 equitum ad iugum montis iussis subsistere ceteros in medium
belli discrimen strenue transfert. Subductis deinde ex acie 3
Thessalis equibus praefectum eorum occulte circumire tergum
suorum iubet Parmenionique coniungi et, quod is imperasset,
impigre exequi. Iamque inmissi in medium Persarum undique 4
35 circumfusi egregie se tuebantur, sed conferti et quasi cohae-

5. victoria aperiri Pa pr. m.: victoriaperiri C. — 7. vix gladio] ab
his verbis incipit F. — 10. urbis Lauer: urbes A. — 11. amnem Lauer:
agmen A. — iam tot] iam om. P. — 12. omnia quae Zorotus: om-
nia quaeque A. — 15. insolentia Junius: insolentiae A. — 17. relin-
querent I: relinqueret A. — deditis, Ab his Zumptius: dedita eis A. —
22. nudosque colles I: nudasque calles A. — 32. Thessalis] tessalis LPP.
— 34. inmissi Fossius: ipsi C, ipse P. — 35. se tuebantur Aldus: se
om. A.

rentes tela vibrare non poterant: simul erant emissa, in eosdem concurrentia implicabantur, levique et vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo comminus pugnam
 5 coacti conserere gladios impigre stringunt. Tum vero multum sanguinis fuscum est: duae quippe acies ita cohaerebant, ut
 6 armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent. Non timido, non ignavo cessare tum liquit: collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum
 7 sibi facerent. Tum demum ergo promovebant gradum, cum hostem prostraverant. At illos novus excipiebat adversarius
 8 fatigatos, nec vulnerati, ut alias solent, acie poterant excedere, cum hostis instaret a fronte, a tergo sui urgerent. Alexander
 9 non ducis magis, quam militis munia exequabatur, opimum decus caeso rege expetens: quippe Dareus curru sublimis eminebat, et suis ad se tuendum et hostibus ad incessendum
 10 ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxathres, cum Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus praecerat, ante ipsum currum regis obiecit, armis et robore corporis multum super
 11 ceteros eminens, animo vero et pietate in paucissimis: illo utique proelio clarus alios inprovidae instantes prostravit, alios
 12 in fugam avertit. At Macedones, qui circa regem erant, mutua adhortatione firmati cum ipso in equitum agmen irrumpunt. Tum vero similis ruinae strages erat. Circa currum Darei
 13 iacebant nobilissimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant,
 14 adverso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Atizyes et Rheomithres et Tasiaces, praetor Aegypti, magnorum exercituum praefecti, noscitantur: circa eos cummulata erat peditum
 15 equitumque obscurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, sed promptissimi tamen caesi sunt: inter quos Alexandri
 16 dextrum femur leviter mucrone perstrictum est. Iamque qui Dareum vehabant equi, confossi hastis et dolore efferati iugum
 17 quater et regem curru excutere coeperant: cum ille veritus, ne vivus veniret in hostium potestatem, desiluit et in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur, inponitur insignibus quoque
 18 imperii, ne fugam proderent, indecore abiectis. Tum vero ceteri dissipantur metu et, qua cuique ad fugam patebat via, erumpunt, arma iacentes, quae paulo ante ad tutelam cor-

10. adversarius *Gianta*: adversus *A.* — 21. qui circa *I*: qui *om. A.* — 26. Atizyes *Freinshemius*: atyzies *A.* — 27. Rheomithres *Freinshemius*: throimithes *C.* broimithres *P.* — Tasiaces *scripsi*: sataces *A.* — 36. proderent] procederent *P.* — 37. qua *I*: quae *A.* — 38. iacentes] iacentis *LF.*

porum sumpserant: adeo pavor etiam auxilia formidat. Instabat
 13 fugientibus eques a Parmenione emissus, et forte in illud cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persae Thessalos equites vehementer urgebant. Iamque una ala ipso impetu proculcata
 14 erat: cum Thessali strenue circumactis equis dilapsi rursus in proelium redeunt sparsosque et inconpositos victoriae fiducia barbaros ingenti caede prosternunt. Equi pariter equitesque
 15 Persarum serie lamnarum [ob id genus] graves, agmen, quod celeritate maxime constat, aegre moliebantur: quippe in circummagendis equis suis Thessali inulti eos occupaverant.
 16 Hac tam prospera pugna nuntiata Alexander, non ante ausus persequi barbaros, utrimque iam victor, instare fugientibus coepit. Haud amplius regem quam mille equites sequebantur, cum ingens multitudo hostium cederet. Sed quis aut
 17 in victoria aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo a tam paucis pecorum modo, et idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Graeci, qui in Darei partibus steterant, Amynta duce — praetor hic Alexandri fuerat, tunc transfuga — abrupti a ceteris haud sane fugientibus similes evaserant. Barbari longe diversam fugam intenderunt: alii, qui
 18 rectum iter in Persidem ducebat, quidam circumitu rupes saltusque montium occultos petivere, pauci castra Darei. Sed
 19 iam illa quoque victor intraverat, omni quidem opulencia ditia. Ingens auri argentique pondus, non belli, sed luxuriae
 20 apparatus, diripuerant milites. Cumque plus raperent, quam capere possent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempserat. Iamque
 21 ad feminas perventum erat: quibus quo cariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur, ne corporibus quidem vis ac libido parebat. Omni planctu tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant, nec ulla facies mali deerat, cum
 22 per omnes ordines aetatesque victoris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc vero inpotentis fortunae species conspici potuit, cum
 23 ii, qui Dareo tabernaculum exornaverant, omni luxu et opulencia instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino reservabant. Namque id solum intactum omiserant milites ita tradito more, ut victorem victi regis tabernaculo exciperent.
 24 Sed omnium oculos animosque in semet averterant captivae

3. Thessalos] tessalos *P.* tessalus *LF.* — 8. ob id genus] del. *Freinshemius.* — 10. eos occupaverant *Fossius*: eos *om. A.* — 14. cederet *Acidalius*: caderet *A.* — 21. rupes *Modius*: rupis *A.* — 25. quam capere possent *addidi.* — 30. omni *scripsi*: omnia *A.* — 34. ii *P.* hii *FLV.* hi *B.* — qui Dareo *P.* qui cum Dareo *C.*

mater coniunxque Darei: illa non maiestate solum, sed etiam aetate venerabilis, haec formae pulchritudine, ne illa quidem sorte corruptae. Receperat in sinum filium nondum sextum annum aetatis egressum, in spem tantae fortunae, quantam
 25 pater eius paulo ante amiserat, genitum. At in gremio anus aviae iacebant adulae duae virgines, non suo tantum, sed etiam illius maerore confectae. Ingens circa eam nobilium
 26 feminarum turba constiterat laceratis crinibus abscissaque veste, pristini decoris inmemores, reginas dominasque veris quondam, tunc alienis nominibus invocantes. Illae suae calamitatis oblitae, 10
 in utro cornu Dareus stetisset, quae fortuna discriminis fuisset, requirebant: negabant se captas, si viveret rex. Sed illum equos subinde mutantem longius fuga abstulerat.

27 In acie autem caesa sunt Persarum peditum e milia, decem equitum. At a parte Alexandri ad quattuor milia quingenti 15
 saucii fuere, ex peditibus ccc omnino et duo desiderati sunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens victoria stetit.

XII. Rex quidem Dareum persequendo fatigatus, postquam et(30)
 nox adpatebat, et consequendi spes non erat, in castra paulo 20
 2 ante a suis capta pervenit. Invitari deinde amicos, quibus maxime adsueverat, iussit, quippe summa dumtaxat cutis in
 3 femine perstricta non prohibebat interesse convivio: cum repente e proximo tabernaculo lugubris clamor barbaro ululatu placenti-
 4 que permixtus epulantes conterrit. Cohors quoque, quae 25
 excubabat ad tabernaculum regis, verita, ne maioris motus principium esset, armare se coeperat. Causa subiti pavoris fuit, quod mater uxorque Darei cum captivis nobilibus regem,
 5 quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu heulatuque deflebat. Unus namque e captivis spadonibus, qui forte ante 30
 ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Dareus, sicut paulo ante dictum est, ne cultu proderetur, abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, agnovit ratusque interfecto
 6 detractum esse falsum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore conperto Alexander fortunae Darei et pietatis 35
 earum inlacrimasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardis traderat, peritum linguae Persicae, ire ad consolandas eas

1. solum] *om. P.* — 2. ne] *nec B? F? L.* — 8. abscissaque *Lauer:* abscissaque *A.* — 9. veris *Giunta:* veteris *A.* — 14. milia *B? F? om. LPV.* — 15. quattuor milia quingenti *scripti:* quattuor quingenti *A.* *sed in C additur in margine vel in et v.* — 16. ccc *scripti:* xxx *A.* — 19. quidem *Heinsius:* qui diu *A.* — fatigatus] *fatigatus P.* — 26. regis] *regi P.* — 32. ne *B? F? nec LPV.* — 36. inlacrimasse *P:* lacrimasse *C.* — qui] *qua P.*

iusserat. Veritus deinde, ne proditor captivarum iram dolorem- 7
 que renovaret, Leonnatum ex purpuratis suis misit, iussum indicare, falso lamentari eas vivum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captivae erant, pervenit missumque
 5 se a rege nuntiari iubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut 8
 armatos conspexere; rati actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes, adesse supremam horam missosque, qui occiderent captas. Itaque, ut quae nec prohibere 9
 possent nec admittere auderent, nullo responso dato tacitae
 10 opperiebantur victoris arbitrium. Leonnatus, expectato diu, 10
 qui se introduceret, postquam nemo procedere audebat, relictis in vestibulo satellitibus intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbaverat feminas, quod intrupisse, non admissus videbatur. Itaque mater et coniunx provolutae ad pedes orare coeperunt, 11
 15 ut, priusquam interficerentur, Darei corpus ipsis patrio more sepelire permetteret: functas supremo in regem officio impigre sese morituras. Leonnatus, et vivere Dareum et ipsas non 12
 incolumes modo, sed etiam apparatu pristinae fortunae reginas fore. Tum demum Darei mater adlevare se passa est.

(31) Alexander postero die cum cura sepulchris militibus, quorum 13
 21 corpora invenerat, Persarum quoque nobilissimis eundem honorem haberi iubet matricae Darei permitti, quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arta propinquitate coniunctos pro 14
 habitu praesentis fortunae humari iussit, apparatus funerum, 25
 quo Persae suprema officia celebrarent, invidiosum fore existmans, cum victores haud pretiose cremarentur. Iamque iustus defunctorum corporibus solutis praemittit ad captivas, qui nuntiarent, ipsum venire, inhibitaque comitantium turba tabernaculum cum Hephaestione intrat. Is longe omnium amicorum 16
 30 carissimus erat regi, cum ipso pariter eductus, secretorum omnium arbiter: libertatis quoque in admonendo eo non alius plus habebat, quod tamen ita usurpabat, ut magis a rege permissum, quam vindicatum ab eo videretur: et sicut aetate par erat regi, ita corporis habitu praestabat. Ergo reginae illum 17
 35 esse regem ratae suo more veneratae sunt. Inde ex captivis spadonibus, quis Alexander esset, monstrantibus Sisigambis advoluta est pedibus eius, ignorationem nunquam antea visi regis excusans. Quam manu adlevans rex, 'Non errasti', in-

5. nuntiari *Lauer:* nuntiari *A.* — ii *Zarotus:* hi *A.* — 8. occiderent] occiderant *LPV.* — 11. procedere *Modius:* producere *A.* — 16. impigre sese *L* [sed *corr. suprascr. ingressese*]: impigresse *P.* ingressese *BF,* ingressese *V.* — 25. invidiosum] invidio *P.* — 29. Hephaestione *Freinsheimius:* ephestione *A.* — 32. plus *Jeepius:* ius *A.* — 36. Sisigambis] sisicambis *P.*

18 quit, 'mater, nam et hic Alexander est.' Equidem hac con-⁽³²⁾
tinentia animi si ad ultimum vitae perseverare potuisset, felici-
ciorem fuisse crederem, quam visus est esse, cum Liberi patris
imitaretur triumphum, usque ab Helleponto ad Oceanum omnes
19 gentes victoria emensus. Sic vicis profecto superbiam atque 5
iram, mala invicta: sic abstinuisset inter epulas caedibus ami-
corum egregiosque bello viros et tot gentium secum domitores
20 indicta causa veritus esset occidere. Sed nondum fortuna se
animo eius superfuderat: itaque orientem eam moderate et
prudenter tulit, ad ultimum magnitudinem eius non cepit, 10
21 Tunc quidem ita se gessit, ut omnes ante eum reges et contin-
entia et clementia vincerentur. Virgines reginas excellentis
formae tam sancte habuit, quam si eodem quo ipse parente
22 genitae forent: coniugem eiusdem, quam nulla aetatis suae
pulchritudine corporis vicit, adeo ipse non violavit, ut summam 15
23 adhiberit curam, ne quis captivo corpori inluderet: omnem
cultum reddi feminis iussit, nec quicquam ex pristinae fortunae
24 magnificentia captivis praeter fiduciam defuit. Itaque Sisi-
gambis, 'Rex,' inquit, 'mereris, ut ea precemur tibi, quae Dareo
nostro quondam precatæ sumus: et, ut video, dignus es, qui 20
tantum regem non felicitate solum, sed etiam aequitate supe-
raveris. Tu quidem matrem me et reginam vocas, sed ego
25 me tuam famulam esse confiteor. Et praeteritæ fortunæ
fastigium capio et praesentis iugum pati possum: tua interest,
quantum in nos licuerit, si id potius clementia quam saevitia 25
26 vis esse testatum.' Rex bonum animum habere eas iussit,
Darei filium collo suo admovit, atque nihil ille conspectu tum
primum a se visi contreritus cervicem eius manibus amplectitur.
Motus ergo rex constantia pueri Hephæstionem intuens, 'Quam
vellem,' inquit, 'Dareus aliquid ex hac indole hausisset!' Tum 30
tabernaculo egressus.
27 Tribus aris in ripa Pinari amnis Iovi atque Herculi Miner-⁽³³⁾
vaeque sacratis Syriam petit Damascus, ubi regis gaza erat,
XIII. Parmenione praemisso. Atqui cum praecessisset ei Darei satrapa
comperisset, veritus, ne paucitas suorum sperneretur, accersere 35
2 maiorem manum statuit. Sed forte in exploratores ab eo prae-
missos incidit natiōe Mardus, qui ad Parmenionem perductus
litteras ad Alexandrum a praefecto Damasci missas tradidit ei
nec dubitare eum, quin omnem regiam suppellectilem cum pe-

4. ab) ad P. — 5. sic Scheffer: si A. — 6. sic Scheffer: si A. —
9. eam] tam PV. — 18. Sisigambis] sisigambis P. — 29. Hephæstionem
Freinshemius: ephæstionem A. — 32. atque] at P. — 34. Parmenione B? F?:
parmenione LPV. — atque Jeeptius: atque A. — satrapa] satrapam P.

cunia traderet, adiecit. Parmenio adservari eo iusso litteras 3
aperit, in quibus erat scriptum, ut mature Alexander aliquem ex
ducibus suis mitteret cum manu exigua, cui traderet, quae-
cumque rex penes ipsum reliquisset. Itaque Mardum datis
5 comitibus ad proditorum remittit. Ille e manibus custodientium 4
lapsus Damascus ante lucem intrat. Turbaverat ea res Parme-
nionis animum insidias timentis, et ignotum iter sine duce
non audebat ingredi: felicitati tamen regis sui confusus agrestes,
qui duces itineris essent, excipi iussit. Quibus celeriter repertis
10 quarto die ad urbem pervenit iam metuente praefecto, ne sibi
fides habita non esset. Igitur quasi parum munimentis oppidi 5
fidens ante solis ortum pecuniam regiam — gazam Persae
vocant — cum pretiosissimis rerum elferri iubet, fugam simu-
(34) lans, re vera, ut praedam hosti offerret. Multa milia virorum 6
15 feminarumque excedentem oppido sequebantur, omnibus misera-
bilis turba praeter eum, cuius fidei commissa erat. Quippe
quo maior conditionis merces foret, obicere hosti parabat
gratiorem omni pecunia praedam, nobiles viros, praetorum
Darei coniuges liberosque, praeter hos Graecarum urbium
20 legatos, quos Dareus, velut in arce tutissima, in proditoris reli- 7
querat manibus. Gangabas Persae vocant humeris onera por-
tantes: hi cum tempestatis vim tolerare non possent — quippe
et procella subito nivem effuderat et humus rigeat gelu tum
adstricta — vestes, quas cum pecunia portabant, auro et pur-
25 pura insignes induunt nullo prohibere auso, cum fortuna regis
etiam humillimis in ipsum licentiam faceret. Praebuere ergo 8
Parmenioni non spernendi agminis speciem: qui intentiore cura
suos quasi ad iustum proelium paucis adhortatus equis calcaria
iubet subdere et acri impetu in hostem evehi. At illi, qui 9
30 sub oneribus erant, omissis iis per metum capessunt fugam:
armati quoque, qui eos prosequuntur, eodem metu arma
iactare ac nota devorticula petere coeperunt. Praefectus, quasi 10
et ipse contreritus, simulans cuncta pavore compleverat. Iace-
bant totis campis opes regiae, illa pecunia stipendio ingenti
35 militum praeparata, ille cultus tot nobilium virorum, tot inlu-
strium feminarum, aurea vasa, aurei freni, tabernacula regali 11
magnificentia ornata, vehicula quoque a suis destituta, ingentis

3. cui traderet, quae cumque Zumptius: cumque A. — 11.
oppidi I: oppidis A [oppidi LPV]. — 15. miserabilis Lauer: mirabilis A. —
19. liberosque] nobilesque P. — 22. hi B? F?: hi LPV. — tempestatis
vim addidi. — 23. et procella] et om. P. — 24. adstricta Acidalius:
adstricta A. — 30. iis add. Acidalius. — 32. devorticula P: diverticu-
cula C. — 37. destituta] destituta P.

Dareus sibi regis titulum nec eundem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis quam petebat, ut accepta pecunia, quantamcumque tota Macedonia caperet, matrem sibi et coniugem liberosque restitueret: de regno aequo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patri cederet alieni imperii finibus: socius amicisque esset. In ea se fidem et dare paratum et accipere. Contra Alexander in hunc maxime modum rescripsit: 'Rex Alexander Dareo S. Cuius nomen sumpsi, Dareus Graecos, qui oram Hellesponti tenent, coloniasque Graecorum Ionias omni clade vastavit, cum magno deinde exercitu mare traiecit inlato Macedoniae et Graeciae bello. Rursus Xerxes gentis eiusdem ad oppugnandos nos cum inmanibus barbarorum copiis venit: qui navali proelio victus Mardonium tamen reliquit in Graecia, ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum vero, parentem meum, quis ignorat ab iis interfectum esse, quos ingentis pecuniae spe sollicitaverant vestri? Inopia enim bella suscipitis et, cum habeatis arma, licemini hostium capita: sicut tu proxime talentis mille, tanti exercitus rex, percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et di quoque pro meliore stant causa: magnam partem Asiae in dicionem redegi meam, te ipsum acie vici. Quem etsi nihil a me inpetrare oportebat, utpote qui ne belli quidem in me iura servaveris, tamen, si veneris supplex, et matrem et coniugem et liberos sine pretio recepturum esse promitto. Et vincere et consulere victis scio. Quod si te committere nobis times, dabimus fidem impune venturum. De cetero, cum mihi scribes, memento non solum regi te, sed etiam tuo scribere.' Ad hanc perferendam Thersippus est missus.

In Phoenicem deinde descendit et oppidum Byblon traditum recepit. Inde ad Sidonem ventum est, urbem vetustate famamque conditorum inclitum: regnabat in ea Strato, Darei opibus adiutus, sed quia deditionem magis popularium quam sua sponte fecerat, regno visus indignus, Hephæstionique permisum, ut, quem eo fastigio e Sidonis dignissimum arbitraretur, constitueret regem. Erant Hephæstionis hospites clari inter

suos iuvenes: qui facta ipsis potestate regnandi negaverunt, quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regia stirpe ortum. Admiratus Hephæstion magnitudinem animi spernentis, quod alii per ignes ferrumque peterent, 'Vos quidem macti virtute,' inquit, 'estote, qui primi intellexistis, quanto maius esset regnum fastidire quam accipere. Ceterum date aliquem regiae stirpis, qui meminerit a vobis acceptum habere se regnum.' Atque illi, cum multos imminere tantae spei cernerent, singulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatem adulantes, statuunt neminem esse potiorum quam Abdalonimum quendam, longa quidem cognatione stirpi regiae adnexum, sed ob inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe. Causa ei paupertatis sicut plerisque probitas erat: intentusque operi diurno strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, cum regiae vestis insignibus hortum intrant, quem forte steriles herbas eligens Abdalonimus repurgabat. Tum rege eo salutato alter ex his, 'Habitus,' inquit, 'hic vestis, quem cernis in meis manibus, cum isto squalore permutandus tibi est. Ablue corpus inluvie aeternisque sordibus squalidum: cape regis animum et in eam fortunam, qua dignus es, istam continentiam perfer. Et cum in regali solio residebis, vitae necisque omnium civium dominus, cave obliviscaris huius status, in quo accipis regnum, immo, hercule, propter quem.' Somnio similis res Abdalonimo videbatur: interdum, satisne sani essent, qui tam proterve sibi inluderent, percontabatur. Sed ut cunctanti squalor ablatus est et iniecta vestis purpure auroque distincta et fides a iurantibus facta, serio iam rex iisdem comitantibus in regiam pervenit. Fama deinde, ut solet, strenue tota urbe discurrit: aliorum studium, aliorum indignatio eminebat: divitissimus quisque humilitatem inopiamque eius apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum rex protinus iussit dique contemplatus, 'Corporis,' inquit, 'habitus famae generis non repugnat: sed libet scire, inopiam qua patientia tuleris?' Tum ille, 'Utinam,' inquit, 'eodem animo regnum pati possim! haec manus sufficere desiderio meo: nihil habenti nihil deficit.' Magnae indolis specimen ex hoc sermone Abdalonimi cepit, 26

1. nomini] nomine BP. — 9. Dareo S. Jeepius: dareus A[....s B]. — 13. inmanibus I: inmanum A. — 16. ab iis P: ab his C. — 21 stant I: stantes A. — 22. m te ipsum acie vici dupliciter scripta sunt in P. — 29. est missus I: et missus A [in C add. vel in ipso versu vel in margine vel e.]. — 30. deinde descendit Zarotus: deinde om. A. — Byblon Aldus: byblio A. — 34. Hephæstionique Freinsheimius: ephestionique A. — 35. e Sidonis Gronovius: sidonis A. — 36. Hephæstionis Freinsheimius: ephestionis A.

3. Hephæstion Zumptius: ephestion A. — 4. macti] macte P. — 9. Alexandri B?: alexandriam FLV. — adulantes Giunta: adulantibus A. — 10. Abdalonimum P: abdalonimum C. — 17. Abdalonimus Schmieder: abdalonimus A. — 23. huius status I: status om. A. — 24. somnio Aldus: somno A. — 25. Abdalonimo P: abdalonimo C. — 28. serio Giunta: sero A. — 30. tota urbe Modius: totas urbes A. — 37. Abdalonimi P: abdalonimi C.

Itaque non Stratonis modo regiam supellectilem attribui ei iussit, sed pleraque etiam ex Persica praeda, regionem quoque urbi adpositam ditioni eius adiecit.

27 Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse (5) diximus, cum quattuor milibus Graecorum ipsum ex acie per- 5 secutus fuga Tripolin pervenit. Inde in naves militibus inpositis Cyprum transmisit et, cum in illo statu rerum id quemque, quod occupasset, habiturum arbitraretur velut certo iure possessum, Aegyptum petere decrevit: utrique regi hostis et 28 semper ex ancipiti mutatione temporum pendens. Hortatusque 10 milites ad spem tantae rei docet Tasiacem, praetorem Aegypti, cecidisse in acie: Persarum praesidium et sine duce esse et invalidum, Aegyptios semper praetoribus eorum infestos pro 29 sociis ipsos, non pro hostibus aestimatos. Omnia experiri necessitas cogebat, quippe cum primas spes fortuna destituit, 15 futura praesentibus videntur esse potiora. Igitur conclamant, duceret, quo videretur. Atque ille utendum animis, dum spe calerent, ratus, ad Pelusium ostium penetrat, simulans a Dareo 30 se esse praemisum. Potitus ergo Pelusii Memphim copias promovit: ad cuius famam Aegyptii, vana gens et novandis 20 quam gerendis aptior rebus, ex suis quique vicis urbibusque [hoc ipsum] concurrunt ad delenda praesidia Persarum. Qui 31 terri tamen spem retinendi Aegyptum non omiserunt: sed eos Amyntas proelio superatos in urbem compellit castrisque 25 positos victores ad populandos agros: velut in medio positos 32 bonis hostium cuncta agebantur. Itaque Mazaces, quamquam infelici proelio suorum animos territos esse cognoverat, tamen palantes et victoriae fiducia incautos ostentans perpulit, ne 33 dubitarent ex urbe erumpere et res amissas recipere. Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit: 30 ad unum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has poenas Amyntas utrique regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, quam illi, quem deseruerat.

34 Darei praetores, qui proelio apud Isson superfuert, cum (6) omni manu, quae fugientes secuta erat, adsumpta etiam Cappa- 35 docum et Paphlagonum iuventute Lydiam reciperare temptabant.

5. ipsum *Zarotus*: ipsius *A.* — persecutus *Lauer*: persecutos *A.* — 9. utrique *Lauer*: utique *A.* — 11. *Tasiacem scripsi*: satacem *C.* sata-
cen *P.* — 18. Pelusium ostium *I.*: pelusii hostium *A.* — 19. Potitus *Za-*
rotus: potitus *A.* — 20. promovit *B?*: praemovit *FLPV.* — Aegyptii
I.: aegypti *A.* — 21. gerendis *LV.* — 26. bonis *scripsi*: dis *A.* [dis *L.*] — Ma-
zaces *P.*: mazaces *C.* — 32. Amyntas] amintas *LP.* — 36. Paphlagonum]
paphagonum *P.* — Lydiam] lidiam *LV.*

Antigonus, praetor Alexandri, Lydiae praeerat: qui quamquam 35 plerosque militum ex praesidiis ad regem dimiserat, tamen barbaris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illic quoque fortuna partium fuit: tribus proeliis alia atque alia regione 5 commissis Persae funduntur. Eodem tempore classis Mace- 36 donum ex Graecia accita Aristomenen, qui ad Hellesponti oram recipiendam a Dareo erat missus, captis eius aut eversis navibus superat. A Milesiis deinde Pharnabazus, praefectus 37 Persicae classis, pecunia exacta et praesidio in urbem Chium 10 introducto centum navibus Andrum et inde Siphnum petiit. Has quoque insulas praesidiis occupat, pecunia multat.

Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europae Asiaeque 38 regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Graeciae quoque et Cretae arma commoverat. Agis, Lacedaemoniorum 39 rex, octo milibus Graecorum, qui ex Cilicia profugi domos repetierant, contractis bellum Antipatro, Macedoniae praefecto, 15 moliebatur. Cretenses has aut illas partes secuti nunc Spartanorum, nunc Macedonum praesidiis occupabantur. Sed leviora 40 inter illos fuere discrimina unum certamen, ex quo cetera 20 pendebant, intente fortuna.

(7) Iam tota Syria, iam Phoenice quoque excepta Tyro Mace- 2 donum erat, habebatque rex castra in continenti, a qua urbem angustum fretum dirimit. Tyros, et magnitudine et claritate 2 ante omnes urbes Syriae Phoenicesque memorabilis, facilius 25 societatem Alexandri acceptura videbatur, quam imperium. Coronam igitur auream donum legati adferebant commeatusque large et hospitaliter ex oppido advexerant. Ille dona ut ab 3 amicis accipi iussit benigneque legatos adlocutus Herculi, quem praecipue Tyrii colerent, sacrificare velle se dixit: Macedonum 3 reges credere, ab illo deo ipsos genus ducere, se vero, ut id faceret, etiam oraculo monitum. Legati respondent, esse tem- 4 plum Herculis extra urbem in ea sede, quam Palaetyron ipsi vocent: ibi regem deo sacrum rite facturum. Non tenuit iram, 5 cuius alioqui potens non erat. Itaque, 'Vos quidem,' inquit, 35 'fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis: sed brevi ostendam in continenti vos esse. Proinde sciatis licet, aut intraturum me urbem aut oppugnaturum.'

1. Lydiae] lidiae *LV.* — 8. Pharnabazus *Zarotus*: barnabazus *A.* — 9. Chium *P.*: hium *C.* — 11. Has *Modius*: is *BFLP* (in ras), his *V.* — 14. Agis *Zarotus*: hagus *A.* — 17. Spartanorum *Zarotus*: parianorum *A.* — 22. quo *Reinsius*: quo *A.* — 23. Tyros] tyros *V.*, tyros *L.* — 24. Syriae] siriae *P.* — Phoenicesque *Merula*: phoenicisque *A.* — 30. ipsos] ipso *P.*

6 Cum hoc responso dimissi suos mongre coeperunt, ut regem,
 quem Syria, quem Phoenice receperat, ipsi quoque urbem
 7 intrare paterentur. At illi loco satis fusi obsidionem ferre decre-
 verant. Namque urbem a continenti quattuor stadiorum fretum (8)
 dividit: Africo maxime obiectum crebros ex alto fluctus in litus 5
 8 evolvit. Nec accipiendo operi, quo Macedones continenti in-
 sulam iungere parabant, quicquam magis quam ille ventus
 obstabat. Quippe vix leni et tranquillo mari moles agi possunt,
 Africus vero prima quaeque congesta pulsu inlisa mari subruit,
 nec ulla tam firma moles est, quam non exedant undae et 10
 per nexus operum manantes et, ubi acrior flatus existit, summi
 9 operis fastigio superfusae. Praeter hanc difficultatem haud
 minor alia erat: muros turresque urbis praecaltum mare ambie-
 bat: non tormenta nisi e navibus procul excussa mitti, non
 scalae moenibus adplicari poterant: praecipue in salum murus 15
 pedestre interceperat iter: naves nec habebat rex et, si admo-
 visset, pendentes et instabiles missilibus arceri poterant. Inter
 10 quae parva dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthagi-
 niensium legati ad celebrandum sacrum anniversarium more
 patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, 20
 11 semper parentum loco culti. Hortari ergo Poeni coeperunt,
 ut obsidionem forti animo paterentur: brevi Carthagine auxilia
 ventura. Namque ea tempestate magna ex parte Punicis clas-
 12 sibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto per muros (9)
 turresque tormenta disponunt, arma iunioribus dividunt, opi-
 fices, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuunt. 25
 Omnia belli apparatu strepunt: ferreae quoque manus — har-
 pagonas vocant — quas operibus hostium inicerent, corvique
 13 et alia tuendis urbibus excogitata praeparabantur. Sed cum
 fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, inpositum esset,
 admotisque foliis ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub
 30 ipsis flammis extitisse dicuntur: idque omen in Macedonum
 14 metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque cum forte
 panem quidam militum frangerent, manantis sanguinis guttas
 notaverunt, terrore rege Aristander, peritissimum vatum, si 35
 extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum ait:
 contra, cum ab interiore parte manaverit, urbi, quam obsidere
 15 destinassent, exitum portendere. Alexander cum et classem
 procul haberet et longam obsidionem magno sibi ad cetera

impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos con-
 pellerent, misit: quos Tyrii contra ius gentium occisos prae-
 cepitaverunt in altum. Atque ille suorum tam indigna morte
 10 commotus urbem obsidere statuit. Sed ante iacienda moles 16
 5 erat, quae continenti urbem committeret. Ingens ergo animos
 militum desperatio incessit, cernentium profundum mare, quod
 vix divina ope posset impleri: quae saxa tam vasta, quas tam
 proceras arbores posse reperiri? exhausti esse regiones,
 ut illud spatium exaggeraretur: exaestare semper fretum quo-
 10 que artius volutetur inter insulam et continentem, hoc acrius
 furere. At ille haudquaquam rudis pertractandi militares animos 17
 speciem sibi Hercules in somno oblatam esse pronuntiat dextram
 porrigentis: illo duce, illo aperiente in urbem intrare se visum.
 Inter haec caduceatores interfectos, gentium iura violata refe-
 15 rebat: unam esse urbem, quae cursum victoris morari ausa
 esset. Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque casti- 18
 get, satsique omnibus stimulis opus orsus est. Magna vis
 saxorum ad manum erat Tyro vetere praebente: materies
 ex Libano monte ratibus et turribus faciendis advehebatur.
 20 Iamque a fundo maris in altitudinem modicum opus creverat, 19
 nondum tamen aquae fastigium aequabat: cum Tyrii parvis 20
 navigiis admotis per ludibrium exprobrabant, illos armis incilios
 dorso sicut iumenta onera gestare: interrogabant etiam, num
 maior Neptuno Alexander esset? Haec ipsa insectatio alacri-
 25 (11) tatem militum accendit. Iamque paulum moles aqua emine- 21
 26 bat, et simul aggeris latitudo crescebat urbi que admovebatur:
 cum Tyrii magnitudine molis, cuius incrementum eos antea
 30 fefellerat, conspecta levibus navigiis nondum commissum opus
 circumire coeperunt, missilibus quoque eos, qui pro opere
 30 stabant, incessere. Multis ergo impune vulneratis, cum et remo-
 vere et adpellere scaphas in expedito esset, ad curam semet
 ipsos tuendi ab opere converterant: et quo longius moles
 agebatur a litore, hoc magis, quidquid ingerebatur, praecaltum
 35 absorbebat mare. Igitur rex munitibus coria velaque iussit 23
 35 obtendi, ut extra teli iactum essent, duasque turres ex capite
 molis erexit, e quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent.
 Contra Tyrii navigia procul a conspectu hostium litori adpel- 24
 lunt expositisque militibus eos, qui saxa gestabant, obtruncant.

1. dimissi suos, *Orellius*: demissos *A.* — 11. per nexus *I.* perenixus *C.* pernixus *P.* — 14. e navibus] *et om. P.* — 37. ab interiore] ab exte-
 riore *P.* ex interiore *fragm. Darmstadiense.* — manaverit *Lauer*: ma-
 nauerat *A.*

3. tam *B.* iam *FLPV.* — 6. desperatio *B?*: desperatio *FLPV.* —
 cernentium *Lauer*: cernentibus *A.* — 13. urbem] *B om. verba quae se-
 centur usque ad vs. 15 urbem.* — 26. admovebatur *Lauer*: admoveban-
 tur *A.* — 27. magnitudine *P.* magnitudinem *C.* — 29. quoque eos *I.*
 eos quoque *A.* — 34. rex *Gronovius*: ex *A.*

In Libano quoque Arabum agrestes inconpositos Macedonas
 III. adorti xxx fere interficiunt paucioribus captis. Ea res Alexandrum
 dividere copias coëgit, et, ne segniter adsidere uni urbi
 videretur, operi Perdiccan Crateronque praefecit: ipse cum
 expedita manu Arabiam petiit.
 2 Inter haec Tyri navem magnitudine eximia saxis harenaque(12)
 a puppi oneratam, ita ut multum prora emerit, bitumine
 ac sulphure inlitam remis concitaverunt, et, cum magnam vim
 venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit:
 3 tum prora eius accensa remiges desiluere in scaphas, quae ad 10
 hoc ipsum praeparatae sequebantur. Navis autem igne concep-
 to latius fundere incendium coepit, quod, priusquam posset
 occurri, turres et cetera opera in capite molis posita compre-
 4 hendit. At qui desiluere in parva navigia, faces et, quidquid
 alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iamque non 15
 modo Macedonum turres, sed etiam summa tabulata conceperant
 ignem: cum ii, qui in turribus erant, partim haurirentur in-
 cendio, partim armis omissis in mare semet ipsi inmitterent.
 5 At Tyrii, qui capere eos quam interficere mallent, natantium
 manus stipitibus saxisque lacerabant, donec debilitati inpu-
 6 navigiis excipi possent. Nec incendio solum opera consumpta,
 sed forte eodem die vehementior ventus totum ex profundo
 mare inlitis in molem, crebrisque fluctibus conpagis operis
 7 verberatae laxare, saxaque interfluens unda medium opus
 rupit. Prorutis igitur lapidum cumulis, quibus infecta terra 25
 sustinebatur, praeceps in profundum ruit, tantaque molis vix
 ulla vestigia invenit Arabia rediens Alexander. Hic, quod in(13)
 adversis rebus solet fieri, alius in alium culpam referebant,
 8 cum omnes verius de saevitia maris queri possent. Rex novi
 operis molem orsus in adversum ventum non latere, sed recta 30
 fronte direxit: ea cetera opera velut sub ipsa latentia tuebatur:
 latitudinem quoque aggeri adiecit, ut turres in medio excitatae
 9 procul teli iactu abessent. Totas autem arbores cum ingen-
 tibus ramis in altum iaciebant, deinde saxis onerabant rursus-
 que cumulo eorum alias arbores inciebant: tum humus aggre-
 35 batur, superque alia strue saxorum arborumque cumolata velut
 quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrii, quidquid
 ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exequabantur.
 10 Praecipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subi-

16. modo] *om.* P. — 17. ii P: hii C. — 18. haurirentur] haurirentur
 F. — 19. mallent] *om.* P. — 25. prorutis P: proruptis C. — 33. iactu
 I: ictu A [hictu F]. — 36. superque] super quae BLP.

bant aquam occultoque lapsu ad molem usque penetrabant,
 falciibus palmites arborum eminentium ad se trahentes, quae
 ubi secutae erant, pleraque secum in profundum dabant: tum
 levatos onere stipites truncosque arborum haud aegre molie-
 5 bantur: deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum,
 fundamento lapso sequebatur.

Aegro animi Alexandro nec, perseveraret an abiret, satis 11
 certo classis Cypro advenit eodemque tempore Cleander cum
 Graecis militibus in Asiam nuper advectus. c et xc navigia
 10 in duo dividit cornua: laevum Pythagoras, rex Cypriorum,
 cum Cratero tuebatur, Alexandrum in dextro quinquere mis regia
 vehebat. Nec Tyrii, quamquam classem habebant, ausi navale 12
 iniire certamen: tris omnino ante ipsa moenia opposuerunt,
 quibus rex invectus ipsas demersit.
 (14) Postera die classe ad moenia admota undique tormentis 13
 16 et maxime arietum pulsu muros quatit: quos Tyrii raptim
 obstructis saxis refoecerunt, interiorum quoque murum, ut, si
 prior fessellisset, illo se tuerentur, undique orsi. Sed undi- 14
 que vis mali urgebat: moles intra teli iactum erat, classis
 20 moenia circumibat: terrestri simul navalique clade obruebantur.
 Quippe binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerant,
 ut prorae cohaerent, puppes intervallo, quantum capere po-
 terant, distarent: hoc puppium intervallum antennis asseribus 15
 que validis deligatis superque eos pontibus stratis, qui militem
 25 sustinerent, impleverant. Sic instructas quadriremes ad urbem
 agebant: inde missilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia
 proris miles tegebatur. Media nox erat, cum classem, sicuti 16
 dictum est, paratam circumire muros iubet. Iamque naves urbi
 undique admovebantur, et Tyrii desperatione torpebant, cum
 30 subito spissae nubes intendere se caelo, et, quidquid lucis
 internitebat, offusa caligine extinctum est. Tum inhorrescens 17
 mare paulatim levavi, deinde acriore vento concitatum fluctus
 ciere et inter se navigia collidere. Iamque scindi coeperunt
 vincula, quibus conexas quadriremes erant, rueret tabulata et
 35 cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neque 18
 enim conserta navigia ulla ope in turbido regni poterant: miles
 ministeria nautarum, remex militis officia turbabat, et, quod
 in eiusmodi casu accidit, periti ignaris parebant: quippe guber-

1. aquam *Lauer*: aqua A. — 9. advectus I: adulectis A. — navigia
Heinsius: navigium A. — 10. Pythagoras *Freinsheimius*: pythagoras A. —
 18. undique] undi P. — 23. antennis] antembris LV. — 24. deligatis F?:
 delegatis BLPV. — 28. naves P: navis C. — 31. offusa *Gronovius*:
 effusa A.

natores alias imperare soliti tum metu mortis iussa exequabantur. Tandem remis pertinacius everberatum mare veluti eripientibus navigia classicis cessit, adpulsaque sunt litori lacerata pleraque.

- 19 Idem forte diebus Carthaginiensium legati xxx superveniunt, (15) magis obsessis solacium quam auxilium: quippe domestico bello 6 Poenos impediri nec de imperio, sed pro salute dimicare nuntiabant. Syracusani tum Africam urebant et haud procul Carthaginiis muris locaverant castra. Non tamen defecere animis Tyrii, quamquam ab ingenti spe destituti erant, sed coniuges 10 liberosque devehendo Carthaginem tradiderunt, fortius, quidquid accideret, laturo, si carissimam sui partem extra sortem periculi communis habuissent. Cumque unus e civibus in cōtione indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deserentis, molemque 15 a Macedonibus in salo iactam in silvestrem saltum esse mutatam: quamquam auctor levis erat, tamen ad deteriora credenda prout metu aurea catena devinxere simulacrum araeque Herculis, cuius numini urbem dicaverant, inseruere vinculum, quasi illo deo Apollinem retenturo. Syracusis id simulacrum devexerant Poeni et in maiore locaverant patria multisque aliis spoliis urbium a semet captarum non Carthaginem 20 magis quam Tyrum ornabant. Sacrum quoque, quod equidem dis minime cordi esse crediderim, multis saeculis intermissum repetendi auctores quidam erant, ut ingenuus puer Saturno 25 immolaretur: quod sacrilegium verius quam sacrum Carthaginienses a conditoribus traditum usque ad excidium urbis suae fecisse dicuntur. Ac nisi seniores obtulissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset. Ceterum (16) efficacior omni arte necessitas non usitata modo praesidia, sed 30 quaedam etiam nova admovit. Namque ad implicanda navigia, quae muros subibant, validos asseres funibus inligaverant, ut, cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus 35 inicerent. Unci quoque et falces ex isdem asseribus dependentes aut propugnatores aut ipsa navigia lacerabant. Clipes vero aereos multo igne torrebant, quos repletos fervida harena 40 caenoque decocto e muris subito devolvebant. Nec ulla pestis magis timebatur: quippe ubi loricam corpus usque fervens

8. Syracusani] siracusani LPF. — 11. Carthaginien] cartaginien LPF. — 16. iactam] iam tam P. — 20. Syracusis] siracusis LPF. — 25. repetendi Giunta: repetentes C, repentes P. — 26. Carthaginienses P: carthaginiensis C. — 28. nisi] si P. — 32. validos asseres funibus Iosephus: validis asseribus A. — 38. corpus usque Acidalius: corpusque A.

harena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat et, quidquid attigerat, perurebat, iacentesque arma laceratis omnibus, quis protegi poterant, vulneribus inulti patebant: corvi vero et ferreae manus tormento remissae plerosque rapiebant.

- (17) His rex fatigatus statuerat soluta obsidione Aegyptum petere. IV. 6 Quippe cum Asiam ingenti velocitate percurrisset, circa muros unius urbis haerebat tot maximarum rerum opportunitate dimissa. Ceterum tam discedere inritum, quam morari pudebat: famam 2 quoque, qua plura quam armis everterat, ratus leviolem fore, 10 si Tyrum quasi testem, se posse vinci, reliquisset. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naves admoveri iubet delectosque militum inponi. Et forte belua invisitatae magnitudinis 3 super ipsos fluctus dorso eminens ad molem, quam Macedones iecerant, ingens corpus adplicuit diverberatisque fluctibus adle- 15 vans semet utrimque conspecta est: deinde a capite molis rursus alto se immersit ac modo super undas eminebat magna 4 sui parte, modo superfusus fluctibus condita haud procul munimentis urbis emersit. Utrisque lactus fuit beluae aspectus: Macedones iter iaciendo operi monstasse eam augurabantur, 5 20 Tyrii Neptunum occupati maris vindicem abrupisse beluam, ac molem brevi profecto ruituram. Laetique omine eo ad epulas dilapsi onerare se vino, quo graves orto sole navigia con- 25 scendunt redimita floribus coronisque: adeo victoriae non omen (18) modo, sed etiam gratulationem praeceperant. Forte rex classem 6 25 in diversam partem agi iusserat xxx minoribus navigiis relictis in litore: e quibus Tyrii duobus captis cetera ingenti teruerunt metu, donec suorum clamore audito Alexander classem litori, a quo fremitus acciderat, admovit. Prima e Macedonum navibus 7 quinqueremis velocitate inter ceteras eminens occurrit, quam 30 ut conspexere Tyriae, duae ex diverso in latera eius invectae sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata et ipsa rostro icta est et illam invicem tenuit. Iamque ea, quae non 8 cohaerebat, libero impetu invecta in aliud quinqueremis latus. Invehatur tum opportunitate mira triremis e classe Alexandri 35 in eam ipsam, quae quinqueremi imminebat, tanta vi, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur e puppi. Plures deinde Macedonum naves superveniunt, et rex quoque aderat: cum Tyrii

4. tormento P: tormenta C. — 5. His I: hic A. — 6. percurrisset P: percurrisset C. — 12. invisitatae corraxi: inusitatae A. — 16. se] om. P. — 17. modo] om. P. — 20. ac I: ad A. — 28. acciderat Lauer: acciderant A. — Prima e] prime LPF. — 33. cohaerebat] quoherebat LP, cuoherebat V. — invecta] evecta P, laevecta V. — 34. tum scripsi: cum A.

inhibentes remis aegre evellere navem, quae haerebat, portumque omnia simul navigia repetunt. Confestim rex insecutus portum quidem intrare non potuit, cum procul e muris missilibus summoveretur, naves autem omnes fere aut demersit aut cepit.

10 Biduo deinde ad quietem dato militibus iussisque et classem (19)
et machinas pariter admove, ut undique territis instaret, ipse
in altissimam turrem ascendit ingenti animo, periculo maiore:
11 quippe regio insigni et armis fulgentibus conspicuus unus praeci-
pue telis petebatur. Et digna prorsus spectaculo edidit: 10
multos e muris propugnantes hasta transfixit, quosdam etiam
comminus gladio clipeoque impulsos praecipitavit, quippe turris,
ex qua dimicabat, muris hostium propemodum cohaerebat.
12 Iamque crebris arietibus saxorum compage laxata munimenta
defecerant, et classis intraverat portum, et quidam Macedonum 15
in turres hostium desertas evaserant: cum Tyrii, tot simul
malis victi, alii supplices in templa confugiunt, alii foribus
aedium obseratis occupant liberum mortis arbitrium, nonnulli
ruunt in hostem, haud inulti tamen perituri, magna pars summa
tectorum obtinebat, saxa et, quidquid fors in manus dederat, 20
13 ingerentes subeuntibus. Alexander exceptis, qui in templa
14 confugerant, omnes interfici ignemque tectis inici iubet. His
per praefatos pronuntiatis nemo tamen armatus opem a dis
petere sustinuit: pueri virginesque templa compleverant, viri
in vestibulo suarum quisque aedium stabant, parata saevientibus 25
15 turba. Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui intra Macedonum
praesidia erant. Hi urbem quidem inter victores intraverant,
sed cognationis cum Tyrii memores — quippe utramque urbem
Agenorem condidisse credebant — multos Tyriorum, etiam
protegentes, ad sua perduxere navigia, quibus occultatis Sidona 30
16 devecti sunt. xv milia hoc furto subducta saevitiae sunt. Quan-
tumque sanguinis fusum sit, vel ex hoc aestimari potest, quod
intra munimenta urbis vi milia armatorum trucidata sunt.
17 Triste deinde spectaculum victoribus ira praebuit regis. ii milia,
in quibus occidendis defecerat rabies, crucibus adfixi per ingens 35
18 litoris spatium pependerunt. Carthaginiensium legatis pepercit
addita denuntiatione belli, quod praesentium rerum necessitas
moraretur.

19 Tyros septimo mense, quam oppugnari coepta erat, capta (20)
est, urbs et vetustate originis et crebra fortunae varietate ad 40

18. obseratis] obseratis P. observatis L. — 20. quidquid I: quid A. — in manus P: in manibus C. — 34. praebuit P: praefuit C. — 36. pepercit] perpercit LF.

memoriam posteritatis insignis. Condita ab Agenore diu mare, non vicinum modo, sed quodcumque classes eius adierunt, dicionis suae fecit. Et, si famae libet credere, haec gens litteras prima aut docuit aut didicit. Coloniae certe eius paene
5 orbe toto diffusae sunt: Carthago in Africa, in Boeotia Thebae, 20
Gades ad Oceanum. Credo libero conmeantes mari saepiusque adeundo ceteris incognitas terras elegisse sedes iuventuti, qua tunc abundabant: sive quia crebris motibus terrae — nam hoc quoque traditur — cultores eius fatigati nova et externa
10 domicilia armis sibimet quaerere cogeantur. Multis ergo casibus 21
defuncta et post excidium renata nunc tandem longa pace cuncta refovente sub tutela Romanae mansuetudinis adquiescit.
(21) Idem ferme diebus Darei litterae adlatæ sunt tandem ut V.
regi scriptæ. Petebat, uti filiam suam — Statira erat nomen
15 — nuptiis Alexander sibi adiungeret: dotem offerre omnem regionem inter Hellespontum et Halyn amnem sitam, inde orientem spectantibus terris contentum. Si forte dubitaret, quod 2
offerretur, accipere: numquam diu eodem vestigio stare fortunam semperque homines, quantumcumque felicitatem habeant,
20 invidiam tamen sentire maiorem. Vereri se, ne avium modo, 3
quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis adfectu effleretur: nihil difficilius esse quam in illa aetate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere 4
nec semper inter angustias posse deprehendi: transeundum
25 esse Alexandro Euphraten Tigrimque et Araxen et Hydaspem, magna munimenta regni sui: veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit, in Mediam, Hyrcaniam, Bactra: 5
et Indos, Oceani accolae, quando aditurum — ne Sogdianos et Arachosios nomen ceterasque gentes ad Caucasum et Tanain
30 pertinentes? Senescendum fore tantum terrarum vel sine proelio obeunti. Se vero ad ipsum vocare desineret, namque illius 6
exilio se esse venturum. Alexander iis, qui litteras attulerant, 7
respondit, Dareum sibi aliena promittere et, quod totum amiserit, velle parti. Doti sibi dari Lydiam, Ionas, Aeolidem,
35 Hellesponti oram, victoriae suae praemia. Leges autem a victo-

5. Boeotia] boetia LF. — 6. Gades Zarotus: gadis A. — 7. iuventutis] iuventute LF. — 8. abundabant Zarotus: abundabat A. — 11. tandem Bongarsius: tamen A. — 12. mansuetudinis] mansuetudis LF. — 14. Statira erat Popma: stati praerat A. — 15. offerre Jeepius: fore A. — 16. Halyn Frobenius: alyn A. — 22. adfectu effleretur Zumptius: afferret A. — 25. Tigrimque] tygrinam BEF. — Hydaspem Snakenburgius: idaspem A. — 27. Hyrcaniam] hircaniam LF. — 28. quando] quado LF. — Sogdianos] socdianos LF. — 29. Tanain P: tanain BF, tanain L, tanaim V. — 32. se esse] ** esse P. — 34. Lydiam] lidiam LPV.

ribus dici, accipi a victis: in utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quam primum Marte decerneret. Se quoque, cum transiret mare, non Ciliciam aut Lydiam — quippe tanti belli exiguum hanc esse mercedem — sed Persepolim, caput regni eius, Bactra deinde et Ecbatana ultimique Orientis oram imperio 5 destinasse. Quocumque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse: desineret terrere fluminibus, quem sciret maria transire.

- 9 Reges quidem haec invicem scripserant. Sed Rhodii urbem (22) suam portusque dedebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat Philota regioni circa Tyrum iusso praesidere. Syriam, 10 quae Coele appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat bello, quod supererat, interfuturus. Rex Hephaestione Phoenices oram classe praetervehi iusso ad urbem Gazam cum omnibus copiis venit. 11 Iisdem fere diebus sollemne erat ludicrum Isthmiorum, quod conventu totius Graeciae celebratur. In eo concilio Graeci, ut 15 sunt temporaria ingenia, decernunt, ut xv legarentur ad regem, qui ob res pro salute ac libertate Graeciae gestas coronam auream donum victoriae ferrent. Idem paulo ante incertae famae captaverant auram, ut, quocumque pendentes animos tulisset fortuna, sequerentur. 20
- 13 Ceterum non ipse modo rex obibat urbes adhuc inum (23) imperii recusantes, sed praetores quoque ipsius, egregii duces, pleraque invaserant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus Hydarne, Darei praetore, superato Miletum cepit: 14 Amphoterus et Hegelochus clx navium classe insulas 25 inter Achaia et Asiam in dicionem Alexandri redeperunt. Tenedo quoque recepta Chium incolis ultro vocantibus statuerant occupare: sed Pharnabazus, Darei praetor, comprehensis, qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonide et Athanagorae, suarum partium viris, urbem cum modico praesidio militum 30 tradit. Praefecti Alexandri in obsidione urbis perseverabant, non tam suis viribus quam ipsorum, qui obsidebantur, voluntate. Nec sefellit opinio. Namque inter Apolloniden et

2. Lydiam] lidiam *LV*. — 8. Rhodii *Lauer*: rodii *P*, hrodii *C* [hrodii *L*]. — 10. Philotae *Zarotus*: filiatie *A*. — 11. bello *Modius*: ab illo *A*. — 12. interfuturus *Modius*: iter facturus *A*. — Hephaestione *Freinshemius*: ephestione *A*. — Phoenices] phoenicis *LPV*. — 13. Gazam *F?*: gazan *BLPV*. — 14. Isthmiorum] isthmiorum *LV*. — 20. animos tulisset fortuna *Palmerius*: animus tulisset fortunam *A*. — 23. Calas *F?*: chalas *BLPV*. — Paphlagoniam] paphlagoniam *LV*. — 24. Miletum *Junius*: n duos militum *C*, n duos militum *P*. — 25. Hegelochus *Aldus*: eghilochus *A*. — 27. Tenedo quoque recepta Chium *Gronovius*: tenedon quoque receptaculum *A* [receptaculo *P*]. — 29. Apollonide *F?*: apollinide *BLPV*. — 33. Apolloniden] apolliniden *LPV*.

- duces militum orta seditio inrumpendi in urbem occasionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intrasset, 17 oppidani olim consilio proditionis agitato adgregant se Amphotero et Hegelochi: Persarumque praesidio caeso Pharnabazus cum Apollonide et Athenagora vincti traduntur, xii triremes cum suo milite ac remige, praeter eas xxx inanes et 18 piratici lembi Graecorumque iii milia a Persis mercede conducti. His in supplementum copiarum suarum distributis piraticisque supplicio adfectis captivos remiges adiecere classi suae. (24) Forte Aristonicus, Methymnaeorum tyrannus, cum pira- 19 ticiis navibus ignarus omnium, quae apud Chium acta erant, prima vigilia ad portus claustra successit interrogatusque a custodibus, quis esset, Aristonicum ad Pharnabazum venire respondit. Illi Pharnabazum quidem iam quiescere et non posse 20 tam adiri, ceterum patere socio atque hospiti portum et postera die Pharnabazi copiam fore adfirmat. Nec dubitavit Aristonicus primus intrare, secuti sunt duces piratici lembi, ac, dum applicant navigia crepidini portus, obicitur a vigilibus claustrum, et, qui proximi excubabant, ab isdem excitantur: 21 nullo ex iis auso repugnare omnibus catenae iniectae sunt, Amphotero deinde Hegelochoque traduntur. Hinc Macedones 22 transiere Mytilenen, quam Chares Atheniensis nuper occupatam n milium Persarum praesidio tenebat: sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus, ut incolam abire liceret, Imbrum petit. Deditis Macedones pepercerunt. (25) Dareus desperata pace, quam per litteras legatosque in- 23 VI. petrari posse crederat, ad reparandas vires bellumque impigre renovandum intendit animum. Duces ergo copiarum 24 Babyloniam convenire, Bessum quoque, Bactrianorum praetorem, quam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi 25 horridis ingeniis multumque a Persarum luxu abhorrentibus: siti haud procul Scytharum bellicosissima gente et rapto vivere adesta semper in armis erant. Sed Bessus suspecta 26 perfidia haud sane aequo animo in secundo se continens gradu regem terrebat: nam cum regnum adfectaret, proditio, quia sola id adsequi poterat, timebatur.

4. Hegelochi] eghilochi *P*, eghilcho *L*, eghilcho *F*. — 5. Apollonide] apollinide *LPV*. — 10. Methymnaeorum *F?*: methymnaeorum *P*, methymnaeorum *BLV*. — 15. postera *C*: postero *P*. — 20. iis *F*: is *BLPV*. — 21. Hegelochoque] eghelochoque *LPV*. — 22. Mitylenen scripti: mitylenen *LPV*, mitylenen *BF*. — Chares *Zarotus*: cares *A*. — 27. crediderat *P*: crediderat *C*. — 29. praetorem, quam *Gronovius*: perquam *A*. — 33. Scytharum] scitharum *LPV*.

5 Ceterum Alexander, quam regionem Dareus petisset, omni
 6 cura vestigans, tamen explorare non poterat more quodam
 7 Persarum arcana regum mira celantium fide. Non metus, non
 8 spes elicit vocem, qua prodantur occulta. Vetus disciplina re-
 9 gum silentium vitae periculo sanxerat: lingua gravius casti-
 10 gatur, quam ullum probrum, nec magnam rem [magis] susti-
 11 neri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit, quod homini
 12 facillimum voluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander
 13 omnium, quae apud hostem gererentur, ignarus urbem Gazam
 14 obsidebat. Praeerat urbi Betis, iuxta in regem suum fidei,
 15 modicoque praesidio muros ingentis operis tuebatur. Alexan-
 16 der aestimato locorum situ agi cuniculos iussit, facili ac levi
 17 humo acceptante occultum opus, quippe multam harenam vi-
 18 cinum mare evomit, nec saxa cotesque, quae interpellent spe-
 19 cibus, obstant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspici-
 20 re non possent, opus orsus, ut a sensu eius averteret, turres
 21 muris admoventi iubet. Sed eadem humus movendis inutilis
 22 turribus: desidente sabulo agilitatem rotarum morata [et] ta-
 23 bulata turrium perfringebat, multique vulnerabantur impune,
 24 cum idem recipiendis qui admoventis turribus labor eos fati-
 25 garet. Ergo receptui signo dato postero die muros corona
 26 circumdari iussit. Ortoque sole, priusquam admoventer exer-
 27 citum, opem deum exposcens sacrum patrio more faciebat.
 28 Forte praetervolans corvus glebam, quam unguibus ferebat,
 29 subito amisit: quae cum regis capiti incidisset, resoluta de-
 30 fluxit, ipsa autem avis in proxima turre consedit. Inlita erat
 31 turris bitumine ac sulphure, in qua alis haerentibus frustra se
 32 adlevare conatus a circumstantibus capitur. Digna res visa,
 33 de qua vates consuleret, ut erat non intactae a superstitione
 34 mentis. Ergo Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis
 35 quidem excidium augurio illo peritendi, ceterum periculum
 36 esse, ne rex vulnus acciperet: itaque monuit, ne quid eo die
 37 inciperet. Ille, quamquam unam urbem sibi, quo minus se-
 38 curus Aegyptum intraret, obstare aegre ferebat, tamen parui
 39 vati signumque receptui dedit. Hinc animus crevit obsessis,
 40 egressique porta recedentibus inferunt signa cunctationem ho-
 41 stium suam fore occasionem rati. Sed acrius quam constan-
 42 tius proelium inierunt: quippe ut Macedonum signa circum-
 43 agi videre, repente sistunt gradum. Iamque ad regem proe-

6. [magis] del. Giunta, om. B. — 14. evomit Giunta: euomens A. —
 15. [et] deleui. — 27. sulphure] sulphure LPF. — 29. ut correxi: et A.
 — 32. monuit] movit P. — 35. Hinc P: hic C.

liantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud sane
 memor lorica tamen, quam raro induebat, amicis orantibus
 sumpsit et ad prima signa pervenit. Quo conspecto Arabs
 quidam, Darei miles, maius fortuna sua lacinus ausus, gla-
 dium clipeo tegens, quasi transfuga genibus regis advolvitur.
 Ille adsurgere supplicem, recipique inter suos iussit. At bar-
 barus gladio strenue in dextram translatō cervicem adpetiit
 regis: qui exigua corporis declinatione evitato ictu in vanum
 manum barbari lapsam amputat gladio, denuntiatio in illum
 diem periculo, ut arbitrabatur ipse, defunctus. Sed, ut opi-
 nor, inevitabile est fatum: quippe dum inter primores prom-
 ptius dimicat, sagitta ictus est, quam per lorica adactam,
 stantem in humero medicus eius Philippus evellit. Plurimus
 deinde sanguis manare coepit omnibus territis, quia non, quam
 alte penetrasset telum, lorica obstante cognoverant: ipse ne
 oris quidem colore mutato suppressi sanguinem et vulnus obli-
 gari iussit. Diu ante ipsa signa vel dissimulato vel victo do-
 lore perstitit, cum suppressus paulo ante sanguis medica-
 mento, quo retentus erat, manare largius coepit, et vulnus,
 quod tepens adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine
 intumuit. Linqui deinde animo et submitti genu coepit, quem
 proximi exceptum in castra receperunt. Et Betis interfectum
 ratus urbem ovans victoria repetit. At Alexander nondum
 percurato vulnere aggerem, quo moenium altitudinem aequa-
 ret, extruxit pluribusque cuniculis muros subruere iussit. Oppi-
 dani ad pristinum fastigium moenium novum extruxere muni-
 mentum, sed ne id quidem turres aggeri inpositas poterat
 aequare. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant.
 Ultima pestis urbis fuit cunicula subrutus murus, per cuius
 ruinas hostis intravit. Ducebat ipse rex antesignanos et, dum
 incautus subit, saxo crus eius adfigitur. Innixus tamen telo
 nondum prioris vulneris obducta cicatrice inter primores di-
 micat, ira quoque accensus, quod duo in obsidione urbis eius
 vulnera acceperat. Betim egregia edita pugna multisque vul-
 neribus confectum deseruerunt sui, nec tamen segnius proe-
 lium capesbat lubricis armis suo pariter atque hostium san-
 guine. Sed cum undique telis peteretur, ad postremum ex-
 haustus viribus vivus in potestatem hostium pervenit. Quo ad-
 ducto insolenti gaudio iuvenis elatus, alias virtutis etiam in

19. largius Heinsius: longius A. — 20. tepens Acidalius: stupens
 A. — 37. peteretur — pervenit: haec verba add. Freinshemius, om. A.
 — 38. Quo adducto Freinshemius: quaducto A.

hoste mirator, 'Non, ut voluisti,' inquit, 'moriesis, sed quid-
 27 quid in captivum inveniri potest, passurum esse te cogita...' Ille
 non interrito modo, sed contumaci quoque vultu intuens re-
 28 gem, nullam ad minas eius reddidit vocem. Tum Alexander,
 'Videtisne obstinatum ad tacendum?' inquit, 'num genu po-
 29 et si nihil aliud, certe gemitu interpellabo...' Ira deinde vertit
 in rabiem iam tum peregrinos ritus nova subeunte fortuna.
 Per talos enim spirantis lora traiecta sunt, religatumque ad
 currum traxere circa urbem equi gloriante rege, Achillen, a 10
 quo genus ipse deduceret, imitatum se esse poena in hostem
 30 capienda. Cecidere Persarum Arabumque circa x milia, nec
 Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certe non tam
 claritate urbis nobilitata est, quam geminato periculo regis.
 Qui Aegyptum adire festinans Amyntan cum x triremibus in 15
 31 Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit. Nam-
 que etiam secundis atterebantur tamen copiae, devictarumque
 gentium militi minor quam domestico fides habebatur.

VII. Aegyptii, olim Persarum opibus infensi, quippe avare et(29)
 superbe imperitatum sibi esse credebant, ad spem adventus 20
 eius erexerant animos, utpote qui Amyntam quoque transfu-
 2 gam et cum precario imperio venientem laeti recepissent. Igitur
 ingens multitudo Pelusium, qua intraturus videbatur, con-
 venerat. Atque ille septimo die, postquam a Gaza copias mo-
 verat, in regionem Aegypti, quam nunc castra Alexandri vo-
 3 cant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere
 iussis ipse cum expedita delectorum manu Nilo amne vectus
 est, nec sustinere adventum eius Persae, defectione quoque
 4 perterriti. Iamque haud procul Memphi erat: in cuius prae-
 sidium Mazaces, praetor Darei, relictus [Oron] amne superato 30
 octingenta talenta Alexandro omnemque regiam supellectilem
 5 tradidit. A Memphi eodem flumine vectus ad interiora
 Aegypti penetrat compositisque rebus ita, ut nihil ex patrio
 Aegyptiorum more mutaret, adire Iovis Hammonis oracu-
 6 lum statuit. Iter expeditis quoque et paucis vix tolerabile 35
 ingrediendum erat: terra caeloque aquarum penuria est, steri-
 les harenae iacent, quas ubi vapor solis accendit, fervido
 7 solo exurente vestigia, intolerabilis aestus existit. Luctandum-
 que est non solum cum ardore et siccitate regionis, sed etiam

cum tenacissimo sabulo, quod praecaltum et vestigio cedens
 aegre moliuntur pedes. Haec Aegyptii vero maiora iactabant. 8
 Sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Iovem, quem
 generis sui auctorem haud contentus mortali fastigio aut cre-
 30 debat esse aut credi volebat. Ergo cum iis, quos ducere se- 9
 6 cum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotin paludem.
 Eo legati Cyrenensium dona attulere, pacem et, ut adiret ur-
 bes suas, petentes. Ille donis acceptis amicitiae coniuncta
 destinata exequi pergit. Ac primo quidem et sequente die to 10
 10 lerabilis labor visus nondum tam vastis nudisque solitudinibus
 aditis, iam tamen sterili et emoriente terra. Sed ut aperuere 11
 se campi alto obruti sabulo, haud secus quam profundum
 aequor ingressi terram oculis requirebant. Nulla arbor, nul- 12
 lum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat,
 15 quam utribus cameli vixerant, et in arido solo ac fervido sabu-
 culo nulla erat. Ad hoc soli omnia incenderat, siccaeque et 13
 12 adusta erant ora, cum repente — sive illud deorum munus
 sive casus fuit — obductae caelo nubes condidere solem, in-
 gens aestu fatigatis, etiamsi aqua deficeret, auxilium. Enim 14
 20 vero ut largum quoque imbrem exusserunt procellae, pro se
 quisque excipere eum, quidam ob sitim inpotentes sui ore
 quoque hienti captare coeperunt. Quatriduum per vastas so- 15
 litudines absumptum est. Iamque haud procul oraculi sede
 aberant, cum complures corvi agmini occurrunt: modico vo-
 25 latu prima signa antecedentes [et] modo humi residebant, cum
 lentius agmen incederet, modo se pennis levabant anteceden-
 31 tium iterque monstrantium ritu. Tandem ad sedem consecra- 16
 tam deo ventum est. Incredibile dictu, inter vastas solitudi-
 nes sita undique ambientibus ramis vix in densam umbram
 30 cadente sole contexta est, multique fontes dulcibus aquis pas-
 sim manantibus alunt silvas. Caeli quoque mira temperies, 17
 verno tepori maxime similis, omnes anni partes pari salubri-
 tate percurrit. Accolae sedis sunt ab oriente proximi Aethio- 13
 pum. In meridiem versam Arabes spectant, Trogoditis cogno-
 35 men est: horum regio usque ad rubrum mare excurrit. At 19
 qua vergit ad occidentem, alii Aethiopes colunt, quos Simuos
 vocant. A septentrione Nasamones sunt, gens Syrtica, navi-

5. iis scripsi: his A. — 21. inpotentes Lauer: in obtentis A. —
 25. [et] delevi. — 26. antecedentium Lauer: cedentium A. — 27. iter-
 que LPV. — 29. sita Aeidalus: ita A. — 34. Trogoditis
 scripsi: trogoditis A. — 35. at Pa pr. m.: a C. — 36. occidentem P:
 occidentalem C. — Aethiopes] ethiopes LPV. — 37. Syrtica Zarotus:
 lyrtica A.

7. ira Modius: iram A. — 29. praesidium scripsi: praesidio A. —
 30. Mazaces Rader: astace A. — [Oron] delevi. — 38. exurente Vindo-
 linus: et urente A.

20 giorum spoliis quaestuosa, quippe obsident litora et aestu de-
stituta navigia notis sibi vadis occupant. Incolae nemoris,
21 quos Hammonios vocant, dispersi tuguriis habitant: medium
nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Prima
munitio tyrannorum veterum regiam clausit: in proxima 5
iuges eorum cum liberis et pellicibus habitabant: hic quoque
dei oraculum est: ultima munimenta satellitum armigerorum-
22 que sedes erant. Est et aliud Hammonis nemus: in medio
habet fontem — Solis aquam vocant — sub lucis ortum te-
pida manat, medio die, cuius vehementissimus est calor, fri- 10
gida eadem fluit, inclinato in vesperam calescit, media nocte
fervida exaestuat, quoque nox propius vergit ad lucem, mul-
tum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diem
23 ortum adueto tempore languescit. Id, quod pro deo colitur,
non eandem effigiem habet, quam vulgo diis artifices accom- 15
modaverunt: umbilico maxime similis est habitus, zmaragdo
et gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, na-
vigio aurato gestant sacerdotes multis argenteis pateris ab
24 utroque navigii latere pendentibus: sequuntur matronae virgi-
nesque patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo 20
25 propitiari Iovem credunt, ut certum edat oraculum. Ac tum (32)
quidem regem propius adeuntem maximus natu e sacerdotibus
filium appellat, hoc nomen illi parentem Iovem reddere ad-
firmans. Ille se vero et accipere ait et agnoscere humanae
26 sortis oblitus. Consuluit deinde, an totius orbis imperium 25
fatis sibi destinaretur. Pater aequae in adulationem compositus
27 terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post haec institit
quaerere, an omnes parentis sui interfectores poenas dedis-
sent. Sacerdos parentem eius negat ullius scelere posse viol-
28 lari, Philippi autem omnes fuisse supplicia: adiecit, invictum 30
fore, donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto dona
et sacerdotibus et deo data sunt, permissumque amicis, ut
ipsi quoque consulerent Iovem. Nihil amplius quaesierunt,
quam an auctor esset sibi divinis honoribus colendi suum re-
29 gem. Hoc quoque acceptum fore Iovi vates respondent. Vera 35
et salubri aestimatione fidem oraculi vana profecto responsa
eludere potuissent: sed fortuna, quos uni sibi credere coegit,

3. Hammonios *F?*: ammonios *BLPV*. — 5. veterum *Sabitus*: vete-
rem *A*. — 6. habitabant *P*: habitant *C*. — 14. Id quod *Zarotus*: quod
om. *A*. — 17. coagmentatus *Zarotus*: coagmentatus *A*. — 18. pateris]
pateras *P*. — 24. accipere] accipero *P*. — 26. fatis *PB?*: satis *FLF*. —
destinaretur *Kindscher*: destinaret *A*. — 34. suum *Lauer*: sui *A*. —
37. eludere *Jeepius*: si videri *A*.

magna ex parte avidos gloriae magis quam capaces facit. Iovis 30
igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam
iussit rerumque gestarum famam, dum augere vult tali ap-
pellatione, corrumpit. Et Macedones, adsueti quidem regio im- 31
perio, sed in maiore libertatis umbra, quam ceterae gentes,
immortalitatem adfectantem contumacius, quam aut ipsis ex-
pediebat aut regi, aversati sunt. Sed haec suo quaeque tem- 32
pori reserventur: nunc cetera exequi pergam.
(33) Alexander ab Hamnone rediens ad Mareotin paludem haud VIII.
10 procul insula Pharo sitam venit: contemplatus loci naturam
primum in ipsa insula statuerat urbem novam condere, inde 2
ut adparuit magnae sedis insulam haud capacem esse, elegit
urbi locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex
nomine auctoris. Complexus, quidquid soli est inter paludem
15 ac mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinavit et, qui
exaedificandae urbi praessent, relictis Memphim petit. Cu- 3
pido haud iniusta quidem, ceterum intempestiva incesserat,
non interiora modo Aegypti, sed etiam Aethiopiae invisere:
Memmonis Tithonique celebrata regia cognoscendae vetustatis
20 avidum traherat paene extra terminos solis. Sed imminens 4
bellum, cuius multo maior supererat moles, otiosae peregrina-
tioni tempora exemerat. Itaque Aegypto praefecit Aeschylum
Rhodium et Peucesten Macedonem quattuor milibus militum
in praesidium regionis eius datis: claustra Nili fluminis Pole-
25 monem tueri iubet: xxx ad hoc triremes datae. Africae deinde, 5
quae Aegypto iuncta est, praeposuit Apollonium: vectigalibus
eiusdem Africae Aegyptique Cleomenes. Ex finitimis urbibus
commigrare Alexandriam iussit novam urbem magna multitu-
dine implevit. Fama est, cum rex urbis futurae muros po- 6
30 lenta, ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advo-
lasse et polenta esse pastas: cumque id omen pro tristi a ple-
risque esset acceptum, respondisse vates, magnam illam ur-
bem advenarum frequentiam culturam, multisque eam terris
alimenta praebituram.
(34) Regem, cum secundo anni deflueret, adsequi cupiens Hector, 7

7. aut regi] haud regi *P*. — 9. Hamnone] amnone *LPF*. — ad
corraci: ut *A*. — Mareotin *Zumptius*: mareotin *A*. — 13. Alexandria
P man. sec.: alexandria *C*. — 16. Memphim] memphim *P*. — 18. Aethi-
opiam] ethiopia *LPF*. — 19. Tithonique *Aldus*: titonisque *C*, tithonis-
que *P*. — 21. multo] multum *P*. — 22. Aeschylum *Aldus*: haesulum *A*
[haesulum *F*]. — 24. Polemonem *Lauer*: polimonem *A*. — 26. quae
Aegypto] quae aegypto *P*. — 27. Cleomenes *Junius*: clemens *A*. — 28.
Alexandriam] alexandream *P*. — 29. urbis futurae muros *Modius*: urbem
futuri muris *A*. — 35. Hector] haector *LPF*.

Parmenionis filius, eximio aetatis flore, in paucis Alexandro carus, parvum navigium conscendit pluribus, quam capere posset, inpositis. Itaque mersa navis omnes destituit: Hector, diu flumini oblectatus, cum madens vestis et adstricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamen semianimis evasis et, ut primum fatigatus spiritum laxavit, quem metus et periculum intenderat, nullo adiuvante — quippe in diversum evaserant alii — exanimatus est. Amissi eius desiderio vehementer adflictus est repertumque corpus magnifico extulit funere.

Oneravit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem praefecerat Syriae: vivum Samaritae cremaverant. Ad cuius interitum vindicandum, quanta maxime celeritate potuit, contendit, advenientique sunt traditi tanti sceleris auctores. Andromacho deinde Memnona substituit adfectus supplicio, qui praetorem interemerant, tyrannos, inter quos Methymnaeorum Aristonicum et Chrysolaim, popularibus suis tradidit: quos illi ob iniurias tortos necaverunt.

Atheniensium deinde, Rhodiorum et Chiorum legatos audit. Athenienses victoriam gratulabantur et, ut captivi Graecorum suis restituerentur, orabant: Rhodii et Chii de praesidio querantur. Omnes aequa desiderare visi inpetraverunt. Mytilenaeis quoque ob egregiam in partes fidem et pecuniam, quam in bellum impenderant, reddidit et magnam regionem finitimam adiecit. Cypriorum quoque regibus, qui et a Dareo defece- rant ad ipsum et oppugnanti Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est.

Amphoterus deinde, classis praefectus, ad liberandam Cretam missus — namque et Persarum et Spartanorum armis pleraque eius insulae obsidebantur — ante omnia mare a piraticis classibus vindicare iussus: quippe obnoxium praedonibus erat in bellum utroque rege converso. His compositis Herculi Tyrio ex auro crateram cum xxx pateris dicitur: imminensque Dareo ad Euphraten iter pronuntiari iussit.

IX. At Dareus, cum Aegypto devertisse in Africam hostem con- perisset, dubitaverat, utrumne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret, haud dubie potentior auctor

1. Parmenionis] parmoenionis LPV. — 3. Hector] haector LPV. — 15. inter quos F?: interque BLPV. — Methymnaeorum] methimneorum LPV. — 16. Chrysolaim] Vindelinius: ersilaum A. — 19. gratulabantur] gratulabantur LV. — 21. aequa Modius: eaque A. — Mitylenaeis] scripsi: mitylenaeis LP. mitylenaeis P. mitylenaeis B? F? — 23. finitimam] Jeepius: finium A. — 28. Spartanorum] parthianorum A. — 31. in bellum utroque rege converso I: bello utrumque in regem converso A.

praesens futurus ultimis gentibus inipigre bellum capessendi, quas aegre per praefectos suos moliebatur. Sed ut idoneis auctoribus fama vulgavit Alexandrum cum omnibus copiis, quamcumque ipse adisset regionem, petiturum: haud ignarus, quam cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babyloniam contrahi iussit. Bactriani Scythaeque et Indi convenerant: nam et ceterarum gentium copiae partibus simul adfuerunt. Ceterum cum dimidio ferme maior esset exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant, quae summa cura comparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis lamminis serie inter se conexas: quis antea praeter iacula nihil dederat, scuta gladiique adiciebantur: equorumque domandi greges peditibus distributi sunt, ut maior pristino esset equitatus: ingensque, ut crediderat, hostium terror, ducentae falcatae quadrigae, unicum illarum gentium auxilium, secutae sunt. Ex summo temone hastae praefixae ferro eminebant, utrumque a iugo ternos direxerant gladios, inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum, aliae deinde falces summissae in rotarum orbibus haerebant et aliae in terram demissae, quidquid obvium concitatis equis fuisset, amputatae. Hoc modo instructo exercitu ac perarmato Babylonem copias movit. A parte dextra erat Tigris, nobilis fluvius, laevam tegebat Euphrates, agmen Mesopotamiae campos impleverat. Tigri deinde superato, cum audisset haud procul abesse hostem, Satropaten, equitum praefectum, cum mille delectis praemisit. Mazaeo praetori sex milia data, quibus hostem transitu amnis arceret: eidem mandatum, ut regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur atque ureret: quippe credebatur inopia debellari posse nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset: ipsi autem commeatu alii terra, alii Tigri amne subvehebantur. Iam pervenerat Arbela vicum, nobilem suae clade facturus. Hic commeatuum sarcinarumque maiore parte deposita Lycum amnem ponte iunxit et per dies quinque sicut ante Euphraten traiecit exercitum. Inde octoginta fere stadia progressus ad alterum amnem — Boumelo nomen est — castra posuit. Opportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis et vasta planities, ne stirpes quidem et brevia virgulta operiunt solum, liberque prospectus oculorum etiam ad ea,

6. Scythaeque] scithaeque LV, schitheque P. — 16. praefixae Vindelinius: praefixo A. — 19. in rotarum scripsi: in om. A. — 20. demissae Vindelinius: dimissae A. — 22. Tigris] tygris BLV. — 24. Tigri] tygri BLV. — 25. delectis] dilectis P. — 26. Mazaeo] maezo LPV. — 30. Tigri] tygri LPV.

quae procul recessere, permittitur: atque, si qua campi eminebant, iussit aequari totumque fastigium extendi.

- 11 Alexandro, qui numerum copiarum eius, quantum procul(37)
coniectari poterat, aestimabant, vix fecerunt fidem tot milibus
12 caesis maiores copias esse reparatas. Ceterum omnis periculi 5
et maxime multitudinis contempnor undecimis castris ad Euphraten
pervenit: quo pontibus iuncto equites primos ire, phalangem
sequi iubet, Mazaeo, qui ad inhibendum transitum eius cum
sex milibus equitum occurrerat, non auso periculum sui facere.
13 Paucis deinde non ad quietem, sed ad praeparandos animos 10
diebus datis militi strenue hostem insequi coepit, metuens,
ne interiora regni sui peteret sequendusque esset per loca
14 omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die praeter
Arbela penetrat ad Tigrin. Tota regio ultra amnem recenti
fumabat incendio: quippe Mazaeus, quaecumque adierat, haud 15
15 secus quam hostis urebat. Ac primo caligine, quam fumus
effuderat, obscurante lucem insidiarum metu substitit: deinde
ut speculatores praemis tuta omnia nuntiaverunt, paucos
equitum ad temptandum vadum fluminis praemisit: cuius altitudo
primo summa equorum pectora, mox, ut in medium alveum 20
16 ventum est, cervices quoque aequabat. Nec sane alius ad
Orientis plagam tam violentus invehitur, multorum torrentium
non aquas solum, sed etiam saxa secum trabens. Itaque a
celeritate, qua defluit, Tigri nomen est inditum, quia Persica
17 lingua Tigrin sagittam appellant. Igitur pedes, velut divisus(38)
in cornua, circumdato equitatu, levatis super capita armis, 26
18 haud acre ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites
rex egressus in ripam vadum militibus manu, quando vox
exaudiri non poterat, ostendit. Sed gradum firmare vix poterant,
cum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior 30
19 unda subduceret. Praecipuus erat labor eorum, qui humeris
onera portabant: quippe cum semetipsos regere non possent, in
rapidis gurgites incommode onere auferbantur, et, dum sua
quisque spolia consequi studet, maior inter ipsos quam cum
amici orta luctatio est, cumque sarcinarum passim fluitantes 35
20 plerosque perculerant. Rex monere, ut satis haberent arma
retinere, cetera se redditurum. Sed neque consilium neque
imperium accipi poterat: obstrepere hinc aestus, praeter hunc
21 invicem luctantium mutuis clamor. Tandem qua leniore tractu

1. atque *correxi*: itaque A. — 8. Mazaeo] mazaeo LPV. — 14. Tigrin P.; tygrin C. — 15. Mazaeus] mazaeus LPV. — 24. Tigri] tygri LV. — 25. Tigri] tygrin LV. — 38. aestus Jeepius: metus A. — 39. luctantium Jeepius: nutantium A.

- amnis aperit vadum, emergere, nec quicquam praeter paucas
sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis vincere 22
ausus esset, sed perpetua fortuna regis avertit inde hostem.
Sic Granicum tot milibus equitum peditumque in ulteriore
5 stantibus ripa superavit, sic angustis in Ciliciae callibus tantam
multitudinem hostium: audaciae quoque, qua maxime viguit, 23
ratio minui potest, quia nunquam in discrimen venit, an temere
fecisset. Mazaeus, qui, si transeuntibus flumen supervenisset,
haud dubie oppressurus fuit inconpositos, in ripa demum ad
10 iam perarmatos adequare coepit. Mille admodum equites 24
praemisera. Quorum paucitate Alexander explorata, deinde
contempta praefectum Paconum equitum Aristona laxatis habenis
invehi iussit. Insignis eo die pugna equitum et praecipue Aristonis 25
fuit: praefectum equitatus Persarum Satropaten directa in guttur
15 hasta transfixit fugientemque per medios hostes consecutus ex
equo praecipitavit et oblectanti caput gladio dempsit, quod
relatum magna cum laude ante regis pedes posuit.
(39) Biduo ibi rex stativa habuit: in proximum deinde pronun- X.
tari iter iussit. Sed prima fere vigilia luna deficiens primum 2
20 nitorem sideris sui condidit, deinde sanguinis colore suffuso
nitorem omne foedavit, sollicitisque sub ipsum tanti discriminis
casum ingens religio et ex ea formido quaedam incussa est.
Dis invit in ultimas terras trahi se querabantur: iam nec 3
flumina posse adiri nec sidera pristinum servare fulgorem,
25 vastas terras, deserta omnia occurrere: in unius hominis iactationem
tot milium sanguinem impendi: fastidium esse patriam,
abdicari Philippum patrem, caelum vanis cogitationibus petere.
Iam prope seditionem res erat, cum ad omnia interitus duces 4
principesque militum frequentes adesse praetorio [iubet], Aegy-
ptiosque vates, quos caeli ac siderum peritissimos esse crede-
30 bat, quid sentirent, expromere iubet. At illi, qui satis scirent 5
temporum orbis implere destinatas vices lunamque deficere,
cum aut terram subiret aut sole premeretur, rationem quidem
ipsis perceptam non edocent vulgus: ceterum adfirmant solem 6
35 Graecorum, lunam esse Persarum, quotiensque illa deficiat,

5. callibus Aldus: collibus C, colligibus P. — 8. Mazaeus] mazaeus LPV. — 9. ad iam scripsi: etiam A. — 10. Mille] Co L, co P, om. P. — 12. Paconum Aldus: poenorum A. — 14. directa] decreta P. — guttur Faber: gutture A. — 16. caput gladio] gladio caput P. — 48. rex stativa] stativa rex P. — 19. iter add. I: om. A. — 22. incussa P: inconcussa A [in**cussa B]. — 24. adiri Findelinus: adire A. — 25. prope seditionem I: pro seditione A. — 29. [iubet] del. Junius. — 33. sole] solem P, sole L.

ruinam stragemque illis gentibus portendi: veteraque exempla
ostendisset defectio. Nulla res multitudinem efficacius regit
quam superstitio: alioquin inopetens, saeva, mutabilis, ubi vana
religione capta est, melius vatibus, quam ducibus suis paret. 5
Igitur edita in vulgus Aegyptiorum responsa rursus ad spem
et fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum utendum
ratus secunda vigilia castra movit: dextra Tigrim habebat, a
laeva montes, quos Gordaeos vocant. Hoc ingressis iter specu-
latores, qui praemissi erant, sub laeis ortum Dareum adventare 10
nuntiaverunt. Instructo igitur milite et composito agmine ante-
cedebat. Sed Persarum moratores erant, mille ferme, qui
speciem magni agminis fecerant: quippe ubi explorari vera
non possunt, falsa per metum augentur. His cognitis rex cum
paucis suorum adsecutus agmen refugientium ad suos alios 15
cecidit, cepit alios: equitesque praemisit speculatum, simul ut
ignem, quo barbari cremaverant vicos, extinguerent. Quippe
fugientes raptim tectis acervisque frumenti incinerant flammis,
quae cum in summo haesissent, ad inferiora nondum pene-
traverant. Extincto igitur igne plurimum frumenti repertum 20
est: copia aliarum quoque rerum abundare coeperunt. Ea
res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit:
quippe urente et populante eo terram festinandum erat, ne
incendio cuncta praeciperet. In rationem ergo necessitas versa
est: quippe Mazaeus, qui antea per otium vicos incenderat, 25
iam fugere contentus pleraque involata hosti reliquit. Alexander
haud longius et stadiis Dareum a se abesse conpererat. Ita-
que ad satietatem quoque copia commeatuum instructus qua-
triduo in eodem loco substitit.

Interceptae deinde Darei litterae sunt, quibus Graeci milites 30
sollicitabantur, ut regem aut interficerent aut proderent, dubi-
tavitque, an eas pro contione recitaret, satis confisus Graecorum
quoque erga se benivolentiae ac fidei. Sed Parmenio deterruit,
non esse talibus promissis inbuendas aures militum adfirmans:
patere vel unius insidiis regem: nihil nefas esse avaritiae. 35
Secutus consilii auctorem castra movit. Iter facienti spado e(41)
captivis, qui Darei uxorem comitabantur, delicere eam nuntiat
et vix spiritum decedere. Itineris continui labore animique aegri-
tudine fatigata inter socrus et virginum filiarum manus con-

8, Tigrim] tygrim LF. — 9, Gordaeos Junius: cordeos A. — in-
gressis Zumptius: ingressus A. — 25, Mazaeus] maceus LPV. — 34,
non esse Modius: non om. A. — 37, qui] qua P.

lapsa erat, deinde et extincta. Id ipsum nuntians alius super-
venit. Et rex haud secus, quam si parentis mors nuntiata 20
esset, crebros edidit gemitus lacrimisque obortis, qualis Dareus
profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darei, defuncto
adsidens corpori, venit. Hic vero renovatus est maeror, ut 21
prostratum humi vidit. Recenti malo priorum quoque admo-
nita receperat in gremium adultas virgines, magna quidem
mutui doloris solacia, sed quibus ipsa deberet esse solacio.
In conspectu erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis, 22
quod nondum sentiebat calamitatem, ex maxima parte ad ipsum
redundantem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudines 23
flere et solacia non adhibere, sed quaerere. Cibo certe abstinuit
omnemque honorem funeri patrio Persarum more servavit,
dignus, hercule, qui nunc quoque tantum et mansuetudinis
15 et continentiae ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo 24
die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darei matrem videret,
eximiamque pulchritudinem formae eius non libidinis habuerat
invitamentum, sed gloriae.

(42) E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes, inter 25
trepidationem lugentium elapsus per eam portam, quae, quia
ab hoste aversa erat, levius custodiebatur, ad Darei castra
pervenit exceptusque a vigilibus in tabernaculum regis perdu-
citur, gemens et veste lacerata. Quem ut conspexit Dareus, 26
multiplici doloris expectatione commotus et, quid potissimum
timeret, incertus, 'Vultus,' inquit, 'tuus nescio quod ingens
malum praefert, sed cave miseri hominis auribus parcas: didici
esse infelix, et saepe calamitatis solacium est nosse sortem
suam. Num, quod maxime suspicor et loqui timeo, ludibria 27
meorum nuntiaturus es, mihi et, ut credo, ipsis quoque omni-
bus tristiora supplicio?' Ad haec Tyriotes, 'Istud quidem procul 28
abest,' inquit, 'quantuscumque enim reginis honos ab his, qui
parent, haberi potest, tuis a victore servatus est, sed uxor
tua paulo ante excessit e vita.' Tunc vero non gemitus modo, 29
sed etiam eiulatus totis castris exaudiebantur. Nec dubitavit
35 Dareus, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam peri-
peti, exclamataque amens dolore: 'Quod ego tantum nefas comi-
misi, Alexander? quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc
vicem redderes saevitiae meae? Odisti me, non quidem provocatus de-
sed finge iustum intulisse te bellum, cum feminis ergo agere de-
40 bueras?' Tyriotes adfirmare per deos patrios nihil in eam 30

8, ipsa] ipse P. — 35, quin PB?: qui FLV. — 38, redderes add.
I: om. A. — 40, V lacunosus est propter chartam discessam a verbis
per deos usque ad e. 11 § 11 multi vincli.

gravius esse consultum: ingemuisse etiam Alexandrum morti
 31 et non parcius flevisse, quam ipse lacrimaret. Ob haec ipsa
 amanti animus in sollicitudinem suspicionemque revolutus est,
 desiderium captivae profecto a consuetudine stupri ortum esse
 32 coniectans. Summotis igitur arbitris, uno dumtaxat Tyriote
 retento, iam non flens, sed suspirans, 'Videsne,' inquit, 'Tyriote,
 locum mendacio non esse? tormenta iam hic erunt: sed ne
 expectaveris per deos, si quid tibi tui regis reverentiae est:
 33 num, quod et scire expeto et quaerere pudet, ausus est et
 dominus et iuvenis?' Ille quaestioni corpus offerre, deos testes
 34 invocare, caste sancteque habitam esse reginam. Tandem ut
 fides facta est vera esse, quae adfirmaret spado, capite velato
 diu flevit manantibusque adhuc lacrimis, veste ab ore reiecta,
 ad caelum manus tendens, 'Di patrii,' inquit, 'primum mihi
 stabilite regnum: deinde, si de me iam transactum est, precor,
 35 ne quis potius Asiae rex sit, quam iste tam iustus hostis,
 tam misericors victor.'

XL Itaque quamquam frustra pace bis petita omnia in bellum
 36 consilia converterat, victus tamen continentia hostis ad novas
 pacis condiciones ferendas x legatos, cognatorum principes,
 2 misit: quos Alexander consilio advocato introduci iussit. E qui-
 bus maximus natus, 'Dareum,' inquit, 'ut pacem a te iam hoc
 tertio peteret, nulla vis subegit, sed iustitia et continentia
 3 expressit. Matrem, coniugem, liberos eius, nisi quod sine illo
 sunt, captos esse non sensimus: pudicitiae eorum, quae super-
 25 sunt, curam haud secus quam parens agens reginas appellas,
 4 speciem pristinae fortunae retinere pateris. Vultum tuum video,
 qualis Darei fuit, cum dimitteremur ab eo: et ille tamen
 uxorem, tu hostem luges. Iam in acie stares, nisi cura te
 sepulturae eius moraretur. Ecquid mirum est, si tam ab
 30 amico animo pacem petis? quid opus est armis, inter quos
 5 odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat Halym
 amnem, qui Lydiam terminat: nunc, quidquid inter Hellespon-
 tum et Euphraten est, in dotem filiae offert, quam tibi tradit.
 6 Ochum filium, quem habes, pacis et fidei obsidem retine, 35
 matrem et duas virgines filias redde: pro tribus corporibus
 7 xxx milia talentum auri precatur accipias. Nisi moderationem
 animi tui notam habere, non dicerem hoc esse tempus, quo
 pacem non dare solus, sed etiam occupare deberes. Respice,
 quantum post te reliqueris: intueri, quantum petas. Periculosum 40

6. inquit *Walchius*: inte *A.* — Tyriote *Vindelinus*: tyriotum *A.* —
 30. Ecquid] etquid *LP.* — 32. Halym *Zumptius*: alim *A.* — 33. Lydiam]
 lydia *P.* — 34. quam] om. *P.*

est praegrave imperium: difficile est enim continere, quod capere
 non possis. Videsne, ut navigia, quae modum excedunt, regi ne-
 queant? Nescio, an Dareus ideo tam multa amiserit, quia nimiae
 opes magnae iacturae locum faciunt. Facilius est quaedam vincere, 9
 quam tueri: quam, hercule, expeditius manus nostrae rapiunt,
 5 quam continent! Ipsa mors uxoris Darei admonere te potest minus
 (44)iam misericordiae tuae licere, quam licuit.' Alexander legatis
 10 excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert.
 Diu nemo, quid sentiret, ausus est dicere incerta regis voluntate.
 11 Tandem Parmenio antea suasisse ait, ut captivos apud Da-
 mascum redimentibus redderet: ingentem pecuniam potuisse
 redigi ex his, qui multi victi virorum fortium occuparent
 manus. Et nunc magnopere censere, ut unam anum et duas 12
 puellas, iterum agminumque impedimenta, xxx milibus talen-
 13 tum auri permutet. Opimum regnum occupare posse con-
 15 ditione, non bello, nec quemquam alium inter Istrum
 et Euphraten possedisse terras ingenti spatio intervalloque discretas.
 Macedoniam quoque potius respiceret, quam Bactra et Indos
 20 intueretur. Ingrata oratio regi fuit. Itaque ut finem dicendi
 fecit, 'Et ego,' inquit, 'pecuniam quam gloriam mallet, si
 Parmenion essem: nunc Alexander de paupertate securus sum
 et me non mercatorem memini esse, sed regem. Nihil quidem 15
 habeo venale, sed fortunam meam utique non vendo: captivos
 si placet reddi, honestius dono dabimus, quam pretio remit-
 25 temus.' Introductis deinde legatis ad hunc modum respondit: 16
 'Nuntiate Dareo me, quae fecerim clementer et liberaliter, non
 amicitiae eius tribuisse, sed naturae meae. Bellum cum captivis 17
 et feminis gerere non soleo: armatus sit oportet, quem oderim.
 Quodsi saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsi- 18
 30 tan, an darem. Verum enimvero, cum modo milites meos
 litteris ad prodicionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia
 sollicitet, ad interfectionem mihi persequendus est, non ut
 iustus hostis, sed ut percussor veneficus. Condiciones vero 19
 pacis, quas adfertis, si accepero, victorem cum faciunt. Quae post
 35 Euphraten sunt, liberaliter donat. Ubi igitur me adeatis, [nempe]

10. suasisse *Budaens*: suasissim *A.* — 11. redderet *Budaens*: red-
 deres *A.* — 12. occuparent *P*: occupant *C.* — 15. *V lacunosus est*
propter chartam discissam a verbis Opimum regnum usque ad c. 12
§ 5 nuntius. — 16. Istrum *FP*: histrum *BLP.* — 17. discretas *Acida-*
lius: desertas *A.* — 18. quoque] om. *P.* — 31. pecunia] pecuniam *P.*
 pecunia. *L.* — 33. percussor *Lauer*: perculsor *A.* — 35. in *B desunt*
verba liberaliter donat usque ad Euphraten sum. — adeatis correcti: ad-
fatis A. — [nempe] del. Lauer.

obliti estis: nempe ultra Euphraten sum. Liberalitatem summam! Ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt: hinc me depellite, ut sciam vestrum esse, quo ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam: nempe quam scio alicui servorum eius nupturum. Multum vero mihi praestat, si me Mazaeo generum praeponit! Ite, nuntiate regi vestro, et quae amisit et quae adhuc habet praemia esse belli: hoc regente utriusque terminos regni, id quemque, habiturum, quod quod proximae lucis assignatura fortuna est. Legati respondent, cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod lo spe pacis non frustraretur: ipsos petere, ut quam primum dimittantur ad regem: eum quoque bellum parare debere. Dimissi nuntiant adesse certamen.

XII. Ille quidem confestim Mazaeum cum tribus equitum milibus (45) ad itinera, quae hostis petiturus erat, occupanda praemisit. 15 Alexander corpori uxoris eius iustis persolutis omnique graviore comitatu intra eadem munimenta cum modico praesidio relicto ad hostem contendit. In duo cornua diviserat peditem utrique lateri equite circumdato: impedimenta sequebantur 20 agmen. Praemissum deinde cum citis equitibus Menidan iubet explorare, ubi Dareus esset. At ille, cum Mazaeus haud procul consedisset, non ausus ultra procedere, nihil aliud quam fremittum hominum hinnitumque equorum exaudisse nuntiat. Mazaeus quoque conspectis procul exploratoribus in castra se recepit, adventus hostium nuntius. Igitur Dareus, qui in patentibus 25 campis decernere optabat, armari militem iubet aciem disponit. In laevo cornu Bactriani ibant equites, mille admodum, Dahae totidem, et Arachosii Susianique quattuor milia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis 30 erat Bessus cum vii milibus, equitibus item Bactrianis. Massagetarum duobus milibus agmen eius claudebant. Pedites his plurimum gentium non inmixtos, sed suae cuiusque nationis iunxerat copias. Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes et Orontobates ducebant. Illi partibus copiarum, summae Orsines praeerat, a septem Persis oriundus, ad Cyrum 35

1. Liberalitatem summam scripsi: liberalitati summum C, liberatis summum P. — 6. Mazaeo] maezo LP. — 14. Mazaeum] maezum LP. — 18. In duo Acidalius: duo A. — peditem Acidalius: peditem A. — 19. utrique lateri I: utrimque lateri FP, utrimque latera BL. — 20. cum citis Freinsheimius: cum scitis C, cum scythis P. — 21. Mazaeus] maezum LP. — 23. Mazaeus] maezum LP. — 28. Susianique Lauer: suanque A. — quattuor milia P: milia om. C. — 30. Bessus] cum] bescum FLF. — vii milibus P: milibus om. C. — 32. cuiusque Balmius: quisque A. — 33. Ariobarzanes Lauer: orio-barzanes A. — 34. Orontobates Zumptius: orionibates A.

quoque, nobilissimum regem, originem sui referens. Hos aliae 9 gentes, ne sociis quidem satis notae, sequebantur. Post quas 1 quadrigas Phradas magno Caspiorum agmine antecede-
Indi ceterique rubri maris accolae, nomina verius quam auxilia, 5 post currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis 10 curribus, quis peregrinum militem adiunxerat. Hunc Armenii, quos minores appellant, Armenios Babylonii, utrosque Belitae et, qui montes Cossaeorum incolebant, sequebantur. Post hos 11 ibant Gortuae, gentis quidem Euboicae, Medos quondam secuti, 10 sed iam degeneres et patrii moris ignari. Adplicuerat his Phrygas et Cataonas. Parthaeorum deinde gens, incolentium terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Haec sinistri cornus acies fuit. Dextrum tenebant 12 natio maioris Armeniae Cadusique et Cappadoces et Syri ac 15 Medi. His quoque falcati currus 1. erant. Summa totius exercitus, equites xlv milia, pedestris acies cc milia expleverat. Hoc modo instructi x stadia procedunt iussique subsistere armati hostem expectabant.

(45) Alexandri exercitum pavor, cuius causa non suberat, invasit: 14 quippe lymphati trepidare coeperunt omnium pectora occulto metu percurrente. Caeli fulgor tempore aestivo ardenti similis internitens ignis praebuit speciem, flammisque ex Darei castris splendere, velut inflati temere praesidiis, credebant. Quodsi 15 percussus Mazaeus, qui praesidebat itineri, supervenisset, ingens 25 clades accipi potuit: nunc, dum ille segnis in eo, quem occupaverat, tumulto sedet, contentus non lacescit, Alexander cognito 16 pavore exercitus signum, ut consistent, dari, ante ipsos arma deponere ac levare corpora iubet, admonens, nullam subiti causam esse terroris, hostem procul stare. Tandem compotes sui pariter 17 arma et animos recipere: nec quicquam ex praesentibus tutius visum est, quam eodem loco castra munire. Postero die Mazaeus 18 cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, consederat — sive metu, sive quia speculati modo iussus erat, ad Dareum rediit. Macedones eum 19 ipsum collem, quem deseruerat, occupaverunt: nam et tutior planitie erat, et inde acies hostium, quae in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi efflu- 20

8. Cossaeorum Junius: quossaeorum A. — 9. gentis Freinsheimius: gentes A. — 11. Parthaeorum Zumptius: parthoiron BLF, parthoiron P, parthoyron P. — 14. Armeniae armoenae LPF. — 16. xlv milia P: milia om. C. — 20. lymphati F: lymphati LPF, lymphati B. — 24. Mazaeus] maezum LPF. — 25. clades] clades LPF. — 30. recipere I: recipere A. — 31. Mazaeus] maezum LPF.

derant montes, universae quidem rei faciem non abstulit, ceterum agminum discrimina atque ordinem prohibuit perspicere. Multitudo inundaverat campos, fremitusque tot milium etiam
 21 procul stantium aures impleverat. Fluctuari animo rex et modo
 22 sum, modo Parmenionis consilium sera aestimatione perpendere: quippe eo ventum erat, unde recipi exercitus, nisi victor,
 23 sine clade non posset. Itaque dissimulato animo mercennarium
 24 equitem ex Paeonia praecedere iubet. Ipse phalangem, sicut
 antea dictum est, in duo cornua extenderat: utrumque cornu
 equites tegebant. Iamque nitidior lux discussa caligine aciem
 10 hostium ostenderat, et Macedones sive alacritate, sive taedio
 expectationis ingentem pugnantium more edidere clamorem:
 redditus et a Persis memora vallesque circumiectas terribili
 24 sono impleverat. Vix iam contineri Macedones poterant, quin
 cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus
 15 in eodem tumultu castra munire, vallum iaci iussit: strenue
 opere perfecto in tabernaculum, ex quo tota acies hostium
 conspiciabatur, secessit.

XIII. Tum vero universa futuri discriminis facies in oculis erat: (47)
 armis insignibus equi virique splendebant, et omnia intentiore
 20 cura praeparari apud hostem sollicitudo praetorum agmina sua
 2 interequantium ostendebat, ac pleraque inania, sicut fremitus
 hominum, equorum hinnitus, armorum internitens fulgor,
 3 sollicitam expectationem mentem turbaverant. Igitur sive dubius
 animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet, quid opti-
 25 mum factu esset, exquirens. Parmenio, peritissimus inter duces
 artium belli, furto, non proelio opus esse censebat: intempesta
 nocte opprimi posse hostes: discordis moribus, linguis, ad hoc
 somno et inprovisio periculo territores, quando in nocturna trepi-
 5 datione coituros? At interdiu primum terribiles occurrus
 facies Scytharum Bactrianorumque: hirta illis ora et intonsas
 comas esse, praeterea eximiam vastorum magnitudinem cor-
 porum: vanis et inanibus militum magis quam iustis formidinis
 causis moveri. Deinde tantam multitudinem circumfundi pau-
 6 cioribus posse. Non in Ciliciae angustiis et invis calibus,
 7 sed in aperta et lata planitie dimicare. Omnes ferme Parme-
 nioni adsentiebantur: Polypercon haud dubie in eo consilio

1. universae quidem *Zumptius*: universam equidem *A.* — 7. animo *Jac-*
pui: eo *A.* — 8. Paeonia *Aldus*: poenia *A.* — 10. Iamque] namque *P.* — 14.
Vix scripsi: nec *A.* — 18. secessit *P.*: successit *C.* — 22. ostendebat *Freins-*
hemius: ostendebatur *A.* — 23. hinnitus] hynnitus *LPP.* — 24. sollicitam
Giventa: sollicita *A.* — 31. Scytharum] scytharum *LPP.* — [hirta] hirta *LPP.* —
 36. dimicare *Zumptius*: dimicarent *A.* — 37. Polypercon *FP.*: polipercon *BLP.*

positam victoriam arbitrabatur. Quem intuens rex, namque 8
 Parmenionem nuper acris, quam vellet, increpitum rursus
 castigare non sustinebat, 'Latrunculorum,' inquit, 'et furum
 ista sollertia est, quam praecipitis mihi, quippe illorum votum
 5 unicum est fallere. Meae vero gloriae semper aut absentiam 9
 Darei aut angustias locorum aut furtum noctis obstore non
 patiar: palam luce adgredi certum est: malo me meae fortunae
 paeniteat, quam victoriae pudeat. Ad haec illud quoque accedit: 10
 10 vigiliis agere barbaros et in armis stare, ut ne decipi quidem
 possint, conpertum habeo. Itaque ad proelium vos parate.'
 Sic incitatos ad corpora curanda dimisit.

(48) Dareus id, quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse 11
 coniectans frenatos equos stare magnamque exercitus partem
 in armis esse ac vigilias intentiore cura servari iusserat: ergo
 15 ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cum ducibus propin-
 12 quisque agmina in armis stantium circumibat, Solem et Mithrem
 sacrumque et aeternum invocans ignem, ut illis dignam vetere
 gloria maiorumque monumentis fortitudinem inspirarent. Et 13
 profecto, si qua divinae opis auguria humana mente concipi
 20 possent, deos stare secum. Illos nuper Macedonum animis
 subitam incussisse formidinem: adhuc lymphatos ferri agique,
 arma iacentes: expetere praesides Persarum imperii debitas
 e recordibus poenas. Nec ipsum ducem saniores esse: quippe 14
 ritu ferarum praedam modo, quam expeteret, intuentem in
 25 perniciem, quae ante praedam posita esset, incurere.

Similis apud Macedones quoque sollicitudo erat: noctemque
 velut in eam certamine edicto metu egerunt. Alexander non 15
 alias magis territus ad vota et preces Aristandrum vocari iubet.
 Ille in candida veste verbenas manu praefereus capite velato
 30 praecipit preces regi, Iovem Minervamque et Victoriam propiti-
 antia. Tunc quidem sacrificio rite perpetrato reliquum noctis 16
 adquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum capere
 nec quietem pati poterat: modo e iugo montis aciem in dextrum
 35 Persarum cornu demittere agitabat, modo recta fronte con-
 currere hosti, interdum haesitare, an potius in laevum detor-
 queret agmen. Tandem gravatum animi anxietate corpus altior 17
 somnus oppressit.

(49) Iamque luce orta duces ad accipienda imperia convenerant

4. praecipitis] p̄ptis *P.* — 7. me meae *I.*: me om. *A.* — 16. Solem]
 solam *P.* — Mithrem] mithren *BF.* — 18. maioremque *Aldus*: maiorem-
 que *A.* — 27. eam *FP.*: ea *BLP.*, ea *P.* — 28. Aristandrum] aristandum
LP. aristandum *V.* — 30. regi *Acidalius*: regis *A.* — et Victoriam
Muetzellius: et om. *A.* — 34. demittere *Juntius*: dimittere *A.*

18 insolito circa praetorium silentio attoniti, quippe alias accersere
 ipsos et interdum morantes castigare adsuverat: tunc ne ultimo
 quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur et non
 19 somno quiescere, sed povere marcere credebant. Non tamen
 quisquam ex custodibus corporis intrare tabernaculum audebat: 5
 et iam tempus instabat, nec miles iniussu ducis aut arma
 20 capere poterat aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus,
 cibum ut caperent, ipse pronuntiat. Iamque exire necesse
 erat: tunc demum intrat tabernaculum saepiusque nomine con-
 21 pellatum, cum voce non posset, tactu excitavit. 'Multa lux,' 10
 inquit, 'est: instructam aciem hostis admovit: tuus miles adhuc
 inermis expectat imperium. Ubi est vigor ille animi tui?
 22 nempe excitare vigiles soles.' Ad haec Alexander: 'Credisne
 me prius somnum capere potuisse, quam exonerarem animum
 sollicitudine, quae quietem morabatur?' signumque pugnae tuba 15
 23 dari iussit. Et cum in eadem admiratione Parmenio perse-
 veraret, quod solum se curis somnum cepisse dixisset,
 'Minime,' inquit, 'mirum est: ego enim, cum Dareus terram
 ureret, vicos excinderet, alimenta corrumpere, potens mei
 24 non eram: nunc vero quid metuum, cum acie decernere pareat? 20
 Hercule, votum meum implevit. Sed huius consilii postea quo-
 que ratio reddetur: vos ite ad copias, quibus quisque praestet.
 25 Ego iam adero et, quid fieri velim, exponam.' Raro admodum
 admonitu egens amicorum, cum medium discriminis adeundum
 erat, uti solebat, tunc quoque munimento corporis sumpto 25
 processit ad milites. Haud alias tam alacrem viderant regem
 et vultu eius interrito certam spem victoriae augurabantur.
 26 Atque ille prout vallo exire copias iubet aciemque dis-
 ponit. In dextro cornu locati sunt equites, quos agema appel-
 labant: praerat his Clitus, cui iunxit Philotae turmas, ceteros 30
 27 quae praefectos equitum lateri eius adpiciuit. Ultima Meleagri
 ala stabat quam phalanx sequebatur, post phalangem Argyra-
 28 spides erant: his Nicanor, Parmenionis filius, praerat. In
 subsidiis cum manu sua Coenos, post eum Orestae Lyncestae-
 que sunt *positi*, post illos Polypercon. Tum peregrini milites: 35
 huius agminis princeps Amyntas aberat: Philippus Balacri eos

13. credisne *Lauer*: credesne *A.* — 16. perseveraret *Ginta*: ad-
 seueraret *A.* — 23. raro *Lauer*: ratio *A.* — 24. egens *Modius*: agens
A. — cum medium *Jeepius*: quam metu *A.* — 26. alacrem *B?*: alacres
FLPF. — 29. agema *Iunius*: agima *A.* — 34. Orestae *Schmieder*: ore-
 stes *A.* — 35. sunt *positi* *Fossius*: *positi* *om. A.* — Tum *scripsi*: dux
A. — milites *scripsi*: milites *A.* — 36. agminis *agnis* *L.*, agnensis *V.*,
 agmen *P.* — princeps *om. P.* — aberat *scripsi*: erat *A.* — Philippus
Zumptius: phaligrus *A.* — Balacri eos *P.*: baracrieos *C.*

regebat, in societatem nuper adscitus. Haec dextri cornus
 facies erat. In laevo Craterus Peloponnesium equites habebat
 Achaeorum et Locrensiem et Malieon turmis sibi adiunctis.
 Hos Thessali equites claudabant Philippo duce. Peditum acies 30
 5 equitatu tegebatur. Frons laevi cornus haec erat. Sed ne
 circumiri posset a multitudine, ultimum agmen valida manu
 cinxerat. Cornua quoque subsidiis firmavit, non recta fronte,
 sed a latere positis, ut, si hostis circumvenire aciem tem- 31
 ptasset, parata pugnae forent. Hic Agriani erant, quibus
 10 Attalus praerat, adiunctis sagittariis Cretensibus. Ultimos
 ordines avertit a fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrii
 hic erant adiuncto milite mercede conducto, Thracas quoque
 simul obiecerat leviter armatos. Adeoque aciem versabilem 32
 posuit, ut, qui ultimi stabant, ne circumirentur, verti tamen
 15 et in frontem circumagi possent. Itaque non prima, quam
 (51) latera, non latera munitiora fuere, quam terga. His ita ordi- 33
 natis praecipit, ut, si falcatis curvus cum fremitu barbari
 emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum incurrentium silentio
 exciperent, haud dubius sine noxa transcururos, si nemo se
 20 opponeret: sin autem sine fremitu inmisissent, eos ipsi clamore
 terrent pavidosque equos telis utrimque suffoderent. Qui cor- 34
 nibus praerant, extendere ea iussi, ita ut nec circumvenirentur,
 si artius starent, nec tamen ultimam aciem exinanirent. Inpe- 35
 dimenta cum captivis, inter quos mater liberique Darei custo-
 25 diebantur, haud procul acie in edito colle constituit modico
 praesidio relicto. Laevum cornu, sicut alias, Parmenioni tuen-
 dum datum: ipse in dextro stabat.
 Nondum ad iactum teli pervenerant, cum Bion quidam 36
 transfuga, quanto maximo cursu poterat, ad regem pervenit:
 30 nuntians murices ferreos in terram defodisse Dareum, qua
 hostem equites emissurum esse credebat, notatumque certo
 signo locum, ut fraus evitari a suis posset. Adservari trans- 37
 fuga iusso duces convocat: expositoque, quod nuntiatum erat,
 monet, ut regionem monstratam declinent equitemque pericu-
 35 lum edoceant.
 (52) Ceterum hortantem exercitus exaudire non poterat usum 38
 aurium interceptum fremitu duorum agminum, sed in con-
 spectu omnium duces et proximum quemque interequitans ad-

1. adscitus *Zumptius*: adscitos *A.* — 3. Malieon *Schmieder*: male-
 on *A.* — 11. Illyrii *ilirii* *LPF.* — 25. collej ille *P.* — 28. pervenerantj
 pervenerat *LPF.* — 29. poterat *scripsi*: poterat *A.* — 30. defodisse
F?: diffodisse *BLF.* — 36. hortantem *Zumptius*: hoc tandem *A.* —
 37. in conspectu *Vindelinus*: in *om. A.*

XIII. loquebatur: Emensis tot terras in spem victoriae, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen. Granicum hic annem Ciliciaeque montes et Syriam Aegyptumque praeventibus raptas, ingentia spei gloriaeque incitamenta, referebat.

2 Reprehensos ex fuga Persas pugnuros, quia fugere non possent. Tertium iam diem metu exangues, armis suis oneratos in eodem vestigio haerere. Nullum desperationis illorum maius indicium esse, quam quod urbes, quod agros suos urerent.

3 quidquid non corrupissent, hostium esse confessi. Nomina modo vana gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim ad belli discrimen pertinere, qui ab iis Scythae quive Cadusii appellarentur. Ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles

4 esse: numquam ignorari viros fortes, at inbelles ex latebris suis erutos nihil praeter nomina adferre. Macedonas virtute adsecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignoraret.

5 ret. Intnerentur barbarorum inconditum agmen: alium nihil praeter iaculum habere, alium funda saxa librare, paucis iusta arma esse. Itaque illinc plures stare: hinc plures dimicaturum.

6 ros. Nec postulare se, ut fortiter capesserent proclium, nisi ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa dimicaturum. Spondere pro se tot cicatrices, totidem corporis decora: scire ipsos unum paene se praedae communis exortem in illis colendis orandisque usurpare victoriae praemia.

7 Haec se fortibus viris dicere. Si qui dissimiles eorum essent, illa fuisse dicturum: pervenisse eo, unde fugere non possent.

8 Tot terrarum spatia emensis, tot annibus montibusque post tergum obiectis iter in patriam et penates manu esse faciendum. Sic duces, sic proximi militum instincti sunt.

Dareus in laevo cornu erat, magno suorum agmine, de-
 lectis equitum peditumque, stipatus, contemperatque paucitatem hostis, vanam aciem esse extentis cornibus ratus. Ceterum, sicut curru eminebat, dextra laevaue ad circumstantia agmina oculos manusque circumferens, 'Terrarum', inquit, 'quas Oceanus hinc adluit, illinc claudit Hellespontus, paulo ante domini, iam non de gloria, sed de salute et, quod saluti
 10 praepontis, libertate pugnandum est. Hic dies imperium, quo nullum amplius vidit aetas, aut constituet aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certavimus: in Cilicia victos Syria poterat excipere: magna munimenta regni

Tigris atque Euphrates erant. Ventum est eo, unde pulsus ne 11 fugae quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt: non incolas suos urbes, non cultores habent terrae. Coniuges quoque et liberi sequuntur hanc aciem,

5 parata hostibus praeda, nisi pro carissimis pignoribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem 12 paene immensa planities vix caperet, comparavi: equos, arma distribui: comneatus ne tantae multitudini deessent, providi: locum, in quo acies explicari posset, elegi. Cetera in vestra 13 potestate sunt: audete modo vincere famamque, infirmissimum

10 adversus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis: quae ubi primum impetum effudit, velut quaedam animalia emissio aculeo, torpet. Hi vero 14 campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciae montes abscon-

15 derant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam, exhaustam: nam ultimi, quos locavit aversos, terga iam praebent. Obteri, mehercule, eorum ungulis possunt, etiamsi nihil praeter falcatos currus emisero. Et bello vice- 15 rimus, si vicimus proelio: nam ne illis quidem ad fugam loc-

20 cus est: hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos. Et 16 quae antea pro illis erant, in contrarium versa sunt. Nostrum mobile et expeditum agmen est, illud praeda grave. Implicatos ergo spoliis nostris trucidabimus, eademque res et causa erit victoriae et fructus. Quodsi quem e vobis nomen gentis 17

25 movet, cogitet, Macedonum illic arma esse, non corpora. Multum enim sanguinem invicem hausimus, et semper gravior in paucitate iactura est. Nam Alexander, quantuscumque ignavis et timidus videri potest, unum animal est et, si quid mihi creditis, temerarium et vecors, adhuc nostro pavore, quam sua 30 virtute felicius. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas adspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit. Praeterea breves et mutabiles vices rerum sunt, et fortuna numquam simpliciter indulget. Forsitan ita dii fata ordinaverunt, ut Persarum imperium, quod 20

35 secundo cursu per cccxx annos ad summum fastigium eveherent, magno motu conculerent magis quam adligerent admonerentque nos fragilitatis humanae, cuius nimia in prosperis rebus oblivio est. Modo Graecis ultro bellum inferebamus: 21 nunc in sedibus nostris propulsamus inlatum. Iactamur in-

11. Scythae *Aldus*: scytharum *BF*, scyitarum *P*, scitarum *LF*. —
 12. appellarentur *Zumptius*: appellantur *A*. — 13. latebris] labris *P*. —
 26. post tergum] postergum *LPF*. — 31. vanam *Lauer*: variam *A*. —

3. post tergum] postergum *PL*. — 13. torpet *F?*: torpent *BLPF*. —
 Hi] ii *LPF*. — 16. exhaustam] exhausta *LV*. — 18. nihil *P*: nil *C*. —
 vicimus *I*: vicimus *A*. — 24. quem] quidem *PF*. — 34. ordinaverunt
I: ordinaverint *A*. —

vicem varietate fortunae. Videlicet imperium, quia mutuo ad-
 22 sectamus, una gens non capit. Ceterum, etiamsi spes non(55)
 subesset, necessitas tamen stimulare deberet: ad extrema per-
 ventum est. Matrem meam, duas filias, Ochum in spem huius
 imperii genitum, principes, illam sobolem regiae stirpis, duces 5
 vestros reorum instar victos habet: nisi quid in vobis spei
 est, ego maiore mei parte captivus sum. Eripite viscera mea
 ex vinculis: restituite mihi pignora, pro quibus ipsi mori non
 recusatis, parentem, liberos: nam coniugem in illo carcere
 23 amisi. Credite nunc omnes hos tendere ad vos manus, im-
 plorare patrios deos, opem vestram, misericordiam, fidem ex-
 poscere, ut compedibus, ut servitute, ut precario victu ipsos
 liberetis. An creditis aequo animo iis servire, quorum reges
 24 esse fastidiunt? Video admoventi hostium aciem: sed quo propius
 discrimen accedo, hoc minus iis, quae dixi, possum esse con-
 15 tentus. Per ego vos deos patrios aeternumque ignem, qui
 praefertur altaribus, fulgoremque solis intra fines regni mei
 orientis, per aeternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis
 Lydisque imperium primus in Persidem intulit: vindicate ab
 25 ultimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ite alacres et
 spiritus pleni, ut, quam gloriam accepistis a maioribus vestris,
 posteris relinquantis. In dextris vestris iam libertatem, opem,
 spem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quisquis con-
 26 temperit: timidissimum quemque consequitur. Ipse non pa-
 trio more solum, sed etiam ut conspici possim, curru vehor 25
 nec recuso, quo minus imitemini me, sive fortitudinis exem-
 plum sive ignaviae fuero?

XV. Interim Alexander, ut et demonstratum a transfuga insi-(56)
 diarium locum circumiret et Dareo, qui cornu tuebatur, oc-
 2 curreret, agmen obliquum incedere iubet. Dareus quoque eodem
 30 summo obvertit Besso admonito, ut Massagetes equites in lae-
 vum Alexandri cornu latere invehi iuberet. Ipse ante se fal-
 3 catus currus habebat, quos signo dato universos in hostem
 effudit. Ruebant laxatis habenis aurigae, quo plures nondum
 4 satis proviso impetu obtulerent. Alios ergo hastae multum 35
 ultra temonem eminentes, alios ab utroque latere dimissae
 falces laceraverunt. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa
 5 fuga turbaverant ordines. Mazaeus quoque perculsis metum

6. reorum scripsi: regum A. — spei est Heinzius: ipse A. — 13. iis
 P: his C. — 15. iis P: his C. — 23. quisquis Finkelius: quisque A.
 — 29. circumiret P: circumirent C. — Dareo] dario LPF. — 30. agmen]
 om. P. — obliquum] obliquam LPF. — Dareus] darius LPF. — 31. Massa-
 getas Junius: massagetas A. — 38. Mazaeus] maezus LPF.

incussit mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta cir-
 cumvehi iussis, raptos captivos quoque, qui simul adservaban-
 tur, rupturos vincula, cum suis adpropinquantes vidissent.
 Non fefellerat Parmenionem, qui in laevo erat: propere igitur 6
 5 Polydamanta mittit ad regem, qui et periculum ostenderet et,
 quid fieri iuberet, consuleret. Ille audito Polydamante, 'Abi, 7
 nuntia', inquit, 'Parmenioni, si acie vicerimus, non nostra so-
 lum nos recuperaturos, sed etiam, quae hostium sunt, occupa-
 8 turos. Proinde non est, quod quicquam virium subducat ex 8
 10 acie, sed, ut me et Philippo patre dignum est, contempto sar-
 cinarum damno fortiter dimicet.' Interim barbari impedi- 9
 15 menta turbaverant caesisque plerisque custodum captivi vincu-
 lis ruptis, quidquid obvium erat, quo armari possent, arri-
 piunt et adgregati suorum equitibus Macedonas ancipiti cir-
 15 cumentos malo invadunt. Laeti, qui circa Sisigambiam erant,
 vicissie Dareum, ingenti caede prostratos hostes, ad ultimum
 etiam impedimentis exutos esse nuntiant, quippe eandem fortu-
 20 nam ubique esse credebant et victores Persas ad praedam
 discursisse. Sisigambis hortantibus captivis, ut animum a 11
 20 maerore adlevaret, in eodem, quo antea fuit, perseveravit. Non
 vox ulla excidit ei, non oris color vultusve mutatus est: sedit
 immobilis — credo, praecoqui gaudio verita imitatur fortunam —
 adeo ut, quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum. Inter 12
 25 haec Menidas, praefectus equitum Alexandri, cum paucis tur-
 mis opem impedimentis laturus advenerat — [et] incertum
 30 suone consilio an regis imperio — sed non sustinuit Caucasio-
 rum Seytharumque impetum, quippe vix temptato certamine
 refugit ad regem, amissorum impedimentorum testis magis
 quam vindex. Iam consilium Alexandri dolor vicerat: et, ne 13
 30 cura recuperandi sua militem a proelio averteret, non inme-
 35 phoros vocabant — adversus Scythas mittit. Inter haec cur-
 rus, qui circa prima signa turbaverant aciem, in phalangem in-
 vecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen
 accipiunt. Vallo similis acies erat: iunxerant hastas et ab 15
 35 utroque latere temere incurrentium ilia suffodiebant. Circum-
 ire deinde et currus et propugnatores praecipitare coeperunt.
 Ingens ruina eorum aurigarumque aciem compleverat. Hi 16

5. ad regem add. Finkelius: om. A. — 7. acie Lauer: aciem A. —
 12. turbaverant] turbaverat P. — 15. Laeti, qui I: laetique A. — 16.
 Dareum] darium LPF. — 24. Menidas Lauer: minidas A. — 25. [et]
 incertum Freinsheimius: — 29. et ne] ne om. P. — 31. hastatorum I:
 astarum A. — 33. prima signa Lauer: signa prima A.

territos regere non poterant, qui crebra iactatione cervicum non ingum modo excusserant, sed etiam currus everterant: vulnerati interfectos trahebant, nec consistere terri nec pro-
 17 gredi debiles poterant. Paucae tamen evasere quadrigae in ultimam aciem iis, quibus inciderunt, miserabili morte consumptis: quippe amputata virorum membra humi iacebant, et, quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque et
 18 effuso exanimati procumberent. Interim Aretes Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiso gravius territis instabat. Supervenere deinde a Darco Bactriani pugnaeque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti
 19 sunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persae clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem, quasi ubique profligatum, incurrerunt. Alexander territos
 20 acies: confirmatis tandem animis ire in hostem iubet. Ra- (58) rior acies erat in dextro cornu Persarum, namque inde Bactriani discesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines invadit et multa caede hostium invehitur.
 21 At qui in laevo cornu erant Persae, spe posse eum includi agmen suum a tergo dimicantis opponunt: ingensque periculum in medio haerens adisset, ni equites Agriani calcaribus subditis circumfusus regi barbaros adorti essent aversosque caedendo in se obverti cōgissent. Turbata erat utraque acies.
 22 Alexander et a fronte et a tergo hostem habebat: qui averso ei instabant, [et] ab Agrianis equitibus premebantur. Bactriani impedimentis hostium direptis reversi ordines suos recuperare non poterant: plura simul abrupta a ceteris agmina, ubicumque alium alii fors miscuerat, dimicabant. Duo reges iunctis
 23 prope agminibus proelium accenderant. Plures Persae cadebant, par ferme utrumque numerus vulnerabatur. Curru Dareus, Alexander equo vehebatur: utrumque delecti tuebantur sui inmemores, quippe amisso rege nec volebant salvi esse nec poterant. Ante oculos sui quisque regis mor-
 24 tem occumbere ducebat egregium. Maximum tamen periculum adibant, quos maxime tuebantur: quippe sibi quisque caesi regis expetebat decus. Ceterum, sive ludibrium oculorum sive (59) vera species fuit, qui circa Alexandrum erant, vidisse se cre-

1. qui *P.*: hi *C.* — 8. quidam *Bentleius*: quidem *A.* — 9. Aretes *Vindelinius*. aretis *A.* — 21. At qui *Lauer*: atque *A.* — 27. [et] ab *Lauer*. — 33. utrumque] utrumque *LPF.* — 35. poterant] poterat *P.* — 37. adibant *I.*: adhibebant *A.*

diderunt paulum super caput regis placide volentem aquilam, non sono armorum, non gemitu morientium territam: diuque circa equum Alexandri pendenti magis, quam volanti similis adparuit. Certe vates Aristander alba veste indutus et dextra
 5 praeferebat lauream militibus in pugnam intentis avem monstrabat, haud dubium victoriae auspicium. Ingens ergo ala-
 28 critas et fiducia paulo ante territis accendit ad pugnam, utique postquam auriga Darei, qui ante ipsum sedens equos regibat, hasta transfixus est. Nec aut Persae aut Macedones dubitare, quin ipse rex esset occisus. Ergo lugubri ululatu
 29 et incondito clamore gemituque totam fere aciem adhuc aequo Marte pugnantium turbavere cognati Darei et armigeri: laevumque cornu in fugam effusum destituerat currum, quem a dextra parte stipati in medium agmen receperunt. Dicitur
 30 acinace stricto Dareus dubitasse, an fugae dedecus honesta morte vitaret: sed eminus curru nondum omnem suorum aciem proelio excedentem destituere erubescere, dumque inter
 31 spem et desperationem haesitat, sensim Persae cedebant et laxaverant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigaverat, resistentium adversa ora fodiebat, fugientium terga. Iamque non pugna, sed caedes erat, cum Dareus quoque cur-
 32 rum suum in fugam vertit. Haerebat in tergis fugientium victor, sed prospectum oculorum nubes pulveris, quae ad caelum ferebatur, abstulerat: ergo haud secus quam in tenebris errabant, ad sonum notae vocis, ut signum, subinde coeuntes. Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus
 33 equi currum vehementes identidem verberabantur: haec sola fugientis vestigia excepta sunt.
 (60) At in laevo Macedonum cornu — Parmenio, sicut ante XVI est dictum, tuebatur — longe alia fortuna utriusque partis res gerebatur. Mazaeus cum omni suorum equitatu vehementer invectus urgebat Macedonum alas. Iamque abundans multi-
 2 tudine aciem circumvehi coeperat, cum Parmenio equites nuntiare iubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: ni mature subveniretur, non posse sisti fugam. Iam multum viae
 35 praeceperat rex imminens fugientium tergis, cum a Parmenione tristis nuntius venit. Refrenare equos iussi, qui se-

1. paulum *P.*: paululum *C.* — 2. morientium] orientium *P.* — 12. laevumque] laenoque *P.* — 13. destituerat] destituerant *P.* — 19. equo] quo *LPF.* — 23. caelum] caedem *P.* — 24. ferebatur *I.*: referebatur *A.* — 25. ut *Günla*: aut *C.* haud *P.* — 30. est dictum *scripsi*: est om. *A.* — 31. Mazaeus] mazeus *LPF.* — 33. aciem *I.*: acie *A.* — cum] tum *P.* — 35. fugam *I.*: fuga *A.* — 37. sequebantur *Fossius*: utebantur *A.*

quebantur, agmenque constitit frendente Alexandro, eripi sibi
victoriam e manibus et Dareum felicius fugere quam se se-
qui. Interim ad Mazaeum superati regis fama pervenerat.
Itaque, quamquam validior erat, tamen fortuna partium terri-
tus percussis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem
causam sua sponte pugnae remissae, sed occasione vincendi
strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari iubet. 'Ec-
quid videtis', inquit, 'istos, qui ferociter modo instabant, pe-
dem referre subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque
regis nostri fortuna vicit. Omnia Persarum caede strata sunt.
Quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis?' Vera
dicere videbatur, et spes languentes quoque exererat. Subdi-
tis calcaribus prorupere in hostem: et illi iam non sensim,
sed citato gradu recedebant, nec quicquam fugae, nisi quod
nondum terga verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus,
quoniam in dextro cornu fortuna regis esset, repressit suos:
Mazeus dato pugnae spatio non recto itinere, sed maiore et
ob id tutiore circuitu Tigridem superat et Babylona cum reli-
quiis devicti exercitus intrat.

Dareus paucis fugae comitibus ad Lycum amnem conten-
derat: quo trajecto dubitavit, an solveret pontem, quippe
stem iam adfore nuntiabatur. Sed tot milia suorum, quae
nondum ad amnem pervenerant, ponte rescisso videbat hostis
praedam fore. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse
constat malle se sequentibus iter dare, quam auferre fugien-
tibus. Ipse ingens spatium fuga emensus media fere nocte
Arbela pervenit.

Quis tot ludibria fortunae, ducum, agminum caedem mul-
tiplicem, devictorum fugam, clades nunc singulorum, nunc uni-
versorum aut animo adsequi queat, aut oratione completi?
Propemodum saeculi res in unum illum diem, pro, fortuna
cumulavit. Alii qua brevissimum patebat iter, alii devios sal-
tus et ignotas sequentibus calles petebant. Eques pedesque
confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicaban-
tur. Deinde misericordia in metum versa, qui sequi non po-
terant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis praecipue fa-
tigatos et saucios perurebat, passimque omnibus rivis prostra-

3. Mazaeum] mazeum LPF. — 6. causam] causa P. — pugnae] pugna
P. — 12. languentes] languentis P. — 13. prorupere Gronovius: proripere
A. — 14. recedebant] recebant P. — 17. Mazeus] mazeus LP. — 18. Ba-
bylona Zumptius: babyloniam A [babyloniam L, babyloniam F]. — reliquiis
reliquis LPF. — 23. pervenerant I: pervenerat A. — rescisso I: resciso A.
— 32. devios Jeeptius: diuisos A. — 34. implicabantur I: plicabantur A.

verant corpora praeterfluentem aquam hianti ore captantes.
Quam cum avidè turbidam hausissent, tendebantur extemplo
praecordia premente limo resolutisque et torpentibus membris,
cum supervenisset hostis, novis vulneribus excitabantur. Qui-
dam occupatis proximis rivis deverterant longius, ut, quidquid
occulti humoris usquam maneret, exciperent, nec ulla adeo
avia et sicca lacuna erat, ut vestigantium sitim falleret. E
proximis vero itineri vicis ululatus senum feminarumque ex-
audiebantur barbaro ritu Dareum adhuc regem clamantium.

(62) Alexander, ut supra dictum est, inhibito suorum impetu ad
Lycum amnem pervenerat, ubi ingens multitudo fugientium
oneraverat pontem: et plerique, cum hostis urgeret, in flumen
se praecipitaverant gravesque armis et proelio ac fuga defeti-
gati gurgitibus hauriebantur. Iamque non pons modo fugien-
tes, sed ne amnis quidem capiebat agmina sua improvide sub-
inde cumulantis: quippe ubi intravit animos pavor, id solum
metuunt, quod primum formidare coeperunt. Alexander in-
stantibus suis, ut inpune abeuntem hostem permitteret sequi,
hebetia esse tela et manus fatigatas tantoque cursu corpora
exhausta et praecipis in noctem diei tempus causatus est.
Re vera de laevo cornu, quod adhuc in acie stare credebant,
solicitus reverti ad ferendam opem suis statuit. Iamque signa
converterat, cum equites a Parmenione missi illius quoque
partis victoriam nuntiant. Sed nullum hoc die maius pericu-
lum adiit, quam dum copias reducit in castra. Pauci eum et
incompositi sequebantur ovantes victoria, quippe omnes hostes
aut in fugam effusos aut in acie cecidisse credebant: cum re-
pente ex adverso apparuit agmen equitum, qui primo inhi-
buere cursum, deinde Macedonum paucitate conspecta turmas
in obvios concitaverunt. Ante signa rex ibat dissimulato ma-
gis periculo quam spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis
rebus felicitas: namque praefectum equitatus avidum certami-
nis et ob id ipsum incautius in se ruentem hasta transfixit,
quo ex equo lapso proximum ac dein plures eodem telo con-
fodit. Invasere turbatos amici quoque: nec Persae inulti ca-
debant, quippe non universae acies, quam haec tumultuariæ
manus, vehementius iniere certamen. Tandem barbari, cum
obscura luce tutior fuga videretur esse quam pugna, dispersi

6. humoris] moris P. — 7. vestigantium Lauer: castigantium A. —
S. vero] vere LPF. — 18. ut inpune scripti: ne inpune A. — 24. hoc
die scripsi: hodie A. — 25. adiit Modius: adit P, addidit C, sed in
margine additur vel accidit. — 27. fugam Finkelius: fuga A. — 36.
quam] om. P.

agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus incolumis suos reduxit in castra.

- 26 Cecidere Persarum, quorum numerum victores finire po-(63)
tuerunt, milia XL, Macedonum minus quam ccc desiderati sunt.
27 Ceterum hanc victoriam rex maiore ex parte virtuti, quam 5
28 fortunae suae debuit: animo, non, ut antea, loco vicit. Nam
et aciem peritissime instruxit et promptissime ipse pugnavit et
magno consilio iacturam sarcinarum impedimentorumque con-
tempnit, cum in ipsa acie summae rei videret esse discrimen,
29 dubioque adhuc pugnae eventu pro victore se gessit: percul- 10
sos deinde hostium fudit, fugientes, quod in illo ardore animi
30 vix credi potest, prudentius quam avidius persecutus est. Nam
si parte exercitus adhuc in acie stante instare cedentibus per-
severasset, aut culpa sua victus esset aut aliena virtute vicis-
set. Iam si multitudinem equitum occurrentium extimuisset, 15
victori aut foede fugiendum aut miserabiliter cadendum fuit.
31 Ne duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt: quippe
32 vulnera, quae quisque excepit, indicia virtutis sunt. Hephae-
stionis brachium hasta ictum est, Perdicca et Coenos et Meni-
33 das sagittis prope occisi. Et, si vere aestimare Macedonas, 20
qui tunc erant, volumus, fatebimur et regem talibus mini-
stris et illos tanto rege fuisse dignissimos.

1. incolumis *Eberhardus*: incolumes *A.* — 12. potest, prudentius] prudentius potest *LF.* — 18. Hephæstionis *Freinsheimius*: ephæstionis *A.* — *Q.* CURTI RUFII HISTORIARUM LIBER QUARTUS EXPLICIT INCIPIT LIBER V *P.* CURTI RUFII HISTORIARUM LIB. III EXPL. INCIP. LIB. QUINTVS *V.* *Q.* CURTI RUFII HISTORIAR. LIB. III EXPL. INCIP. LIB. V. *L.*

Q. CURTI RUFII

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER V.

- (1) Quae interim ductu imperioque Alexandri vel in Graecis I
vel Illyriis ac Thracia gesta sunt, si suis quaeque temporibus
reddere voluero, interrumpendae sunt res Asiae, quas utique 2
ad fugam mortemque Darei universas in conspectum dari et,
5 sicut inter se cohaerent, ita opere ipso coniungi haud paulo
aptius videri potest. Igitur quae proelio apud Arbela con-
iuncta sunt, ordiar dicere.

- Dareus media fere nocte Arbela pervenerat, eodemque 3
magnae partis amicorum eius ac militum fugam fortuna con-
pulerat. Quibus convocatis exponit, haud dubitare se, quin 4
Alexander celeberrimas urbes agrosque omni copia rerum abun-
dantes petiturus esset: praedam opimam paratamque ipsum et
militēs eius spectare. Id suis rebus tali in statu saluti fore, 5
quippe se deserta cum expedita manu petiturum. Ultima regni
15 sui adhuc intacta esse, inde bello vires haud aegre reparaturum.
Occuparet sane gazam avidissima gens et ex longa fame satiare 6
se auro, mox futura praedae sibi: usu didicisse pretiosam
supellectilem pelicesque et spadonum agmina nihil aliud fuisse,
quam onera et impedimenta: eadem trahentem Alexandrum,
20 quibus rebus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus 7

4. conspectum *Modius*: conspectu *A.* — 5. haud] aut *LPV.* — 6. Arbela *B?*: harbela *FLPV.* — 8. Arbela *Freinsheimius*: arbelam *P.* harbelam *C.* — 12. esset] esse *LF.*

- desperationis videbatur oratio, quippe Babylona, urbem opulentissimam, dedi cernentibus: iam Susa, iam cetera ornamenta regni, causam belli, victorem occupaturum. At ille docere pergit non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse: ferro geri bella, non auro, viris, non urbium tectis: omnia sequi armatos. Sic maiores suos perculos in principio rerum celeriter pristinam reparasse fortunam. Igitur sive confirmatis eorum animis, sive imperium magis quam consilium sequentibus Mediae fines ingressus est.
- Paulo post Alexandro Arbela traduntur, regia supellectile ditique gaza repleta: nū milia talentum fuere, praeterea pretiosae vestes, totius, ut supra dictum est, exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum totis iacentium campis vulgaverat, maturius castra movit. Euntibus a parte laeva Arabia, odorum fertilitate nobilis regio: campestre iter est in terra inter Tigrin et Euphratem iacenti tam uberi et pingui, ut a pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat, toto fere solo propter venas aquarum resu- dante. Ipsi amnes ex Armenia montibus profluunt ac magno deinde aquarum divortio iter, quod coeperunt, percurrunt: n milia et quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum intervallum circa Armeniae montes notaverunt. Idem cum Mediae et Gordyaeorum terras secare coeperunt, paulatim in artius coeunt et, quo longius manant, hoc angustius inter se spatium terrae relinquunt. Vicini maxime sunt in campis, quos incolae Mesopotamiam appellant: mediam namque ab utroque latere cludunt. Idem per Babyloniorum fines in Rubrum mare inrumpunt. Alexander quartis castris ad Mennin urbem pervenit. Caverna ibi est, ex qua fons ingentem bituminis vim effundit, adeo ut satis constet Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos esse.
- Ceterum Babylona procedenti Alexandro Mazaeus, qui ex acie in eam urbem confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit urbem seque densens. Gratus adventus eius regi fuit, 35

1. Babylona Zumptius: babylonam LP, babylonam BF, babylonam F. — 2. cernentibus Giunta: certantibus A. — 3. causam scripsi: cansamque A. — 10. traduntur Modius: traditur A [traditur LP]. — 16. in terra inter Koehler: in terra om. A. — 17. iacenti Koehler: iacentia A. — 20. ac magno B? : a magno FLPV. — 22. n milia] milia om. LP. — emensi Vindecius: emensa A. — 24. Gordyaeorum Muelzellius: gordyaeorum A. — 25. coeunt Lauer: quoerunt A [quoerunt B]. — 26. vicini Lauer: vicina A. — 28. Idem Aldus: eadem A. — 33. Babylona Zumptius: babylona P, babylonam BF, babylonam L, babylonam F. — Mazaeus] maeus LPF.

- quippe magni operis obsidio futura erat tam munitae urbis. Ad hoc vir inlustris et manu promptus famaue etiam proximo proelio celebris et ceteros ad deditionem sui incitatorum exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum liberis excipit: ceterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris avida cognoscendi novum regem, plures obviam egressi sunt. Inter quos Bagophanes, arcis et regiae pecuniae custos, ne studio a Mazaeo vinceretur, totum iter floribus coronisque constraverat argenteis altaribus utroque latere dispositis, quae non thure modo, sed omnibus odoribus cumulaverat. Dona cum sequebantur reges pecorum equorumque, leones quoque et pardales caveis praeferebantur. Magi deinde suo more carmen canentes, post hos Chaldaei Babyloniorumque non vates modo, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant: laudes hi regum canere soliti, Chaldaei siderum motus et statas vices temporum ostendere. Equites deinde Babylonii suo equorumque cultu ad luxuriam magis, quam ad magnificentiam exacto ultimi ibant. Rex armatis stipatus oppidanorum turbam post ultimos pedes ire iussit: ipse cum curru urbem ac deinde regiam intravit. Postero die supellectilem Darei et omnem pecuniam recognovit. Ceterum ipsius urbis pulchritudo ac vetustas non regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud inmerito convertit. Same- ramis eam condiderat, non, ut plerique credere, Belus, cuius regia ostenditur. Murus instructus laterculo cocili, bitumine interlitus, spatium xxx et duorum pedum in latitudinem am- plectitur: quadrigae inter se occurrentes sine periculo com- meari dicuntur. Altitudo muri l cubitorum eminent spatio: 26 turres denis pedibus quam murus altiores sunt. Totius operis am- bitus cccclxx stadia conplectitur: singulorum stadiorum structurarum singulis diebus perfectam esse memoriae proditum est. Aedificia non sunt admota muris, sed fere spatium iugeri unius absunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupaverunt — per lxxx stadia habitabatur — nec omnia continua sunt, credo, quia tutius visum est pluribus locis spargi. Cetera serunt coluntque, ut, si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrantur. Euphrates interfluit magnaue molis crepi-

1. futura erat I: erat om. A. — 6. aciem irent Modius: acie migrant A [atae migrans F]. — 9. Mazaeo] maeo LPF. — 17. statas P: statutas C, sed in margine additur vel statas. — 26. instructus] om. P. — 27. in latitudinem Freinsheimius: in om. A. — 31. cccclxx Brissotius: cccclviii A. — 36. visum est] visum et LPF. — 37. ingruat Lauer: ingruat A [ingruat B].

- dinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudinem circumvenit cavernae ingentes, in altitudinem pressae ad accipiendum impetum fluminis, quod, ubi adpositae crepidinis fastigium excessit, urbis tecta corripere, nisi essent specus lacusque, 29 qui exciperent. Coctili laterculo structi sunt: totum opus bitumine adstringitur. Pons lapideus flumini inpositus iungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est: quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto vix suffulciendo operi firmum reperiunt solum: 30 harenae autem subinde cumulatæ et saxis, quis pons sustinetur, adnexæ morantur amnem, qui retentus acrius, quam si 31 libero cursu mearet, inliditur. Arcem quoque ambitu xx stadia (5) complexam habent. xxx pedes in terram turrium fundamenta demissa sunt, ad lxxx summum munimentum fastigium pervenit. 32 Super arcem, vulgatum Graecorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem æquantis multarumque arborum umbra et proceritate amoeni. Saxo pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt, super pilas lapide quadrato solum stratum est patiens terræ, quæ altam incidunt, et humores, quo rigant terras: adeoque validas arbores sustinent moles, ut stipites earum vii cubitorum spatium crassitudine æquent, in l. pedum altitudinem eminent frugiferaeque 20 sint, ut si terra sua alerentur. Et cum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat, hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur tantique memoris pondere onerata est, inviolata durat, quippe 25 xx pedes lati parietes sustinent, xi pedum intervallo distantes, ut procul visentibus silvæ montibus suis imminere videantur. 35 Syriae regem Babylone regnantem hoc opus esse molitum memorie proditum est, amore coniugis victum, quæ desiderio 30 memorum silvarumque in campestribus locis virum compulit amoenitatem naturæ genere huius operis imitari. 36 Diutius in hac urbe quam usquam constitit rex, nec alio loco disciplinae militari magis nocuit: nihil urbis eius corruptis moribus, nihil ad irritandas inlicendasque inmodicas 35

9. iacienda egesto *Lauer*: iaciendo geste *A* [B?]. — suffulciendo *Bongarsius*: suffulciendo *A*. — firmum *I*: firmo *A*. — 12. inliditur *Lauer*: inlidit *A* [B?], in *LF* additur in margine illiditur. — ambitu *Vindelinus*: ambitus *A*. — 13. turrium *Lauer*: turrim *A*. — 16. æquantis *Lauer*: æquantis *A* [æquantis *L*]. — 17. amoeni *I*: amoenos *A*. — 21. crassitudine *Vindelinus*: crassitudine (*supra* et *parva* *raz*). *P*, crassitudinem *FLF*, crassitudine *B*. — 22. frugiferaeque *Halmius*: frugiferae aequæ *A*. — 27. xx pedes *Fossius*: xx *A*.

- cupiditates instructius. Liberos coniugesque cum hospitibus 37 stupro coire, modo pretium flagitii detur, parentes maritoque patiuntur. Convivales ludi tota Perside regibus purpuratique cordi sunt, Babylonii maxime in vinum et, quæ ebrietatem 5 sequuntur, effusi sunt. Feminarum convivia ineuntium in principio modestus est habitus, dein summa quæque amica exunt paulatimque pudorem profanant, ad ultimum — honos auribus habitus sit — ima corporum velamenta proiciunt. Nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum virginumque, apud 10 quas comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia 39 exercitus ille domitor Asiae per xxxiii dies saginatus ad ea, quæ sequebantur, discrimina haud dubie debilius futurus fuit, si hostem habuisset.

- Ceterum quo minus damnum sentiret, identidem incremento 15 renovabatur. Namque Amyntas Andromeni ab Antipatro Macedonum peditum vi milia adduxit, præterea eiusdem generis equites: cum his præ Thracas adiunctis peditibus suæ gentis 41 in milibus d: et ex Peloponneso mercennarius miles ad iii milia advenerat cum trecentis octoginta equitibus. Idem Amyntas 42 adduxerat l. principum Macedoniae liberos adultos ad custodiam corporis: quippe inter epulas hi sunt regis ministri idemque equos ineuntibus proelium admovent venantesque comitantur et vigiliarum vices ante cubiculi fores servant: magnorumque praefectorum et ducum hæc incrementa sunt et rudimenta. 25

- Igitur rex arcis Babyloniae Agathone praesidere iussu cum 43 septingentis Macedonum trecentisque mercede conductis praetores, qui regioni Babyloniae ac Ciliciae praeesent, Meneitem et Apollodorum relinquit. n milia iis militum cum 30 mille talentis data: utrique praeceptum, ut in supplementum milites legerent. Mazaeum transfugam satrapæ Babyloniae donat, Bagophanem, qui arcem tradiderat, se sequi iussit, Armenia Mithreni, Sardium proditori, data est. Ex pecunia deinde 45 Babyloniae tradita Macedonum equitibus sesceni denarii tri-

7. honos *I*: honus *P*, onus *C*. — 8. ima *I*: una *A*. — 9. virginumque *Barthius*: virorumque *A*. — 10. quas *Barthius*: quos *A*. — 14. sentiret *Modius*: sentirent *A*. — 18. Peloponneso *Zorotus*: peloponneso *A*. — 26. Babyloniae *Vindelinus*: babylone *LP*, babylone *F*, babylone *BF*. — Agathone] agatone *LPF*. — praesidere *I*: praeside esse *A*. — 28. Meneitem *Freinshemius*: manetam *A*. — 29. Apollodorum *Vindelinus*: apollodoro *A* [apollodora *L*]. — iis militum *Zumptius*: is militum *A*. [similitum *B*]. — 30. mille] om. *LF*. — data] dat. *LF*. — 31. Mazaeum] mazem *LPF*. — satrapæ *Vindelinus*: satrapæ *A*. — Babyloniae *Vindelinus*: babylone *F*, babylone *C*. — 32. se sequi] se om. *P*.

buti: peregrinus eques quingenos accepit, ducenos pedes, ceteri stipendium *duum* mensum.

11. His ita compositis in regionem, quae Satrapene vocatur, (7)
pervenit: fertilis terra, copia rerum et omni commeatu abundans. Itaque diutius ibi substitit ac, ne desides otio demitterent animos, iudices dedit praemiaque proposuit de virtute militari certantibus nova: qui fortissimi iudicati essent, singulis militum milibus praefuturi erant — Chiliarchas vocabant — tunc primum in hunc numerum copii distributis: namque antea quingenariae cohortes fuerant nec fortitudinis praemia cesserant. Ingens militum turba convenerat egregio interfuturi certamini, testis eadem cuiusque factorum et de iudicibus latura sententiam: quippe verone an falso honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causa donatus est Atharrias senior, qui omissum apud Halicarnason a iunioribus proelium unus maxime accenderat: proximus ei Antigènes visus est: tertium locum Philotas Augaeus obtinuit: quartus Amyntas datus: post hos Antigonus et ab eo Lyncestes Amyntas fuit: septimum locum Theodotus, ultimum obtinuit Hellanicus. In disciplina quoque militaris rei a maioribus tradita pleraque summa utilitate mutavit. Nam cum ante equites in suam quisque gentem describerentur seorsus a ceteris, exempto nationum discrimine praefectis non utique suarum gentium, sed delectis attribuit. Tuba, cum castra movere vellet, signum dabat, cuius sonus plerumque tumultuantium fremitu exoriente haud satis exandiebatur: ergo perticam, quae undique conspici posset, supra praetorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum: observatur ignis noctu, fumus interdiu.

16. Iamque Susa ei adituro Abulites, regionis eius praefectus, (8) sive Darei iussu, ut Alexandrum praeda retineret, sive sua sponte filium obviam misit, traditurum se urbem promittens. Benigne juvenem excepit rex et eodem duce ad Choaspin amnem pervenit, delicatam, ut fama est, vehementem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiae occurrit. Dromades ca-

meli inter dona erant velocitatis eximiae, XII elephantia a Dareo ex India acciti, iam non terror, ut speraverat, Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victorem transferebantur. Ut vero urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniae egressit, I milia talentum argenti non signati forma, sed rudi pondere. Multi reges tantas opes longa aetate cumulaverant liberis posterisque, ut arbitrabantur, quas una hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella multo excelsiore quam pro habitu corporis. Itaque, cum pedes imum gradum non contingerent, unus ex regis pueris mensam subdidit pedibus. Et cum spadonem, qui Darei fuerat, ingemiscentem conspexisset rex, causam maestitiae requisivit. Ille indicat Dareum vesci in ea solitum, seque sacram eius mensam ad ludibrium recidentem sine lacrimis conspici non posse. Subiit ergo regem verecundia violandi hospitales deos, iamque subduci iubebat, cum Philotas: 'Minime vero haec feceris, rex, sed omen quoque accipe, mensam, ex qua libavit hostis epulas, tuis pedibus esse subiectam.'

19. Rex Persidis finem aditurus Susa urbem Archelao et praesidium in milium tradidit: Xenophilo arcis cura mandata est mille Macedonum aetate gravibus praesidie arcis custodiae iussis: thesaurorum Callicrati tutela permissa: satrapea regionis Susianae restituta Abulitae. Matrem quoque Darei et liberos in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes multamque purpuram dono ex Macedonia sibi missam cum iis, quae confecerant, tradi Sisigambi iubet — omni namque honore eam et filii quoque pietate prosequeretur — admone- rique iussit, ut, si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas adsueta faceret, doneque se, quae docerent, dare. Ad hanc vocem lacrimae obortae prodidere animum asperantis id munus, quippe non aliud magis in contumeliam Persarum feminae accipiunt, quam admove re lanae manus. Nuntiant, qui dona tulerant, tristem esse Sisigambim, dignaque res et excusatione et solacio visa. Ipse ergo pervenit ad eam et, 'Mater', inquit, 'hanc vestem, qua indutus sum, sororum non donum solum, sed etiam opus vides: nostri decipere me mores. Cave, obsecro, in contumeliam acceperis ignorationem 21

1. ducenos *Cunzius*: duceni *A* [*B?* ducē *P*]. — ceteri *Zumptius*: trium *A*. — 2. *duum* mensum *Zumptius*: *duum* om. *A*. — 5. demitterent *Janius*: dimitterent *A*. — 7. nova *scripsi*: novem *A*. — 11. cesserant *Adalidius*: gesserant *A*. — 15. Atharrias *Zumptius*: adarrhias *P*, adarrhias *C*. — 17. Antigènes *Modius*: antigenis *A*. — Augaeus *Modius*: angueus *A*. — 19. Theodotus *I*: theodetus *A* [theodet *L*]. — 21. *tridita* add. *I*. — 33. ad Choaspin *Zumptius*: adeo haspin *A*. — 34. delicatam *Vindelinius*: dedicata *A*. — vehementem *B*: vehementem *FLP*, vehementem *V*.

2. speraverat] sperauerant *LPF*. — 5. I milia] milia om. *P*. — 13. requisivit] requisit *P*. — 19. Susa *Modius*: susam *A*. — 20. in milium *Lauer*: in milia *A* [in *P*]. — 21. mille Macedonum *Modius*: go macedonum *P*, macedonum *C*. — 23. *Darei* add. *Lauer*: om. *A* [*B?*]. — 26. iis *Vindelinius*: his *A*. — qua e] om. *P*. — 29. quae docerent *Heusinger*: doceret *A*.

meam. Quae tui moris esse cognovi, ut spero, abunde servata sunt. Scio apud vos filio in conspectu matris nefas esse considerare, nisi quam illa permisit: quotiescumque ad te veni, donec, ut considerem, adnueres, restitui. Procumbens venerari me saepe voluisti: inhibui. Dulcissimae matri Olympiadi nomen debitum tibi reddo.

III. Mitigato animo eius rex quartis castris pervenit ad Tigrim fluvium — Pasitigrim incolae vocant —: oritur in montibus Uxiorum et per 1 stadia silvestribus ripis praeceps inter saxa devolvitur. Accipiunt deinde cum campi, quos clementiore alveo praeterit, iam navium patiens. Ne sunt stadia mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Persico mari se insinuat. Anne superato cum vium milibus peditum et Agrianis sagittariisque et Graecorum mercenariorum tribus milibus additis Thracum mille in regionem Uxiorum pervenit. Finitima Susis est et in primam Persidem excurrit, artum inter se et Susianos aditum relinquens. Madates erat regionis praefectus, haud sane temporum homo, quippe ultima pro fide experiri decreverat. Sed periti locorum Alexandrum docent occultum iter esse per colles et aversum ab urbe: si paucos misisset leviter armatos, super capita hostium evasuros. Cum consilium placuisset, idem itinerum fuerunt duces. M et D mercede conducti et Agriani fere M Tauroni praefecto dati ac post solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tertia vigilia castris motis circa lucis ortum superat angustias caesaque materia cratibus et pluteis faciundis, ut, qui turres admovent, extra teli iactum essent, urbem obsidere coepit. Praerupta erant omnia saxis et cotibus impedita. Multis ergo vulneribus depulsi, ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibant tamen, quia rex inter primos constiterat interrogans, tot urbium viatores an erubesceret haerere in obsidione castelli exigui et ignobilis, simul admonens Tauronem mox auxilium esse laturum. Inter haec eminus petebatur: quem testudine obiecta milites — ut inde cederet, percellere nequierant — tuebantur. Tandem Tauron super ar-

4 adnueres] adnuere P. — 5. inhibui] inhibui PF. — matri Olympiadi Giunta: matris olimpiadis A. — 8. Pasitigrim I: Pasim ligim A. — 10. devolvitur I: diuolvitur A. — 11. iam I: nam A. — ne I: ne P, ubi LF, cu BF. — 13. sagittariisque Loccenius: satirianiue A. — 14. et Graecorum Zumptius: et om. A. — mercenariorum Modius: mercenario I [mercenarios B]. — 15. Thracum mille Zumptius: mille om. A. — 20. colles scripti: calles A. — 33. Tauronem mox auxilium esse laturum addidi: om. A. — 34. inde cederet I: decederet A. — percellere Acidalius: pellere A.

cem urbis se cum suo agmine ostendit: ad cuius conspectum et hostium animi labare et Macedones acrius proelium inire coeperunt. Anceps oppidanus malum urgebat, nec sisti vis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit, magna pars in arcem concessit. Inde xxx oratoribus missis ad deprecandum triste responsum a rege redditur: non esse veniae locum. Itaque suppliciorum quoque metu perculsi ad Sisigambim, Darei matrem, occulto itinere ignotoque hostibus mittunt, qui peterent, ut ipsa regem mitigaret, haud ignari, parentis eam loco diligere colique. Et Madates sororis eius filiam secum matrimonio iunxerat, Dareum propinqua cognatione contingens. Diu Sisigambis supplicum precibus repugnavit, abnuens deprecationem pro illis non convenire fortunae, in qua esset: adicique metuere sese, ne victoris indulgentiam fatigaret, saepiusque cogitare, captivam esse se, quam reginam fuisse. Ad ultimum vieta litteris Alexandrum ita deprecata est, ut ipsum excusaret, quod deprecaretur: petere se, ut illis quoque, si minus, sibi ignosceret: pro necessario ac propinquo suo, iam non hoste, sed supplice, tantum vitam precari. Moderationem clementiamque regis, quae tunc fuit, vel una haec res possit ostendere: non Madati modo ignovit, sed omnes et deditos et captivos [et] libertate atque immunitate donavit, urbem reliquit intactam, agros sine tributo colere permisit. A victore Dareo plura mater non impetrasset.

(19) Uxiorum dein gentem subactam Susianorum satrapae contribuit: divisisque cum Parmenione copiis illum campestri itinere procedere iubet, ipse cum expedito agmine ingum montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. Omnia hac regione vastata tertio die Persidem, quinto angustias, quas illi Susidas pylas vocant, intrat. Ariobarzanes has cum xxv milibus peditum occupaverat rupes abscisas et undique praeruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum barbari stabant, de industria quieti et paventibus similes, donec in artissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere vident, tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt, quae incussa saepius subiacentibus petris ma-

10. loco] quoque P. — Madates I: medates A. — 21. res possit] responsum LF. — 22. Madati I: medati A. — [et] libertate Lauer. — 31. pylas Aldus: pylas A. — 32. rupes abscisas et undique praeruptas F: et om. BL, abscisas undique rupes praeruptas F, rupes et undique praeruptas abscisas P. — 37. incussa Lauer: incussae C, in P.

iore vi incidebant nec singulos modo, sed agmina proterebant.
 19 Fundis quoque excussi lapides et sagittae undique ingerebantur. Nec id miserrimum fortibus viris erat, sed quod inulti,
 20 quod ferarum ritu velut in fovea deprehensi caederentur. Ira igitur in rabiem versa eminentia saxa complexi, ut ad hostem
 5 pervenirent, alius alium levantes conabantur ascendere. Ea ipsa multorum simul manibus convulsa in eos, qui commove-
 21 rant, recidebant. Nec stare ergo poterant nec niti, ne testu-
 dine quidem protegi, cum tantae molis onera propellerent bar-
 22 bari. Regem non dolor esset, sed etiam pudor temere in
 22 illas angustias coniecti exercitus angebat. Invictus ante eam
 diem fuerat nihil frustra ausus: inipune Ciliciae fauces intra-
 verat, mare quoque novum in Pamphyliam iter aperuerat:
 tunc haesitabat deprehensa felicitas, nec aliud remedium erat,
 23 quam reverti, quae venerat. Itaque signo receptui dato densa-
 15 tis ordinibus scutisque super capita consertis retro evadere ex
 angustis iubet. xxx fuere stadia, quae remensi sunt.
 IV. Tum castris undique aperto loco positus non consultare (13)
 modo, quid agendum esset, sed rates quoque adhibere coepit
 2 a superstitione animi. Sed quid tunc praedicere Aristander,
 20 cui plurimum credebatur ex vatibus, poterat? Itaque damnatis
 intempestivis sacrificiis peritos locorum convocari iubet: per
 3 Mediam iter ostendebant tutum apertumque. Sed rex dese-
 rere milites insepultos erubescere ita tradito more, ut vix
 ullum militiae tam sollemne esset munus quam humandi suos.
 25 4 Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari iubet: inter quos
 erat quidam Graecae Persicaeque linguae peritus, qui frustra
 eum in Persidem montium dorso exercitum ducere adfirmat:
 silvestres esse calles, vix singulis pervios: omnia contegi fron-
 5 dibus implexosque arborum ramos silvas committere. Namque
 Persis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur,
 quod in longitudinem mdc in latitudinem clxx stadia praecurrit.
 6 Hoc dorsum a Caucaso monte ad rubrum mare pertinet, qua-
 quae deficit mons, aliud munimentum, fretum, obiectum est.
 Planities deinde sub radicibus montium spatiosa praecumbit, 35
 7 fertilis terra multisque vicis atque urbibus frequens. Araxes
 annis per hos campos multorum aquas torrentium evolvit
 in Medum: Medus ad mare ad meridiem versus — minor

1. incidebant *Junius*: incedebant *A.* — 4. velut] veluti *P.* — 11. coniecti *Modius*: eieci *A.* — 13. aperuerat] aperuerat *LPP.* — 20. tunc *Findelinius*: tum *A.* — 21. cui *Zumptius*: cui tum *P.* camitum *C* [camitum *B.*] — 23. Mediam *L.*: medium *BPPV.* — deserere] deferre *P.* — 24. ita *I.*: itaque *A.* — 32. mdc] mōta *L.*, mōta milia *F.*

annis eo, quem accepit — evehitur, gignendaeque herbae s
 non alius est aptior, quidquid adluit, floribus vestiens. Pla-
 tani quoque et populi contegant ripas, ita ut procul visen-
 tibus continuata videantur montibus memora riparum. Quippe
 5 obumbratus annis presso in solum alveo delabitur, imminet-
 que colles, ipsi quoque frondibus laeti, radices eorum humore
 subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior habetur: tem-
 9 perat caelum hinc perpetuum iugum opacum et umbrosum,
 quod aestus levat, illinc mare adiunctum, quod modico tepore
 (14) terras fovet. His captivus expositis interrogatus a rege, audi- 10
 11 tunc an oculis conperta haberet, quae diceret, pastorem se
 fuisse et omnes eas calles percurrisse respondit: bis captum,
 semel a Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit animum re- 11
 12 gis memoria oraculo editae sortis: quippe consulenti respon-
 15 sum erat, ducem in Persidem ferentis viae Lycium civem fore.
 Igitur promissis, quanta et praesens necessitas exigebat et 12
 13 ipsius fortuna capiebat, oneratum armari iubet Macedonum
 more et, quod bene verteret, monstrare iter: quamvis arduum
 et praecipuum, evasurum se esse cum paucis, nisi forte crederet,
 20 qua ipse pecoris causa isset, Alexandrum pro gloria et per-
 petua laude ire non posse. Etiam atque etiam docere capti-
 13 vus, quam difficile iter esset, maxime armatis. Tum rex,
 'Praedem', inquit, 'me accipe neminem eorum, qui secuntur,
 recusaturum ire, qua ducēs'. Cratero igitur ad custodiam ca- 14
 25 strorum relicto cum peditibus, quis adsueverat, et iis copiis,
 quas Meleager ducebat, et sagittariis equitibus *u* praecipit, ut
 castrorum specie manente plures de industria ignes fieri im-
 peret, quo magis barbari credant ipsum regem in castris esse.
 Ceterum, si forte Ariobarzanes cognovisset per callium an- 15
 30 fractus intrare et ad occupandum iter suum partem copiarum
 temptasset opponere, Craterus eum inlato terrore retineret, 16
 ad propius periculum conversurum agmen: sin autem ipse
 hostem fefellisset et saltum occupasset, cum trepidantium bar-
 barorum tumultum exaudisset, persequens tum regem id
 35 ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi:
 (15) quippe vacuum fore hostibus in semet aversis. Ipse tertia 17
 18 vigilia silenti agmine ac ne tuba quidem dato signo per-

5. alveo *Findelinius*: amne *A.* — delabatur *Bentleius*: dilabatur *A.*
 9. tepore] tempore *P.*, tepore *L.*, tepore *F.*, supra e priore parva rasura
 est — 13. regis memoria *I.*: memoria regis *A.* — 14. consulenti *B?*:
 resulenti *FLPP.* — 17. oneratum *Findelinius*: honoratum *A.* — 18.
 monstrare *Freinsheimius*: monstraret *A.* — 26. *u* praecipit *P.*: ex prae-
 cepit *C.* — 34. persequens tum *Jeepius*: persequentium *A.*

git ad demonstratum iter callium: tridui alimenta portare
 18 militem iusserat leviter armatum. Sed praeter invias rupes ac
 praerupta saxa, vestigium subinde fallentia, nix cumulata vento
 ingredientis fatigabat: quippe velut in foveas delati hauriebantur
 et, cum a commilitonibus adlevarentur, trahebant magis 5
 19 adiuvantes, quam sequebantur. Nox quoque et ignota regio
 ac dux — incertum an satis fidus — multiplicabant metum:
 si custodes fefellisset, quasi feras bestias ipsos posse depre-
 20 hendi. Ex unius captivi vel fide vel anima pendere et regis
 salutem et suam. Tandem venere in iugum. A dextra iter 10
 ad ipsum Ariobarzanem erat: hic Philotas et Coenon cum
 Amynta et Polyperconte, expeditam habentes manum, relin-
 quit, monitos, ut, quia et eques pediti iret mixtus et quam
 pinguissimum esset solum et pabuli fertile, sensim procede-
 21 rent: duces itineris erant de captivis dati. Ipse cum armige- 15
 ris et ala, quam agema appellabant, ardua semita, sed longius
 a stationibus hostium remota multa cum vexatione processit.
 22 Medius erat dies et fatigatis necessaria quies: quippe tantum-
 dem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus praedem 20
 23 cipitis atque ardui. Itaque refectis cibo somnoque militibus
 secunda vigilia surgit. Et cetera quidem haud aegre prae-
 terit: ceterum, qua se montium iugum paulatim ad planiora
 demittit, ingens vorago concursu cavata torrentium iter rupe-
 24 ral. Ad hoc arborum rami alius alio implicati et cohaerentes
 ut perpetuam obiecerant saepem. Desperatio igitur ingens, 25
 25 adeo ut vix lacrimis abstinerent, incesserat. Praecipue obs-
 curitas terrori erat: nam etiamsi qua sidera internitebant,
 continenti fronde tectae arbores conspiciere prohibebant. Ne
 aurium quidem usus supererat, silvas quatiente vento, qui
 concurrentibus ramis maiorem quam pro flatu sonum edebat. 30
 26 Tandem expectata lux omnia, quae terribiliora nox fecerat, mi-
 nuit: circumiri brevi spatio poterat clivies, et sibi quisque
 27 dux itineris cooperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem: 16)
 ex quo hostium statione conspecta strenue armati a tergo se
 ostendunt nihil tale metuentibus, quorum pauci, qui congredi 35
 28 ausi erant, caesi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc
 ad suos recurrentium miserabilis facies integros quoque, ante-
 29 quam discrimen experirentur, in fugam avertit. Fremitu deinde
 in castra, quis Craterus praesidebat, inlato ad occupandas au-

8. fefellisset *Sebisius*: fefellissent *A.* — 9. anima *Modius*: animo *A.*
 — 13. iret *Jeepius*: erat *A.* — 15. itineris erant *scripsi*: erant itineris
A. — 28. fronde] fronte *LPV.* — 30. edebat *Vindelinius*: edebant *A.*

gustias, in quibus pridie haeserant, miles educitur. Simul et 30
 Philotas cum Polyperconte Amyntaque et Coeno diversum iter
 ingredi iussus alium terrorem intulit barbaris. Undique ergo 31
 Macedonum armis fulgentibus ancipiti malo oppressi memora-
 5 bile tamen proelium edunt. Ut opinor, ignaviam quoque ne-
 cessitas acuit, et saepe desperatio spei causa est. Nudi con- 32
 plectebantur armatos et ingenti corporum mole secum ad ter-
 ram detrahentes ipsorum telis plerosque fodiebant. Ariobar- 33
 16 zanes tamen xi ferme equitibus et v milibus peditum stipa-
 tus per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atque
 hostium sanguine erupit, Persepolim urbem, caput regionis,
 occupare festinans. Sed a custodibus urbis exclusus consecu- 34
 tis strenue hostibus cum omnibus fugae comitibus renovato
 proelio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto supervenit.
 17) Rex eodem loco, quo hostium copias fuderat, castra con- v.
 16 munit. Quamquam enim undique fugati hostes victoriam con-
 cesserant, tamen praealtae praecipitesque fossae pluribus locis
 obiectae abruperant iter, sensimque et caute progrediundum
 erat, iam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Proce- 2
 20 denti ei litterae redduntur a Tiridate, custode pecuniae re-
 giae, indicantes eos, qui in urbe essent, auditio eius adventu
 diripere velle thesauros: properaret occupare thesauros dimis-
 sos: expeditum iter esse, quamquam Araxes amnis interfluit.
 Nullam virtutem regis iustius quam celeritatem laudaverit: re- 3
 25 lictis pedestribus copiis tota nocte cum equitibus itineris tanto
 spatio fatigatis ad Araxen prima luce pervenit. Vici erant in 4
 propinquo: quibus dirutis pontem ex materia eorum subditis
 saxis strenue induxit.

Iamque haud procul urbe erant, cum miserabile agmen, 5
 30 inter pauca fortunae exempla memorandum, regi occurrit. Cap-
 tivi erant Graeci ad iii milia fere, quos Persae vario sup-
 pliciorum modo adfecerant. Alios pedibus, quosdam manibus 6
 auribusque amputatis iustisque barbararum litterarum notis in
 longum sui ludibrium reservaverant: et, cum se quoque alie-
 35 nae dicionis esse cernerent, volentes regi occurrere non pro-
 hibuerant. Invisitata simulacra, non homines videbantur, nec 7
 quicquam in illis praeter vocem poterat agnosci. Plures igitur
 lacrimas commovere, quam profuderant ipsi: quippe in
 tam multiplici variaeque fortuna singulorum intuentibus similes
 40 quidem, sed tamen dispaes poenas, quis maxime miserabilis

12. consecutis] consecutus *P.* — 24. iustius *Jeepius*: istius *A.* —
 29. urbe *Lauer*: urbem *A.*

8 esset, liquere non poterat. Ut vero Iovem illi tandem Grae-
ciae ultorem aperuisse oculos conclamavere, omnes pari sup-
plicio adfecti sibi videbantur. Rex abstersis, quas profuderat,
9 lacrimis bonum habere animum iubet, visuros urbes suas con-
iugesque: et castra inde duo ab urbe stadia communit. Graeci(18)
excesserant vallo deliberaturi, quid potissimum a rege pete-
rent: cumque aliis sedem in Asia rogare, aliis reverti domos
10 placeret, Euctemon Cymaeus ita locutus ad eos fertur: 'Ii, qui
modo etiam ad opem petendam ex tenebris et carcere proce-
dere erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra — quorum nos pu-
11 deat magis an paeniteat, incertum est — ostentare Graeciae
velut laetum spectaculum capimus. Atqui optime miseras fer-
runt, qui abscondunt, nec ulla tam familiaris est infelicibus
patria, quam solitudo et status prioris oblivio. Nam qui mul-
12 tum in suorum misericordia ponunt, ignorant, quam celeriter
lacrimae inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit:
nam et calamitas querula est et superba felicitas. Ita suam
quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat.
Nisi mutuo miseri essemus, olim alius alii potuissemus esse
fastidio: quid mirum est fortunatos semper parem quaerere? 20
13 Obsecro vos, olim vita defuncti quaeramus locum, in quo haec
semes obruamus. Grati prorsus coniugibus, quas iuvenes
duximus, revertemur! Liberi in flore et aetatis et rerum ad-
14gnoscent patres ergastuli detrimental! Et quota pars nostri tot
obire terras potest? Procul Europa in ultima Orientis rele-
15gati, senes, debiles, maiore membrorum parte mulcati tolera-
deinde, quas captis fors et necessitas unicum solacium adpli-
cui, parvosque liberos trahimus nobiscum an relinquimus?
16 Cum his venientes nemo agnoscere vult: relinquemus ergo
extemplo praesentia pignora, cum incertum sit, an visuri simus
illa, quae petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros
17nosse coeperunt.' Haec Euctemon. Contra Theaetetus Athe-(19)
niensis orsus est dicere: Neminem pium habitu corporis suos
aestimaturum, utique saevitia hostis, non natura calamitosos.
18 Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortuito: tristem enim
de mortalitate ferre sententiam et desperare misericordiam,
19 quia ipse alteri denegaturus sit. Deos, quod ipsi numquam
optare ausi forent, offerre patriam, coniuges, liberos et, quid-

5. inde *Vindelinus*: in *A.* — 8. Cymaeus *B?*: cymeus *FLPF.* — 16. quem] quam *P.* — 24. patres *Acidalius*: fratres *A.* — 26. mulcati *Hal-*
mius: multati *A.* — 31. extemplo] om. *P.* — praesentia *Acidalius*: prae-
sentiam *A.* — 36. erubesceret *Lauer*: erubescere *A.*

quid homines vel vita aestimant vel morte redimunt. Quin 19
illi ex hoc carcere erumperent: alium domi esse caeli hau-
stum, alium lucis aspectum: mores, sacra, linguae commerc-
cium etiam a barbaris expeti: quae ingenita ipsi omisuri sint
5 sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quam quod illis ca-
rere coacti essent. Se certe redituum ad penates et in pa-
triam tantoque beneficio regis usurum: si quos contubernii li-
berorumque, quos servitus coegisset agnoscere, amor detine-
ret, relinquerent, quibus nihil patria carius esset. Pauci huius
21 sententiae fuere: ceteros consuetudo, natura potior, vicit. Con-
senserunt, petendum esse a rege, ut aliquam ipsis attribueret
sedem. c ad hoc electi sunt: quos Alexander ratus, quod ipse
22 praestare cogitabat, petitorios, 'lumenta', inquit, 'adsignari,
quae vos veheret, et singulis vestrum milia denarium dari
15 iussi. Cum redieritis in Graeciam, praestabo, ne qui statum
suum, si haec calamitas absit, vestro credat esse meliorem.'
Illi obortis lacrimis terram intuebantur nec aut erigere vultus
23 aut loqui audebant: tandem, rege tristitia causam exigente
Euctemon similia iis, quae in consilio dixerat, respondit. At-
24 quod ille non fortunae solum eorum, sed etiam paenitentiae mi-
seris terna milia denariorum singulis dari iussit: denae ves-
tes adiectae sunt et armenta cum pecoribus ac frumento data,
ut coli serique attributus iis ager posset.
(20) Postero die convocatos duces copiarum docet, nullam infe-
VI.
26 stiores urbem Graecis esse, quam regiam veterum Persidis
regum. Hinc illa immensa agmina infusa: hinc Dareum prius,
dein Xerxem Europae inipium intulisse bellum. Excidio illius
parentandum esse maioribus. Iamque barbari deserto oppido, 2
30 qua quemque metus agebat, diffugerant, cum rex phalangem
nihil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia
partim expugnauerat, partim in fidem acceperat, sed urbis huius
divitiae vicere praeterita. In hanc totius Persidis opes con- 3
gesserant barbari: aurum argentumque cumulatam erat, vestis
35 ingens modus, supellex non ad usum, sed ad ostentationem
luxu comparata. Itaque inter ipsos virosque ferro dimicabatur: 4
pro hoste erat, qui pretiosiores occupaverat praedam: et cum
omnia, quae rapiebant, capere non possent, iam res non occu-

4. ingenita *Freinsheimius*: ingenita *A.* — omisuri *P?*: obmissuri *C.*
— sint] sunt *LPF.* — 9. relinquerent *I?*: relinqueret *A.* — esset *Zump-*
lius: est *A.* — 12. electi *Vindelinus*: adlecti *A.* — 20. miseris *Iunius*:
miseretur *A.* — 28. Xerxem *F?*: xersem *BLPF.* — 33. congesserant]
concesserant *PF.* — 35. ostentationem] sustentationem *P.* — 38. rapie-
bant *Septius*: recipiebant *A.*

- 5 pabantur, sed aestimabantur. Lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris pretiosae artis vasa caedebant: nihil neque intactum erat neque integrum ferebatur: abrupta simulacrorum membra, ut quisque avellerat, trahebat.
- 6 Neque avaritia solum, sed etiam crudelitas in capta urbe grassata est: auro argenteoque onusti villia captivorum corpora trucidabant, passimque obvii caedebantur, quos ante pretium sui
- 7 miserabilis fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt, pretiosissima vestimentum induti e muris semetipsos cum coniugibus ac liberis in praecipites iacentes. Quidam ignes, quod paulo post facturus hostis videbatur, subiecerant aedibus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem suos rex corporibus et cultu feminarum abstinere iussit. Ingens captivae pecuniae modus traditur, prope ut fidem excedat. Ceterum aut de aliis quoque dubitabimus, aut credemus in huius urbis gaza fuisse c et xx milia talentum: ad quae vehenda — namque ad usus belli secum portare decreverat — iumenta et camelos et a Susis et a Babylone contrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniae summam captis Parsagadis sex milia talentum. Cyrus Parsagada urbem condiderat, quam Alexandro praefectus eius Gobares tradidit.
- 11 Rex arcem Persepolis tribus milibus Macedonum praesidio relictis Nicarchiden tueri iubet: Tiridati quoque, qui gazam tradiderat, servatus est honos, quem apud Dareum habuerat: magnaque exercitus parte et impedimentis ibi relictis Parmenion Craterumque praefecit. Ipse cum mille equitibus pedumque expedita manu interiorum Persidis regionem sub ipsum Vergiliarum sidus petiit multisque imbribus et prope intolerabili tempestate vexatus procedere tamen, quo intenderat, perseveravit. Ventum erat ad iter perpetuis obsitum nivibus, quo frigidus vis gelu adstrinxerat, locorumque squalor et solitudines inviae fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta atque sine ullo humani cultus vestigio attoniti intuebantur et, antequam lux quodque et caelum ipsos deficerent, reverti iuebant. Rex casti-

2. quisque *Vindelinus*: quemque *A.* — 4. avellerat *P.*: aduellerat *C.* 12. suos *scripsi*: suis *A.* — 15. dubitabimus, aut credemus *Acidalius*: dubitabimus aut credimus *A.* — 16. c et xx milia talentum *Acidalius*: c et xx talenta *A.* — 19. Parsagadis *P.*: persagadis *C.* — 20. Parsagada *scripsi*: persagadam *A.* [persagadam *V.*] — 21. Gobares *Iunius*: globaris *A.* — 23. Nicarchiden *Freinsheimius*: nicarchiden *P.*, nichartiden *C.* — 24. Dareum] darium *LPF.* — 25. Parmenion] permenion *LPF.* — 33. atque *Lauer*: quae *A.*

gare territō supersedit: ceterum ipse equo desiluit pedesque per nives et concretam glaciem ingredi coepit. Erubuerunt non sequi primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites: primusque rex dolabra glaciem perfringens iter sibi fecit: exemplum regis ceteri imitati sunt. Tandem propemodum invias silvas emensi humani cultus rara vestigia et passim errantes pecorum greges reperere: et incolae, qui sparsis tuguriis habitabant, cum se collibus invisi saeptos esse credidissent, ut conspexere hostium agmen, interfectis, qui comitari fugientes non poterant, devios montes et nivibus obsitos petiverunt. Inde per colloquia captivorum paulatim feritate mitigata tradidere se regi. Nec in delictos gravius consulunt.

Vastatis inde agris Persidis vicisque conpluribus redactis in potestatem ventum est in Mardorum gentem bellicosam et multum a ceteris Persis cultu vitae abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos seque ac coniuges et liberos condunt: pecorum aut ferarum carne vescuntur. Ne feminis quidem pro naturae habitu molliora ingenia sunt: comae prominent hirtae, vestis super genna est, funda vinciunt frontem, hoc et ornamentum capitis et telum est. Sed hanc quoque gentem idem fortunae impetus domuit. Itaque tricesimo die, postquam a Persepoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde amicis ceterisque pro cuiusque merito dedit. Propemodum omnia, quae in ea urbe ceperat, distributa.

(22) Ceterum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes VII. reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus molendis efficiendisque velocitatem, in deditos fidem, in captivos clementiam, in voluptatibus permissis quoque et usitatis temperantiam, haud tolerabili vini cupiditate foedavit. Hoste et aemulo regni reparante cummaxime bellum, nuper subactis, quos vicerat, novumque imperium aspernantibus de die inibat convivia, quibus feminae intererant, non quidem quas violari nefas esset, quippe pelices licentius, quam decebat, cum armato vivere adsuetae. Ex his una Thais, et ipsa temulentula, maximam apud omnes Graecos initurum gratiam affirmat, si regiam Persarum iussisset incendi: expectare hoc eos, quorum urbes barbari deleissent. Ebrio scorto de tanta re ferente sententiam unus et alter, et ipsi mero onerati, ad-

8. collibus *scripsi*: callibus *A.* — 10. nivibus] nubibus *PF.* — 20. hirtae] hyrtae *LPF.* — 23. Persepoli] persipoli *LPF.* — redit *I.*: redit *A.* — 39. et alter *Lauer*: et om. *A.*

sentiuntur. Rex quoque avidior fuit, quam patientior: 'Quin igitur ulciscimur Graeciam et urbi faces subdimus?' Omnes incaluerant mero: itaque surgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus rex ignem regiae iniecit, tum convivae et ministri pelicesque. Multa cedro aedificata erat regia, quae celeriter igne concepto late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui haud procul urbe tendebat, conspexit, fortuitum ratus ad opem ferendam concurrat. Sed ut ad vestibulum regiae ventum est, vident regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quam portaverant, aqua igni aptam materiem in incendium iacere coeperunt. Hunc exitum habuit regia totius Orientis, unde tot gentes antea iura petebant, patria tot regum, unicuique quondam Graeciae terror, molita mille navium classem et exercitus, quibus Europa inundata est, contabulato mari molibus perfossisque montibus, in quorum specus fretum inmissum est. Ac ne tam longa quidem aetate, quae excidium eius secuta est, resurrexit. Alias urbes habuere Macedonum reges, quas nunc habent Parthi: huius vestigium non inveniretur, nisi Araxes annis ostenderet. Haud procul moenibus fluxerat: inde urbem fuisse xxi stadiis distantem credunt magis quam sciunt accolae. Pudebat Macedones tam praeclaram urbem a commissabundo rege deletam esse. Itaque res in serium versa est, et imperaverunt sibi, ut crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primum gravatae ebrietate menti quies rediit, paenituisse constat et dixisse, maiores poenas Graecis Persas daturus fuisse, si ipsum in solio regiae Xerxis conspiciere coacti essent. Postero die Lycio, itineris, quo Persidem intraverat, duci, xxx talenta dono dedit.

Hinc in regionem Mediae transiit, ubi supplementum novorum e Cilicia militum occurrit. Peditum erant v milia, equites mille: utrisque Platon Atheniensis praeerat. His copius auctus Dareum persequi statuit.

VIII. Ille iam Ecbatana pervenerat: caput Mediae urbs haec: nunc tenent Parthi, eaque aestiva agentibus sedes est. Adire deinde Bactra decreverat, sed veritus, ne celeritate Alexandri occuparetur, consilium iterque mutavit. Aberat ab eo Alexandria stadia m, sed iam nullum intervallum adversus velocitatem eius satis longum videbatur. Itaque proelio magis quam

9. aggerentem P: aggerantem C. — 10. aptam scripsi: aridam A. — 18. reges: verba quae secuntur usque ad c. 8 § 1 decreverat omittuntur in V. — 22. commissabundo Zumptius: comesabundo A. — 24. gravatae ebrietate menti quies rediit Hugius: gravatam ebrietate menti quies reddidit A. — 27. Xerxis L, exersis P.

fugae se praeparabat. xxx milia peditum sequebantur, in quibus Graecorum erant vi milia, fide erga regem ad ultimum invicta. Funditorum quoque et sagittariorum manus vi milia expleverat: praeter hos m milia et ccc equites erant, maxime Bactrianorum. Bessus praeerat, Bactrianae regionis praefectus. Cum hoc agmine paulum declinavit via militari iussis praecedere laxis impedimentorumque custodiis. Consilio deinde advocato, 'Si cum ignavis', inquit, 'et pluris qualemcumque vitam honesta morte aestimantibus fortuna iunctus essem, tacerem potius, quam frustra verba consumerem. Sed maiore, quam vellem, documento et virtutem vestram et fidem expertus magis etiam coniti debeo, ut dignus talibus amicis sim, quam dubitare, an vestri similes adhuc sitis. Ex tot milibus, quae sub imperio fuerunt meo, bis me victum, his fugientem persecuti estis. Fides vestra et constantia, ut regem me esse credam, facit. Proditores et transfugas in urbibus meae regnant: non, hercule, quia tanto honore digni habentur, sed ut praemiis eorum vestri sollicitentur animi. Meam fortunam tamen quam victoris maluistis sequi, dignissimi, quibus, si ego non possum, dii pro me gratiam referant. Et, mehercule, referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quae non in caelum vos debitis laudibus ferat. Itaque etiamsi consilium fugae, a qua multum abhorret animus, agitassem, vestra tamen virtute fretus obviam issem hosti. Quousque enim in regno exulabo et per fines imperii mei fugiam externum et advenam regem, cum liceat experto belli fortunam aut reparare, quae amici, aut honesta morte defungi? Nisi forte satius est expectare victoris arbitrium et Mazaei et Mithrenis exemplo precarium accipere regnum nationis unius, ut iam malit ille gloriae suae quam irae obsequi. Nec di siverint, ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisquam aut condonare possit: nec hoc imperium vivus amittam, idemque erit regni mei, qui spiritus finis. Si hic animus omnibus est, si haec lex, nulli non parva libertas est: nemo e vobis fastidium Macedonum, nemo vultum superbum ferre cogetur. Sua cuique dextera aut ultionem tot malorum pariet aut finem. Equidem, quam versabilis fortuna

2. fide Junius: fideliter A. — 5. Bactrianorum Junius: parthienorum A. — 7. impedimentorumque impedimentorum P. — 8. pluris Laurer: plurimis P, pluribus C. — 9. honesta morte] honestam mortem FLPa pr. m. f. — iunctus essem scripsi: iunxisset A. — 20. referent I: referunt A. — 27. nisi forte P: ni forte C [B?]. — 28. Mithrenis Junius: mithrenis C, maethrenis P. — 31. possit: nec add. Junius. — 33. omnibus est additi.

sit, documentum ipse sum nec inmerito mitiores vices eius exspecto. Sed si iusta ac pia bella di aversantur, fortibus tamen viris licebit honeste mori. Per ego vos decora maiorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus stipendium Macedonia quondam tulit, per tot navium classes in Graeciam missas, per tot tropaea regum oro et obtestor, ut nobilitate vestra gentisque dignos spiritus capiat, ut eadem constantia animorum, qua praeterita tolerastis, experiamini, quidquid deinde fors tulerit: me certe in perpetuum aut victoria egregia nobilitabit aut pugna.

IX. Haec dicente Dareo praesentis periculi species omnium simul corda animosque horrore perstrinxerat, nec aut consilium suppetebat aut vox: cum Artabazus, vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi supra diximus, 'Nos vero', inquit, 'pretiosissimam vestem induti armisque, quanto maximo cultu possumus, adornati regem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut victoriam speremus, mortem non recusemus.' Ad sensu exceptere ceteri hanc vocem, sed Nabarzanus, qui in eodem consilio erat, cum Besso inauditi antea facinoris societate inita regem suum per milites, quibus ambo praeerant, comprehendere et vincire decreverant, ea mente, ut, si Alexander ipsos insecutus foret, tradito rege vivo inirent gratiam victoris, magni profecto cepisse Dareum aestimaturi, sin autem eum effugere potuissent, interfecto Dareo regnum ipsi occuparent bellumque renovarent. Hoc parricidium cum diu volutassent, Nabarzanus aditum nefariae spei praeparans, 'Scio me', inquit, 'sententiam esse dicturum prima specie haudquaquam auribus tuis gratam. Sed medici quoque graviore morbos asperis remediis curant, et gubernator, ubi naufragium timet, iactura, quidquid servari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum quidem facias, suadeo, sed ut te ac regnum tuum salubri ratione conserves. Dis adversis bellum inimus, et pertinax fortuna Persas urgere non desinit. Novis initis et omnibus opus est. Auspiciis et imperium interim alii trade, qui tandem rex appelletur, donec Asia decedat hostis, victor deinde regnum tibi reddat. Hoc autem brevi futurum ratio promittit. Bactra intacta sunt, Indi et Sacae in tua po-

10. nobilitabit) nobilitavit PV. — 13. Artabazus) arthabazus LV, archabazus P. — 14. supra *Acidalius*: saepe A. — 17. mortem F: hostem BLPV; in F extat in margine hostem, in L mortem. — 21. vincire] vincere Pa pr. m V. — 23. aestimaturi B: aestimari FLPV. — 32. inimus] inimus LPP. — 34. oemibus Junius: hominibus C, oemibus P. — 37. Sacae Junius: saeae A.

testate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque milia ad res novandas vires paratas habent, ut maior belli moles supersit, quam exhausta sit. Quid ruimus beluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Saepe taedio laboris ad vitam sui compelluntur ignavi: at nihil virtus inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, praefectum regionis eius Bessum regem temporis gratia statuamus: rebus compositis iusto regi tibi fiduciarum restituet imperium. Haud mirum est Dareum non temperasse animo, quamquam, tam impiae voci quantum nefas esset, latebat. Itaque, 'Pessimum', inquit, 'mancipium, reperisti exoptatum tibi tempus, quo parricidium aperires?' stritque acinace interfectorum eum videbatur, ni propere Bessus Bactrianique, quasi deprecarentur, trisium specie, ceterum, si perseveraret, victuri, circumstetissent. Nabarzanus interim elapsus, mox et Bessum consecutus copias, quibus praeerant, a cetero exercitu secedere iubent secretum inituri consilium. Artabazus convenientem praesenti fortunae sententiam orsus mitigare Dareum, temporum identidem admonens, coepit: ferret aequo animo qualicumque, suorum tamen vel stultitiam vel errorem. Instare [tamen] Alexandrum gravem, etiamsi omnes praesto essent: quid futurum, si persecti fugam ipsius alienentur? Aegre paruit Artabazo et, quamquam movere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis eodem in loco substitit. Sed attonitus maestitia simul et desperatione tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quae nullius regebantur imperio, varii animorum motus erant, nec in commune ut ante consulebatur. Dux Graecorum militum Patron arma capere suos iubet paratosque esse ad exequendum imperium. Persae secesserant: Bessus cum Bactrianis erat temptabatque Persas abducere, Bactra et intactae regionis opulenta simulque, quae manentibus instarent, pericula ostentans. Persarum omnium eadem fere fuit vox, nefas esse deseri regem. Inter haec Artabazus omnibus imperatoris fungebatur officiis: ille Persarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos, nunc universos non ante destitit, quam satis

2. res novandas Jeepius: renouandas A. — 7. pigre Lauer: pigere C. pige P. — 10. gratia statuamus: rebus I: gratiam A. — fiduciarum Junius: fiducia A. — 16. quasi deprecarentur Jeepius: quasi om. A. — 17. circumstetissent P: circumstetissent C [F?]. — 23. [tamen] del. Junius. — 25. aegre Acidalius: a rege ea re A.

constaret imperata facturos. Idem aegre a Dareo inpetravit, ut cibum caperet animumque rebus adverteret.

- X At Bessus et Nabarzanes olim agitatam scelus exequi statuunt regni cupiditate accensi: Dareo autem incolumi tantas opes sperare non poterant. Quippe in illis gentibus regum eximia maiestas est: ad nomen quoque barbari conveniunt, et pristinae veneratio fortunae sequitur adversam. Inflabat inpios animos regio, cui praeerant, armis virisque et spatio locorum nulli earum gentium secunda: tertiam partem Asiae tenet, multitudo iuniorum exercitus, quos amiserat Dareus, aequabat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum spernabant, inde vires imperii repetituri, si regis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis placuit per milites Bactrianos ad omne obsequium destinatos regem comprehendere mittique nuntium ad Alexandrum, qui indicaret vivum adservari eum: si, id quod timebant, proditorem aspernatus esset, occisuri Dareum et Bactra cum suarum gentium manu petituri. Ceterum propalam comprehendere Dareus non poterat tot Persarum milibus laturis opem regi: Graecorum quoque fides timebatur. Itaque quod vi non poterant, fraude adsequi temptant: paenitentiam secessionis simulare decreverant et excusare apud regem concessionem suam. Interim, qui Persas sollicitarent, mittuntur. Hinc spe, hinc metu militares animos versant: ruinae rerum subdere illos capita, in perniciem trahi, cum Bactra pateant, exceptura eos donis et opulentia, animis quam concipere non possint. Haec agitantibus Artabazus supervenit sive regis iussu sive sua sponte adfirmans mitigatum esse Dareum et eundem illis amicitiae gradum patere apud regem. Illi lacrimantes nunc purgare se, nunc Artabazum orare, ut causam ipsorum tueretur precesque perferret. Sic peracta nocte sub lucis exortum Bessus et Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo praetorii aderant, titulum sollemnis officii occulto sceleris praefidentes. Dareus signo ad eundem dato currum perstitino more conscendit. Nabarzanes ceterique parricidae procumbentes humi, quem paulo post in vinculis habituri erant, sustinuerunt venerari, lacrimas etiam paenitentiae indices profuderunt: adeo humanis ingeniis parata simulatio est. Preces deinde suppliciter admotae Dareum natura simplicem et mitem

non credere modo, quae adfirmabant, sed flere etiam coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris paenituit, cum intuerentur, qualem et regem et virum fallerent. Ille quidem, securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere properabat.

- (30) Patron autem, Graecorum dux, praecipit suis, ut arma, quae in sarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne imperium suum parati et intenti. Ipse currum regis sequebatur occasione imminens adloquendi eum, quippe Bessi facinus praesenserat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos verius quam comes, a curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus ac saepius sermone revocatus, inter fidem timoremque haesitans, regem intuebatur. Qui ut tandem advenit oculis, Bubacem inter proximis currum sequentem percontari iubet, numquid ipsi velit dicere. Patron se vero, sed remotis arbitris loqui velle cum eo respondit iussusque propius accedere sine interprete — nam haud rudis Graecae linguae Dareus erat — 'Rex', inquit, 'ex L milibus Graecorum supersumus pauci, omnis fortunae tuae comes et in hoc tuo statu idem, qui florente te fuimus, quascumque terras elegeris, pro patria et domesticis rebus petitori. Secundae adversaeque res tuae copulavere nos tecum. Per hanc fidem invictam oro et obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue: nos corporis tui custodes esse patiaris. Omisimus Graeciam, nulla Bactra sunt: nobis spes omnis in te, utinam etiam ceteris esset. Plura dici non attinet. Custodiam corporis tui externus et alienigena non deposcerem, si crederem alium posse praestare.' Bessus quamquam erat Graeci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia iudicium profecto Patronem detulisse credebat: et interpretes celato sermone Graeci exempta dubitatio est. Dareus autem, quantum ex vultu conspici poterat, haud sane terribus percontari Patrona causam consilii, quod adferret, coepit. Ille non ultra differendum ratus, 'Bessus', inquit, 'et Nabarzanes insidiantur tibi: in ultimo discrimine es fortunae tuae et vitae: hic dies aut parricidis aut futuris ultimus.' Et Patron quidem egregiam conservati regis gloriam tulerat. Eludant fidem licet, quibus forte temere humana negotia volvi aequae persuasum est nexue causarum

2. rebus Junius: regis A. — 3. Nabarzanes] nabazanes LP, nauazanes V. — 12. regis Freinshemius: regionis A. — 24. rerum P: rei C. — 29. purgare Lauer: pergere A. — 31. exortum] exortu P. — Bessus add. I. — 32. aderant Gronovius: aderat A. — 34. Nabarzanes Lauer: artabazus A. — 36. venerari] om. P.

14. percontari] percunctari P. — 15. ipsi I: ipse A. — 19. omnis Lauer: omnes A. — 25. etiam Fossius: et in A. — 30. interpretes celato Jeepius: interpretis relato A. — 31. conspici Modius: concipi A. — 35. es fortunae Acidalius: et fortunae A. — 37. fidem licet Jeepius: uide licet A. — 38. nexue Jeepius: nexuque A.

latentium, ex multo ante destinatarum, suum quemque ordinem inmutabili lege percurrere: Dareus certe respondit, quamquam sibi Graecorum militum fides nota sit, numquam tamen a popularibus suis recessurum. Difficilius sibi esse dammare, quam decipi. Quidquid fors tulisset inter suos perpeti malle, sui nollent. Patron desperata regis salute ad eos, quibus praeerat, rediit, omnia pro fide experiri paratus.

XII. At Bessus occidenti protinus regis impetum ceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexandri, nisi vivum cum tradidisset, ire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio agere gratias incipit, quod perfidi hominis insidias, iam Alexandri opes spectantis, prudenter cauteque vitasset. Donum eum hosti laturum fuisse regis caput. Nec mirari hominem mercede conductum omnia habere venalia: sine pignore, sine lare, terrarum orbis exulem ancipitem hastam ad nutum licentium circumferre. Purganti deinde se deosque patrios testes fidei suae invocanti Dareus vultu adsentiebatur, haud dubius, quin vera deferrentur a Graecis, sed eo rerum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quam decipi. milia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur: milia Patron habebat: quibus si credidisset salutem suam damnata popularium fide, parricidio excusationem videbat offerri. Itaque praecipuebat inmerito quam iure violari. Besso tamen insidiarum consilium purganti respondit, Alexandri sibi non minus iustitiam quam virtutem expectent: violatae fidei neminem acriorem fore vindicem ultoremque. Iamque nox adpetebat, cum Persae more solito armis positae ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrent. At Bactriani, ut imperatum a Besso erat, armati stabant. Inter haec Dareus Artabazum acciri iubet, expositisque, quae Patron detulerat, haud dubitare Artabazum, quin transeundum esset in castra Graecorum: Persas quoque periculo vulgato secuturos. Destinatus sorti suae et iam nullius salubris consilii patiens unicum in illa fortuna opem Artabazum, ultimum illum visurus, amplectitur perfususque mutuis lacrimis inhaerentem sibi avelli iubet: capite

1. destinatarum *F?*: destinatorum *B*: destinatarum *LPF*. — 6. Sero se perire *P*: se perire sero *BFF*, sero *L*. — 11. dilato *I*: delato *A* (*F?*). 16. hastam *Jeepius*: hostem *A*. — 17. circumferre *Jeepius*: circumferri *A*. — Purganti *Junius*: arguenti *A*. — 22. Patron *P*: om. *C*. — 26. perspectam *I*: perfectam *A*, sed in *C* additur in margine perspectam. — 31. erat *P*: erant *C*.

deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut a rogo intueretur, in humum prorum corpus abiicit. Tum vero custodia eius adsueta, quos regis salutem vel periculis vitae tueri oportebat, dilapsi sunt, [tum] armatis, quos iam adventare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat paucis spadonibus, quia, quo discederent, non habebant, circumstantibus regem. At ille remotis arbitris diu aliud atque aliud consilium animo volutabat. Iamque solitudinem, quam paulo ante pro solacio petiverat, perosus Bubacem vocari iubet. Quem intuens, 'Itē', inquit, 'consulite vobis, ad ultimum toti vestro, ut decebat, fide exhibita. Ego hic legem fati mei expecto. Forsitan mireris, quod vitam non finiam: alieno scelere quam meo mori malo.' Post hanc vocem spado gemitu non tabernaculum modo, sed etiam castra conplevit. Inrupere deinde alii laceratisque vestibus lugubri et barbaro ululatu regem deplorare coeperunt. Persae ad illos clamore perlato attoniti metu nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quiescere audebant, ne inipie deserere regem viderentur. Varius ac dissonus clamor sine duce ac sine imperio totis castris referebatur. Besso et Nabarzani nuntiaverant sui regem a semetipso interemptum esse: plangens eos deceperat. Itaque citatis equis advolant sequentibus, quos ad ministerium sceleris delegerant: et cum tabernaculum intrassent, quia regem vivere spadones indicabant, comprehendi vinciri iusserunt. Rex curru paulo ante vectus et deorum auspiciis ac suis honoribus cultus nulla externa ope adnota captivus servorum suorum in sordidum vehiculum pellibus undique contextum inponitur. Pecunia regis et supellex quasi belli iure diripitur, onustique praeda per scelus ultimum parta fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui imperio parebant, Graecisque militibus Parthienem petebat, omnia tutiora parricidarum intuitu ratus. Persae promissis Bessi onerati maxime, quia nemo alius erat, quem sequerentur, coniungere se Bactrianis, agmen eorum tertio adsecuti die. Ne tamen honores non haberetur, aureis compedibus Dareum vincunt nova ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio posset agnoscere, sordidus pellibus vehiculum intexerant: ignota iumenta agebant, ne percontantibus in agmine monstrari posset: custodes procul sequebantur.

2. custodia *C*: custodiæ *P*. — 4. dilapsi *F?*: delapsi *BLPF*. — [tum] del. *Junius*. — 10. Bubacem] babucem *LF*. — 20. Nabarzani *Lauer*: nabazano *A*. — 21. a] et *P*. — 26. ac] a *P*. — 28. contextum *Lauer*: contextus *A*. — 30. iis *Findelins*: iis *A*. — 32. intuitu] intuitum *LF*.

XIII. Alexander audito, Dareum movisse ab Echatanis, omisso⁽³⁵⁾ itinere, quod petebat, in Mediam fugientem insequi pergit strenue. Tabas — oppidum est in Paraetacene ultima — pervenit: ibi transfugae nuntiant praecipitem fuga Bactra petere Dareum. Certiora deinde cognoscit ex Bagistane Babylonio: non equidem vinctum regem, sed in periculo esse aut mortis aut vinculorum affirmabat. Rex ducibus convocatis, 'Maximum', inquit, opus, sed labor brevissimus superest. Dareus haud procul destitutus a suis aut oppressus: in illo corpore posita est nostra victoria, et tanta res celeritatis est praemium.¹⁰ Omnes pariter conclamant paratos ipsos sequi: nec labori nec periculo parceret. Igitur raptum agmen cursus magis quam itineris modo ducit ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque ν stadia processit, perventumque erat in vicum, in quo Dareum Bessus comprehenderat. Ibi Melon, Darei interpret, excipitur: corpore aeger non potuerat agmen adsequi et deprehensus celeritate regis transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit. Sed fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equitum vi milibus ccc, quos dimachas appellabant, adiungit: dorso hi graviora arma portabant, ceterum equis vehebantur: cum res locusque posceret, pedestris acies erat.

Haec agentem Alexandrum adeunt Orsilos et Mithracenes⁽³⁶⁾ Bessi parricidium exosi transfigerant nuntiabantque stadia ν abesse Persas, ipsos brevius iter monstraturos. Gratus regi adventus transfugarum fuit. Itaque prima vespera ducibus isdem cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur phalange, quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens ita cursum regebat, ut primi coniungi ultimis possent. ccc stadia processerant, cum occurrit Brocubelus, Mazaei filius, Syriae quondam praetor: is quoque transfuga nuntiabat Bessum haud amplius quam cc stadia abesse. Exercitum, utpote qui nihil praecaveret, inopositum inordinatumque procedere. Hyrcaniam videri petitorios. Si festinaret sequi palantes, superventurum. Dareum adhuc vivere. Strenuo aliquin cupiditatem consequendi transfuga iniecerat. Itaque calcaribus subditis effuso cursu eunt. Iamque

1. Echatanis] haecbatanis LPF. haecbathanis P. — 3. Paraetacene Junius: partetacene A. — 6. non equidem I: non om. A. — 20. dimachas Glareanus: dimichas A. — 23. Mithracenes I: mithracenis A. — 30. Brocubelus Freinshemius: brochubelus A [brachubelus B]. — 31. Mazaei] maei LPF. — 33. qui nihil add. Vindelinius. — 34. Hyrcaniam] hircaniam P, hircaniam LPF.

fremitus hostium iter ingredientium exaudiebatur, sed prospectum ademerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec consideret pulvis. Iamque conspecti a barbaris erant et abeuntium agmen conspexerant, nequaquam futuri pares, si Besso tantum animi fuisset ad proelium, quantum ad parricidium fuerat. Namque et numero barbari praestabant et robore: ad hoc reflecti cum fatigatis certamen initari erant. Sed nomen Alexandri et fama, maximum in bello utique momentum, pavidos in fugam avertit. Bessus vero et ceteri facinoris eius participes vehiculum Darei adsecuti coeperunt hortari eum, conscenderet equum et se hosti fuga eriperet. Ille deos ultores adesse testatur et Alexandri fidem implorans negat se parricidas velle comitari. Tum vero ira quoque accensi tela coniciunt in regem multisque confossum vulneribus relinquunt. Iumenta quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant duobus servis, qui regem comitabantur, occisis. Hoc edito facinore, ut vestigia fugae spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra paucis equitum comitantibus petebant: barbari ducibus destituti, qua quemque aut spes ducebat aut pavor, dissipabantur: ν tantum equites congregaverant se, incerti adhuc, resistere melius esset an fugere. Alexander hostium trepidatione comperta Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam emittit: ipse cum ceteris sequitur. Tria ferme milia resistentia occisa sunt, reliquum agmen pecudum more intactum agebatur iubente rege, ut caedibus abstinere. Nemo captivorum erat, qui monstrare Darei vehiculum posset: singuli, ut quaeque prenderent, scrutabantur, nec tamen ullum vestigium fugae regis exatbat. Festinantem Alexandrum vix iii milia equitum persecuta sunt. At in eos, qui lentius sequebantur, incidebant universa fugientium agmina. Vix credibile dictu, plures captivi, quam, qui caperent, erant: adeo omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostium paucitatem nec multitudinem suam satis cernerent.

Interim iumenta, quae Dareum vehebant, nullo regente desesserant militari via et errore delata per quattuor stadia in quadam valle constiterant, aestu simulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monstratum a peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit: ac dum galea haustam aquam sorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixata conspexit. Miratusque, confossa potius quam abacta esse, 25

14. coniciunt] coiciunt LPF. — 17. Hyrcaniam] hircaniam LPF. — 20. dissipabantur] dissipantur P. — 37. Polystratus P: polustratus C.

semivivi hominis gemitum percipit. Itaque more ingenii humani cupidus visendi, quid rei vehiculo isto conderetur, dimotis pellibus, quibus obtectum erat, Dareum multis vulneribus confossum repperit. Regius enim cultus et aureae catenae, quis a parricidis vinctus fuerat, dubitationem eximebant. Non erat expertus Graeci sermonis Dareus gratiasque agebat diis, qui post tanta mala tanque gravia hoc tamen indulissent solacii, ne omnino in solitudine extremum spiritum effunderet. Itaque te, inquit, quisquis es mortalium, per communem hominum sortem, a qua nec maximos regum exemptos esse praesenti spectaculo moneris, rogo quaesoque, ut haec ad Alexandrum mandata mea perferas: nihil eorum, quae longe tristissima perpessus sum, ne hunc quidem incomparabilis calamitatis exitum ita gravem mihi accidisse, ut hoc unum, quod post tanta in me meosque merita adversus clementissimum victorem inimico vivendum fuit et nunc ingrato moriendum est. Sed — si qua postremis miserorum votis apud deos vis est, et cum ipso spiritu profusas preces mitius aliquod numen exaudiat — ille quidem sospes et incolanis longaeque supra contagium meae sortis et invidiam fortunae positus in solio Cyri gloriosam aetatem exigit suaeque virtutis memor cum matris liberisque meis locum apud se esse patiat, quem illi fide et obsequio meruerint. At parricidas promptum exitum consequatur, quod Alexander interrogabit, si non misericordia infelicitis hostis, saltem odio facinorum, et ne impunita in aliorum etiam regum suumque ipsius exitum erumpant. Post haec, cum siti angeretur, adlata per Polystratum aqua recreatus, Ergo, ait, hanc etiam tantis calamitatibus extremam accedere oportuit, ut bene merito gratiam referre non possim: at referet Alexander, Alexandro vero dii. Dextram deinde protendit eamque Alexandro fidei regiae pignus ferri iubens apprehensa Polystrati manu animam efflavit. Alexander an spiranti adhuc supervenerit, incertum est: illud constat miserabili regis opulentissimi exitu conperto copiosas lacrimas profudisse statimque chlamyde sibi detracta corpus operuisse et magno cum honore ad suos deferri iussisse, ut regio Persarum more curatum monumentis maiorum inferretur. Ingratitudinem hominum, a quis pro summis beneficiis crudele exitum Dareus pertulit, quamquam suapte ingenio horrendam et execrabilem, insigniore ad posteritatem infamia damnavit canis cuiusdam mira fides, qui

1. semivivi hominis *f*: semivivui *P*, semivivui *C*. Verba quae sequuntur usque ad VI, 1, 1 pugnae discrimen desunt in *A*, add. Freinshemius.

ab omnibus familiaribus derelicto solus adfuit et, quam in vivum prae se tulit benevolentiam, morienti quoque constanter praestitit. Hunc vitae finem sortitus est ille, quem modo contumelia adfici putabant, nisi regem regum et deorum consanguineum salutarerent: magnoque iterum experimento adprobaturum est neminem magis patere fortunae, quam qui pluribus eiusdem blanditiis inretitus iugum illius tota cervice receperit.

Q. CURTI RUFII

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VI.

Dum ea per Asiam geruntur, ne in Graecia quidem Macedoniae tranquillae res fuere. Regnabat apud Lacedaemonios Agis Archidami filius, qui Tarentinis opem ferens ceciderat, eodem die quo Philippus Athenienses ad Chaeroneam vicit. Is Alexandri per virtutem aemulus cives suos stimulabat, ne Graeciam servitute Macedonum diutius premi paterentur: nisi in tempore providerent, idem ingum ad ipsos transiturum esse. Adnitendum igitur, dum aliquae adhuc Persis ad resistendum vires essent: illis oppressis adversus inmanem potentiam frustra avitae libertatis memores futuros. Sic instinctis animis occasionem belli ex commodo coeptandi circumspiciebant. Igitur felicitate Memnonis invitati consilia cum ipso miscere adgressi sunt et, postquam ille rerum laetiarum initia intempestiva morte destituit, nihilo remissius agebant. Sed ad Pharnabazum et Antophradaten profectus Agis triginta argenti talenta decemque triremes inpetavit, quas Agesilao fratri misit, ut in Cretam navigaret, cuius insulae cultores inter Lacedaemonios et Macedonas diversis studiis distrahebantur. Legati quoque ad Dareum missi sunt, qui in usum belli ampliorem vim pecuniae pluresque naves peterent. Atque haec eorum coepta clades ad Issum — nam ea intervenerat — adeo non interpellavit, ut etiam adiungeret. Quippe fugientem insecutus Alexander in longinqua loca magis magisque rapiébatur, et ex ipso proelio mercenariorum ingens multitudo in Graeciam fuga penetraverat: quorum octo milia Per-

sica pecunia conduxit Agis eorumque opera plerasque Cretensium urbes recepit. Cum deinceps Menon in Thraciam ab Alexandro missus barbaros ad defectionem impulsisset adque eam commendam Antipater exercitum ex Macedonia in Thraciam duxisset, opportunitate temporis strenue usi Lacedaemonii totam Peloponnesum paucis urbibus exceptis in partes traxerunt confectoque exercitu viginti milium peditum cum equitibus bis mille Agidi summam imperii detulerunt. Antipater ea re conperta bellum in Thracia, quibus potest condicionibus, componit raptimque in Graeciam regressus ab amicis sociisque civitatibus auxilia cogit. Quibus convenientibus ad quadraginta pugnatorum milia recensuit. Advenerat et ex Peloponneso valida manus: sed quia dubiam ipsorum fidem resciverat, dissimulata suspitione gratias egit, quod ad defendendam adversus Lacedaemonios Alexandri dignitatem adfuissent: scripturum se id regi gratiam in tempore relaturum. In praesens nihil opus esse maioribus copiis: itaque domos redirent foederis necessitate expleta. Nuntios deinde ad Alexandrum militum de motu Graeciae certiores facturos. Atque illi regem apud Bactra demum consecuti sunt, cum interim Antipatri victoria et nece Agidis in Arcadia transactum esset. Sane iam pridem tumultu Lacedaemoniorum cognito, quantum tot terrarum spatiis discretus potuit, providerat: Amphoterum cum Cypriis et Phoeniciis navibus in Peloponnesum navigare, Meneten tria milia talentum ad mare deferre iusserat, ut ex propinquo pecuniam Antipatro subministraret, quanta illum indigere cognovisset. Probe enim perspexerat, quanti ad omnia momenti motus istius inclinatio futura esset, quamquam deinceps accepto victoriae nuntio suis operibus id discrimen comparans murium eam pugnam fuisse cavillatus est. Ceterum principia eius belli haud inprospera Lacedaemoniis fuere. Iuxta Corrhagum Macedoniae castellum cum Antipatri militibus congressi victores exciterant: et rei bene gestae fama etiam, qui suspensis mentibus fortunam spectaverant, in societatem eorum pertracti sunt. Una ex Eleis Achaëisquae urbibus Pellene foedus adspersnabatur et in Arcadia Megalopolis, fida Macedonibus ob Philippi memoriam, a quo beneficiis adfecta fuerat. Sed haec arte circummissa haud prociad deditione aberat, nisi tandem Antipater subvenisset. Is postquam castra castris contulit seque numero militum alioque apparatu superiorem conspexit, quam primum de summa rerum proelio contendere statuit: neque Lacedaemonii detrectare certamen. Ita commissa est pugna, quae rem Spartanam maiorem in modum adstrixit. Cum enim angustiis locorum, in quibus pugnabatur, confisi, ubi hosti nullum multitudi-

nis usum futurum credebant, animose congressi essent, neque Macedones impigre resisterent, multum sanguinis fusum est. Sed postquam Antipater integram subinde manum laborantibus suis subsidio mittebat, impulsu Lacedaemoniorum acies gradum paulisper retulit. Quod conspicuus Agis cum cohorte regia, quae 1
1. ex fortissimis constabat, se in medium pugnae discrimen inmisit obtruncatisque, qui promptius resistebant, magnam partem 2
2. tem hostium propulit. Coeperant fugere victores et, donec avidius sequentes in planum deduxere, inulti cadebant: sed ut primum locus, in quo stare possent, fuit, aequis viribus dimicatum 3
3. est. Inter omnes tamen Lacedaemonios rex eminebat, non armorum modo et corporis specie, sed etiam magnitudine 4
4. animi, quo uno vinci non potuit. Undique nunc comminus, nunc eminus petebatur diuque arma circumferens alia tela clipeo 5
5. excipiebat, corpore alia vitabat: donec hasta femina perperam 6
6. fossa plurimo sanguine effuso destituere pugnantem. Ergo clipeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, iactationem vulnerum haud facili tolerantem. Non tamen omisere Lacedaemonii pugnam et, ut primum sibi quam hosti aequior 7
7. tem in se aciem exceperet. Non aliud discrimen vehementius fuisse memoriae proditum est. Duarum nobilissimarum bello 8
8. gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedaemonii vetera, Macedones praesentia decora intuebantur: illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant: Lacedaemonius dux, Macedonibus 9
9. locus deerat. Dici quoque unius tam multiplex casus modo spem, modo metum utriusque partis augebat, velut de industria 10
10. inter fortissimos viros certamen aequante fortuna. Ceterum angustiae loci, in quo haeserat pugna, non patiebantur totis ingredi viribus: spectabant ergo plures, quam inierant proelium, 11
11. et qui extra teli iactum erant, clamore invicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore 12
12. vix sustinens, pedem deinde referre coepit ac urgente hoste apertius fugere. Insequabatur dissipatos victor et emensus cursu omne spatium, quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agin 13
13. persequabatur. Ille ut fugam suorum et proximos hostium conspexit, deponi se iussit: expertusque membra, an impetum 14
14. animi sequi possent, postquam defecere sensit, poplitibus semet excepit galeaque strenue sumpta clipeo protegens corpus hastam

dextera vibrabat, ultro vocans hostem, si quis iacenti spolia demere auderet. Nec quisquam fuit, qui sustineret comminus 15
15. congregi: procul missilibus adpetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo pectori infixae est: qua ex vulnere 16
16. evolva inclinatum ac deficiens caput clipeo paulisper excepit, dein linquente spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedaemoniorum v milia et ccc, ex Macedonibus haud amplius mille: ceterum vix quisquam nisi saucius revertit in castra. 17
17. Haec victoria non Spartam modo sociosque eius, sed etiam omnis, qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec fallebat 18
18. Antipatrum dissentire ab animis gratulantium vultus, sed bellum finire cupienti opus erat decipi. Et quamquam fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia maiores res erant, quam quas 19
19. praefecti modus caperet, metuebat. Quippe Alexander hostes 20
20. vinci voluerat, Antipatrum vicisse ne tacitus quidem indignabatur, suae demptum gloriae existimans, quidquid cessisset alienae. Itaque Antipater, qui probe nosset spiritus eius, non 21
21. ausus ipse agere arbitria victoriae, sed concilium Graecorum, quid fieri placeret, consulit. A quo Lacedaemonii, nihil 22
22. aliud, quam ut oratores mittere ad regem liceret, precati: a rege veniam defectionis praeter auctores inpetrauerunt. Megalopolitanis, quorum urbs obsessa erat a defectionis sociis, Achaei et Elei centum xx talenta dare iussi sunt. Hic fuit 23
23. exitus belli, quod repente ortum prius tamen finitum est, quam dareum Alexander apud Arbela superaret. 24
24. Sed ut primum instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum quam quietis otiique patientior, exceperet eum voluptates, et, quem arma Persarum non frugerant, vitia vicerunt: tempestiva convivia et perpotandi pervigilantique insana 25
25. dulcedo ludique et greges pelicum. Omnia in externum lapsa morem: quem aemulatus quasi potorem suo ita popularium animos oculosque pariter offendit, ut a plerisque amicorum pro hoste haberetur. Tenaces quippe disciplinae suae solitosque 26
26. parco ac parabili victu ad implenda naturae desideria defungi in peregrina et devictarum gentium mala impulerat. Hinc saepe 27
27. 1. dextera P: dextra C. — 2. Nec quisquam P: nequisquam C. — 3. Cecidere Lauer: excidere A. — 10. Spartam] spartha LPP. — 11. belli Lauer: bellam A. — 14. res] om. P. — 21. precati: a rege Joepius: precati geatae C, geatae P. — 22. Megalopolitanis Modius: megalopolitan A. — 23. sociis, Achaei et Elei Zumptius: eius achas eteli A. — 30. tempestiva Heusinger: intempestiva C, tempestativa P. — 32. quem Junius: quemque A.

3. et donec Modius: et om. A. — 15. effuse Acidalius: effusi A. — 22. partis P: parti C. — 25. spectabant P: expectabant C. — 28. ac Modius: et A. — 29. fugere Lauer: fugeret A. — dissipatos Lauer: dissipatus A. — 30. Agin L: hagin BPPV.

prius comparatae in caput eius insidiae, secessio militum et liberior inter mutuas querellas dolor, ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pavor, ceteraque his similia, quae deinde dicuntur. Igitur cum tempestivis conviviis dies pariter noctesque consumeret, satietatem epularum ludis interpellabat, non contentus artificum, quos e Graecia exciverat, turba: quippe captivae iubebantur suo ritu canere inconditum et abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam rex ipse conspexit maestriorem quam ceteras et producentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat forma, et formam pudor honestabat: deictis in terram oculis et, quantum licebat, ore velato suspicionem praebuit regi, nobiliorem esse, quam ut inter conviviales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata, quanam esset, neptim se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio eius genitam, esse respondit, uxorem Hystaspis fuisse. Propinquus hic Darei fuerat, magni et ipse exercitus praetor. Adhuc in animo regis tenues reliquiae pristini moris haerebant. Itaque fortunam regia stirpe genitae et tam celebre nomen [neptem Ochi] reveritus non dimitti modo captivam, sed etiam restitui ei suas opes iussit, virum quoque requiri, ut reperto coniugem redderet. Postero autem die praecepit Hephæstioni, ut omnes captivos in regiam iuberet adduci. Ibi singulorum nobilitate spectata secrevit a vulgo, quorum eminebat genus. Mille hi fuerunt: inter quos repertus est Oxathres, Darei frater, non illius fortuna, quam indole animi sui clarior. *xxvi milia* talentum proxima praeda redacta erant: quis e duodecim milia in congiarium militum absumpta sunt. Par huic pecuniae summa custodem fraude subtracta est. Oxydates erat nobilis Perses, qui a Dareo capitali supplicio destinatus cohibebatur in vinculis: huic liberato satrapeam Mediae attribuit: fratremque Darei recepit in cohortem amicorum omni vetustae claritatis honore servato.

Hinc in Parthienem perventum est, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium, qui post Euphraten et Tigrim amnes sibi rubro mari terminantur. Scythiae regionem campestris ac fertilem occupaverunt, graves adhuc accolae. Sedes habent

4. deinde inde *P.* — tempestivis *P.* intempestivis *C.* — 7. turba *Modius*: turbae *A.* — 15. Hystaspis *Lenatrius*: hystaspis *P.*, histaspis *C.* — 19. [neptem Ochi] *del. Modius*. — 22. Hephæstioni] ephestioni *LP.*, ephistioni *P.* — 26. *xxvi milia* *I.*: *milia om. A.* — redacta] redacta *LPF.* — 27. absumpta *Junius*: adsumpta *A.* — 29. Oxydates *Aldus*: oxidates *A.* — qui] *om. P.* — 32. claritatis *I.*: caritatis *A.* — 33. Parthienem *I.*: parthienem *A.*

et in Europa et in Asia: qui super Bosphorum colunt, adscribuntur Asiae, at, qui in Europa sunt, a laevo Thraciae latere ad Borysthenem atque inde ad Tanaim [aliū] amnem recta plaga attinent. Tanais Europam et Asiam medius interfuit. Nec dubitatur, quin Scythae, qui Parthos condidere, non a Bosphoro, sed ex Europae regione penetraverint. Urbs erat ea tempestate clara Hecatompilos, condita a Graecis: ibi stativa rex habuit commeatibus undique advectis. Itaque rumor, otiosi militis vitium, sine auctore percrebuit, regem contentum rebus, quas gessisset, in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes in tabernacula et itineri sarcinas aptant: signum datum crederes, ut vasa colligerent totis castris. Tumultus hinc contubernales suos requirement, hinc onerantium plaustra perfertur ad regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Graeci milites, redire iussi domos, quorum equitibus singulis denarium sena milia dederat: iam ipsis quoque finem militiae adesse credebant. Haud secus quam par erat territus, qui Indos atque ultima Orientis peragraré statuisset, praelectos copiarum in praetorium contrahit: obortisque lacrimis ex medio gloriae spatio revocari se victi magis quam victoris fortunam in patriam relaturum conquestus est, nec sibi ignaviam militum ob stare, sed deum invidiam, qui fortissimis viris subitum patriae desiderium admovissent, paulo post in eandem cum maiore laude famaue redituris. Tum vero pro se quisque operam suam offerre, difficillima quaeque poscere, polliceri militum quoque obsequium, si animos eorum leni et apta oratione permulcere voluisset: numquam infractos et abiectos recessisse, quotiens ipsius alacritatem et tanti animi spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse respondit: illi modo vulgi aures praepararent sibi. Satisque omnibus, quae in rem videbantur esse, compositis vocari ad contionem exercitum iussit, apud quem talem orationem habuit: Magni tuiudinem rerum, quas gessimus, milites, intuentibus vobis minime mirum est, et desiderium quietis et satietatem gloriae occurrere. Ut omittam Illyrios, Triballos, Boeotiam, Thraciam, Spartam, Achaeos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo,

1. Bosphorum *Schmieder*: bosphorum *A.* — 3. Borysthenem *Lauer*: boristhenem *P.*, boristenem *C.* — [aliū] *delevi*. — 5. Scythae] scythiae *P.*, scitae *LF.* — 6. Bosphoro *Schmieder*: bosphoro *A.* — 7. Hecatompilos *Freinshemius*: haecathonphilos *A.* — 9. percrebuit *Zarotus*: percrebuit *A.* — 11. in tabernacula *I.*: in *om. A.* — itineri *P.*: itineris *C.* — 16. dederat: iam addidi. — 24. eandem *B?*: eadem *FLPV.* — 30. praepararent] praeparant *P.* — 35. Illyrios] illirios *LPF.* — Boeotiam] boetiam *LPF.* — 36. Peloponnesum *Zarotus*: peloponnesum *A.*

menta modico praesidio dato campestri itinere ducere iubet. Ipse cum phalange et equitatu cl. stadia emensus castra in valle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus praecaltis densisque arboribus umbrosus est pingue vallis solum rigantibus
 4 aquis, quae ex petris imminutibus manant. Ex ipsis radicibus montium Ziobetis amnis effunditur, qui tria fere stadia in longitudinem universus fluit, deinde saxo, quod alveolum interpellat, repercussus duo itinera velut dispensatis aquis aperit. Inde torrens et saxorum, per quae incurrit, asperitate violentior terram praecipit subit. Per ccc stadia conditus labitur rursusque velut ex alio fonte conceptus editur et novum
 6 alveum intendit, priore sui parte spatiosior, quippe in latitudinem x et trium stadiorum diffunditur, rursusque angustioribus coercitus ripis iter cogit. Tandem in alterum amnem cadit:
 7 Ridagno nomen est. Incolae affirmabant, quicumque demissi essent in cavernam, quae propior est fonti, rursus, ubi aliud os amnis aperitur, existere. Itaque Alexander duos, qui subeunt aquae terram, praecipitari iubet, quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsa videre, qui missi erant, ut exciperent.
 8 Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cum litteras Nabarzanis, qui Dareum cum Besso interceperat, accipit, quarum sententia haec erat: se Dareo non fuisse inimicum, immo etiam, quae credidisset utilia esse, suasisse et, quia
 9 fidele consilium regi dedisset, prope occisum ab eo. Agitasse Dareum custodiam corporis sui contra ius fasque peregrino militi tradere damnata popularium fide, quam per ducentos et triginta annos inviolatam regibus suis praestitissent. Se in praecipiti et lubrico stantem consilium a praesentis necessitate repetisse. Dareum quoque, cum occidisset Bagoan, hac excusatione satisfacisse popularibus, quod insidiantem interemisset.
 11 Nihil esse miseris mortalibus spiritu carius: amore eius ad ultima esse propulsum. Sed ea magis esse secutum, quae coegisset
 12 gisset necessitas, quam quae optasset. In communi calamitate suam quemque habere fortunam. Si venire se iuberet, sine metu esse venturum. Non timere, ne fidem datam tantus rex
 13 violaret: deos a deo falli non solere. Ceterum si, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti: patriam
 14 esse, ubicumque vir fortis sedem sibi elegerit. Nec dubitavit

11. editur *L. a. m. sec.*: edit *BEPF.* — 12. latitudinem] altitudinem *EP.* — 14. cadit] cadat *LPF.* — 15. demissi *Junius*: dimissi *A.* — 16. propior] propior *LPF.* propior *P.* — 21. Nabarzanis] nabazanis *LPF.* — 26. ducentos et triginta *Junius*: ii et ccc *A.* — 32. quae coegisset necessitas, quam add. *Vindelinius.* — 37. fugienti] fugenti *LPF.*

Alexander fidem, quo Persae modo accipiebant, dare, inviolatum, si venisset, fore.

- (12) Quadrato tum agmine et composito ibat, speculatores subinde praemittens, qui explorarent loca. Levis armatura ducebat agmen, phalanx eam sequebatur, post pedites erant inpedimenta. Et gens bellicosa et naturae situs difficilis aditu curam regis intenderat. Namque perpetua valles iacet usque ad mare Caspium patens. Duo terrae eius velut brachia excurrunt: media flexu modico sinum faciunt lunae maxime similem, cum eminent cornua, nondum totum orbem sidere implente. Cercetae et Mosyni et Chalybes a laeva sunt, et ab altera parte Leucosyri et Amazonum campi: et illos, qua vergit ad septentrionem, hos ad occasum conversa prospectat. Mare Caspium dulcius ceteris ingentis magnitudinis serpentes alit: piscium in eo longe diversus ab aliis color est. Quidam Caspium, quidam Hyrcanum appellant: alii sunt, qui Maeotiam paludem in id cadere putent et argumentum adferant aquam, quod dulcior sit, quam cetera maria, infuso paludis humore mitescere. A septentrione ingens in litus mare incumbit longe: quo agit fluctus et magna pars exaestuans stagnat. Idem alio caeli statu recipit in se fretum eodemque impetu, quo effusum est, relabens terram naturae suae reddit. Et quidam credere non Caspium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius fastigium, ut supra dictum est, perpetua valle
 25 submittitur.
 (13) Hinc rex xx stadia processit semita propemodum invia, cui silva imminet, torrentesque et eluvies iter morabantur. Nullo tamen hoste obvio penetrat, tandemque ad cultiora perventum est. Praeter alios comaeatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur, et uberrimum gignendis vis solum est. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur, sed, nisi solis ortum incolae occupaverint, vel modico tepore succus extinguitur.
 xxx hinc stadia processerat, cum Phrataphernes ei occurrit seque et eos, qui post Darei mortem profugerant, dedens: quibus benigne exceptis ad oppidum Arvas pervenit. Hic ei Craterus et Erigyus occurrunt: praefectum Tapyrorum gentis 24

3. tum *scripsi*: tamen *A.* — 7. valles] uallis *P.* — 11. Mosyni *Freinsheimius*: mosyni *A.* — Chalybes] calibes *LPF.* — 15. diversus *I*: diversi *A.* — color est *I*: colorem *A.* — 17. adferant *scripsi*: adferent *A.* — 28. cultiora *I*: ulteriora *C.*, ultiora *A.* — 37. Erigyus *Freinsheimius*: eriguus *A.* — praefectum *I*: praefecto *A.* — Tapyrorum *Zumptius*: taurorum *A.*

- Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus multis
 25 exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapen deinde
 Hyrcaniae dedit Manapin: exul hic regnante Ocho ad Philip-
 pum pervenerat. Tapyrorum quoque gentem Phradati reddidit.
 V. Iamque ultima Hyrcaniae intraverat, cum Artabazus, quem(14)
 Dareo fidissimum fuisse supra diximus, cum propinquis Darei 6
 ac suis liberis modicaque Graecorum militum manu occurrit.
 2 Dextram venienti obtulit rex: quippe et hospes Philippi fuerat,
 cum Ocho regnante exularet, et hospitii pignora in regem
 3 suum ad ultimum fides conservata vincebat. Comiter igitur 10
 exceptus, 'Tu quidem', inquit, 'rex, deos quaeso, perpetua felicitate
 floreas: ego caeteris lactus hoc uno torqueor, quod
 praecipiti senectute diu frui tua bonitate non possum.' Nona-
 4 gesimum et quintum annum agebat. Novem juvenes, omnes
 eadem matre geniti, patrem comitabantur: hos Artabazus dex-
 5 terae regis admovit precatus, ut tam diu viverent, donec utiles
 Alexandro essent. Rex pedibus iter plerumque faciebat: tunc
 add moveri sibi et Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pe-
 dibus senex equo vehi erubesceret.
 6 Ut deinde castra sunt posita, Graecos, quos Artabazus ad(15)
 duxerat, convocari iubet: at illi, nisi fides Lacedaemoniis quo- 21
 que et Sinopensibus daretur, respondent se, quid agendum
 7 ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedaemoniorum missi
 ad Dareum, quo victo adplicuerant se Graecis mercede apud
 8 Persas militantibus. Rex omissis sponsonum fideique pigno- 25
 ribus venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset, habituros.
 Diu cunctantes plerisque consilia variantibus tandem ven-
 9 turos se pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maxime
 Macedonum opibus semper obsisterat, venia desperata gladio
 se transigit. Ceteri, sicut constituerant, dicioni Alexandri ipsos 30
 10 se permittunt. Mille et v milites erant: praeter hos legati ad
 Dareum missi xc. In supplementum distributus miles, ceteri
 remissi domum, praeter Lacedaemonios, quos tradi in custo-
 diam iussit.
 11 Mardorum erat gens confinis Hyrcaniae, cultu vitae aspera(16)
 et latrocinii adsueta: haec sola nec legatos miserat nec vide- 36
 batur imperata factura. Itaque rex indignatus, si una gens
 posset efficere, ne invictus esset, impedimentis cum praesidio
 12 relictis valida manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, et

- prima luce hostis in conspectu erat: tumultus magis quam
 proelium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupaverant, bar-
 bari profugerunt, proximique vici ab incolis deserti capiuntur.
 Interiora regionis eius haud sane adiri sine magna vexatione 13
 5 exercitus poterant. Iuga montium praealtae silvae rupesque
 inviae saepiunt: ea, quae plana sunt, novo munimenti genere
 impediunt barbari. Arbores densae sunt de industria consti- 14
 tae, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos
 rursus inserunt terrae: inde velut ex alia radice laetiores vi- 15
 rent trunci. Hos, qua natura fert, adolescere non sinunt: 15
 quippe alium alii quasi nexu conserrunt, qui ubi multa fronde
 vestiti sunt, operiunt terram. Itaque occulti ramorum velut la-
 quei perpetua saepe iter cludunt. Una ratio erat caedendo 16
 aperire saltum, sed hoc quoque magni operis. Crebri namque
 15 nodi duraverant stipites, et in se implicati arborum rami sus-
 pensis circulis similes lento vimine frustrabantur ictus. In- 17
 colae autem ritu ferarum virgulta virgulta soliti tum quoque in-
 (17) traverant saltum occultisque telis hostem lacescebant. Ille ve-
 niantium modo latibula scrutatus plerosque confodit: ad ultimum
 20 circumire saltum milites iubet, ut, si qua pateret, inrumper-
 rent. Sed ignotis locis plerique oberrabant, exceptique sunt 18
 quidam, inter quos equus regis — Bucephalam vocabant —
 quem Alexander non eodem quo ceteras pecudes animo aesti-
 mabat. Namque ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium
 25 et regem, cum vellet ascendere, sponte genua submittere ex-
 cepit: credebaturque sentire, quem verheret. Maiore ergo, 19
 quam decebat, ira simul ac dolore stimulatus equum vestigare
 iubet et per interpretem pronuntiari, ni reddidissent, neminem
 esse victurum. Haec denuntiatione terribi cum ceteris donis
 30 equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus caedi silvas 20
 iubet adgestaque humo e montibus planitiem ramis impeditam
 exaggerari. Iam in aliquantum altitudinis opus creverat, cum 21
 barbari, desperati regionem, quam occupaverant, posse retineri,
 gentem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis Phradati pa-
 35 rere eos iussit.
 (18) Inde quinto die in stativa revertitur. Artabazum deinde 22
 geminato honore, quem Dareus habuerat ei, remittit domum.
 Iam ad urbem Hyrcaniae, in qua regia Darei fuit, ventum erat:

1. Phradatem B: phradatem FLPF. — 3. Manapin P: manapi C.
 — 4. Tapyrorum Zumptius: taurorum A. — Phradati] phradati LPF.
 22. et Sinopensibus Schmieder: esinopensibus A. — se, quid Giumta:
 si quid A. — 39. valida Muetsellius: invicta A.

6. plana P: plena C. — 12. oculi P: oculum C. — 13. cludent
 Modius: cludit P, cludit C. — 15. duraverant] nudaverant P. — 30.
 ne P: nec C. — 32. in aliquantum Acidalius: in om. A. — 34.
 parere Freinsheimius: tradere A. — 37. quem] quam P. — 38. regia]
 regiae P.

23 ibi Nabarzanes accepta fide occurrit dona ingentia ferens. Inter
 quae Bagoas erat, specie singulari spado atque in ipso flore
 pueritiae, cui et Dareus aduersus fuerat et mox Alexander ad-
 suevit: eiusque maxime precibus motus Nabarzani ignovit.
 24 Erat, ut supra dictum est, Hyrcanae finitima gens (19)
 Amazonum, circa Thermodontam amnem Themiscyrae inco- 6
 25 lentium campos. Reginam habebant Thalestrin, omnibus in-
 ter Caucasum montem et Phasin amnem imperitantem. Haec
 cupidine visendi regis accensa finibus regni sui excessit et,
 cum haud procul abesset, praemisit indicantes, venisse reginam 10
 26 adeundi eius cognoscendique avidam. Protinus facta potestate
 veniendi, ceteris iussis subsistere, trecentis feminarum comi-
 tata processit. Atque ut primum rex in conspectu fuit, equo
 27 ipsa desiluit duas lanceas dextera praefers. Vestis non toto
 Amazonum corpori obducitur: nam laeva pars ad pectus est 15
 nuda, cetera deinde velantur. Nec tamen sinus vestis, quem
 28 nodo colligunt, infra genua descendit. Altera papilla intacta
 servatur, qua muliebris sexus liberos alant: aduritur dextera,
 29 ut arcus facilius intendatur et tela vibrent. Interrito vultu re-
 gem Thalestris intuebatur, habitum eius haudquaquam rerum 20
 famae parem oculis perlustrans: quippe omnibus barbaris in
 corporum maiestate veneratio est, magnorumque operum non
 alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura
 30 dignata est. Ceterum interrogata, num aliquid petere vellet,
 haud dubitavit fateri ad communicandos cum rege liberos se
 31 venisse: dignam, ex qua ipse regni generaret heredes: feminini
 32 sexus se retenturam, marem reddituram patri. Alexander, an
 cum ipso militare vellet, interrogat: ad illa causata, sine cu-
 stode regnum reliquisse, petere perseverabat, ne se irritam
 33 spei abire pateretur. Acrior ad Venerem feminae cupido quam 30
 regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. XIII dies in obse-
 quium desiderii eius absumpti sunt. Tum illa regnum suum,
 rex Parthienem petiverunt.
 VI. Hic vero palam cupiditates suas solvit continentiamque et (20)
 moderationem, in altissima quaque fortuna eminentia bona, in 35
 2 superbiam ac lasciviam vertit. Patrios mores disciplinamque
 Macedonum regum salubriter temperatam et civilem habitum
 velut leviora magnitudine sua ducens Persicae regiae par deo-
 3 rum potentiae fastigium aemulabatur. Iacere humi venera-

1. Nabarzanes] nabarzanes LPF. — 3. aduersus] om. P. — 4. Nabar-
 zani] nabazani LPF. — 6. Thermodontam P: thermodontam C. — 20. Thale-
 stris] talestris LF. — 28. at I: et A. — 31. ut P: ac ut C. — 33. Par-
 thienem] parthienem LF. — 39. venerabundos Vindelinus: venerabundos A.

bundos ipsum paulatimque servilibus ministeriis tot victores
 gentium inbuere et captivis pares facere expetebat. Itaque 4
 purpureum diadema distinctum albo, quale Dareus habuerat,
 capiti circumdedit vestemque Persicam sumpsit, ne omen qui-
 5 dem veritus, quod a victoris insignibus in devicti transiret ha-
 bitum. Et ille se quidem spolia Persarum gestare dicebat: 5
 sed cum illis quoque mores induerat, superbiamque habitus
 animi insolentia sequebatur. Litteras quoque, quas in Euro- 6
 pam mitteret, veteris anuli gemma obsignabat, iis, quas in
 10 Asiam scriberet, Darei anulus inprimebatur, ut adpareret unum
 animum duorum non capere fortunam. Amicos vero et equi- 7
 tes — hi namque principes militum — aspernantes quidem,
 sed recusare non ausos Persicis ornauerat vestibus. Pelices ccc 8
 et LX, totidem quot Darei fuerant, regiam implebant, quas spa-
 21) donum greges, et ipsi muliebria pati aduerti, sequebantur. Haec 9
 16 luxu et peregrinis infecta moribus veteres Philippi milites, ru-
 didis natio ad voluptates, palam aversabantur, totisque castris
 unus omnium sensus ac sermo erat, plus amissum victoria,
 quam bello esse quaesitum: cum maxime vicini ipsos dedique 10
 20 alienis moribus et externis. Quo tandem ore domos quasi in
 captivo habitu reversuros? Pudere iam sui. Regem victis
 palam victoribus similiorem ex Macedoniae imperatore Darei sa-
 trapen factum. Ille non ignarus, et principes amicorum et 11
 exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate donisque repa-
 25 rare temptabat. Sed, opinor, liberis pretium servitutis ingra-
 tum est. Igitur ne in seditionem res verteretur, otium inter- 12
 pellandum erat bello, cuius materia opportune alebatur. Nam-
 13 que Bessus veste regia sumpta Artaxerxen appellari se iusserat
 Scythasque et ceteros Tanais accolae contrahebat. Haec Sati-
 30 barzanes nuntiabat, quem receptum in fidem regioni, quam an-
 tea obtinuerat, praefecit. Et cum grave spoliis apparatusque 14
 luxuriae agmen vix moveretur, suas primum, deinde totius
 exercitus sarcinas exceptis admodum necessariis conferri iussit
 in medium. Planities spatiosa erat, in quam vehicula onusta 15
 35 perduxerant. Expectantibus cunctis, quid deinde esset impera-
 turus, iumenta iussit abduci suisque primum sarcinis face sub-

2. expetebat I: expectabat A. — 4. ne omen I: nemo non A. —
 9. iis P: his C. — 10. Asiam I: asia A. — ut] om. P. — 12. hi P: hii
 C. — 13. ornauerat Vindelinus: ornauerat A. — ccc et LX Vindelinus:
 cccc et LX A. — 20. Quo tandem ore Jeepius: quo tante more A. —
 27. bello I: bellum A. — 28. Artaxerxen] artaxersen LPF. — 29. Sati-
 barzanes] satabarzanes LPF. — 33. conferri Lauer: referre A. — 34.
 quam Lauer: qua A.

16 dita ceteras incendi praecepit. Flagrabant exurentibus domi-
nis, quae ut intacta ex uribus hostium raperent, saepe flam-
mas restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cum
17 regias opes idem ignis exureret. Brevi deinde ratio mitigavit
dolorem, habilesque militiae et ad omnia parati laetabantur 5
18 sarcinarum potius quam disciplinae fecisse iacturam. Igitur
Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor, Parmenionis (22)
filius, subita morte correptus magno desiderio sui adfecerat
19 cunctos. Rex ante omnes maestus cupiebat quidem subsistere
funeri adfuturus, sed penuria commeatuum festinare cogebat. 10
Itaque Philotas cum duobus milibus et non relictus, ut iusta
fratri persolveret: ipse contendit ad Bessum.

20 Iter facienti ei litterae adferuntur a finitimis satraparum, e
quibus cognoscit Bessum quidem hostili animo occurrere cum
exercitu, ceterum Satibarzanem, quem satrapae Ariorum ipse 15
21 praefecisset, defecisse ab eo. Itaque quamquam Besso immi-
nebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum praevirti optimum
ratus levem armaturam et equestres copias educit totaque nocte
22 itinere strenue facto improvisi hosti supervenit. Cuius co-
gnito adventu Satibarzanes cum duobus milibus equum — 20
nec plures subito contrahi poterant — Bactra perfugit, ceteri
23 proximos montes occupaverunt. Praerupta rupes est, qua spec-
tat occidentem: eadem, qua vergit ad orientem, leniore sum-
missa fastigio multis arboribus obsita perennem habet fontem,
ex quo large aquae manant. Circuitus eius xxx et duo sta- 25
24 dia comprehendit. In vertice herbidos campus: in hoc multi-
tudinem inbellem considerare iubent. Ipsi, qua rupes deerat,
arborum truncos et saxa obmoluntur. XIII milia armata erant.
25 In quorum obsidione Cratero relicto ipse Satibarzanem se-
qui festinat. Et quia longius abesse eum cognoverat, ad ex- (23)
26 pugnandos eos, qui edita montium occupaverant, redit. Ac
primo repurgari iubet, quidquid ingredi possent: deinde, ut
occurrerant inviae cotes praeruptaeque rupes, inritus labor vi-
27 debatur obstante natura. Ille, ut erat animi semper obcluctan-
tis difficultatibus, cum et progredi arduum et reverti pericu-
losum esset, versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque
aliud, ita ut fieri solet, ubi prima quaeque damnatus, sub-
iciente animo. Haesitanti, quod ratio non potuit, fortuna con-

9. omnes] omnis P. — 13. finitimis I: finibus A. — 15. satrapaeae
scripsi: satrapem P, satrapam C. — 17. ad Satibarzanem Vindelinius:
ad om. A. — 27. deerat Heinsius: erat A. — 29. obsidione scripti:
obsidione A. — 31. occupaverant Vindelinius: occupaverunt A. — 32.
repurgari] repugnari P.

silium subministravit. Vehemens favonius erat, et multam ma- 28
teriam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Haec vapore
torrida iam inarserat. Ergo adgeri alias arbores iubet et igni 29
dari alimenta: celeriterque stipitibus cumulatissimum fastigium mon-
tis aequatum est. Tunc undique ignis iniectus cuncta compre- 30
hendit. Flammam in ora hostium ventus ferebat, fumus
ingens velut quadam nube absconderat caelum. Sonabant in- 31
cendio silvae, atque ea quoque, quae non incenderat miles, con-
cepto igne proxima quaeque adurebant. Barbari suppliciorum
ultimum, si qua intermoreretur ignis, effugere temptabant, sed
qua flamma dederat locum, hostis obstabat. Varia igitur caede 32
consumpti sunt: alii in medios ignes, alii petris praecipitare
se, quidam hostium manibus obtulerunt, pauci semiustulati ve-
nere in potestatem.

(24) Hinc ad Craterum, qui Artacoana obsidebat, redit. Ille 33
16 omnibus praeparatis regis expectabat adventum, captae urbis
titulo, sicut par erat, cedens. Igitur Alexander turres admo- 34
veri iubet: ipsoque aspectu barbari territi, e muris supinas
manus tendentes, orare coeperunt, iram in Satibarzanem, de-
fectionis auctorem, reservaret, supplicibus semet deditibus
parceret. Rex data venia non obsidionem modo solvit, sed
omnia sua incolis reddidit.

Ab hac urbe digresso supplementum novorum militum oc- 35
currit. Zoilus et equites ex Graecia adduxerat: in milia ex Il-
lyrico Antipater miserat: Thessali equites c. et xxx cum Phi-
lippo erant: ex Lydia II milia et sescenti, peregrinus miles,
advenierat: ccc equites gentis eiusdem sequebantur. Hac 36
manu adiecta adit Drangas: bellicosa natio est. Satrapes erat
Barzaentes, sceleris in regem suum particeps Besso: is sup-
pliciorum, quae numerat, metu profugit in Indiam.

(25) Iam nonum diem stativa erant, cum externa vi non tutus VII.
modo rex, sed invictus intestino facinore petebatur. Dymnus, 2
modicae apud regem auctoritatis et gratiae, exoleti, cui Nico-
macho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti
35 corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perspicere poterat, 3
similis attonito remotis arbitris cum iuvene secessit in tem-
plum, arcana se et silenda adferre praefatus, suspensumque 4

3. inarserat Sebistius: inaruerat A. — 12. medios ignes I: medio ig-
nis C, medio ignes P. — 15. Artacoana Fossius: artacoana A [artacoana
F?]. — 24. Zoilus Junius: zolus A. — 28. adit addidi — Drangas
Junius: drangas A. — 29. Barzaentes Modius: barzaenses P, barzanen-
ses C. — 33. Nicomacho] nichomacho P, nichomaco LF. — 37. silenda]
silenta P, silentia LF.

expectatione per mutuam caritatem et pignora utriusque animi rogat, ut adfirmet iurciurando, quae commisisset, silentio esse tecturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum, per praesentes deos iurat. Tum Dymnus aperit in tertium diem regi insidias comparatas se — 5 quae eius consilii fortibus viris et illustribus esse participem. 7 Quibus iuvenis auditis se vero fidem in parricidio dedisse constanter abnuat nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus, et amore et metu amens, dexteram exoleti complexus et lacrimans orare primum, ut particeps consilii ope- 10 risque fieret: si id sustinere non posset, attamen ne proderet se, cuius erga ipsum benivolentiae praeter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei 15 adhuc inexpertae. Ad ultimum aversari scelus perseverantem mortis metu terret: ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus incohaturos. Alias deinde effeminatum et muliebriter timidum, alias proditorem amatorum appellans, nunc ingentia promittens, interdum quoque regnum, versabat animum tanto 20 facinore procul abhorrentem. Strictum deinde gladium modo illius, modo suo admovens iugulo, supplex idem et infestus, expressit tandem, ut non solum silentium, sed etiam operam polliceretur. Namque abunde constantis animi et dignus, qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat, sed se 25 captum Dymni amore simulabat nihil recusare. Sciscitari inde pergit, cum quibus tantae rei societatem inisset: plurimum referre, quales viri tam memorabili operi admoturi manus essent. 30 Ille et amore et scelere male sanus simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimis iuvenum non dubitasset se adiungere, Demetrio, corporis custodi, Peucolao, Nicanori: adicit his 35 Aphoebetum, Iocum, Dioxenum, Archepolim, Amyntam. Ab hoc sermone dimissis Nicomachus ad fratrem — Cebalino erat nomen — quae acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne, si regiam intrasset, non adsuetus adire regem, 40 coniurati proditos se esse rescicerent. Ipse Cebalinus ante vestibulum regiae — neque enim propius aditus ei patebat — consistit, oppetiens aliquem ex prima cohorte amicorum,

7. Quibus] qui *P.* — 14. inexpertae] ex parte *P.* — 18. interdum quoque regnum *I.*: interdumque regnum quoque *A.* — 21. tandem, ul] ut tandem *P.* — 23. se captum *Lauer*: captum *P.*, captus *C.* — 28. fortissimus *P.*: fortissimus *C.* — 29. Peucolao *Freinsheimius*: peniculus *A.* — 30. Aphoebetum *L.*: apoebetum *BFPV.* — Dioxenum *Freinsheimius*: idioxenum *A.* [adioxenum *F.*] — Archepolim *Vindelinius*: arcepolim *A.* — 34. Cebalinus] cebalinus *LPF.* — 35. enim] om. *P.* — 36. ex prima cohorte amicorum *P.*: amicorum ex prima cohorte *C.*

a quo introduceretur ad regem. Forte ceteris dimissis unus 18 Philotas, Parmenionis filius — incertum quam ob causam — subliterat in regia. Huic Cebalinus ore confuso magnae perturbationis notas prae se ferens aperit, quae ex fratre conpe- 5 raterat, et sine dilatione nuntiare regi iubet. Philotas conclau- 19 dato eo protinus intrat ad Alexandrum multoque invicem de aliis rebus sermone consumpto nihil eorum, quae ex Cebalino cognoverat, nuntiat. Sub vesperam eum prodeuntem in ve- 20 stibulo regiae excipit iuvenis, an mandatum executus foret, re- 10 quirens. Ille non vacasse sermoni suo regem causatus disces- 21 sit. Postero die Cebalinus venienti in regiam praesto est in- 15 trantemque admonet pridie communicatae cum ipso rei. Ille curae sibi esse respondet: ac ne tum quidem regi, quae audierat, aperit. Cooperat Cebalino esse suspectus. Itaque non 22 ultra interpellandum ratus nobili iuveni — Metron erat ei no- 15 men — super armamentarium posito, quod scelus pararetur, indicat. Ille Cebalino in armamentario abscondito protinus 23 (27) regi corpus forte curanti, quid index detulisset, ostendit. Rex 24 ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus armamenta- 20 rium intrat. Ibi Cebalinus gaudio elatus, 'Habeo te', inquit, 'incolumem ex inopiorum manibus ereptum.' Percontatus deinde 25 Alexander, quae noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque institit quaerere, quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque illo fatente, iam ter- 26 tium esse, existimans, haud incorrupta fide tanto post deferre, quae audierat, vinciri cum iusserat. Ille clamitare coepit, eo- 27 dem temporis momento, quo audisset, ad Philotam decurrisse: 28 ab eo operiri conperta. Rex item quaerens, an Philotam ad- 25 isset, an institisset ei, ut pervenirent ad se, perseverante eo ad- 30 firmare, quae dixerat, manus ad caelum tendens manantibus lacrimis hanc sibi a carissimo quondam amico rum relatum gratiam querebatur. Inter haec Dymnus haud ignarus, quam ob 29 causam accerseretur a rege, gladio, quo forte erat cinctus, gravi- 35 ter se vulnerat occurrente satellitum inhibitis perfertur in 30 regiam. Quem intuens rex, 'Quod', inquit, 'in te, Dymne, tan- 30 tum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?' Illum iam defecerat vox. Ita- 35 que edito gemitu vultuque a conspectu regis averso subinde conlapsus extinguitur.

1. a quo *Junius*: quo *A.* — 3. subliterat *Lauer*: subsisterat *BP.* subsisteret *FLF.* — 17. armamentario] armatorio *P.* — 26. iusserat *C.*: iussit *P.* — 28. operiri conperta *Jeepius*: perconperta *P.*, percomperta *C.* — 29. eo] adeo *P.*

31 Rex Philota venire in regiam iusso, 'Cebalinus,' inquit, 'ul-
 32 timum supplicium meritis, si in caput meum praeparatis in-
 33 sidias biduo textit: huius criminis Philota reum substituit,
 34 ad quem protinus indicium detulisse se affirmat. Quo pro-
 35 piores gradu amicitiae me contingis, hoc maius est dissimula-
 36 tionis tuae facinus, et ego Cebalino magis quam Philotae id
 37 convenire fateor. Faventem habes iudicem, si, quod admitti non
 38 oportuit, saltem purgari potest.' Ad haec Philotas haud sane
 39 trepidus, si animus vultu aestimaretur, Cebalinum quidem
 40 scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam levi auctori
 41 nihil credidisse respondit, veritum, ne iurgium inter amatorem
 42 et exoletum non sine risu aliorum detulisset: cum Dymnus in-
 43 teremerit semet, qualiacumque erant, non fuisse reticenda.
 44 Complexusque regem orare coepit, ut praeritam vitam potius,
 45 quam culpam, silentii tamen, non facti ullius, intueretur. Haud
 46 facile dixerim, credideritne ei rex, an altius iram suppres-
 47 serit: dexteram reconciliatae gratiae pignus obtulit et contem-
 48 ptum magis quam celatum indicium esse videri sibi dixit. Ad-
 49 vocato tunc consilio amicorum, cui tamen Philotas adhibitus
 50 non est, Nicomachum introduci iubet. In eadem, quae detule-
 51 rat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi carus in
 52 paucis et eo Philotae ob aemulationem dignitatis adversus: ne-
 53 que ignorabat saepe Alexandri auribus nimia iactatione virtu-
 54 tis atque operae gravem fuisse et ob ea non quidem sceleris,
 55 sed contumaciae tamen esse suspectum. Non aliam premendi
 56 inimici occasione aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis
 57 praeferebat speciem, 'Utinam,' inquit, 'in principio quoque hu-
 58 ius rei nobiscum deliberasses! Suasissetus, si Philotae velles
 59 ignoscere, patereris potius ignorare eum, quantum deberet tibi,
 60 quam usque ad mortis metum adductum cogeres saepius de
 61 periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper
 62 insidiari tibi poterit, tu non semper Philotae poteris igno-
 63 scere. Nec est, quod existimes eum, qui tantum ausus est,
 64 venia posse mutari. Scit eos, qui misericordiam consumpse-
 65 runt, amplius sperare non posse. At ego, etiamsi ipse vel pae-
 66 nitentia vel beneficio tuo victus quiescere volet, patrem eius
 67 Parmenionem, tanti ducem exercitus et inveterata apud milites
 68 tuos auctoritate haud multum infra magnitudinis tuae fasti-
 69 gium positum, scio non aequo animo salutem filii sui debitu-

3. textit *B*: textisset *FLPF*. — 8, oportuit *Junius*: potuit *A*. — purgari
Jeepius: negari *A*. — 12, interemerit semet] semet interemerit *P*. — 19,
 tum *Zumptius*: tamen *A*. — 23, iactatione *Junius*: actione *A*. — 30,
 cogeres] om. *P*. — 38, tuos] suos *P*.

rum tibi. Quaedam beneficia odimus. Meruisse mortem con-
 5 fiteri pudet. Superest, ut malit videri iniuriam accepisse, quam
 6 vitam. Proinde scito tibi cum illis de salute esse pugnandum.
 7 Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus: 9
 8 latus a domesticis hostibus muni. Hos si summoves, nihil
 9 metuo ab externo.' Haec Craterus. Nec ceteri dubitabant, 10
 11 quin coniurationis indicium suppressurus non fuisset nisi au-
 12 ctor aut particeps. Quem enim pium et bonae mentis, non
 13 amicam modo, sed ex ultima plebe, auditis, quae ad eum de-
 14 lata erant, non protinus ad regem fuisse cursum? ne Ce- 11
 15 balini quidem exemplo, qui ex fratre conperta ipsi nuntiasset,
 16 Parmenionis filium, praefectum equitatus, omnium arcanorum
 17 regis arbitrum! simulasse etiam, non vacasse sermoni suo re-
 18 gem, ne index alium internuntium quaereret. Nicomachum 12
 19 religione quoque deum adstrictum conscientiam suam exonerare
 20 properasse: Philotam consumpto per ludum iocumque
 21 paene toto die gravatum esse pauca verba pertinentia ad ca-
 22 put regis tam longo et forsitan supervacuo inserere sermoni.
 23 At enim se non credidisse talia deferentibus pueris! Cur igitur 13
 24 tur extraxisset biduum, tamquam indicio haberet fidem? di-
 25 mittendum fuisse Cebalinum, si delationem eius damnabat. In 14
 26 suo quemque periculo magnum animum habere, cum de sa-
 27 lute regis timeretur, credulos esse debere, vana quoque defe-
 28 rentis admittere. Omnes igitur quaestionem de eo, ut parti- 15
 29 cipes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt.
 30 Rex admonitos, uti consilium silentio premerent, dimittit. Pro-
 31 nuntiari deinde iter in posterum iubet, ne qua novi initi con-
 32 siliis daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsi 16
 33 epulas, et rex non coenare modo, sed etiam familiariter con-
 34 loqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Secunda deinde 17
 35 vigilia luminibus extinctis cum paucis in regiam coeunt He-
 36 phaestion et Craterus et Coenus et Erigyus, hi ex amicis, ex
 37 armigeris autem Pediccas et Leonnatus. Per hos imperatum,
 38 ut, qui ad praetorium excubabant, armati vigilarent. Iam ad 18
 39 omnes aditus dispositi erant equites, itinera quoque obsidere
 40 iussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediae magnisque
 41 copiis praecerat, occultus evaderet. Atharras autem cum ccc 19
 42 armatis intraverat regiam: huic decem satellites traduntur, quo-

3. scito *Modius*: scio *A*. — 17. toto] tota *P*. — 19. se non credi-
 disse *Zumptius*: non credidisse *P*, si non credidisset *C*. — 26. uti *C*:
 ut *P*. — 31. Hephaestion *Freinshemius*: ephestion *A*. — 32. Erigyus
Freinshemius: eriguus *A*. — 34. ad praetorium *I*: ad om. *A*. — 37.
 Atharras *Zumptius*: atarras *A*.

rum singulos deni armigeri sequebantur. Hi ad alios conjuratos comprehendendos distributi sunt: Atharras cum trecentis ad Philotam missus clausum aditum domus molebatur, L. Iuvenum promptissimis stipatus, nam ceteros cingere undique domum iusserat, ne occulto aditu Philotas posset elabi. Illum sive securitate animi sive fatigatione resolutum somnus oppresserat, quem Atharras torpentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum inciderentur catenae, 'Vici!', inquit, 'bonitatem tuam, rex, inimicorum meorum acerbitas.' Nec plura elocutum capite velato in regiam adducunt.

Postero die rex edixit, omnes armati coirent: vi milia fere militum venerant, praeterea turba lixarum calorumque impleverant regiam. Philotam armigeri agmine suo tegebant, ne ante conspici posset a vulgo, quam rex adlocutus milites esset. De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat rex, indicabat exercitus, in pace erat vulgi: et nihil potestas regum valebat, nisi prius valuisset auctoritas. Igitur Dymni primum cadaver infertur perisque, quid parasset quoque casu extinctus IX. esset, ignaris. Rex deinde in contione procedit vultu praefrens dolore animi. Amicorum quoque maestitia expectationem haud parvam rei fecerat. Diu rex demisso in terram vultu attonito stupentique similis stetit. Tandem recepto animo, 'Paene', inquit, 'milites, hominum scelere vobis ereptus sum: deum providentia et misericordia vivo. Conspectusque vestri venerabilis cogit, ut vehementius parricidis irascerer, quoniam praecipuus, immo unus vitae meae fructus est, tot fortissimis viris et de me optime meritis referre adhuc gratiam posse.' Interrupit orationem militum gemitus, obortaque sunt omnibus lacrimae. Tum rex, 'Quanto', inquit, 'maiorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris auctores ostendero! quorum mentionem adhuc reformido et, tamquam salvi esse possint, nominibus abstineo. Sed vincenda est memoria pristinae caritatis et coniurato inpiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio, illa aetate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis amicorum vetustissimus, ducem se sceleri tanto praebuit. Minister eius Philotas Peucolaum et Demetrium et hunc Dymnum, cuius corpus adspicitis, ceterosque eiusdem amentiae in caput

1. Hii hii P. — 2. Atharras Zumptius: atarras A. — 7. Atharras Zumptius: atharras P, atarras C. — 15. rex, indicabat addidi. — 21. rei I: ei A. — 25. cogit C: om. P. — quoniam I: quam A. — 26. praecipuus Heinsius: spiritus A. — 27. posse I: possem A. — 37. Peucolaum Junius: leucolaum A.

meum subornavit.' Fremitus undique indignantium querentiumque tota contione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, et maxime militaris, ubi aut studio agitur aut ira. Nicomachus deinde et Metron et Cebalinus producti, quae quisque detulerat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas ut particeps sceleris destinabatur. Itaque indignatione expressa vox invicem silentio excepta est. Tum rex, 'Qualis', inquit, 'ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium ad ipsum suppressit? Quod non fuisse vanum Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens tormenta non timuit Cebalinus, Metron ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lavabar, inrumperet: Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Iste regis periculo commoveretur, vultum mutaret, indicem tantae rei sollicitus andiret! Subest nimirum silentio facinus, et avida spes regni praecipitem animam ad ultimum nefas impulit. Pater Mediae praest: ipse apud multos copiarum duces meis praepotens viribus maiora, quam capit, spirat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo: vobis salvis orbus esse non possum.' Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem et Philotam scripserat, recitat, haud sane indicium gravius consilii praefertentem. Namque summa eius haec erat: 'Primum vestri curam agite, deinde vestrorum: sic enim, quae destinavimus, efficiemus.' Adiecitque rex, sic esse scriptam, ut, sive ad filios pervenisset, a consiliis posset intellegi, sive intercepta esset, falleret ignaros. 'At enim Dymnus, ceteros particeps sceleris indicaret, Philotam non nominavit! Hoc quidem illius non innocentiae, sed potentiae indicium est, quod sic ab iis timetur etiam, a quibus prodi potest, ut, cum de se fateantur, illum tamen celest. Ceterum Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyntae, qui mihi consobrinus fuit et in Macedonia capiti meo inpias comparavit insidias, socium se et consocium adiunxit. Hic Attalo, quo graviorem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro iure tam familiaris usus atque amicitiae, qualis sors edita esset Iovis Hammonis oraculo, sustinuit rescribere mihi; se quidem gratulari, quod in numerum deorum receptus essem, ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub

5. ut Walchius: in A. — 7. invicem Jeepius: indicum A. — Tum I: tunc A. — ergo LFP. — 8. ad ipsum Freinshemius: id ipsum A. — 10. Metron add. Acidalius. — 36. ei I: et A. — 37. Hammonis P: ammonis C.

19 eo, qui modum hominis excederet. Haec sunt et iam pridem animi alienati a me et invidentis gloriae meae indicia: quae equidem, milites, quamdiu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem viscerum meorum abrumpere, si, in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed iam non verba puniendi sunt: linguae temeritas pervenit ad gladios. Hos, si mihi creditis, Philotas in me acuit. Si ipsi admisseritis, quo me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatus, optimae exercitus parti, principibus nobilissimae iuventutis, unum praefeci: salutem, spem, victoriam meam fidei eius tutelaeque commisi. Patrem in idem fastigium, in quo me ipsum posuistis, admovi: Mediam, qua nulla opulenter regio est, et tot civium sociorumque milia imperio eius ditionique subieci. Unde praesidium petieram, periculum exiit. Quam feliciter in acie occidisset, potius hostis praeda, quam civis victima! Nunc servatus ex periculis, quae sola timui, in haec incidi, quae timere non debui. Soletis identidem a me, milites, petere, ut saluti meae parcam. Ipsi mihi praestare potestis, quod suadetis, ut faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio: invitis vobis salvus esse nolo: voluntibus non possum, nisi vindicor. Tum Philotas religatis post tergum manibus obsoleto amiculo velatum iussit induci. Facile adparebat, motos esse tam miserabili habitu non sine invidia paulo ante conspecti. Ducem equitatus pridie viderant, sciebant regis interfuisse convivia: repente reum viderant, sed iam damnatum, immo victum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis, fortuna, qui [quo] modo duobus filiis, Hectore ac Nicanore, orbatus cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas, regius praetor, inclinatum ad misericordiam contionem rursus aspera in Philotan oratione commovit: proditos eos esse barbaris: neminem ad coniugem suam in patriam et ad parentes fuisse rediturum: velut truncum corpus dempto capite sine spiritu, sine nomine, aliena terra, ludibrium hostis futuros. Haudquaquam pro spe ipsius Amyntae oratio grata regi fuit, quod coniugum, quod patriae admonitos pigriores ad cetera munia exequenda fecisset. Tum

1. et iam *Koehler*: etiam *A.* — 5. viliores *P.* — 8. admisseritis *Jeepius*: admisit *A.* — 12. ipsum scripsi: ipsi *P.* — Mediam] media *L.P.F.* — 13. et tot] ut tot *P.* — 26. iam *Jeepius*: etiam *A.* — immo] *om. P.* — 28. [quo] modo *I.* — 30. inclinatum *C.*: inclinante *P.* — 35. pro spe *Freinsheimius*: prospere *A.* — 36. Amyntae] amintae *L.F.*, admintae *P.* — 37. Tum *P.*: tunc *C.*

Coenus, quamquam Philotae sororem matrimonio secum coniunxerat, tamen acrius quam quisquam in Philotam invectus est, parricidam esse regis, patriae, exercitus clamitans: saxumque, quod forte ante pedes iacebat, arripuit emissurus in eum, ut plerique crediderunt, tormentis subtrahere cupiens. Sed rex manum eius inhibuit, dicendi prius causam debere fieri potestatem reo nec aliter iudicari passurum se adfirmans. Tum dicere iussus Philotas, sive conscientia sceleris sive periculi magnitudine amens et attonitus, non attollere oculos, non hiscere audebat. Lacrimis deinde manantibus, linquente animo, in eum, a quo tenebatur, incubuit: abstersisque amiculo eius oculos paulatim recipiens spiritum ac vocem dicturus videbatur. Iamque rex intuens eum, 'Macedones', inquit, 'de te indicaturi sunt: quaero, an patrio sermone sis apud eos usus.' Tum Philotas, 'Praeter Macedonas', inquit, 'plerique adsumunt, quos facilius, quae dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero usus, quo tu egisti, non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intellegi posset a pluribus.' Tum rex, 'Equid videtis adeo etiam sermonis patrii Philotan taudere? solus quippe fastidit eum discere. Sed dicat sane, utcumque ei cordi est, dum memineritis, aequae illi a nostro more quam a sermone abhorrere.' Atque ita contione excessit. Tum Philotas, 'Verba', inquit, 'innocenti reperire facile est, modum verborum misero tenere difficile. Itaque inter optimam conscientiam et iniquissimam fortunam destitutus ignoro, quomodo et animo meo et tempori paream. Abest quidem optimus causae meae iudex: qui cur me ipse audire noluert, non, mehercule, excogito, cum illi utrumque cognita causa tam damnare me liceat, quam absolvere, non cognita vero liberari ab absente non possum, qui a praesente damnatus sum. Sed quamquam victi hominis non supervacua solum, sed etiam invida defensio est, qui iudicem non docere videtur, sed arguere: tamen, utcumque licet me dicere, memet ipse non deseram nec committam, ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem, cuius criminis reus sim, non video: inter coniuratos nemo me nominat, de me Nicomachus nihil dixit, Cebalinus plus, quam audierat, scire non potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse credit

2. Philotam *C.*: philotan *P.* — 4. arripuit *I.*: eripuit *A.* — 6. dicendi prius causam *C.*: dicendae prius causae *P.* — 8. iussus *Modius*: rursus *P.*, orsus *C.* — 14. quaero] quae vero *P.* — 19. taudere] teneri *P.* — 21. quam a *Zumptius*: quam *P.*, quo a *C.* — 25. quomodo et *I.*: et quomodo *A.* — 26. optimus *C.*: optimus *P.* — 29. ab absente *Freinsheimius*: ab *om. A.* — 37. fuisse *I.*: fecisse *A.*

rex! Potuit ergo Dymnus eum praeterire, quem sequebatur, praesertim cum quaerenti socios vel falso fuerim nominandus, quo facilius, qui temptabatur, posset impelli? Non enim detecto facinore nomen meum praeteriit, ut posset videri socio pepercisse: Nicomacho, quem taciturnum arcana de semetipso credebat, confessus aliis nominatis me unum subtrahebat. Quaesio, commilitones, si Cebalinus me non adisset, nihil me de coniuratis scire voluisset, num hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sane ut viveret adhuc et vellet mihi parcere: quid ceteri? qui de se confitebuntur, me videlicet subtrahent! Maligna est calamitas, et fere noxius, cum suo supplicio crucietur, adquiescit alieno. Tot conscii ne in eculeum quidem inpositi verum fatebuntur? Atqui nemo parcat moridem turo nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen et ad unum revertendum mihi est: cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc, quaecumque est, confesso mihi, ubicumque es, Alexander, remisisti: dexteram tuam amplexus, reconciliati pignus animi, convivio quoque interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum, si pepercisti, dimissus: vel iudicium tuum serva. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum a mensa tua, feci? quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi sopore adquiescebam, cum me malis indormientem meis inimici iurgio excitaverunt. Unde et parricidae et proditori tam alti quies somni? Scelerati conscientia obstrepente condormire non possunt: agitant eos furiae, non consummato modo, sed etiam cogitato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde tua dextera obtulerat: non timui, ne plus alienae crudelitatis apud te liceret, quam clementiae tuae. Sed ne te mihi credidisse paeneat, res ad me deferrebat a puero, qui non testem, non pignus indicii exhibere poterat, inpleturus omnes metu, si coepisset audiri. Amatoris et scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix et fidem eius suspectam habui, quod non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. Timui, ne negaret mandasse sese Cebalino, et ego viderer multis amicorum regis fuisse periculi causa. Sic quoque, cum laeserim neminem, inveni, qui mallet perire me, quam incolumem esse: quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si insontes la-

5. Nicomacho *Acidalius*: nicomachus A. — 9. ut *Jeepius*: et A. — vellet *Jeepius*: velut A. — 10. parcere P: parceret C [parceri?]. — 12. ne I: nec A. — 25. condormire *Modius*: condormire P, cum dormire C. — 26. consummato modo, sed etiam cogitato *Modius*: cogitato modo sed etiam consummato A. — 35. sese C: se P.

cessissem? At enim Dymnus se occidit! Num igitur facturum eum divinare potui? Minime. Ita quod solum indicio fidem 19 fecit, id me, cum a Cebalino interpellatus sum, movere non poterat. At hercules, si conscius Dymno tanti sceleris fuis- 20 sem, biduo illo, proditos esse nos, dissimulare non debui: Cebalinus ipse tolli de medio nulloque negotio potuit. Denique post delatum indicium, quod operturus eram, cubiculum regis solus intravi, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps coniurationis fuit! sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum adfecto! Ecquis e vobis corruptus est donis? quem ducem, quem praefectum impensius colui? Mihi quidem obicitur, quod societatem patrii sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ergo imperio, quod dedignor, immineo! Iam pridem natus ille sermo commercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus, quam victis peregrina lingua discenda est. Non, mehercule, ista me magis laedunt, quam quod Amyntas, Perdicae filius, insidiatus est regi: cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recuso defendere, si fratrem regis non oportuit diligi a nobis. Sin autem in illo tunae gradu positum etiam venerari necesse erat: utrum, quaeso, quod non divinavi, reus sum, an inopiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Quod si aequum est, cur tamdiu vivo? si iniustum, cur nunc demum occidor? At enim scripsi misereri me eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui se Iovis filium crederet. Fides amicitiae, veri consilii periculosa libertas, vos me decepistis! vos, quae sentiebam, ne reticerem, impulistis! Scripsisse me haec fateor regi, non de rege scripsisse. Non enim faciebam invidiam, sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Iovis stirpem tacitus agnosceret, quam qui praedicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sit deus causae meae testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon, num arcum et occultum scelus inierim: qui regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum, qui stirpi suae insidiati sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta, hanc quidem exhibendae veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi, patrem nec ostendere possum, nec invocare audeo, cum et

6. tolli tollit *PF*, tolli *L*. — 7. quod operturus *Jeepius*: operturus P, opperturus C. — 14. ergo *LFF*. — 27. vos me I: vos om. A. — 33. Hammon, num *Heinsius*: ammodum A. — 34. inierim *Jeepius*: interim A.

31 ipse tanti criminis reus sit. Parum est enim tot modo libe-
 32 rum parentem, in unico filio adquiescentem, eo quoque or-
 33 bari, nisi ipse in rogam meum inponitur. Ergo, carissime
 34 pater, et propter me morieris et mecum. Ego tibi vitam ad-
 35 imo, ego senectutem tuam extinguo! Quid enim me procre-
 36 abas infelicem adversantibus diis? an ut hos ex me fructus
 37 perciperes, qui te manent? Nescio, adulescentia mea miserior
 sit, an senectus tua: ego in ipso robore aetatis eripior: tibi
 38 carnifex spiritum adimet, quem si fortuna expectare voluisset,
 39 natura poscebat. Admonuit me patris mei mentio, quam ti-
 40 mide et cunctanter, quae Cebalinus detulerat ad me, indicare
 41 debuerim. Parmenio enim, cum audisset, venenum a Philippo
 medico regi parari, detertere eum voluit epistola scripta, quo
 minus medicamentum biberet, quod medicus dare constitueret.
 42 Num creditum est patri meo? num ullam auctoritatem eius
 43 litterae habuerunt? Ego ipse, quotiens, quae audieram, de-
 44 tuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si et, cum in-
 45 dicamus, invisi et, cum tacemus, suspecti sumus, quid facere
 46 nos oportet? Cumque unus e circumstantium turba exclamasset,
 47 'Bene meritis non insidiari!' Philotas, 'Recte,' inquit, 20
 'quisquis es, dicis. Itaque si insidiatus sum, poenam non de-
 48 precor et finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia sunt
 49 visa auribus.' Abducitur deinde ab iis, qui custodiebant eum.

XI. Erat inter duces manu strenuus Bolon quidam, pacis ar-
 50 tium et civilis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad
 51 2 eum gradum, in quo tunc erat, promotus: qui tacentibus ce-
 52 teris stolidam audacia ferox admonere eos coepit, quotiens suis
 53 quisque deversoriis, quae occupassent, proturbatus esset, ut
 54 purgamenta servorum Philotae reciperentur eo, unde commil-
 55 tones expulisset. Auro argentoque vehicula eius onusta totis
 56 vicis stetisset, ac ne in viciniam quidem deversorii quemquam
 57 commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos supra
 58 somnum habebat, omnes procul relegatos, ne femina illa mur-
 59 murantium inter se silentio verius quam sono excitaretur. Lu-
 60 dibrio ei fuisse rusticos homines Phrygasque et Paphlagonas
 61 appellatos: qui non erubesceret, Macedo natus, homines lin-
 62 guae suae per interpretem audire. Nunc cur Hammonem con-

suli vellet? eundem Iovis arguisse mendacium, Alexandrum
 filium adgnoscentis, inscivit veritum, ne invidiosum esset, quod
 6 illi offerrent. Cum insidiaretur capiti regis et amici, non con-
 7 suluisset eum Iovem: nunc ad oraculum mittere, dum pater
 8 eius sollicitetur, qui praesit in Media, et pecunia, cuius cus-
 9 todia commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris
 10 impellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Iovem inter-
 11 rogent, quod ex rege cognoverint, sed qui gratias agant, qui
 12 vota pro incolumitate regis optime persolvant. Tum vero uni-
 13 versa contio accensa est, et a corporis custodibus initium fa-
 14 ctum clamantibus, discerendum esse parricidam manibus eor-
 15 rum. Id quidem Philotas, qui graviora supplicia metueret,
 16 haud sane iniquo animo audiebat. Rex in contione rever-
 17 sus, sive ut in custodia quoque torqueret, sive ut diligentius
 18 cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit et,
 19 quamquam in vespem inclinabat dies, tamen amicos convo-
 20 cari iubet. Et ceteris quidem placebat, Macedonum more ob-
 21 rui saxis, Hephaestio autem et Craterus et Coenus tormentis
 22 veritatem exprimendam esse dixerunt, et illi quoque, qui aliud
 23 suaserant, in horum sententiam transeunt. Consilio ergo
 24 11 misso Hephaestion cum Cratero et Coeno ad quaestionem de
 25 Philota habendam consurgunt. Rex Cratero accersito et ser-
 26 mone habito, cuius summa non edita est, in intimam deversor-
 27 sorii partem secessit et remotis arbitris in multam noctem
 28 quaestionis expectavit eventum. Tortores in conspectu Philo-
 29 13 tae omnia crudelitatis instrumenta proponunt. Et ille ultro,
 30 'Quid cessatis,' inquit, 'regis inimicum, interfectorem confi-
 31 tentem occidere? quid quaestione opus est? cogitavi, volui.'
 32 Craterus exigere, ut, quae confiteretur, in tormentis quoque
 33 diceret. Dum corripitur, [et] dum obligantur oculi, dum ves-
 34 15 tis exiit, deos patrios, gentium iura nequiquam apud sur-
 35 das aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote et
 36 damnatus et inimicis in gratiam regis torquentibus, laceratur.
 37 Ac primo, quamquam hinc ignis, illinc verbera iam non ad
 38 quaestionem, sed ad poenam ingerebantur, non vocem modo,
 39 sed etiam gemitus habuit in potestate: sed postquam intu-
 40 17 mescens corpus ulceribus flagellorum ictus nudis ossibus in-

17. credulitatis B?: crudelitatis FLPF. — 21. dicis] ducis P. — 23. iis P: his C. — 27. admonere] admoerere P. — 28. deversoriis P: diuersoriis C. — quae PV. — 30. expulisset] expulissent P. — 31. ac] at LPV. — deversorii scripti: diuersorii A. — 33. somnum] somnium LPV. — omnes C: omnis P. — relegatos LPV. — 37. Nunc cur Zumptius: necum C, mecum P.

5. sollicitetur] sollicitet P. — 7. nonqui Iovem interrogat Giunta: qui Iovem interrogant non C, qui Iovem interrogant P. — 18. Hephaestio scripti: ephestio A. — Coenus] coenos P. — 21. Hephaestion Freinshemius: ephestio A. — 23. deversorii scripti: diuersorii A. — 25. conspectu B?: conspectum FLPF. — 26. ille] illo LPV. — 28. quid] om. P. — 30. Dum] tum P. — [et] dum Freinshemius. — 32. cruciatus] cruciatus PV, cruciat s L.

cussos ferre non poterat, si tormentis adhiberi modum essent, dictum se, quare scire expeterent, pollicetur. Sed finem quaestioni fore, iurare eos per Alexandri salutem volebat removerique tortores. Et utroque inpetrato, 'Cratere', inquit, 18 'dic, quid me velis dicere.' Illo indignante ludificari eum 19 rursusque revocante tortores tempus petere coepit, dum reciperet spiritum, cuncta, quae sciret, indicaturus. Interim equites, nobilissimus quisque et ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, postquam Philotas torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, 20 ut propinqui eorum, qui regi insidiati essent, cum ipsis necarentur, alii se interficiunt, alii in devios montes vastasque solitudines fugiunt ingenti per tota castra terrore diffuso, donec rex tumultu cognito legem se de supplicio coniunctorum 21 sinitibus remittere edixit. Philotas verone an mendacio liberare se a cruciatu voluerit, anceps coniectura est, quoniam et 22 vera confessis et falsa dicentibus idem doloris finis ostenditur: ceterum, 'Pater', inquit, 'meus Hegelochus quam familiariter usus sit, non ignoratis: illum dico Hegelochum, qui in acie 23 cecidit: omnium malorum nobis fuit causa. Nam cum primum Iovis filium se salutari iussit rex, id indigne ferens ille, hunc igitur regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur 24 patrem? actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam deos despiciunt, qui postulat deus credi. Amisimus Alexandrum, amisimus regem: incidimus in 25 superbiam, nec dis, quibus se exaequat, nec hominibus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostrum sanguine deum fecimus, qui nos fastidiat? qui gravetur mortali adire concilium? Credite mihi et nos, si viri sumus, a dis adoptabimur. Quis proavum huius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occisos ultus est? hic quidem interfectores patris 27 ignovit. Haec Hegelochus dixit super coenam: et postero die prima luce a patre accersor. Tristis erat et me maestum videbat. Audieramus enim, quae sollicitudinem incuterent. Itaque ut experiremur, utrumne vino gravatus effludisset illa, 28 altiore concepta consilio, accersi eum placuit. Venit eodemque sermone ultro repetito adiecit, se, sive auderemus duces

1. incussos] incustos P. — 4. Cratere Zumptius: cratere A. — 6. tortores] terrores P. — 14. se de supplicio scripsi: de om. A. — 18. Hegelochus B?: egelochus FLF, egelochus P. — 19. Hegelochum] egelochum LPF. — 29. a dis] adhis LP. — 30. Perdiccam C: perdiccan P. — 32. super I: supra A. — 36. Venit Palmerius: ac venire A. — 37. repetito I: petito A.

esse, proximas a nobis partes vindicaturum, sive deesset animus, consilium silentio esse tecturum. Parmenioni vivo ad 29 huc Dareo intemptiva res videbatur: non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum: Dareo vero sublato praemium 5 regis occisi Asiam et totum Orientem interfectores esse cessura. Adprobatoque consilio in haec fides et data est et accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio et haec confusus intellego non prodesse mihi, quod praesentis sceleris expers sum. Illi rursus tormentis admotis, cum ipsis quoque 10 hastis os oculosque eius everberarent, expressere, ut hoc quoque crimen confiteretur. Exigentibus deinde, ut ordinem cogitati sceleris exponeret, cum diu Bactra retentura regem viderentur, timuisse respondit, ne pater LXX natus annos, tanti exercitus dux [tantus], tantae pecuniae custos, interim extin- 15 gueretur, ipsique spoliato tantis viribus occidendi regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum praemium in manibus haberet, repraesentare consilium, cuius patrem expertem fuisse nisi crederent, tormenta, quamquam iam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi conlocuti satis quaesitum videri ad 24 regem revertuntur. Qui postero die et, quae confessus erat Philotas, recitari et ipsum, quia ingredi non poterat, iussit adferri. Omnia agnoscens eo Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producitur: multa affirmatione animique pariter [et] constantia et vultus abnuens, quicquam 25 sibi in regem cogitatum esse, tormenta etiam deposcebat in semetipsum: cum Philotas, circumlatis oculis ut incidere in Calin quendam haud procul stantem, propius eum iussit accedere. Illo perturbato et recusante transire ad eum, 'Patieris', inquit, 'Demetrium mentiri rursusque me execrari?' 30 Calin vox sanguisque defeccerant, et Macedones Philotas inquinare innoxios velle suspicabantur, quia nec a Nicomacho nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adulescens: qui ut praefectos regis circumstantes se vidit, Demetrium et semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes 35 ergo a Nicomacho nominati more patrio dato signo saxo obruti sunt. Magno non salutis, sed etiam invidiae periculo li-

7. Dymnum] damnum LPF. — 8. praesentis scripsi: persus LPF, prorsus BF. — 9. expers LPF. — 14. dux [tantus] Vindelinius. — 17. repraesentare] repraesentasse P. — expertem add. I. — 19. recusare Vindelinius: recusaret A. — 22. eo Demetrius] eodem et prius FP. — 24. [et] constantia Vindelinius. — 28. recusante Freinshemius: recusanti A. — 30. Calin] calix P. — 31. suspicabantur] supplicabantur P. — 32. ipso P: illo C. — 35. obruti sunt I: obruerunt A. — 36. invidiae Rubenius: vitiae A.

beratus erat Alexander, quippe Parmenio et Philotas, principes amicorum, nisi palam fontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaque anceps quaestio fuit: dum infitatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur, post confessionem autem neque Philotas amicorum misericordiam 5 meruit.

5. autem neque *scripsi*: etiam neque *C*, etiam *P*. — $\bar{\sigma}$ CURTI RUFII HISTORIANUM LIB. VI EXPLICIT INCIPIT LIBER SEPTIMVS LPV (*V* om. $\bar{\sigma}$).

Q. CURTI RUFII

HISTORiarum

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VII.

- (1) Philotas sicut recentibus sceleris eius vestigiis iure adfectum supplicio censuerant milites, ita, postquam desiderat esse, quem odissent, invidia in misericordiam vertit. Moverat et 2 claritas iuvenis et patris eius senectus atque orbitas. Primus 3 5 Asiam aperuerat regi, omnium periculorum eius particeps, semper alterum in acie cornu defenderat, Philippo quoque ante omnes amicus et ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat 4 exercitum, seditiosaeque voces referebantur ad regem. Quis 10 ille haud sane motus satisque prudens, otii vitia negotio ducti, edicit, ut omnes in vestibulo regiae praesto sint. Quos 5 ubi frequentes adesse cognovit, in contionem processit. Haud dubie ex composito Atharrias postulare coepit, ut Lyncestes Alexander, qui multo ante quam Philotas regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus, sicut supra diximus, 15 delatus tertium iam annum custodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque caedem coniurasse cum Pausania pro conperto fuit, sed quia primus Alexandrum regem salutaverat, supplicio magis quam crimini fuerat exemptus. Tunc quoque An- 20 tipatri socii eius preces iustam regis iram morabantur. Ce-

2. censuerant *P*: cessuerant *C*. — 12. adesse] abesse *P*. — 13. Atharrias *Zumptius*: aphaarias *P*; affarrias *C*. — Lyncestes] lincestes *LPV*. — 19. Tunc *C*: tum *P*.

terum recruduit soporatus dolor: quippe veteris periculi memoria[m] praesentis cura renovabat. Igitur Alexander ex custodia educitur iussusque dicere, quamquam toto triennio meditatus erat defensionem, tamen haesitans et trepidus pauca ex iis, quae composuerat, protulit, ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiae indicium esset, non memoriae vitium. Itaque ex iis, qui proximi adstiterant, oblectantem adhuc obliuioni lanceis confoderunt. Cuius corpore ablato rex introduci iussit Amyntam et Simmiam: nam Polemon, minimus ex fratribus, cum Philota[m] torqueri conperisset, profugerat. Omnium Philotae amicorum hi carissimi fuerant, ad magna et honorata ministeria illius maxime suffragatione producti, meminereque rex, summo studio ab eo conciliatos sibi, nec dubitabat huius quoque ultimi consilii fuisse participes. Igitur olim sibi esse suspectos matris suae litteris, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur: ceterum se invitum deteriora credentem nunc manifestis indicii[s] viciu[m] iussisse vinciri. Nam pridie, quam detegeretur Philotae scelus, quin in secreto cum eo fuissent, non posse dubitari. Fratrem vero, qui profugerat, cum de Philota quaeretur, aperuisse fugae causam. Nuper praeter consuetudinem officii specie amotis longius ceteris admovisse semetipsum lateri suo nulla probabili causa: seque mirantem, quod non vice sua tali fungerentur officio, et ipsa trepidatione eorum perterritum strenue ad armigeros, qui proxime sequebantur, recessisse. Ad haec accedere, quod cum Antiphanes, scribe equitum, Amyntae denuntiasset, pridie quam Philotae scelus deprehensum esset, ut ex suis equis more solito daret iis, qui amississet equos, superbe respondisse, nisi incepto desisteret, brevi sciturum, quis ipse esset. Iam linguae violentiam temeritatemque verborum, quae in semetipsum iacularentur, nihil aliud esse, quam scelesti animi indicem ac testem. Quae si vera essent, idem meruisse eos, quod Philota[m], si falsa, exigere ipsum, ut refellant. Productus deinde Antiphanes de equis non traditis et adiectis etiam superbe minis indicat. Tum Amyntas facta dicendi potestate, 'Si nihil', (3)

1. soporatus] suppuratus P. — iis *Findelinus*: his A. — adstiterant] abstiterant P. — 10. Simmiam: nam *Freinsheimius*: simannam A. — 14. nec] ne LPF. — 19. in secreto P: secreto C. — 20. dubitari I: dubitare A. — 24. et ipsa P: ex ipsa C. — 25. perterritum] perterritus P. — 27. Antiphanes *Aldus*: antiphatenes A. — Amyntae] aminte LPF. — 28. deprehensum B?: deprehensus FLPF. — 29. daret] darent LPF. — iis I: his A. — 35. Antiphanes *Aldus*: antiphatenis LPF, antiphatenes BF. — 36. indicat. Tum *Freinsheimius*: indecaptum A. — Amyntas] amintam LPF.

inquit, 'interest regis, peto, ut, dum dico, vinculis liberer.' Rex solvi utrumque iubet: desiderantque Amyntae, ut habitus quoque redderetur armigeri, lanceam dari iussit. Quam ut laeva comprehendit, evitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante iacuerat, 'Qualiscumque', inquit, 'exitus nos manet, rex, confitemur, prosperum tibi debitu[m]us, tristiore[m] fortunae reputatu[m]us. Sine praediuicio dicimus causam liberis corporibus animisque. Habitum etiam, in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere desinamus. Et, quaeso, permittas mihi id primum defendere, quod a te ultimum obiectum est. Nos, rex, sermonis adversus maiestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis. Dicerem iam pridem vicisse te invidiam, nisi periculum esset, ne alia malignius dicta crederes blanda oratione purgari. Ceterum etiam militis tui vel in agmine deficientis et fatigati vel in acie periclitantis vel in tabernaculo aegri et vulnera curantis aliqua vox asperior esset accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea temporis nostro imputare, quam animo. Cum quid accidit tristius, omnes rei sunt: corporibus nostris, quae utique non odimus, infestas admovemus manus: parentes liberis si occurrant, et ingrati et invidi sunt. Contra cum donis honoramur, cum praemiis onusti revertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio nec laetitia moderata est. Ad omnes adfectus impetu rapimur. Vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur, utcumque praesens movit adfectio: modo Indiam adire et Oceanum libet, modo coniugum et liberorum patriaeque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se conloquentium voces signum tuba datum finit: in suos quisque ordines currimus, et, quidquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Utinam Philotas quoque intra verba peccasset! Proinde ad id praevertar, propter quod rei sumus. Amicitiam, quae nobis cum Philota fuit, adeo non eo inflitas, ut expetisse quoque nos magnosque ex ea fructus percepisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximo esse voluisti, filium omnes paene amicos tuos dignatione vincentem cultum a nobis esse miraris? Tu, hercule, si verum

1. peto P: petito C. — 2. Amyntae] amintae LPF. — 9. desinamus *Findelinus*: desinemus A. — 15. militis P: milites C [miles V]. — 20. infestas *Freinsheimius*: infectas C [P om. infestas admonemus] — 24. moderata I: morata A. — 32. praevertar P: reuertar C, sed in margine add. praevertar [in V extat in textu praevertar]. — 37. hercule C: hercules P.

audire vis, rex, huius nobis periculi es causa. Quis enim alius effectit, ut ad Philotam decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi ad hunc gradum amicitiae tuae ascendimus. Is apud te fuit, cuius gratiam expetere et iram timere 29 possemus. An non propemodum in tua verba tui omnes te 5 praeceunte iuravimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esse, quos tu haberes? Hoc sacramento pietatis obstricti 30 aversaremur scilicet, quem tu omnibus praeferebas! Igitur, si hoc crimen est, paucos innocentes habes, immo, hercule, neminem. Omnes enim Philotae amici esse voluerunt, sed totidem, quot volebant esse, non poterant. Ita, si a consociis 31 amicos non dividis, ne ab amicis quidem separabis illos, qui idem esse voluerunt. Quod igitur conscientiae adfertur indicium? Ut opinor, quia pridie familiariter et sine arbitris locutus est nobiscum! At ego purgare non possem, si pridie 15 quicquam ex vetere vita ac more mutassem. Nunc vero, si, ut omnibus diebus, illo quoque, qui suspectus est, fecimus, 32 consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, (5) et pridie, quam Philotae detectus est, haec mihi cum Antiphane res erat! qui si nos suspectos facere vult, quod illo die 20 equos non dederimus, semetipsum, quod eos desideraverit, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem et exigentem: nisi quod melior est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum. Ceterum, rex, equos decem habui, e quibus Antiphanes octo iam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum vellet 25 abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec infitias eo, liberi hominis animo locutum esse me cum ignavissimo et hoc unum militiae suae usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuat. 30 Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore et Alexandro excusum et Antiphani. At, hercule, mater de nobis inimicis tuis scripsit! Utinam prudentius esset sollicita pro filio et non inanes quoque species anxio animo figurarēt! Quare enim non adscribit metus sui causam? denique non ostendit auctorem? Quo facto dictiove nostro mota tam trepi-

5 An non I: si non A. — in tua verba tui Junius: tuo verberata ei A. — 6. praecunte Lauer: praetereunte A. — 8. aversaremur Modius: obversaremur A. — 9. hercule C: hercules P. — 11. quod LPF. — 12. ne P: nec C. — 16. si, ut I: sicut A. — 19. haec C: hic P. — 20. erat C: erit P. — 24. habui BF: habui habeo F, abui abeo L, habeo P. — 25. iis P: his C. — 27. iniquissimus I: iniquissime C, iniquissimi P. — 30. usurpante Lauer: usurpantem A.

das tibi litteras scripsit? O miseram condicionem meam, quia 37 forsitan non periculosus est tacere, quam dicere! Sed utcumque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quam causam. Agnosces autem, quae dicturus sum: quippe 5 meministi, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros iuvenes in domo tuae matris abscondi. Praecepisti igitur mihi, ne quem praeter te intue- 38 rer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci et liberius, quam expediebat mihi, executus sum tuum imperium. Gorgiam et Hecataeum et Gorgatan, quorum 10 bona opera uteris, inde perduxī. Quid igitur iniquius est, 39 quam me, qui, si tibi non paruissem, iure daturus fui poenas, nunc perire, quia parui? Neque enim ulla alia matri tuae persequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam mulie- 15 bri praeposuissem gratiae. VI milia Macedonum peditum et 40 equites adduxi, quorum pars securitatem meam erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui irae eius nos obtulisti.

(6) Dum haec Amyntas agit, forte supervenerunt, qui fratrem 11. eius Polemonem, de quo ante est dictum, fugientem consecuti 21 victum reducebant. Infesta contio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum iaceret. Atque ille sane in 2 territus, 'Nihil', inquit, 'pro me deprecor, modo ne fratrum 25 innocentiae fuga imputetur mea. Haec si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum.' At haec elocuto universa contio adsensa est: lacrimae deinde omnibus manare coepe- 3 runt adeo in contrarium repente mutatis, ut hoc solum pro eo esset, quod maxime laeserat. Iuvenis erat primo aetatis 4 flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotae conturbatus alienus terror abstulerat: desertum eum a comitibus et haesitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui secuti 5 erant, occupaverunt. Is tum flere coepit et os suum conver- 35 berare, maestas non suam vicem, sed propter ipsum precipitantium fratrum. Moveratque iam regem quoque, non contionem modo, sed unus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum, 'Tum', ait, 'demens, lacrimare debueras, cum equo calcaria subderes, fratrum desertor et desertorum

9. expediebat I: expediebat A. — 10. Gorgiam et P: et om. C. — Hecataeum Zumptius: hegataeum A. — 15. bc] bc LPF. — 21. Polemonem] pelomonem LPF. — 29. hoc solum C [B?]: hoc om. P.

comes. Miser, quo et unde fugiebas? Effecisti, ut reus capit-
 7 tis accusatoris uterer verbis. Ille peccasse se, sed gravius in
 fratres quam in semetipsum fatebatur. Tum vero neque lacrimis
 neque adclamationibus, quibus studia sua multitudo
 profitetur, temperaverunt. Una vox erat pari emissa consensu,
 5 ut insontibus et fortibus viris parceret. Amici quoque data
 misericordiae occasione consurgunt flentesque regem deprecantur.
 8 Ille silentio facto, 'Et ipse', inquit, 'Amynta mea sententia
 fratresque eius absolvo. Vos, autem, iuvenes, malo beneficii mei
 oblivisci, quam periculi vestri meminisse. Eadem 10
 fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobiscum revertor.
 9 Nisi, quae delata essent, excussissem, valde dissimulatio mea
 suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatus esse, quam
 suspectos. Cogitate neminem absolvi posse, nisi qui dixerit
 10 causam. Tu, Amynta, ignosce fratri tuo. Erit hoc simplicit-
 ter etiam mihi reconciliati animi tui pignus.'
 11 Contione deinde dimissa Polydamanta vocari iubet: longe (7)
 acceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare
 12 solitus. Et quamquam conscientia fretus in regiam venerat,
 tamen, ut iussus est fratres suos exhibere admodum iuvenes 20
 et regi ignotos ob aetatem, fiducia in sollicitudinem versa trepidare
 coepit, saepius, quae nocere possent, quam quibus eluderet,
 reputans. Iam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant
 eos, cum exanguem metu Polydamanta propius
 14 accedere iubet: summotisque omnibus, 'Scelere', inquit, 'Par-
 25 menionis omnes pariter adpetiti sumus, maxime ego ac tu, quos
 amicitiae specie fefellit. Ad quem persequendum puniendumque
 — vide, quantum fidei tuae credam — te ministro uti statui.
 15 Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in
 Mediam et ad praefectos meos litteras 30
 scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, quae celeritatem
 famae antecedas. Noctu pervenire illuc te volo, postero
 16 die, quae scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoque
 epistolas feres, unam a me, alteram Philotae nomine scriptam.
 Signum anuli eius in mea potestate est. Si pater crederet a 35
 17 filio inpressum, cum te viderit, nihil metuet.' Polydamas tanto
 liberatus metu impensius etiam, quam exigebatur, promittit
 operam: conlaudatusque et promissis oneratus deposita veste,

2. se C: sese P. — 7. flentesque] flectensque P. — 13. suspecta esse
 Gianta: superare A. — 19. solitus] solutus LPF, solutus P. — 21. sollicitudinem] solitudinem P. — 22. eluderet P: eluderetur C. — 32. famae
 add. Finkelstein. — 35. Si P: sic C. — credit] credit PF.

quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim 18
 coniuges ac liberi, vinculum fidei, obsides apud regem erant,
 dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca camelis
 undecimo die, quo destinaverat, perveniunt. Et priusquam 19
 5 ipsius nuntiaretur adventus, rursus Polydamas vestem Macedo-
 nicam sumit et in tabernaculum Cleandri — praetor hic re-
 gius erat — quarta vigilia pervenit. Redditis deinde litteris 20
 constituerunt prima luce ad Parmenionem coire: namque ceteris
 quoque litteras regis attulerat. Iam ad eum venturi
 10 erant, cum Parmenioni Polydamanta venisse nuntiaverunt. Qui 21
 dum laetatur adventu amici, simulque noscendi, quae rex age-
 ret, avidus — quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam
 acceperat — Polydamanta requiri iubet. Deversoria regionis 22
 illius magnos recessus habent amoenosque memoribus manu
 15 consitis: ea praecipue regum satraparumque voluptas erat.
 Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus 23
 erat imperatum litteris regis, ut occiderent. Agendae autem
 rei constituerant tempus, cum Parmenion a Polydamante lit-
 20 teras traditas legere coepisset. Polydamas procul veniens ut 24
 a Parmenione conspectus est vultu laetitia speciem praefere-
 rente, ad complectendum eum ecurrit mutuaeque gratulatione
 functi, Polydamas epistolam a rege scriptam ei tradidit. Par- 25
 menion vinculum epistolae solvens, quidnam rex ageret, re-
 quirebat. Ille ex ipsis litteris cogniturum esse respondit. Qui- 26
 25 bus Parmenion lectis, 'Rex', inquit, 'expeditionem parat in
 Arachosios. Strenuum hominem et nunquam cessantem! Sed
 tempus saluti suae tanta iam parta gloria parcere. Alteram 27
 deinde epistolam Philotae nomine scriptam laetus, quod ex
 vultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit
 30 Cleander, deinde iugulum ferit: ceteri exanimi quoque con-
 28 fodiunt. Et armigeri, qui ad aditum memoris adstiterant, co-
 29 gitata caede, cuius causa ignorabatur, in castra perveniunt et
 quo perpetrata caedes erat, coeunt et, ni Polydamas ceterique
 35 eiusdem noxae participes dedantur, murum circumdatum ne-

1. Duo Lauer: duo P, dux C. — 5. ipsius Finkelstein: ipsi A. —
 Polydamas] polydamas LPF. — 6. praetor] petor LPF. — 8. ceteris PF:
 ceteri BFL. — 9. litteras Lauer: litteris A. — iam] om. P. — 10. cum
 C: iam P. — 13. Polydamanta] philodamanta PF, phylodamanta L.
 — Deversoria scripti: diversoria A. — 15. regum] rerum P. — 18. Polyda-
 manta] polydamanta LPF. — 19. Polydamas] polydamas LPF. — 21. mu-
 tuaque Lauer: mutuata C, mutuatu P. — 22. Polydamas] polydamas LPF.
 — 31. qui ad Lauer: quid P, qui C. — 34. Polydamas] polydamas LPF.

mori eversuros denuntiant omniumque sanguine duci parenta-
 30 turos. Cleander primores eorum intromitti iubet litterasque
 regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiae Parmenionis
 in regem precesque, ut ipsum vindicarent, continebantur.
 31 Igitur cognita regis voluntate non quidem indignatio, sed tam-
 5 men seditio compressa est. Dilapsis pluribus pauci remanse-
 runt, qui, saltem ut corpus ipsius sepelire permitterent, pre-
 32 cabantur. Din id negatum est, Cleandri metu, ne offenderet
 regem. Pertinacius deinde precantibus materiem consternatio-
 nis subtrahendam ratus capite deciso truncum humare per-
 10 misit. Ad regem caput missum est.

Hic exitus Parmenionis fuit, militiae domique clari viri.
 Multa sine rege prospere, rex sine illo nihil magnae rei ges-
 serat. Felicissimo regi et [ad] omnia ad fortunae suae exi-
 genti modum satisfecit. LXX natus annos iuvenis ducis 15
 saepe etiam gregarii militis munia explevit: acer consilio,
 manu strenuus, carus principibus, vulgo militum acceptior.
 34 Haec inpulerint illum ad regni cupiditatem an tantum suspec-
 tum fecerint, ambigi potest, quia Philotas ultimis cruciatibus
 victus verane dixerit, quae facta probari non poterant, an fal-
 20 sis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum ma-
 gis posset liquere, dubitatum est.

35 Alexander, quos libere mortem Parmenionis conquestos 10
 esse conpererat, separandos a cetero exercitu ratus in unam
 cohortem secrevit ducemque his Leonidam dedit, et ipsum 25
 36 Parmenioni quondam familiaritate coniunctum. Fere
 idem erant, quos aliquin rex habuerat invisos. Nam cum ex-
 periri vellet militum animos, admonuit, qui litteras in Mace-
 doniam ad suos scripsisset, iis, quos ipse mittebat, perlaturis
 cum fide traderet. Simpliciter ad necessarios suos quisque scrip-
 30 perat, quae sentiebat: aliis gravis erat, plerisque non ingrata
 militia. Ita et agentium gratias et querentium litterae excep-
 37 tae sunt. Et equites forte taedium laboris per litteras erant
 questi: hanc seorsus cohortem a ceteris tendere ignominiae
 causa iubet, fortitudine usurus in bello, libertatem linguae ab 35

1. denuntiant] denuntiant *FP.* — 2. intromitti] intermittere *LPV.* —
 9. precantibus] pergentibus *P.* — 13. illo] ullo *PF.* — 14. [ad] omnia
Lauer. — 16. munia] milia *P.* militiam *V.* — explevit *Freins-*
hemius: explicuit *A.* — 21. magis *Lauer:* magnis *A.* — 27. erant] erant
PF. — erant *L.* — aliquin *C:* aliqui *P.* — 28. admonuit *I:* ad-
 monuit *A.* — 29. iis *Vindelinius:* si *A.* — perlaturis *Vindelinius:* perlaturus
A. — 30. cum] con *LPV.* — 32. exceptae] excepta *LPV.* — 33. equites
Jeepius: qui *A.*

auribus credulis remoturus. Et consilium, temerarium forsi-
 tan — quippe fortissimi iuvenes contumelia irritati erant —
 sicut omnia alia felicitas regis excepti: nihil illis ad bella
 promptius fuit. Incitabat virtutem et ignominiae demendae 38
 5 cupido et, quia fortia facta in paucis latere non poterant.

(11) His ita conpositis Alexander Arianorum satrape constituto III.
 iter pronuntiari iubet in Arimasas, quos iam tunc mutato no-
 mine Energetas appellabant, ex quo frigore victusque penuria
 Cyri exercitum adfectum tectis et comestibus inverant. Quin- 2
 10 tus dies erat, ut in eam regionem pervenerat. Cognoscit Sa-
 tibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu in-
 rupisse rursus in Arios. Itaque Caranum et Erigyium cum
 Artabazo et Andronico et vi milibus Graecorum peditum ac
 equites sequebantur. Ipse LX diebus gentem Energetarum or- 3
 15 dinavit magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata.

Relicto deinde, qui iis praeeset, Amedine — scriba 4
 Darei fuerat — Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare
 pertinet, subegit. Ibi exercitus, qui sub Parmenione fuerat,
 occurrit. Sex milia Macedonum erant et CC nobiles et V milia
 20 Graecorum cum equitibus CC, haud dubie robur omnium
 virium regis. Arachosius datus Menon praefectus in milibus pedi-
 ditum et CC equitibus in praesidium relictis.

(12) Ipse rex nationem ne finitimis quidem satis notam, quippe
 nullo commercio colentem mutuos usus, cum exercitu intra-
 25 vit. Parapanisadae appellantur, agreste hominum genus et 6
 inter barbaros maxime inconditum. Locorum asperitas homi-
 num quoque ingenia duraverat. Gelidissimum septentrionis 7
 axem ex magna parte spectant, Bactrianis ab occidente con-
 iuncti sunt, meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tugu- 8
 30 ria latere crudo struunt et, quia sterilis est terra materia, in
 nudo etiam montis dorso, usque ad summum aedificiorum fas-
 tigiū eodem laterculo utuntur. Ceterum structura latior ab 9

2. contumelia *Zumptius:* contumelias *PF.* contumeliis *BFL.* — 6.
Arianorum] arianiorum *P.* arianorum *V.* arianorum *L.* — 7. Arimasas
Zumptius: armatas *A.* — 10. Satibarzanem *Aldus:* satibazanem *A.* —
 12. Arios *Acidalius:* alios *A.* — Caranum et Erigyium *Aldus:* carorum
 eriguum *C.* caranum eriguum *P.* — 13. CC] CC *LPV.* ante CC quaedam
 exciderunt. — 16. Amedine *P:* amedinem *C.* — 17. Arachosios] aracosios
LPV. — 19. occurrit *I:* occupavit *A.* sed in *C* additur in margine oc-
 currit. — 24. colentem *Acidalius:* volentem *C.* nolentem *P.* — 25. Pa-
 rapanisadae *Modius:* paramedisidem *C.* paramedisidem *P.* — 28. spectant]
 expectant *LPV.* — ab occidente *P:* ad occidentem *C.* — 29. Indicum]
 indicu *LV.* indicio *P.* — 30. crudo scripsi] primo *A.* — 31. montis
Lauer: monte *A.*

imo paulatim incremento operis in artius cogitur, ad ultimum in carinae maxime modum coit. Ibi foramine relicto superne lumen admittunt. Vites et arbores, si quae in tanto terrae rigore durare potuerunt, obruunt: penitus hieme defossae latent: cum *nix* discussa aperire humum coepit, caelo solique redduntur. Ceterum adeo altae nives premunt terram, gelu et perpetuo paene rigore constrictae, ut ne avium quidem feraeve ullius vestigium extet. Obscura caeli verius umbra quam lux, nocti similis, premit terram, vix ut, quae prope sunt, conspici possint. In hac [tamen] omnis humani cultus solitudine [13] destitutus exercitus, quidquid malorum tolerari potest, pertulit, [14] inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimavit rigor insolitus nivis: multorum adussit pedes, plurimorum oculos: praecipue perniciosus fuit fatigatis: quippe in ipso gelu deficientia corpora sternerant, quae cum moveri desissent, vis frigoris ita adstringebat, ut rursus ad surgendum con[n]iti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur, neque aliud remedium erat, quam ut ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti sunt. [20] Sed tanta caligo erat, ut aedificia nulla alia res quam fumus ostenderet. Illi numquam ante in terris suis advena viso cum armatos repente conspicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, adferebant, ut corporibus ipsorum parceretur orantes. Rex agmen circumibat pedes, iacentes quosdam erigens et alios, cum aegre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medio, nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad loca cultiora perventum est commeatuque largo recreatus exercitus: simul et, qui consequi non poterant, in illa castra 30 venerunt.

[19] Inde agmen processit ad Caucasum montem, cuius dor[us] [14] sum Asiam perpetuo iugo dividit: hinc simul mare, quod Cilicium subit, illinc Caspium fretum et amnem Araxen aliaque regionis Scythiae deserta spectat. Taurus, secundae magnitudinis mons, committitur Causaso: a Cappadocia se attollens [20] Cilicium praeterit Armeniaeque montibus iungitur. Sic inter

3. admittunt *Zumptius*: ad medium *A.* — 4. defossae *Vindelinius*: defossa *A.* — 5. *nix* discussa *I.*: *nix* om. *A.* — 8. extet] excitat *P.* — 10. possint] possunt *LPF.* — 10. hac] hanc *P.* — [tamen] *delevi.* — 13. insolitus *I.*: insolitos *A.* — 16. coniti *Lauer*: contineri *A.* — 24. ipsorum *C.*: eorum *P.* — 27. medio *I.*: medium *A.* — 30. poterant *Acidalius*: poterant *A.* — 34. aliaque] et alia quae *P.*

se iuga velut serie cohaerentia perpetuum habent dorsum, ex quo Asiae omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanium et Ponticum decidunt. xvii 22 dierum spatio Caucasum superavit exercitus. Rupes in eo x in circuitu stadia complectitur, im in altitudinem excedit, in qua vinctum Promethea fuisse antiquitas tradidit. Condendae 23 in radicibus montis urbi sedes electa est. vii milibus seniorum Macedonum et praeterea militibus, quorum opera uti desisset, permissum in novam urbem considerare. Hanc quoque [10] Alexandream incolae appellaverunt.

[15] At Bessus Alexandri celeritate perterritus dis patriis sa-iv. crificio rite facto, sicut illis gentibus mos est, cum amicis du- cibisque copiarum inter epulas de bello consultabat. Graves 2 mero suas vires extollere, hostium nunc temeritatem, nunc [15] paucitatem spernere incipiunt. Praecipue Bessus ferox verbis 3 et parto per scelus regno superbus ac vix potens mentis dicere orditur socordia Darei crevisse hostium famam. Occur- 4 risse enim in Ciliciae angustissimis faucibus, cum retrocedendo posset perducere incantus in loca naturae situ invia, tot flu- 20 minibus obiectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus hostis ne fugae quidem, nedum resistendi occasionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere, Oxum amnem 5 velut murum obiectum hosti, dum ex finitimis gentibus va- lida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmos et Da- 6 [25] has Sacasque et Indos et ultra Tanain amnem colentes Scy- thas, quorum neminem adeo humilem esse, ut humeri eius non possent Macedonis militis verticem aequare. Conclamant 7 temulenti unam hanc sententiam salubrem esse: et Bessus circumferri merum largius iubet, debellaturus super mensam [16] Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares, natione Medus, 8 sed magicae artis — si modo ars est, non vanissimi cuiusque ludibrium — magis professione quam scientia celebris, aliqui moderatus et probus. Is cum praefatus esset, scire servo uti- 9 lius esse parere dicto, quam adferre consilium, cum illos, qui [35] pareant, idem quod ceteros maneant, qui vero suadeant, proprium sibi periculum creant: Bessus eum intrepidum dicere ius-

6. qua *Vindelinius*: quo *A.* — tradidit *P.*: tradit *C.* — 17. orditur] oritur *P.* — socordia *P.*: socordia *C.* — 19. situ invia, tot *Giunta*: sit aut tot *A.* — 22. Oxum *Lauer*: exan *A.* — 24. Dahas *Aldus*: deas *A.* — 25. Sacasque *Freinshemius*: sagasque *A.* — 27. non] om. *P.* — 30. natione Medus] nationem sedus *P.*, natione sedus *LV.* — 33. moderatus] modoratus *LPF.* — 36. creant: Bessus eum intrepidum dicere iussit add. *Halmius.*

10 sit, poculum etiam, quod habebat in manu, tradidit. Quo ac-
cepto Cobares, 'Natura', inquit, 'mortalium hoc quoque nomine
11 belior est, quam in alieno. Turbida sunt consilia eorum, qui
sibi suadent. Obstat metus, alias cupiditas, nonnumquam na-
turalis eorum, quae excogitaveris, amor: nam in te superbia
12 non cadit. Expertus es utcumque, quod ipse reppereris, aut
solum aut optimum ducere. Magnum onus sustines capite,
13 regum insigne: hoc aut moderate perferendum est, aut, quod
abominor, in te ruet. Consilio, non impetu, opus est.' Ad-
14 icit deinde, quod apud Bactrianos vulgo usurpabant, canem
timidum vehementius latrare, quam mordere, altissima quaeque
flumina minimo sono labi. Quae inserui, ut qualescumque
15 inter barbaros potuit esse prudentia, traderetur. [in] His au-
dientium expectationem suspenderat. Tum consilium aperit
utilius Besso, quam gratius. 'In vestibulo', inquit, 'regiae tuae
velocissimus consistit rex. Ante ille agmen, quam tu mensam
16 istam movebis. Nunc ab Tanai exercitum accerses et armis
flumina oppones. Scilicet qua tu fugiturus es, hostis sequi
non potest! Iter utrique commune est, victori tutius. Licet
17 strenum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin
validioris occupas gratiam dedisque te, utcumque cesserit, me-
18 liorem fortunam deditus quam hostis habiturus! Alienum ha-
bes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forsitan iustus
esse rex, cum ipse fecerit, qui tibi et dare potest regnum et
19 eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exequi super-
vacuum est. Nobilis equus umbra quoque virgae regitur, igna-
vus ne calcari quidem concitari potest.' Bessus et ingenio et
multo mero ferox adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo minus
occideret eum — nam strinxerat quoque acinacem — conti-
neretur. Certe convivio prosluit haudquaquam potens men-
20 titis. Cobares inter tumultum elapsus ad Alexandrum transfu-
git. vii milia Bactrianorum habebat armata Bessus, quae,
21 quamdiu propter caeli intemperiem Indiam potius Macedonas
petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt: postquam
adventare Alexandrum compertum est, in suos quisque vicos
22 dilapsi Bessus reliquerunt. Ille cum clientium manu, qui
non mutaverant fidem, Oxo annue superato exustisque navi-

5. alias *Jeepius*: alibi *A.* — 7. utcumque *Jeepius*: utramque *A.* —
14. [in] His *Palmerius*. — 15. suspenderat *Palmerius*: sui spem dederat
A. — 17. consistit *I*: consistat *A.* — 23. habiturus *Lauer*: habituros *A.* —
24. Incipies *Lauer*: incipiens *A.* — 29. vix] uis *LPP.* — 30. occi-
deret] occideret *V.*, occ'deret *L.*, accederet *P.* — 35. Oxo *Lauer*: mox *A.*

giis, quibus transierat, ne iisdem hostis uteretur, novas co-
pias in Sogdianis contrahebat.

Alexander Caucasum quidem, ut supra dictum est, trans-
ierat, sed inopia frumenti [quoque] prope ad famem ventum
5 erat. Suco ex sesama expresso haud secus quam oleo ar-
tus perungebant. Sed huius suci ducenis quadragenis dena-
nariis amphorae singulae, mellis denariis trecentis nonagenis,
trecentis vini aestimabantur: tritici nihil aut admodum exi-
guum reperiebatur. Siros vocabant barbari, quos ita solleter
10 abscondunt, ut, nisi qui defoderunt, invenire non possint: in
his conditae fruges erant. In quarum penuria milites fluvia-
tili pisce et herbis sustinebantur. Iamque haec ipsa alimenta
15 delecerant, cum iumenta, quibus onera portabant, caedere iussi
sunt: horum carne, dum in Bactrianos perventum est, traxere
(18) vitam. Bactrianae terrae multiplex et varia natura est. Alibi
16 multa arbor et vitis largos mitesque fructus alit: solum pin-
guis crebri fontes rigant: quae mitiora sunt, frumento conse-
runtur, cetera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde
17 partem eiusdem terrae steriles harenae tenent: squalida siccita-
te regio non hominem, non frugum alit: cum vero venti a
Pontico mari spirant, quidquid sabuli in campis iacet, conver-
runt. Quod ubi cumulatam est, magnorum collium procul
species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Ita-
25 que qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera
observant, ad quorum cursum iter dirigunt, et propemodum
clarior est noctis umbra, quam lux. Ergo interdiu in via est
29 regio, quia nec vestigium, quod sequantur, inveniunt et nitor
siderum caligine absconditur. Ceterum si quos ille ventus,
qui a mari exoritur, deprehendit, harena obruit. Sed qua mi-
30 tior terra est, ingens hominum equorumque multitudo gigni-
tur. Itaque Bactriani equites xxx milia expleverant. Ipsa Ba-
ctria, regionis eius caput, sita sunt sub monte Parapaniso.
Bactrus amnis praeterit moenia. Is urbi et regioni dedit
nomen.
(19) Hic regi stativa habenti nuntiatur ex Graecia Peloponne-
35 siorum Laconumque defectio — nondum enim victi erant,

4. frumenti [quoque] *Giunta.* — 5. sesama *Freinshemius*: sesema *A.* —
6. perungebant *Lauer*: perungebat *C.*, perurgebat *P.* — 7. trecentis
nonagenis, trecentis *Freinshemius*: ccccxxx *A.* — 10. invenire] inveniiri
LF. — 14. perventum est *scripsi*: est *om. A.* — 21. sabuli *Lauer*:
pabuli *C.*, paulo *P.* — 26. interdiu in via *Lauer*: interdiu in *P.*, indie
in via *C.* — 27. quia *Lauer*: quia quia *P.*, quia qui *C.* — 31. xxx milia]
milia *om. P.* — 33. Bactrus *I*: boctrus *A.* — 35. Peloponnesiorum *I*:
peloponensiorum *A.*

cum proficiscerentur tumultus eius principia nuntiaturi — et alius praesens terror adfertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare, Besso ferentis opem. Eodem tempore, quae in gente Ariorum Caranus et Erigyus gesserant, perferuntur.

33 Commissum erat proelium inter Macedones Ariosque. Trans-
fuga Satibarzaes barbaris praeerat: qui cum pugnam segnem utrimque aquis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitavit demptaque galea inhibitis, qui tela iaciebant, si quis viritum dimicare vellet, provocavit ad pugnam: nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam barbari dux 10 illius exercitus, *Erigyus*, gravis quidem aetate, sed et animi et corporis robore nulli iuvenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans, 'Venit', inquit, 'dies, quo aut victoria aut morte honestissima, quales amicos et milites Alexander 35 habeat, ostendam.' Nec plura elocutus equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utraque tela cohiberent. Proflinus certe recesserunt dato libero spatio, intenti in eventum non ducum modo, sed etiam suae sortis, quippe alienum discrimen secuturi. Prior barbarus emisit hastam, quam *Erigyus* modica capitis declinatione vitavit, atque ipse infestam sarissam equo calcariis concito in medio barbari gutture ita fixit, 20 ut per cervicem emeretur. Praecipitatus ex equo barbarus adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam e vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzaes manu complexus, quo maturius interiret, ictum hostis adiuvit. Et barbari duce amisso, 25 quem magis necessitate quam sponte secuti erant, tunc haud inmemores meritorum Alexandri arma *Erigyio* tradunt. Rex his quidem laetus, de Spartanis haudquaquam securus, magno tamen animo defectum eorum tulit, dicens non ante ausos consilia nudare, quam ipsum ad fines Indiae pervenisse cognos- 30 sent. Ipse Bessum persequens copias movit: cui *Erigyus* barbari caput, opimum belli decus, praefrens occurrat.

V. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita sarcinas et 35 impedimenta ibi cum praesidio relinquit. Ipse cum expedito

4. Ariorum *Lauer*: arionum *A* [alionum *F*]. — Caranus *Freinsheimius*: cauranus *P*, caurarus *C*. — *Erigyus Junius*: eriguus *A*. — 5. Macedones *C*: macedonas *P*. — 6. Satibarzaes *Vindelinus*: sartibazes *A*. — 11. *Erigyus* add. *Modius*. — 18. ducum *Freinsheimius*: duorum *A*. — 19. *Erigyus Junius*: eriguus *A*. — 20. sarissam *scripti*: sarissam *C*, sarassam *P*. — 26. quem magis] quam magnis *P*. — 27. *Erigyio Junius*: eriguo *A*. — 28. haudquaquam *Lauer*: haud quamquam *A* [aut quamquam *F*]. — 29. defectum] defunctum *P*. — 31. *Erigyus Junius*: eriguus *A*. — 32. barbari caput, opimum *Zumptius*: barbarici optimum *C*, barbaricae optimum *P*.

agmine loca deserta Sogdianorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum, ut ante dictum est, penuria prius 2 desperatione quam desiderio bibendi sitim accendit. Per cccc stadia ne modicus quidem humor existit. Harenas vapor aestivi 3 solis accendit: quae ubi flagrare coeperunt, haud secus quam continentini incendio cuncta torrentur. Caligo deinde inmodico 4 terrae fervore excitata lucem tegit, camporumque non alia quam vasti et profundi aequoris species est. Nocturnum iter 5 tolerabile videbatur, quia rore et matutino frigore corpora levabantur. Ceterum cum ipsa luce aestus oritur, omnemque 10 naturalem absorbet humorem siccitas: ora visceraque penitus uruntur. Itaque primum animi, deinde corpora deficere coeperunt. Pigebat et consistere et progredi. Pauci a peritis 7 regionis admoniti praepararant aquam. Haec paulisper repres- 15 sit sitim: deinde crescente aestu rursus desiderium humoris accensus est. Ergo quidquid vini oleique erat, oribus ingeriebatur, tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non timeretur. Graves deinde avidae hausto humore non sustinere 8 arma, non ingredi poterant, et feliciores videbantur, quos aqua 20 defecerat, cum ipsi sine modo infusam vomitu cogenter egere. Anxium regem tantis malis circumfusi amici, ut meminisset sui, orabant: animi sui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus esse: cum ex iis, qui praecesserant ad 10 capiendum locum castris, duo occurrunt utribus aquam gestantes, ut filiis suis, quos in eodem agmine esse et aegre 25 pati sitim non ignorabant, occurrerent. Qui cum in regem incidissent, alter ex his utre resolutio vas, quod simul ferebat, inplet, porrigens regi. Ille accipit: percontatus, quibus aquam portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno, sicut ob- 12 latum est, reddito, 'Nec solus', inquit, 'bibere sustineo nec tam exiguum dividere omnibus possum. Vos currite et liberis vestris, quod propter illos attulisti, date.'

(21) Tandem ad flumen Oxum ipse pervenit prima fere vespera. 13 Sed exercitus magna pars non potuerat consequi: in edito monte ignes iubet fieri, ut ii, qui aegre sequebantur, haud procul castris ipsos abesse cognoscerent. Eos autem, qui primi 14 agminis erant, mature cibo ac potione firmatos, implere alios

1. Sogdianorum *Glareanus*: susitanorum *A*. — 12. coeperunt] coeperunt *P*. — 14. praepararant *Junius*: praepararunt *A*. — 15. rursus] rulus *P*. — 16. oribus *Zumptius*: hominibus *A*. — 22. sui] *om. P*. — 23. iis *Vindelinus*: his *A*. — praecesserant] processerant *LPP*. — 29. portarent *I*: portaret *A*. — 30. est] *om. P*. — 33. Tandem] tamen *P*. — 35. ii *F*: hii *LP*, hi *BF*.

utres, alios vasa, quibuscumque aqua portari posset, iussit ac
 15 suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, inter-
 cluso spiritu extincti sunt, multoque maior horum numerus
 16 fuit, quam ullo amiserat proelio. At ille thoracem adhuc
 indutus nec aut cibo refectus aut potu, qua veniebat exerci-
 tus, constitit nec ante ad curandum corpus recessit, quam
 praeterierant, qui agmen *claudabant*, totamque eam noctem cum
 17 magno animi motu perpetuis vigiliis egit. Nec postero die
 laetior erat, quia nec navigia habebat nec pons erigi poterat,
 circum amnem nudo *solo* et materia maxime sterili. Consili-
 18 um igitur, quod unum necessitas subiecerat, init. Utres
 quam plurimos stramentis refertos dividit. His incubantes
 transnavigare amnem, quique primi transierant, in statione erant,
 dum traicerent ceteri. Hoc modo sexto demum die in ulte-
 19 riore ripa totum exercitum exposuit.
 Iamque ad persequendum Bessum statuerat progredi, cum
 20 ea, quae in Sogdianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter
 omnes amicos praecipuo honore cultus a Besso, sed nullis
 21 meritis perfidia mitigari potest: quae tamen iam minus in eo
 invisa esse poterat, quia nihil ulli nefastum in Bessum, inter-
 fectorem regis sui, videbatur. Titulus facinori speciosus prae-
 ferebatur, vindicta Darei: sed fortunam, non scelus oderat
 22 Bessi. Namque ut Alexandrum flumen Oxum superasse co-
 gnovit, Dataphernem et Catenem, quibus a Besso maxima fides
 habebatur, in societatem cogitatae rei adsciscit. Illi promptius
 23 adnuunt, quam rogabantur, adsumptisque viis fortissimis iuve-
 nibus talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum
 et remotis arbitris conperisse ait se, insidiari ei Dataphernem
 et Catenem, ut vivum Alexandro traderent, agitant: ea semet
 24 occupatos esse et victos teneri. Bessus tanto merito, ut cre-
 debat, obligatus partim gratias agit, partim avidus explendi
 supplicii adduci eos iubet. Illi manibus sua sponte religatis
 a participibus consilii trahebantur, quos Bessus truci vultu in-
 tuens consurgit manibus non temperaturus. Atque illi simu-
 latione ommissa circumstant eum et frustra repugnantem vin-
 ciunt derepto ex capite regni insigni lacerataque veste, quam

1. posset I: possit A. — 7. *claudabant* add. Jeepius. — 10. nudo *solo* I: solo om. A. — 11. subiecerat P: subiecerat C. — 17. Sogdianis *Freinschemius*: susianis A. — 18. praecipuo I: praecipue A. — 21. facinori *Acidalius*: facinoris A. — 22. oderat *Acidalius*: oderant C. — 23. adnuunt *Jeepius*: addunt A. — 28. Dataphernem A [datafarnem L]. — 30. et victos I: et om. A. — 36. derepto *Halmius*: direpto A. — in signi *Lauer*: insigne A.

e spoliis occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris ultores
 25 adesse confessus adiecit, non Dareo iniquos fuisse, quem sic
 ulciscerentur, sed Alexandro propitios, cuius victoriam semper
 etiam hostes adiuvissent. Multitudo an vindicatura Bessum
 5 fuerit, incertum est, nisi illi, qui vinxerant, iussu Alexandri fe-
 cisse ipsos ementiti dubios adhuc animi terruissent. In equum
 inpositum Alexandro tradituri ducunt.
 23 Inter haec rex, quibus matura erat missio, electis pccccc fere
 27 bina talenta equiti dedit, pediti terna denarium milia, monitos-
 10 que, ut liberos generarent, remisit domum. Ceteris gratiae
 actae, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur.
 [Tum Bessus perducitur.] Perventum erat in parvulum oppi-
 28 dum: Branchidae eius incolae erant. Mileto quondam iussu
 Xerxis, cum e Graecia rediret, transierant et in ea sede con-
 15 stiterant, quia templum, quod Didymeon appellatur, in gratiam
 Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant,
 29 sed iam bilingues erant, paulatim a domestico externo sermone
 degeneres. Magno igitur gaudio regem excipiunt urbem seque
 dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militarent,
 20 convocari iubet. Vetis odium Milesii gerebant in
 Branchidarum gentem. Proditis ergo, sive iniuriis, sive origi-
 nis meminisse mallent, liberum de Branchidis permittit arbitrium.
 Variantibus deinde sententiis se ipsum consideratu-
 31 rum, quid optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus,
 Branchidas secum procedere iubet. Cumque ad urbem ventum
 32 esset, ipse cum expedita manu portam intrat: phalanx moenia oppidi
 circumire iussa et dato signo diripere urbem, proditorum receptaculum,
 33 ipsosque ad unum cadere. Illi inermes passim trunciduntur,
 nec aut commercio linguae aut supplicium velamentis precibusque inhiberi crudelitas pot-

1. e spoliis] e om. P. — 2. quem P: quam C. — 3. cuius *Giunta*: insecutos A. — 4. hostes I: hostis A. — 6. adhuc] adhuc LPF. — 8. Inter] interim P. — matura *Lauer*: natura A. — 9. terna *Junius*: ter A. — 11. navaturos] navatores LPF. — 12. [Tum (dum P) Bessus perducitur] del. *Freinschemius*. — 13. Branchidae] branchide LPF. — 14. e Graecia] egregia P. — rediret] redirent LPF. — 15. templum *Lauer*: templa A. — Didymeon *Freinschemius*: didimaon A. — gratiam P: greciam C. — 16. Xerxis] xerxes LPF. — violaverant P: violauerat C. — exoleverant I: exoluerant A. — 17. bilingues] bilinguis LPF. — 20. Milesii gerebant *Freinschemius*: miles gerebant P, miles gerebat C. — 21. Branchidarum *Freinschemius*: brachiadarum A. — 22. Branchidis] brachidis LPF. — 24. quid P: quod C. — 25. Branchidas *Freinschemius*: brachiadas A. — 26. ipse] ipsum L a pr. m V. — 30. supplicium *Junius*: supplicium cum A.

est. Tandem, ut deicerent, fundamenta murorum ab imo moluntur, ne quod urbis vestigium extaret. Nemora quoque lucosque sacros non caedunt modo, sed etiam extirpant, ut vasta solitudo et sterilis humus excussis etiam radicibus linqueretur. Quae si in ipsos proditiōnis auctores excogitata essent, iusta ultio esse, non crudelitas videretur: nunc culpam maiorum posteri luere, qui ne viderant quidem Miletum, ideo et Xerxi non potuerant prodere.

Inde processit ad Tanaim amnem. Quo perductus est, Bessus non victus modo, sed etiam omni velamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inserta catena, tam barbaris, quam Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes, 'Et te', inquit, 'et Dareum, reges meos, ultus interfectorem domini sui adduxi, eo modo captum, cuius ipse fecit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Dareus! Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit et hoc solacio dignus est!' Alexander multum conlaudato Spitamine conversus ad Bessum, 'Cuius', inquit, 'ferae rabies occupavit animum tuum, cum regem de te optime meritum prius vincere, deinde occidere sustinuisti? Sed huius paricidii mercedem falso regis nomine persolvisti.' Ibi ille facinus purgare non ausus regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tradere ipsi possit: qui si cessasset, alium fuisse regnum occipit. Et Alexander Oxathren, fratrem Darei, quem inter corporis custodes habebat, propius iussit accedere tradique Bessum ei, ut cruci adfixum mutilatis auribus naribusque sagittis confingerent barbari adservarentque corpus, ut ne aves quidem contingerent. Oxathres cetera sibi curae fore pollicetur: aves non ab alio quam a Catene posse prohiberi adicit, eximiam eius artem cupiens ostendere: namque adeo certo ictu destituta nata ferebat, ut aves quoque exciperet. Etiam si forsitan sagittandi tam celebri usu minus admirabilis videri ars haec possit, tamen ingens visentibus miraculum magnoque honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, data sunt. Ceterum supplicium eius distulit, ut eo loco, in quo Dareum ipse occiderat, necaretur.

2. Nemora quoque lucosque *Acidalius*; nec mora quoque lucos *A.* — 8. Xerxi] *serxi P.* — 9. Tanaim *C.* tanaim *P.* — perductus *P.* productus *C.* — 11. Spitamenes] spitamenis *P.* — 12. spectaculum] expectaculum *LF.* — Tum *C.* tunc *P.* — 23. possit *C.* posset *P.* — occupaturum] occuparum *LF.* — 24. Oxathren *Snakenburgius*: oxathen *A.* [oxathen *LF.*] — 25. propius] proprius *P.* — 31. Etiam si scripsi: nam si *C.* nam *P.* — sagittandi *Giunta*: sagittis *A.* — 33. tamen *I.* tum *A.*

Interea Macedones ad petendum pabulum inconposito agmine VI. egressi a barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur pluresque capti sunt quam occisi: barbari autem 2 captivos prae se agentes rursus in montem recesserunt. XX milia latronum erant. Fundis sagittisque pugnam invadunt. Quos dum obsidet rex, inter promptissimos dimicans sagitta 3 ictus est, quae in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum quidem maesti et attoniti Macedones in castra referabant: sed nec barbaros fefellit subductus ex acie: quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere legatos ad regem, quos ille protinus iussit admitti solutisque fasciis magnitudinem vulneris dissimulans crus barbaris ostendit. Illi iussi considerare adfirmant, non Macedones quam ipsos 6 tristiores fuisse cognito vulnere ipsius: cuius si auctorem reperissent, dedituros fuisse, cum diis enim pugnare sacrilegos tantum. Ceterum se gentem in fidem dedere superatos virtute illius. Rex fide data et captivis receptis gentem in deditionem accepit. Castris inde motis lectica militari ferebatur, quam pro se quisque eques pedesque subire contabant. Equites, cum quibus rex proelia inire solitus erat, sui muneris id esse censebant: pedites contra, cum saucios commilitones ipsi gestare adsuevissent, eripi sibi proprium officium tum potissimum, cum rex gestandus esset, querebantur. Rex in 9 tanto utriusque partis certamine et sibi difficilem et praeteritis gravem electionem futuram ratus invicem subire eos iussit.

Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum est. LXX 10 stadia murus urbis amplectitur, arx alio cingitur muro. Ac praesidio urbis relicto proximis vicis depopulatur atque urit. Legati deinde Abiorum Seytharum superveniunt, liberi, 30 ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi. Iustissimos barbarorum constabat: armis abstinebant, nisi lacessiti: libertatis modico et aequali usu principibus humiliores pares fecerant. Hos benigne adlocutus ad eos Seythas, qui Europam incolunt, Berdam quandam misit ex amicis, qui denuntiaret his, ne Tanaim amnem regis iniussu [regis] transirent. Eidem 35 mandatum, ut contempleretur locorum situm et illos quoque

13. Macedones *C.* macedonas *P.* — 16. virtute *Vindelinius*: vulnere *A.* — 17. illius] illi *P.* — deditionem] dedicatione *P.* — 21. contra, cum] contractum *P.* — 22. ipsi gestare adsuevissent *Junius*: ipse gestare adsuevisset *A.* — 26. Maracanda *Modius*: marupena *A.* — 27. alio *Zumptius*: illinc *A.* — 28. relicto] relictis *P.* relictos *F.* — 29. Abiorum *Junius*: aulorum *A.* — 32. pares fecerant *P.* fecerunt *C.* — 34. Berdam *Zumptius*: pendam *A.* — 35. Tanaim *C.* tanaim *P.* — regis *scripsi*: regionis *A.* — [regis] *delevi*.

- 13 Seythas, qui super Bosphorum colunt, viseret. Condendae urbi
sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum et iam perdo-
mitorum et quot deinde adire decreverat. Sed consilium dis-
tulit Sogdianorum nuntiata defectio, quae Bactrianos quoque
14 traxit. vii milia equitum erant, quorum auctoritatem ceteri 5
sequebantur. Alexander per Spitamenem et Catenem, a quibus ei
traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi
posset in potestatem, coercendos qui novaverant res, iussit
15 accersi. At illi, defectionis, ad quam coercendam evocabantur,
auctores, vulgaverant fama, Bactrianos equites a rege omnes,
ut occiderentur, accersi: idque imperatum ipsis, non susti-
nuisse tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus ad-
mitterent. Non magis Alexandri saevitiam, quam Bessi parrici-
dium ferre potuisse. Itaque sua sponte iam motos metu
16 poenae haud difficulter ad arma concitaverunt. Alexander trans-
fugarum defectione comperta Craterum obsidere Cyropolim iu-
bet: ipse aliam urbem regionis eiusdem corona capit, signo-
que, ut puberes interficerentur, dato reliqui in praedam ces-
sere victoris: urbs diruta est, ut ceteri cladis eius exemplo
17 continerentur. Memaceni, valida gens, obsidionem non ut ho-
nesticorem modo, sed etiam ut tutiorem ferre decreverant. Ad
quorum pertinaciam mitigandam rex l. equites praemisit, qui
clementiam ipsius in deditos simulque inexorabilem animum in
18 devictos ostenderent. Illi nec de fide nec de potentia regis
ipsos dubitare respondent equitesque tendere extra munimenta
25 urbis iubent: hospitaliter deinde exceptos gravesque epulis et
19 somno intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud
secus, quam par erat, motus urbem corona circumdedit, mu-
nitiorem, quam ad primo impetu capi posset. Itaque Melea-
grum et Perdiccam in obsidionem iungit. *Ipsae proficiscitur ad*
20 *Craterum* Cyropolim, ut ante dictum est, obsidentem. Statue-
rat autem parcere urbi conditae a Cyro, quippe non alium
gentium illarum magis admiratus est, quam hunc regem et
Samiramin, quos et magnitudine animi et claritate rerum
21 longe emicuisse credebatur. Ceterum pertinacia oppidanorum 35

1. Bosphorum colunt *Acidalius*: bosforo incolunt *C*, bosphoro incolunt *P*. — urbi *F*: urbis *BLPF*. — 2. elegerat *P*: eligerat *C*. — 3. quot *scripsi*: quod *A*. — 6. per add. *Jeepius*. — Spitamenem *Snakenburgius*: spitamen *A*. — ei traditus *Lauer*: et traditus *A*. — 8. coercendos *Jeepius*: coercendo *A* [cohercendo *LV*]. — res] rex *P*. — 15. ad arma concitaverunt *LP*: concitaverunt ad arma *BFF*. — 24. potentia] clementia *P*. — 30. Perdiccam *C*: perdiccan *P*. — *Ipsae proficiscitur ad Craterum* add. *Zumptius*. — 31. obsidentem *Muetzellius*: obsidentes *A*. — 32. a Cyro] agro *P*. — 34. magnitudine *P*: magnitudinem *C*.

- iram eius accendit. Itaque captam urbem diripi iussit. De-
leta ea Memacenis haud iniuria infestus ad Meleagrum et Per-
diccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit: 22
quippe et militum promptissimi cecidere et ipse rex ad ulti-
mum periculum venit. Namque cervix eius saxo ita icta est,
ut oculis caligine offusa conlaberetur, ne mentis quidem com-
pos: exercitus certe velut crepto [in] eo ingemuit. Sed in- 23
victus adversus ea, quae ceteros terrent, nondum percussus
vulnere acris obsidioni institit naturalem celeritatem ira con-
citantem. Cuniculo ergo suffossa moenia ingens nudare spa-
tium, per quod irupit, victorque urbem dirui iussit.
24 Hinc Menedemum cum tribus milibus peditum et mille equi-
tibus ad urbem Maracandam misit. Spitamenes transfuga prae-
sidio Macedonum inde delecto muris urbis eius incluserat se
15 haud oppidanis consilium defectionis adprobantibus. Sequi ta-
men videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander 25
ad Tanaim annem redit et, quantum soli occupaverant castris,
muro circumdedit. lx stadiorum urbis murus fuit: hanc quo-
que urbem Alexandriam appellari iussit. Opus tanta celeritate 26
perfectum est, ut xvi die, quam munimenta excitata erant,
tecta quoque urbis absolverentur. Ingens militum certamen
inter ipsos fuerat, ut suum quisque munus — nam divinum
erat — primus ostenderet. Incolae novae urbi dati captivi, 27
quos reddito pretio dominis liberavit, quorum posterius nunc
25 quoque non apud eos tam longa aetate propter memoriam
Alexandri exoleverunt.
29 At rex Scytharum, cuius tum ultra Tanaim imperium erat, VII.
ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant,
suis inpositam esse cervicibus, fratrem, Carthasim nomine, cum
30 magna equitum manu misit ad diruendam eam proculque an-
ne submovendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Scythiis, 2
quos Europaeos vocant, dividit. Idem Asiam et Europam finis
interfluit. Ceterum Scytharum gens haud procul Thracia sita 3
ab oriente ad septentrionem se vertit Sarmatarumque, ut qui-
dam credidere non finitima, sed pars est. Recta deinde regi-
35 one saltum ultra Istrum iacentem colit: ultima Asiae, quae

1. iram] ira *P*. — Deleta ea *scripsi*: delete *A*. — 2. Memacenis *Acidalius*: macedones *A*. — infestus *Acidalius*: infestus *A*. — 6. offusa] confusa *P*. — 7. [in] del. *Lauer*. — 12. Hinc *Vindelinus*: hic *A*. — 13. Maracanda *Junius*: maracandam *A*. — 17. Tanaim *C*: tanai *P*. — 20. quam *P*: qua *C*. — 25. memoriam] miseriam *P*. — 31. Scythiis] scythiis *LPF*. — 32. Europaeos *Aldus*: europeas *A*. — 34. ab] ad *P*. — 35. regione] regionem *P*. — 36. saltum *Jeepius*: alium *A*.

Bactra sunt, stringit. Habitant, quae septentrioni propiora sunt: profundae inde silvae vastaeque solitudines excipiunt: rursus quae et Tanain et Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primus cum hac gente non provisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu eius obequicaret hostis, adhuc aeger ex vulnere, praecipue voce deficiens, quam et modicus cibus et cervicis extenuabat dolor, amicos in consilium advocari iubet. Terrebatur eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant: Scythae etiam lacescebant: ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus deos quoque incusans querebatur, se iacere segnem, cuius velocitatem nemo antea valuisset effugere: vix suos credere non simulari validitudinem. Ita qui post Dareum victum hariosos et vates consulere desiderat, rursus ad superstitionem, humanarum mentium ludibria, revolutus Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare eventum rerum sacrificiis iubet. Mos erat haruspibus exta sine rege spectare et, quae portenderentur, referre. Inter haec rex, dum fibris pecudum explorantur eventus latentium rerum, propius ipsum considerare [deinde] amicos iubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæstio, Craterus et Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi. 'Discrimen,' inquit, 'me occupavit meliore hostium, quam meo tempore. Sed necessitas ante rationem est, maxime in bello, quod raro permittitur tempora legere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus stamus, et, quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubia fortuna, si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, revertemur: si vero Tanain transierimus et ubique invictos esse nos Scytharum pernicie ac sanguine ostenderimus, quis dubitabit parere etiam Europae victoribus? Fallitur, qui terminos gloriae nostrae melitur spatio, quod transiituri sumus. Unus annis interfluit, quem si traicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti aestimandum est, dum Asiam subigimus, in alio quodammodo orbe tropaea statuere et, quae tam longo inter-

1. propiora *I*: propria *P*, propriae *V*, propia *BFL*. — 3. spectant *P*: expectant *C*. — 7. extenuabat *P*: extenuabat *C*. — 13. Ita qui *I*: itaque *A*. — 15. mentium *Junius*: gentium *A*. — ludibria *I*: ludibrio *A*. — Aristandrum] aristandum *LF*, aristandum *P*. — 16. addixerat *Lauer*: adduxerat *A*. — 18. spectare] respectare *LPV*. — 19. propius *Junius*: prius *A*. — 20. [deinde] *del. Junius*. — 21. Hephæstio *Zumptius*: ephæstio *A*. — 22. Erigyus *Junius*: erignus *A*. — 26. stamus] et stamus *PF*, *stamus *L*. — 27. dubia fortuna] dubie fortunam *P*. — 30. dubitabit *P*: dubitavit *C*. — 31. Europae *Tellertus*: europæ *A*.

vallo natura videtur diremissee, una victoria subito committere? At hercule, si paulum cessaverimus, in tergis nostris Scythae haerebunt. An soli sumus, qui flumina transire possumus? Multa in nosmetipsos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli artem victos quoque docet. Utribus amem traicendi exemplum fecimus nuper: hoc, ut Scythae imitari nesciant, Bactriani docebunt. Praeterea unus gentis huius exercitus ad huc venit, ceteri expectantur. Ita bellum vitando alemus et, quod inferre possumus, accipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Sed an permissuri sint mihi Macedones animo uti meo, dubito, quia, ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi vultis, valeo, amici. Satis virium est ad toleranda ista: aut, si iam adest vitae meae finis, in quo tandem opere melius extinguar? Haec quassa adhuc voce subdeficiens vix proximis exaudientiibus dixerat, cum omnes a tam praecipiti consilio regem deterere coeperunt, Erigyus maxime, qui haud sane auctoritate proficiens apud obstinatum animum superstitionem, cuius potens non erat rex, incutere temptavit dicendo, deos quoque obstare consilio magnumque periculum, si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigyio tabernaculum regis Aristander occurrerat, tristitia exta fuisse significans: haec ex vate comperta Erigyus nuntiabat. Quo inhibito Alexander non ira solum, sed etiam pudore confusus, quod superstitio, quam celaverat, detegebatur, Aristandrum vocari iubet. Qui ut venit, intuens eum, 'Non rex,' inquit, 'sed privatus sum. Sacrificium ut faceres, mandavi: quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me professus es? Erigyus arcana mea et secreta te prodeunte cognovit quem certum, mehercule, habeo extorum interprete uti metu suo. Tibi autem qui sapias, quam potest, denuntio, ipsi mihi indices, quid extis cognoveris, ne possis infiltari dixisse, quae dixeris.' Ille exanguis attonitoque similis stabat per metum etiam voce suppressa tandemque eodem metu stimulante, ne regis expectationem moraretur, 'Magni,' inquit, 'laboris, non inriti discedi crimen instare praedixi: nec me ars mea quam benivolentia perturbat. Infirmitatem validitudinis tuae video et, quantum in uno te sit, scio. Vereor, ne praesenti fortunae tuae sufficere

15. vix] ut *P*. — 17. Erigyus *Junius*: erignus *A*. — 21. Erigyio *Junius*: eriguo *A*. — 22. vale *I*: sute *P*, suc' *C*. — Erigyus *Junius*: erignus *A*. — 27. quid *I*: quod *A* [*BF*]. — portenderetur] portenderetur *P*. — 28. Erigyus *Junius*: erignus *A*. — 30. qui sapias *Jeepius*: qui saepius *FP*, saepius *BLV*. — denuntio] denuntiat *P*. — 35. me *Modius*: mea *A*. — 36. validitudinis] validitudo *LF*.

28 non possis.' Rex iussit eum confidere felicitati suae: ut alias
29 sibi ait gloriam concedere deos. Consultanti inde cum is-
dem, quoniam modo flumen transirent, supervenit Aristander,
non alias laetiora exta vidisse se affirmans, utique prioribus
longe diversa: tum sollicitudinis causas adparuisse, nunc prorsus 5
egregie litatum esse.

30 Ceterum quae subinde nuntiata sunt regi, continuæ felici-
31 tati rerum eius inposuerant labem. Menedemum, ut supra di-
ctum est, miserat ad obsidendum Spitamenem, Bactrianæ de-
fectionis auctorem. Qui conperto hostis adventu, ne muris urbis 10
includeretur, simul fretus excipi posse, qua venturum sciebat,
32 consedit occultus. Silvestre iter aptum insidiis tegendis erat:
ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum in-
vicem singuli repente desiliunt: equestris pugnae ordinem tur-
33 bant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos 15
Spitamenes saltum circumire iussos pariter et a lateribus et a
34 fronte et a tergo hosti ostendit. Menedemus undique inclusus,
ne numero quidem par, diu tamen resistit, clamitans nihil
aliud superesse locorum fraude deceptis, quam honestae mortis
35 solacium ex hostium caede. Ipsum praevalens equus vehebat, 20
quo saepius in cuneos barbarorum effusus habentis evectus magna
36 strage eos fuderat. Sed cum unum omnes peterent, multis
vulneribus exanguis Hypsidem quendam ex amicis hortatus est,
ut in equum suum ascenderet et se fuga exiperet. Haec agen-
37 tem anima defecit corpusque ex equo defluxit in terram. Hyp-
sides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit.
Una erat cura, ne inultus occideret. Itaque subditis calcaribus
equo in medios hostis se inmisit et memorabili edita pugna ob-
38 ruitus telis est. Quod ubi videre, qui caedi supererant, tumu-
lum paulo quam cetera editiorem capiunt: quos Spitamenes 30
39 fame in deditionem subactus obsedit. Cecidere eo proelio
peditum n milia, ccc equites. Quam cladem Alexander sollerti
consilio textit, morte denuntiata iis, qui ex proelio adven-
VIII. si acta vulgassent. Ceterum cum animo disparem vultum diu-(33)
tius ferre non posset, in tabernaculum super ripam fluminis 35
2 de industria locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi
consulta pensando noctem vigiliis extraxit saepe pelli-
bus tabernaculi adlevatis, ut conspiceret hostium ignes, e quibus coniectare

1. iussit eum *Muetzelli*; iussum *A.* — confidere] *confitere LPF.*
— felicitati *I.*; felicitatis *A.* — ut alias sibi ait *scripsi*: ad alia sibi ad
A. — 10. muris] muneris *P.* — 11. qua *Acidaltus*: quem *A.* — 15. est
P. om. *C.* — 23. Hypsidem *Giunta*: suspiciens *A.* — 24. ascenderet *C.*:
escenderet *P.* — 33. iis *Vindelinus*: his *A.* — 35. posset *C.*: possit *P.*

poterat, quanta hominum multitudo esset. Iamque lux adpete- 3
bat, cum thoracem indutus procedit ad milites, tum primum
post vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio 4
regis, ut facile periculi, quod horrebant, cogitationem praesentia
5 eius excuteret. Laeti ergo et manantibus gaudio lacrimis con-
salutant eum et, quod ante recusaverant bellum, feroces depo-
scunt. Ille se ratibus equitem phalangemque transportaturum 6
esse pronuntiat, super utres iubet nare levius armatos. Plura 7
nec dici res desideravit nec rex dicere per validitatem potuit.
10 Ceterum tanta alacritate militum rates iunctae sunt, ut intra 8
triduum ad xii milia effectae sint. Iamque ad transeundum om-
nia aptaverant, cum legati Scytharum xx more gentis per castra
equis vecti nuntiari iubent regi, velle ipsos ad eum mandata
perferre. Admissi in tabernaculum iussique considerare in vultu 9
15 regis deflexerant oculos: credo, quis magnitudine corporis ani-
mum aestimantibus modicus habitus haudquaquam famae par
videbatur. Scythis autem non, ut ceteris barbaris, rudis et in-
conditus sensus est: quidam eorum sapientiam quoque capere 10
dicuntur, quantamcumque gens capit semper armata. Sic, quae 11
20 locutus esse apud regem memoriae proditum est, abhorrent
forsitan moribus nostris et tempora et ingenia cultiora sortitis.
Sed ut possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non
debet: quare, utcumque sunt tradita, incorrupta perferemus.
34 Igitur unum ex his maximum natu locutum accepimus: 'Si di 12
25 habitum corporis tui aviditati animi parem esse voluissent, orbis
te non caperet: altera manu Orientem, altera Occidentem con-
tingeres et hoc adsecutus scire velles, ubi tanti numinis fulgor
conderetur. Sic quoque concupiscis, quae non capis. Ab Europa 13
petis Asiam, ex Asia transis in Europam: deinde, si humanum
30 genus omne superaveris, cum silvis et nivibus et fluminibus
ferisque bestiis gesturus es bellum. Quid? tu ignoras arbores 14
magnas diu crescere, una hora extirpari? Stultus est, qui fructus
earum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne, dum ad
cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehen-
35 deris, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabu- 15
lum fuit, et ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est,
cui periculum non sit etiam ab invalido. Quid nobis tecum 16

9. nec] *om. P.* — 10. intra triduum *scripsi*: in triduum *A.* — 11.
ad] a *LF.* — 13. nuntiari *Freinsheimius*: nuntiare *A.* — 16. habitus
Acidaltus: animus *A.* — haudquaquam *P.*: haudquaquam *C.* — 18. quo-
que *P.* om. *C.* — 19. Sic quae *Halmius*: sique *C.*, si qua *P.* — 21.
moribus *I.*: moribusque *A.* — 23. quare *Halmius*: quae *A.* — 25. avi-
ditati *I.*: aviditatis *P.* — 33. metitur *Lauer*: metit *A.*

est? Numquam terram tuam attigimus. Qui sis, unde venias, licetne ignorare in vastis silvis viventibus? Nec servire ulli possumus nec imperare desideramus. Dona nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum boum et aratrum, sagitta, hasta, patera. His utimur et cum amicis et adversus inimicos. Fruges amicis damus boum labore quae sitas, patera cum isdem vinum dis libamus, inimicos sagitta eminus, hasta comminus petimus. Sic Syriae regem et postea Persarum Medorumque superavimus, patuitque nobis iter usque in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire, omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti, Persidem tenes, Bactrianos habes in potestate, Indos petisti: iam etiam ad pecora nostra avaras et insatiabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus est, quae esurire te cogunt? Primus omnium satietate parasti famem, ut, quo plura haberes, acrius, quae non habes, cuperes. Non succurrit tibi, quamdiu circum Bactra haereas? dum illos subigis, Sogdiani bellare coeperunt. Bellum tibi ex victoria nascitur. Nam ut maior fortiorque sis quam quisquam, tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Transi modo Tanaim: scies, quam late pateant, numquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit, quam exercitus tuus, qui praedam tot nationum vehit. Rursus cum procul abesse nos credes, videbis in tuis castris. Eadem enim velocitate et sequimur et fugimus. Scytharum solitudines Graecis etiam proverbii audio eludi. At nos deserta et humano cultu vacua magis quam urbes et opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene: lubrica est nec invita teneri potest. Salubre consilium sequens quam praesens tempus ostendit melius. Inpone felicitati tuae frenos: facilius illam reges. Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam: quae manus et pinnae tantum habet, cum manus porrigit, pinnae quoque comprehendunt. Denique si deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere: sin autem homo es, id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quae tui oblitus viscaris. Quibus bellum non intulit, bonis amicis poteris uti. Nam et firmissima est inter pares amicitia et videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris,

4. boum *Findelinius*: bouem *P.* bones *C.* — 6. isdem *P.* his *FF.* iis *L.* his *B.* — 8. Syriae *Modius*: scythiae *A.* — 13. insatiabiles *Acidalius*: instabiles *A.* — 14. esurire te *P.* te *om. C.* — 20. Tanaim *C.* tanain *P.* — scies] sciens *P.* — pateant *Modius*: pateat *A.* — 25. eludi. At *FF.* eludat *BF.* elud *L.* — 29. reges *I.* regis *A.* — 31. comprehendere *Jeepius*: comprehendere *A.* — 34. obliviscaris *I.*: obliuisceris *A.*

amicos tibi esse cave credas: inter dominum et servum nulla amicitia est: etiam in pace belli tamen iura servantur. Iurando gratiam Scythas sancire ne crederis: colendo fidem iurant. Graecorum ista cautio est, qui pacta consignant et deos invocant: nos religionem in ipsa fide ponimus. Qui non reverentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus est, de cuius benivolentia dubites. Ceterum nos et Asiae et Europae custodes habebis: Bactra, nisi dividat Tanais, contingimus: ultra Tanain [et] usque ad Thraciam colimus: Thraciae Macedoniam coniunctam esse fama fert. Utrique imperio tuo finitimos hostes an amicos velis esse, considera. Haec barbarus. Contra rex fortuna sua IX. et consiliis eorum se usurum esse respondet: nam et fortunam, cui confidat, et consilium suadentium, ne quid temere et audacter faciat, secuturum. Dimissique legatis in praeparatas rates exercitum inposuit. In proris clipeatos locaverat, iussos in genua subsidere, quo tutiores essent adversus ictus sagittarum. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant, et ab utroque latere et a fronte circumdati armatis. Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem lorica indutum scutorum testudine armati protegabant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quae equitem vehebant, servatus est. Maior pars a puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres stramento repleti vehebant, obiectae rates tuebantur. Ipse rex cum delectis primus ratem solvit et in ripam dirigi iussit. Cui Scythae admotos ordines equitum in primo ripae margine opponunt, ut ne adplicari quidem terrae rates possent. Ceterum praeter hanc speciem ripae praesidentis exercitus, ingens navigantes terror invaserat: namque cursum gubernatores, cum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant, vacillantesque milites et, ne excuterentur, solliciti nautarum ministeria turbaverant. Ne tela quidem conati nisu vibrare poterant, cum prior standi sine periculo quam hostem incessendi cura esset. Tormenta salutis fuerunt, quibus in confertos ac temere se offerentes haud frustra excussa sunt tela. Barbari quoque ingentem vim sagittarum infudere ratibus, vixque ullum fuit scutum, quod non pluribus simul spiculis perforetetur. Iamque terrae rates adplicabantur, cum acies clipeata consurgit et hastas certo ictu, utpote libero nisu, mittit e

2. iura] iure *LPV.* — 4. pacta *Bongarsius*: facta *A.* — 5. ponimus *Possius*: novimus *A.* — 8. habebis *P.* habes *C.* — [et] *del. I.* — 9. Thraciam *B?*: traciā *FLPV.* — colimus *Junius*: collibus *A.* — Thraciae *B?*: traciā *FLV.* traciā *P.* — 18. qui post *Junius*: post qui *P.* post eos qui *C.* — 22. trahebat] trahebant *P.* — stramento] armento *P.* — 23. obiectae rates *P.*: obiecta erat *C.* — 24. Cui] qui *P.*

ratibus. Et ut terros recipientesque equos videre, alacres
 10 mutua adhortatione in terram desilire. Turbatis acriter pedem
 inferre coeperunt. Equitum deinde turmae, quae frenatos habebant
 equos, perfringere barbarorum aciem. Interim ceteri ag-
 11 mine dimicantium tecti aptavere se pugnae. Ipse rex, quod
 vigoris aegro adhuc corpori deerat, animi firmitate supplebat.
 Vox adhortantis non poterat audiri nondum bene obducta cica-
 12 trice cervicis, sed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipsi
 quidem ducum fungebantur officio aliusque alium adhortati in
 13 hostem salutis inmemores ruere coeperunt. Tum vero non
 ora, non arma, non clamorem hostium barbari tolerare potue-
 runt omnesque effusis habenis — namque equestris acies erat
 — capessunt fugam. Quos rex, quamquam vexationem invalidi
 corporis pati non poterat, per LXXX tamen stadia insequi per-
 14 severavit. Iamque linquente animo suis praecipit, ut, donec
 lucis aliquid superesset, fugientium tergis inhaerent: ipse ex-
 haustis etiam animi viribus in castra se recepit ibique substitit.
 15 Transierant iam Liberi Patris terminos, quorum monumenta
 lapides erant crebris intervallis dispositi arboresque procerae,
 16 quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius
 provexit: quippe media fere nocte in castra redierunt, multis
 interfectis, pluribus captis, equosque M et DCCC abegere. Ceci-
 derunt autem Macedonum equites LX, pedites C fere, mille sau-
 cii fuerunt.
 17 Haec expeditio deficientem magna ex parte Asiam fama tam
 opportuna victoriae domuit. Invictos Scythas esse crediderant:
 26 quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parum fore
 confitebantur. Itaque Sacae misere legatos, qui pollicerentur
 18 gentem imperata facturam. Moverat eos regis non virtus magis,
 quam clementia in devictos Scythas: quippe captivos omnes
 30 sine pretio remiseraat, ut fidem faceret sibi cum ferocissimis
 19 gentium de fortitudine, non de ira fuisse certamen. Benigne
 igitur exceptis Sacarum legatis comitem Excipinon dedit, adhuc
 admodum juvenem, aetatis flore conciliatum sibi, qui cum specie
 corporis aequaret Hephaestionem, ei lepore haud sane virili
 35 par non erat. Ipse Cratero cum maiore parte exercitus modicis

itineribus sequi iusso ad Maracanda urbem contendit, ex qua
 Spitamenes conperto eius adventu Bactra perlugerat. Itaque
 21 quadriduo rex longum itineris spatium emensus pervenerat in
 eum locum, in quo Menedemo duce duo milia peditum et CCC
 5 equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi iussit et inferias
 more patrio dedit. Iam Craterus cum phalange subsequi iussus
 22 ad regem pervenerat. Itaque ut omnes, qui defecerant, pariter
 belli clade premerentur, copias dividit urique agros et interfici
 puberes iubet.

(39) Sogdiana regio maiore ex parte deserta est: octingenta fere
 11 stadia in latitudinem vastae solitudinis tenent. Ingens spatium
 2 rectae regionis est, per quam amnis — Polyimetum vocant
 incolae — fertur. Torrentem eum ripae in tenuem alveum
 cogunt, deinde caverna accipit et sub terram rapit. Cursus
 3 absconditi indicium est aquae meantis sonus, cum ipsum solum,
 15 sub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem resudet humore.
 Ex captivis Sogdianorum ad regem xxx nobilissimi corporum
 4 robore eximio perducti erant: qui ut per interpretem cogno-
 verunt iussu regis ipsos ad supplicium trahi, carmen laetan-
 20 tum modo canere tripudiisque et lasciviori corporis motu gau-
 dium quoddam animi ostentare coeperunt. Admiratus [est] rex
 5 tanta magnitudine animi oppetere mortem revocari eos iussit,
 causam tam effusae laetitiae, cum supplicium ante oculos habere-
 rent, requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros
 6 fuisse respondent: nunc a tanto rege, victore omnium gentium,
 maioribus suis redditos honestam mortem, quam fortes viri
 voto quoque expetere, carminibus sui moris laetitiae cele-
 7 brare. Tum rex, [admiratus magnitudinem animi], Quapropter
 itaque, an vivere velitis non inimici mihi, cuius beneficio vi-
 30 cturi estis? Illi numquam se inimicos ei, sed bello laecessitos
 se inimicos hosti fuisse respondent: si quis ipsos beneficio
 quam iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse, ne vincerentur
 officio. Interrogatique, quo pignore fidem obligaturi essent,
 9 vitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerunt: reddi-
 35 turos, quandoque repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nam

2. desilire I: desiliere A. — 4. aciem] aciem et LPF. — 6. vigoris
 Lauer: nigori A. — 9. quidem Vindelinius: quod A. — adhortati] adhor-
 tanti P. — 11. hostium] hostem P. — potuerunt] ceperunt P. — 15.
 praecipit] praecipit P. — 17. in castra se recepit] castra recipit P.
 ibique Freinshemius: reliquum A. — 21. in castra P: om. C. — 28.
 Sacae Junius: sagae A. — 33. Sacarum Junius: sagarum A. — 35.
 Hephaestionem Freinshemius: ephestionem A. — ei Zumptius: et A.

1. Maracanda Freinshemius: maracanta P. maracantam C. — con-
 tendit add. I. — ex qua I: in qua A. — 9. puberes Lauer: pubes A.
 — iubet P: iussit C. — 10. octingenta Glareanus: LXXX A. — 13. Tor-
 rentem P: torrentem C. — 18. ut per Vindelinius: ut om. A. — 19.
 trahi] tradi P. — 21. [est] del. Vindelinius. — 25. victore] victor P.
 — 26. redditos P: redditus C. — 27. celebrare Gianta: celebrarent A.
 — 28. [admiratus magnitudinem animi] del. Modius. — 29. victori P: vi-
 ctori C. — 31. hosti] hostes P. — 33. Interrogatique C: interrogantique P.

qui remissi domos ierant, fide continuere populares: quattuor inter custodes corporis retenti nulli Macedonum in regem caritate cesserunt.

- 10 In Sogdianis Peucolao cum in milibus peditum — neque enim maiori praesidio indigebat — relicto Bactra pervenit. 5
Inde Bessum Ecbatana duci iussit, interfecto Dareo poenas capite persoluturum. Isdem fere diebus Ptolomaeus et Menidas peditum in milia et equites mille adduxerunt, mercede militum tuos. Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum et equitibus venit. Totidem ex Syria Asclepiodorum sequebantur: Antipater Graecorum viii milia, in quibus et equites erant, miserat. Itaque exercitu aucto ad ea, quae defectione turbata erant, componenda processit, interfectisque consternationis auctoribus quarto die ad flumen Oxum perventum est. Hic, quia limum vehit, turbidus semper, insalubris est potui. 15
Itaque puteos miles coeperat fodere, nec tamen humo alte egesta existerat humor. Tum in ipso tabernaculo regis conspectus est fons, quem quia tarde notaverant, subito exitisse finxerunt: rexque ipse credi voluit, *deum* donum id fuisse. 20
Superatis deinde amnibus Ocho et Oxo ad urbem Marganiam pervenit. Circa eam vi oppidis condendis electa sedes est, duo ad meridiem versa, in spectantia orientem: modicis inter se spatiis distabant, ne procul repetendum esset mutuum auxilium. 25
Haec omnia sita sunt in editis collibus, tunc velut freni domitarum gentium, nunc originis suae oblita serviunt, quibus imperaverunt.

Et cetera quidem pacaverat rex. Una erat petra, quam XI. Arimazes Sogdianus cum xxx milibus armatorum obtinebat (41) alimentis ante congestis, quae tantae multitudini vel per biennium suppetere. Petra in altitudinem xxx eminent stadia, circuitu c et l conplectitur: undique absca et abrupta se- 30
mita perangusta aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cuius os artum et obscurum est: paulatim deinde ulteriora panduntur, ultima etiam altos recessus habent. Fontes per totum fere specum manant, e quibus collatae aquae per 4
prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate spectata statuerat inde abire, cupido deinde incessit animo naturam 5
quoque fatigandi. Prius tamen quam fortunam obsidionis ex-

1. ierant] erant P. — 5. maiori C: maiore P. — 7. Ptolomaeus scripsi: pholomeus P, ptolomeus C [B? F?]. — 8. in milia C: in P. — 11. viii milia P: milia om. C. — 17. Tum Vindelinus: tamen A. — tabernaculo P: tabernaculum C. — 19. *deum* add. I. — 23. spatiis Junius: stadiis A. — 24. tunc scripsi: tum A. — 28. cum] om. P. — 34. altos] altus LPPV. — 35. specum P: spatium C.

- periretur, Copen — Artabasi hic filius erat — misit ad barbaros, qui suaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fretus superbe multa respondit, ad ultimum, an Alexander volare posset, interrogat. Quae nuntiata regi sic accendere 6
animum, ut adhibitis, cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam barbari eludentis ipsos, quia pinnas non haberent: se autem proxima nocte effecturum, ut crederet Macedones etiam volare. 'ccc', inquit, 'pernicissimos iuvenes ex 7
suis quisque copiis perducite ad me, qui per calles et paene invias rupes domi pecora agere consueverant.' Illi praestantes et levitate corporum et ardore animorum strenue adducunt, quos intuens rex, 'Vobiscum', inquit, 'o iuvenes et mei aequales, urbium invictarum ante me munimenta superavi, montium iuga perenni nive obruta emensus sum, angustias Ciliciae intravi, Indiae sine lassitudine vim frigoris sum perpessus. Et mei documenta vobis dedi et vestra habeo. Petra, 9
quam videtis, unum aditum habet, quem barbari obsident, cetera neglegunt: nullae vigiliae sunt, nisi quae castra nostra spectant. Invenietis viam, si solterter rimati fueritis aditus 10
20 ferentis ad cacumen. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti. Experiendo, quae ceteri desperaverunt, Asiam habemus in potestate. Evadite in cacumen, quod cum 11
ceperitis, candidis velis signum mihi dabit: ego copiis admotis hostem in nos a vobis convertam. Praemium erit ei, qui 12
25 primus occupaverit verticem, talenta x, uno minus accipiet, qui proximus ei venerit, eademque ad decem homines servabitur portio. Certum autem habeo vos non tam liberalitatem in-
(42) tueri meam, quam voluntatem.' His animis regem audierunt, 13
ut iam cepisse verticem viderentur: dimissique ferreos cuneos, 30
quos inter saxa deligerent, validosque funes parabant. Rex 14
circumvectus petram, qua minime asper ac praeruptus aditus videbatur, secunda vigilia, quod bene verteret, ingredi iubet. Illi alimentis in biduum sumptis gladiis modo atque hastis armati subire coeperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt: 15
35 deinde ut in praerupta perventum est, alii manibus eminentia saxa complexi levare semet, alii adiectis funium laqueis eva-

1. Copen *Modius*: cophan A. — 2. suaderet] suaderat P. — Arimazes] arimazas LF, arumazos P. — 3. superbe] superba P, superbiae LF. — 7. crederet] crederent P. — 13. ante me P: me om. C. — 17. quem] quam P. — 20. cacumen] caucumen P. — 21. desperaverunt Junius: desperaverint A. — 25. accipiet P: accipiat C. — 27. Certum *Modius*: ceterum A. — 28. animis] animus P. — 31. petram P: petra C.

sere, quidam, cum cuneos inter saxa deligerent, gradus sub-
 didere, quis insisterent. Diem inter metum laboremque con-
 sumpserunt. Per aspera nisis duriora restabant, et crescere
 16 altitudo petrae videbatur. Illa vero miserabilis erat facies, cum
 ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex praecipiti devolverentur. 5
 Mox eadem in se patiunda alieni casus ostendebat exemplum.
 17 Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes
 fatigatione continuati laboris affecti, quidam mulcati parte mem-
 18 brorum, pariterque eos et nox et somnus oppressit. Stratis
 passim corporibus in inviis et in asperis saxorum periculi in-
 10 stantibus obliti in lucem quieverunt: tandemque velut ex alto so-
 pore excitati occultas subiectasque ipsis valles rimantes, ignari,
 in qua parte petrae tanta vis hostium condita esset, fumum
 19 specus infra se ipsos evolutum notaverunt. Ex quo intel-
 lectum, illam hostium latebram esse. Itaque hastis inposuere, 15
 quod convenerat signum: totoque e numero ii et xxx in ascensu
 20 interisse agnoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, 43
 quam vice eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat,
 sollicitus toto die cacumina montis intuens restitit. Noctu
 demum, cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad 20
 21 curandum corpus recessit. Postero die nondum satis clara
 luce primus vela, signum capti verticis, conspexit. Sed ne
 falleretur acies, dubitare cogebat varietas caeli nunc internit-
 22 tente lucis fulgore, nunc condito. Verum ut liquidior lux ad-
 paruit caelo, dubitatio exempta est: vocatumque Cophen, per 25
 quem barbarorum animos temptaverat, mittit ad eos, qui mo-
 neret, nunc saltem salubrius consilium inirent: sin autem fidu-
 cia loci perseverarent, ostendi a tergo iussit, qui ceperant ver-
 23 ticem. Gophes admissus suadere coepit Arimazi petram tradere,
 gratiam regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis 30
 obsidione haerere non coegisset. Ille ferocius superbiusque
 24 quam antea locutus abire Cophen iubet. At is presump manu
 barbarum rogat, ut secum extra specum prodeat: quo inpetrato
 iuvenes in cacumine ostendit eiusque superbiae haud inmerito
 25 inludens pinnae habere ait milites Alexandri. Iamque e Mace-
 donum castris signorum concentus et totius exercitus clamor

1. quidam scripsi: quibus A. — subdidere Fossius: subinde A. —
 3. aspera nisis Zumptius: aspera nisi C, asperenisi P. — 10. in inviis
 et in asperis] inviis et asperis P. — 12. subiectasque] subiectare P. —
 rimantes Lauer: rimantis C, rimantium P. — 23. nunc P: tunc C. — 24.
 nunc condito Freinsheimius: conditor P, conditi C. — 29. admissus P:
 ad eos missus C. — Arimazi] arimazi LPF. — 30. inituro I: inituri
 A. — 34. eiusque Modius: eius A. — 35. e Macedonum I: e om. A.

audiebatur. Ea res, sicut pleraque belli vana et inania, bar-
 baros ad deditionem traxit: quippe occupati metu paucitatem
 eorum, qui a tergo erant, aestimare non poterant. Itaque 26
 Cophen — nam trepidantes reliquerat — strenue revocant
 5 et cum eo xxx principes mittunt, qui petram tradant et, ut
 incolumibus abire liceat, paciscantur. Ille quamquam verebatur, 27
 ne conspecta iuvenum paucitate deturbarent eos barbari, tamen
 et fortunae suae confisus et Arimazi superbiae infensus, nullam
 se condicionem deditionis accipere respondit. Arimazes de-
 10 speratis magis quam perditis rebus cum propinquis nobilissi-
 misque gentis suae descendit in castra: quos omnis verberibus
 adfectos sub ipsis radicibus petrae crucibus iussit adfigi. Mul- 28
 titudo dediticiorum incolis novarum urbium cum pecunia capta
 dono data est: Artabazus in petrae regionisque, quae adpo- 29
 15 sita esset ei, tutelam relictus.

8. infensus add. I. — 9. desperatis] desperatis LPF. — 13. dediticiorum] dediditorum P. — 14. Artabazus] artabazes LPF. — 15. tu-
 telam scripsi: tutela A. — 9. [om. F.] CURTI RUFII HISTORiarum LIB. VII.
 EXPLICIT INCIPIT LIBER [om. F.] OCTAVVS LPF.

Q. CURTI RUFII

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VIII.

Alexander maiore fama quam gloria in dicionem redacta (1) petra, cum propter vagum hostem spargendae manus essent, in tres partes divisit exercitum. Hephaestionem uni, Coenon 2 alteri duces dederat: ipse ceteris praecerat. Sed non eadem mens omnibus barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures 5 ante certamen imperata fecerunt, quibus eorum, qui in defectione perseveraverant, urbes agrosque inssit attribui. At exules Bactriani cum octo Massagetarum equitibus proximos vicos vastaverunt. Ad quos coercentes Attinas, regionis eius praefectus, octo equites, insidiarum, quae parabantur, ignarus, eduxit. 10 Namque hostis in silvis, quae erant forte campo iunctae, armatum militem condidit paucis propellentibus pecora, ut inprovidum ad insidias praeda perduceret. Itaque inconposito agmine solutisque ordinibus Attinas praedabundus sequebatur: 15 viso adorti cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata est, qui cum omni equitatu supervenit: et Massagetae quidem iam refugerant, Dahae mille oppressi sunt: quorum clade totius regionis finita defectio est. Alexander quoque Sogdianis rursus subactis Maracanda repetit. Ibi 20 Berdes, quem ad Scythas super Bosporum colentes miserat,

3. Hephaestionem *Freinshemius*: ephestionem *A.* — 11. quae *C.* et *P.* — 15. ea considerant *P.* eam considerant *C.* — 21. Bosporum] bosphorum *LPV.*

cum legatis gentis occurrit. Phrataphernes quoque, qui Chorasmiis praecerat, Massagetis et Dahis regionum confinio adiunctus, miserat, qui facturum imperata pollicerentur. Scythae 9 petebant, ut regis sui filiam matrimonio sibi iungeret: si designaretur adfinitatem, principes Macedonum cum primoribus 5 suae gentis conubio coire pateretur: ipsum [regum] quoque regem venturum ad eum pollicebantur. Utraque legatione benigne audita Hephaestionem et Artabazum opperiens stativa habuit: quibus adiunctis in regionem, quae appellatur Bazaira, pervenit. (2) Barbarae opulgentiae in illis locis haud ulla sunt maiora 11 indicia, quam magnis nemoribus saltibusque nobilium ferarum greges clusi. Spatiosas ad hoc eligunt silvas, crebris perennium aquarum fontibus amoenas: muris nemora cinguntur 12 turresque habent venantium receptacula. Quattuor continuis 13 aetatibus intactum saltum fuisse constabat: quem Alexander cum toto exercitu ingressus agitari undique feras iussit. Inter 14 quas cum leo magnitudinis rarae ipsum regem invasurum incurreret, forte Lysimachus, qui postea regnavit, proximus Alexandro, venabulum obicere ferae coeperat. Quo rex repulso et abire 20 iusso adiecit tam a semet uno quam a Lysimacho leonem interfici posse. Lysimachus enim quondam, cum venaretur in Syria, occiderat quidem eximiae magnitudinis feram solus, sed laevo humero usque ad ossa laceratus ad ultimum periculi 15 pervenerat. Id ipsum exprobrans ei rex fortius, quam locutus 16 est, fecit: nam feram non excepit modo, sed etiam uno vulnere occidit. Fabulam, quae obiectum leoni a rege Lysimachum 17 temere vulgavit, ab eo casu, quem supra diximus, ortam esse crediderim. Ceterum Macedones, quamquam prospero eventu 18 defunctus erat Alexander, tamen scivere gentis suae more, ne aut pedes venaretur aut sine delectis principum atque amicorum. 20 Ille enim milibus ferarum deiectis in eodem saltu cum toto exercitu 19 epulatus est.

(3) Inde Maracanda reditum est: acceptaque aetatis excusatione ab Artabazo provinciam eius destinat Clito. Hic erat, qui apud 20 Granicum annum nudo capite regem dimicantem clipeo suo

1. Phrataphernes] pharathaphenes *F.* phrathaphenes *L.* — Chorasmiis *Rader*: choras *A.* — 2. praecerat *I.* praecerat *A.* — Dahis *Fr.*: dais *BLPF.* — 6. [regum] *del. Lauer.* — 8. Hephaestionem *Freinshemius*: ephestionem *A.* — Artabazum] ariabazum *LPV.* — 9. adiunctis] abiunctis *LP.* — 12. spatiosas *P.* speciosas *C.* — 21. venaretur] venarentur *P.* — in Syria] in siria *P.* insidia *LP.* — 23. laceratus *Lauer*: laceratum *A.* — 28. quamquam] quam *P.* — 29. more *Vindelinus*: morem *A.* — ne aut *Zumptius*: nam ut *A.* — 30. aut *Aldus*: haud *A.* — delectis *Vindelinus*: dilectis *A.* — 33. excusatione *P.* excusationis *C.* — 34. Clito] clyto *P.*

textit et Rhosacis manum capiti regis imminentem gladio amputavit: vetus Philippi miles multisque bellicis operibus clarus. Hellanice, quae Alexandrum educaverat, soror eius, haud secus quam mater a rege diligebatur. Ob has causas validissimam imperii partem fidei eius tutelaque commisit. Iamque iter parare in posterum iussus sollemni et tempestivo adhibetur convivio. In quo rex cum multo incaluisset mero, immodicus aestimator sui, celebrare, quae gesserat, coepit, gravis etiam eorum auribus, qui sentiebant, vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obtinere nobilem apud Chaeroneam victoriam sui operis fuisse iactavit ademptamque sibi malignitate et invidia patris tantae rei gloriam. Illum quidem seditione inter Macedones milites et Graecos mercennarios orta debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, iacuisse, non alia re quam simulatione mortis tutiorem: se corpus eius protexisse clipeo suo ruentesque in illum sua manu occisos. Quae patrem nunquam aequo animo esse confessum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri, fusos fugatosque hostes, nec adfuisse usquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia viscerent, cum Asiam uri vastarique oporteret, sed eos, qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Haec et his similia laeti audire iuvenes, ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius vixerant: cum Clitus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui infra ipsum cubabant, conversus Euripidis rettulit carmen, ita ut sonus magis quam sermo exaudiri posset a rege, quo significabatur, male instituisse Graecos, quod tropaeis regum dumtaxat nomina inscriberent: alieno enim sanguine partam gloriam intercepti. Itaque rex, cum suspicaretur malignius habitum esse sermonem, percontari proximos coepit, quid ex Clito audissent. Et illis ad silendum obstinatis Clitus paulatim maiore voce Philippi acta bellaque in Graecia gesta commemorat, omnia praesentibus praefrens. Hinc inter iuniores senesque orta contentio est, et rex, velut patienter audiret, quis Clitus obtinere laudes eius, ingentem iram conceperat. Ceterum cum animo videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clitus inponeret,

1. Rhosacis *Freinshemius*: hrosacis *A.* — 11. Chaeroneam] ceroneam *LPV.* — 15. alia re *Zumptius*: alias *A.* — 21. dignos *P.*: dedignos *C.* — 25. Clitus] clytus *LPV.* — 28. posset *Lauer*: possit *A.* — 29. tropaeis] tropaeis *LPV.* — 32. Clito] clyto *LPV.* — 33. Clitus] clytus *P.* — 36. Clitus] clytus *PF.* — 38. imperaturus *P.*: impetraturus *C.* — Clitus] clytus *LPV.*

nihil eo remittente magis exasperabatur. Iamque Clitus etiam Parmenionem defendere audebat et Philippi de Atheniensibus victoriam Thebarum praeferebat excidio, non vino modo, sed etiam animi prava contentione provecus. Ad ultimum, 'Si moriendum,' inquit, 'est pro te, Clitus est primus: at cum victoriae arbitrium agis, praecipuum ferunt praemium, qui procacissime patris tui memoriae inludunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, totiens rebellem et non modo indomitam, sed quae ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias, praecipitua ingenia sortitas. Sed, quae ad me pertinent, transeo. Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharrias senex iuniores pugnam detrectantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnasum haesuros fuisse. Quomodo igitur Asiam etiam cum istis iunioribus subiecisti? Verum est, ut opinor, quod avunculum tuum in Italia dixisse constat, ipsum in viros incidisse, te in feminas.' Nihil ex omnibus inconsulte ac temere iactis regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio inlata. Dolorem tamen rex pressit, contentus iussisse, ut convivio excederet. Nec quicquam aliud adiecit, quam forsitan eum, si diutius locutus foret, exprobraturum sibi fuisse vitam a semetipso datam: hoc enim superbe saepe iactasse. Atque illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes monentesque conabantur abducere. Clitus cum abstraheretur, ad pristinam violentiam ira quoque adiecta suo pectore tergum illius esse defensum, nunc, postquam tanti meriti praeterierit tempus, etiam memoriam invisam esse proclamat. Attali quoque caedem obiebat et ad ultimum Iovis, quem patrem sibi Alexander adsereret, oraculum eludens, viora se regi quam patrem eius, respondisse dicebat. Iam tantum irae conceperat rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimvero olim mero sensibus victis ex lecto repente prosiluit. Attoniti amici ne positis quidem, sed abiectis poculis consurgunt in eventum rei, quam tanto impetu acturus esset, intenti. Alexander rapta lancea ex manibus armigeri Clitum adhuc eadem linguae intemperantia furentem percutere conatus a Ptolomaeo et Perdicca inhibetur. Medium complexi et oblectari perseverantem morabantur: Lysimachus et Leonnatus etiam

1. eo remittente *Acidalius*: eorum omittente *A.* — Clitus] clytus *PF.* — 5. Clitus] clytus *PF.* — at cum *P.*: cum *om. C.* — 6. agis *Acidalius*: magis *A.* — 12. Halicarnasum *C.*: halicarnassum *P.* — 15. Italia *Lauer*: italiam *A.* — 16. iactis] actis *P.* — 18. tamen] tam *P.* — 23. Clitus] clytus *LPV.* — 26. praeterierit *P.*: praeterit *C.* — 35. a Ptolomaeo *scripsi*: a ptolomeo *C* [*B? F?*], at ptolomeo *P.*

- 47 lanceam abstulerant. Ille militum fidem inplorans comprehendi
se a proximis amicorum, quod Dareo nuper accidisset, exclam-
mat signumque tuba dari, ut ad regiam armati coirent, iubet.
48 Tum vero Ptolomaeus et Perdicas genibus advoluti orant, ne
in tam praecipiti ira perseveret spatiumque potius animo det: 5
omnia postero die iustius executurum. Sed clausae erant aures
49 obstrepente ira. Itaque inpotens animi procurrit in regiae
vestibulum et vigili excubanti hasta constitit in aditu,
50 quo necesse erat iis, qui simul cenaverant, egredi. Abierant
ceteri. Clitus ultimus sine lumine exibat. Quem rex, quisnam 10
esset, interrogat. Eminebat etiam in voce sceleris, quod pa-
51 rabat, atrocitas. Et ille iam non suae, sed regis irae memor
Clitum esse et de convivio exire respondit. Haec dicentis latus
hasta transfixit morientisque sanguine adpersus, 'I nunc,' in-
52 quit, 'ad Philippum et Parmenionem et Attalum.' 15
- II. Male humanis ingeniis natura consuluit, quod plerumque (6)
non futura, sed transacta perpendimus. Quippe rex, postquam
ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa magnitudinem
2 facinoris sera aestimatione perspexit. Videbat tunc immodica
libertate abusus, sed aliqui egregium bello virum et, nisi 20
erubesceret fateri, servatorem sui occisum. Detestabile carui-
ficis ministerium occupaverat rex, verborum licentiam, quae
3 vino poterat imputari, nefanda caede ultus. Manabat toto ve-
stibulo cruor paulo ante conviviae: vigiles attoniti et stupentibus
similes procul stabant, liberiorumque paenitentiam solitudo eri- 25
4 gebat. Ergo hastam ex corpore iacentis evolsam retorsit in
semet: iamque admovent pectori, cum advolant vigiles et re-
pugnanti e manibus extorquent, adlevatumque in tabernaculum
5 deferunt. Ille humi prostraverat corpus gemitu ciulatuque mi-
serabili totam personans regiam. Laniare deinde os unguibus 30
et circumstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse
6 paterentur. Inter has preces tota nox extracta est. Scrutan-
temque, num ira deorum ad tantum nefas actus esset, subit
anniversarium sacrificium Libero Patri non esse redditum sta-
tuto tempore. Itaque inter vinum et epulas caede commissa 35
7 iram dei fuisse manifestam. Ceterum magis eo movebatur,

1. comprehendi se] conprehendisse P. — 3. coirent] coirent P. —
4. Ptolomaeus scripsi: ptholomaeus P, ptolomaeus C [B? F?]. — 7. ob-
strepente I: obstrepentes A. — 9. iis Finkelinius: his A. — 10. Clitus]
clytus LPF. — Quem] quam LPF. — 13. Clitum] clytum LPF. — 14.
I nunc] i om. P. — 25. erigebat scripsi: excipiebat A. — 29. ciulatuque
Finkelinius: heulatuque A. — 30. totam personans regiam Modius: tota
personans regia A. — 32. Inter P: in C. — 36. dei I: dei A.

- quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem
cum ipso sociare sermonem postea ausurum: vivendum esse
in solitudine velut ferae bestiae, terrenti alias, alias timenti.
Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum 5
5 erat, iussit inferri. Quo posito ante ipsum lacrimis obortis,
'Hanc', inquit, 'nutrici meae gratiam rettuli, cuius duo filii
apud Miletum pro mea gloria occubere mortem, hic frater,
unicum orbitatis solacium, a me inter epulas occisus est. Quo 9
nunc se conferet misera? Omnibus eius unus supersum, quem
10 solum aequis oculis videre non poterit. Et ego servatorum
meorum latro, revertar in patriam, ut ne dexteram quidem
nutrici sine memoria calamitatis eius offerre possim!' Et cum 10
finis lacrimis querellisque non fieret, iussu amicorum cor-
pus ablatum est. Rex triduum iacuit inclusus. Quem ut 11
15 armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse
cognoverunt, universi in tabernaculum inrumpunt dique pre-
cibus ipsorum reluctatum aegre vicerunt, ut cibum caperet.
Quoque minus caedis puderet, iure interfectum Clitum Mace- 12
dones decernunt, sepultura quoque prohibitori, ni rex humari
iussisset.
- (7) Igitur x diebus maxime ad confirmandum pudorem apud 13
22 Maracanda consumptis cum parte exercitus Hephæstionem in
regionem Bactrianam misit, commeatus in hiemem paraturum.
Quam Clito ante destinaverat provinciam, Amyntae dedit: ipse 14
25 Xenippa pervenit. Scythiae confinis est regio habitaturque
pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terrae non indige-
nas modo detinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum 15
exulum, qui ab Alexandro defeceant, receptaculum fuerat. Sed
postquam regem adventare conpertum est, pulsati ab incolis 11
30 milia fere et 10 congregantur. Omnes equites erant, etiam in 16
pace latrocinii adsumti: tum ferocia ingenia non bellum modo,
sed etiam veniae desperatio efferaverat. Itaque ex improviso
adorti Amyntam, praetorem Alexandri, diu anceps proelium fe-
cerant: ad ultimum vix suorum amissis, quorum ccc hostis 17
35 cepit, dedere terga victoribus, haud sane inulti, quippe LXXX
Macedonum interfecerunt, praeterque eos ccc et 1. saucii facti sunt.
Veniam tamen etiam post alteram defectionem impetraverunt. 18

3. alias, alias timenti] alius timentique P. — 7. occubere] occubere
P. — 12. offerre] offerri P. — 18. Clitum] clytum LPF. — 22. He-
phaestionem Freinsheimius: ephestionem A. — 23. misit C: commisit
P. — 24. Clito] clyto LPF. — ante Eberhardus: autem A. — Amyntae]
amintae LPF. — 29. 11 milia P: milia om. C. — 33. Amyntam] amin-
tam LV, amintan P.

- 19 His in fidem acceptis in regionem, quam Nautaca ap-
pellant, rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Sisimi-
20 thres duobus ex sua matre filiis genitis: quippe apud eos pa-
rentibus stupro coire cum liberis fas est. Is armatis popularibus
fauces regionis, qua in artificum cogitur, valido muni-
21 mento saeperat. Praeterfluebat torrens annis, largo petra
claudebatur: hanc manu perviam incolae fecerant. Sed aditu
specus accipit lucem: interiora nisi inlato lumine obscura sunt.
22 Perpetuus cuniculus iter praebet in campos, ignotum nisi in-
digenis. At Alexander, quamquam angustias naturali situ mu-
nitas ac validas manu barbari tuebantur, tamen arietibus ad-
motis munimenta, quae manu adiuncta erant, concussit fun-
disque et sagittis propugnantium plerosque deiecit: quos ubi
23 dispersos fugavit, ruinas munimentorum supergressus ad pe-
tram admovit exercitum. Ceterum interveniebat fluvius coeun-
tibus aquis ex superiore fastigio in vallem, magnique operis
24 videbatur tam vastam voraginem explorare. Caedi tamen arbo-
res et saxa congeri iussit: ingensque barbaros pavor, rudes ad
talia opera, concusserat, excitatam molem subito cernentes.
25 Itaque rex ad dedicationem metu posse compelli ratus Oxarten (9)
misit nationis eiusdem, sed dicionis suae, qui suaderet duci, 21
ut traderet petram. Interim ad augendam formidinem et tur-
res admovebantur et excussa tormentis tela micabant. Itaque
27 verticem petrae omni alio praesidio damnato petiverunt. At
Oxartes trepidum diffidentemque rebus suis Sisimithrem coe-
28 pit hortari, ut fidem, quam vim Macedonum mallet experiri
neu moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam ten-
dentis: cui quisquis semet offerret, in suum caput alienam
28 cladem esse versurum. Et ipse quidem Sisimithres dedicationem
adnuebat: ceterum mater eademque coniunx morituram se 30
ante denuntians, quam in ullius veniret potestatem, barbari
animum ad honestiora quam tutiora converterat, pudebatque
libertatis maius esse apud feminas, quam apud viros pretium.
29 Itaque dimisso internuntio pacis obsidionem ferre decreverat.
Sed cum hostis vires suasque pensaret, rursus muliebris con-
siliu, quod praeceptis magis quam necessariis esse credebatur,

1. Nautaca *Zumptius*: nauta *A.* — 2. Sisimithres *scripsi*: simithri-
des *A.* — 4. Is *Modius*: ii milia *A.* — 6. saeperat *Modius*: seperant
A. — 7. claudebatur *I.*: claudabant *A.* — 8. obscura sunt *Vindelinus*:
obsant *A.* — 9. campos ignotum *Lauer*: campo signorum *A.* — 14.
supergressus *I.*: supergressus *A.* — 20. Oxarten *Modius*: oxartan *P.*,
oxortan *L.*, exortan *BFF.* — 25. Oxartes] hoc xartes *P.* — Sisimithrem
C.: sisimithren *P.* — 29. Sisimithres *scripsi*: sisimethres *A.*

- paenitere eum coepit: revocatoque strenue Oxarte futurum se 30
in regis potestate respondit, unum precatus, ne voluntatem
et consilium matris suae proderet, quo facilius venia illi quo-
que inpetraretur. Praemisum igitur Oxarten cum matre li- 31
berisque et totius cognationis grege sequebatur, ne expectato
quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. Rex equite 32
praemisso, qui reverti eos iuberet opperiri praesentiam
ipsius, supervenit: et victimis Minervae ac Victoriae caesis imper-
perum Sisimithri restituit, spe maioris etiam provinciae facta,
510 si cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi iuvenes patre 33
tradente secum militaturos sequi iussit.
(10) Relicta deinde phalange ad subigendos, qui defecerant,
cum equite processit. Arduum et inpeditum saxis iter 34
primo utcumque tolerabant, mox eorum non unguis modo
attritus, sed corporibus etiam fatigatis sequi plerique non pote-
515 rant, et rarius subinde agmen fiebat pudorem, ut fere fit, in-
modico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans 35
sine intermissione fugientes insequabatur. Nobiles iuvenes com-
mitari eum soliti defecerant praeter Philippum. Lysimachi
20 erat frater, tum primum adultus et, quod facile adpareret, in-
dolis rarae. Is pedes, incredibile dictu, per 8 stadia vectum 36
regem comitatus est saepe equum suum offerente Lysimacho,
nec tamen, ut digrederetur a rege, effici potuit, cum lorica
indutus arma gestaret. Idem, cum perventum esset in saltum, 37
525 in quo se barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam
regemque comminus cum hoste dimicantem protexit. Sed post- 38
quam barbari in fugam effusi deseruere silvas, animus, qui in
ardore pugnae corpus sustentaverat, liquit, subitoque ex omni-
bus membris profuso sudore arboris proximae stipiti se ad-
530 plicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinente manibus 39
regis exceptus est, inter quas conlapsus exstinguitur. Maestum
regem alius haud levis dolor excepit. Erigyus inter claros 40
duces fuerat: quem extinctum esse, paulo ante, quam rever-
teretur in castra, cognovit. Utriusque funus omni apparatu
535 atque honore celebratum est.
(11) Dahas deinde statuerat petere: ibi namque Spitamenen III.
esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem, ut plerunque
alia, fortuna indulgendo ei nunquam fatigata pro absente
transegit. Spitamenes uxoris inmodico amore flagrabat: quam

2. potestate] potestatem *P.* — precatus *Modius*: imprecatus *A.* —
9. Sisimithri *scripsi*: sisimethri *C.*, simythi *P.* — 32. Erigyus *Iunius*:
erigyus *A.*

aegre fugam et nova subinde exilia tolerantem, in omne dis-
 crimine comitem trahebat. Illa malis fatigata identidem mulie-
 bres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret victorisque
 Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere non
 posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cum pec-
 tori patris admovisset, ut saltem eorum misereri vellet, ora-
 bat: et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Ale-
 xander. Ille se prodi, non moneri ratus et formae profecto
 fiducia cupere eam quamprimum dedit Alexandro, acinacem
 strinxit percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum eius
 occursum. Ceterum abire conspectu inbet addito metu mor-
 tis, si se oculis eius obtulisset, et ad desiderium levandum
 noctes agere inter pelices coepit. Sed penitus haerens
 amor fastidio praesentium accensus est. Itaque rursus uni ei
 deditus orare non destitit, ut tali consilio abstineret pateretur-
 que sortem, quancumque iis fortuna fecisset: sibi mortem de-
 ditione esse levior. At illa purgare se, quod, quae utilia
 esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente sua-
 sisset: de cetero futuram in viri potestate. Spitamenes simu-
 lato captus obsequio de die convivium apparari iubet: vinoque
 et epulis gravis et semisomnus in cubiculum fertur. Quem
 ut alto et gravi somno sopitum esse sensit uxor, gladium,
 quem veste occultaverat, stringit caputque eius abscondit crure
 respersa servo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante,
 sicuti erat, cruenta veste in Macedonum castra pervenit nun-
 tiarieque Alexandro inbet, esse, quae ex ipsa deberet adgno-
 scere. Ille protinus barbaram iussit admitti. Quam ut res-
 persam crure conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam
 venisse, dicere, quae vellet, iubet. At illa servum, quem in
 vestibulo stare iusserat, introduci desideravit. Qui, quia ca-
 put Spitamenis veste tectum habebat, suspectus scrutantibus,
 quid occuleret, ostendit. Confederat oris exsanguis notas pal-
 lor, nec, quis esset, nosci satis poterat. Ergo rex certior
 factus, humanum caput adferre eum, tabernaculo excessit per-
 contatusque, quid rei sit, illo proficiente cognoscit. Varias
 hinc cogitationes invicem animum diversa agitantem commo-
 verant. Meritum ingens in semet esse credebatur, quod trans-
 fuga et proditor, tantis rebus, si vixisset, iniecturus moram,

1. aegre fugam *Giunta*: aegram fuga *A.* — 9. acinacem *I.*: acinacem *A.* — 11. conspectu] e conspectu *LV.* — 20. vinoque *P.*: uno quoque *C.* — 29. venisse] venisset *P.* — 31. Spitamenis] spitaminis *P.* — suspectus] suspectis *P.* — 33. nosci] noscit *P.* — 36. diversa] diversam *P.* — 38. iniecturus *Giunta*: iniecturus *A.*

interfectus esset: contra facinus ingens aversabatur, cum
 optime meritum de ipsa, communium parentem liberum, per
 insidias interemisisset. Vicit tamen gratiam meriti sceleris atro-
 citas, denuntiarique iussit, ut excederet castris, ne licentiae bar-
 barae exemplar in Graecorum mores et mitia ingenia trans-
 ferret. Dahae Spitamenis caede comperta Dataphernem, defe-
 ctionis eius participem, vinctum Alexandro seque dedunt. Ille
 maxima praesentium curarum parte liberatus convertit animum
 ad vindicandas iniurias eorum, quibus a praetoribus suis avare
 ac superbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam et
 Mardos cum Tapyris tradidit mandavitque, ut Phradaten, cui
 succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami, Drangarum
 praefecto, substitutus est Stasanor: Arsaces in Mediam mis-
 sus, ut Oxydates inde discederet. Babylonia demortuo Mazaeo
 Stameni subiecta est.
 His compositis tertio mense ex hibernis movit exercitum, IV.
 regionem, quae Gazaba appellatur, aditus. Primus dies quie-
 tum iter praebuit: proximus ei nondum quidem procellosus et
 tristis, obscurior tamen pristino non sine minis crescentis
 mali praeteriit. Tercio ab omni parte caeli emicare fulgura,
 et nunc internitente luce, nunc condita non oculis modo
 meantis exercitus, sed etiam animos terrere coeperunt. Erat
 prope continuus caeli fragor, et passim cadentium fulminum
 species visebatur, attonitisque auribus stupens agmen nec pro-
 gredi nec consistere audebat. Tum repente imber grandinem
 incutiens torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis
 suis tecti exceperant, sed iam nec retinere arma lubricae et ri-
 gentes manus poterant nec ipsi destinare, in quam regionem
 obverterent corpora, cum undique tempestatis violentia maior,
 quam vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis per to-
 tum saltum errabundum agmen ferebatur, multique prius metu
 quam labore defetigati prostraverant humi corpora, quamquam
 imbrem vis frigoris concreto gelu adstrinxerat. Alii se stipi-
 tibus arborum admovent: id plurimis et adminiculum et suf-
 fugium erat. Nec fallet ipsos morti locum eligere, cum in-8

4. ne scripsi: nen *A.* — 6. Spitamenis] spitaminis *LPP.* — 10. Hyrcaniam] hircaniam *LPP.* — et Mardos *Modius*: eardos *A.* — 11. Tapyris *Modius*: taphiris *A.* — 12. Drangarum *Schmieder*: dramearum *A.* — 13. Stasanor *Aldus*: tamsanor *A.* — 14. Oxydates] oxidates *LPP.* — discederet] desederet *P.* — 15. Stameni *Zumptius*: ditameni *A.* — 19. minis *P.*: om. *C.* — 21. luce om. *P.* — oculos modo meantis] oculis modo meantibus *P.* — 23. cadentium *P.*: adentium *C.* — fulminum *Giunta*: fluminum *A.* — 25. consistere *Acidalius*: considerare *A.* — Tum om. *P.*

mobilis vitalis calor linqueret: sed grata erat pigrizia corporum
 fatigatis, nec recusabant extingui quiescendo. Quippe non ve-
 hemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat, lucem-
 que, naturale solacium, praeter tempestatem haud disparem
 nocti, silvarum quoque umbra suppresserat. Rex unus tanti
 mali patiens circumire milites, contrahere dispersos, adlevare
 prostratos, ostendere procul evolutum ex tuguriis fumum hor-
 tatarique, ut proxima quaeque suffugia occuparent. Nec ulla
 res magis saluti fuit, quam quod multiplicato labore sufficien-
 tem malis, *quis* ipsi cesserant, regem deserere erubescabant.
 Ceterum efficacior in adversis necessitas, quam ratio, frigoris
 remedium invenit. Dolabris enim silvas sternere adgressi
 passim acervos struesque accenderunt. Continenti incendio ar-
 dere crederes saltum et vix inter flammam agminibus relictum
 locum. Hic calor stupentia membra commovit, paulatimque
 spiritus, quem continerat rigor, meare libere coepit. Exce-
 pere alios tecta barbarorum, quae in ultimo saltu abdita ne-
 cessitas investigaverat: alios castra, quae in humido quidem,
 sed iam caeli mitescente saevitia locaverunt. Duo milia mili-
 tum atque lixarum caloremque pestis illa consumpsit. Memo-
 riae proditum est, quosdam applicatos arborum truncis et non
 solum viventibus, sed etiam inter se conloquentibus similes
 esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque
 deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles seque et arma
 vix sustentans, tamen in castra pervenerat: quo viso rex, quam-
 quam ipse tummaxime admotum igne refovebat artus, ex sella
 sua exiit torpentemque militem et vix comitem mentis dem-
 ptiis armis in sua sede iussit considerare. Ille diu nec, ubi requie-
 sceret, nec, a quo esset exceptus, agnovit. Tandem recepto
 calore vitali, ut regiam sedem regemque vidit, territus surgit.
 Quem intuens Alexander, 'Ecquid intellegis, miles,' inquit,
 'quanto meliore sorte, quam Persae, sub rege vivatis? Illis
 enim in sella regis consedis capital foret, tibi saluti fuit.'
 Postero die convocatis amicis copiarumque ducibus pronuntiarum
 iussit, ipsum omnia, quae amissa essent, redditorum. Et pro-
 misso fides extitit. Nam Sisimithres multa iumenta et came-
 lorum 11 milia adduxit pecoraque et armenta: quae distributa pa-
 riter militem et damno et fame liberaverunt. Rex, gratiam

sibi relatum a Sisimithre praefatus sex dierum cocta cibaria
 ferre milites iussit, Sagos petens. Totam hanc regionem de-
 populatus xxx milia pecorum ex praeda Sisimithri dono dat.
 Inde pervenit in regionem, cui Oxyartes, satrapes nobilis,
 praeraat, qui se regis potestati fideique permisit. Ille imperio
 ei reddito haud amplius, quam ut duo ex tribus filiis secum
 militarent, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipsum re-
 linquebatur, tradidit. Barbara opulentia convivium, quo regem
 accipiebat, instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, in-
 troduci xxx nobiles virgines iussit. Inter quas erat filia ipsius
 Roxane nomine, eximia corporis specie et decore habitus in
 barbaris raro. Quae quamquam inter electas processerat,
 omnium tamen oculos convertit in se, maxime regis, minus
 iam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunae, con-
 tra quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille, qui uxorem
 Darei, qui duas filias virgines, quibus forma praeter Ro-
 xanen comparari nulla poterat, haud alio animo quam pa-
 rentis adspexerat, tunc in amore virgunculae, si regiae
 stirpi compararetur, ignobilis ita effusus est, ut diceret ad sta-
 bendum regnum pertinere, Persas et Macedones conubio
 iungi: hoc uno modo et pudorem victis et superbiam victori-
 bus detrahi posse. Achillem quoque, a quo genus ipse dedu-
 ceret, cum captiva coisae, ne inferri nefas arbitrarentur: ita
 matrimonii iure velle iungi. Insuperato gaudio laetus pater
 sermonem eius excipit: et rex in medio cupiditatis ardore iussit
 adferri patrio more panem. Hoc erat apud Macedones sanctis-
 simum coentium pignus, quem divitum gladio uterque liba-
 bat. Credo eos, qui gentis mores condiderunt, parco et parabili
 victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantum contenti
 esse deberent. Hoc modo rex Asiae et Europae introductum
 inter convivales ludos matrimonio sibi adiunxit, e captiva ge-
 niturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, super vi-
 num et epulas socerum ex deditis esse delectum: sed post
 Cliti caedem libertate sublata vultu, qui maxime servit, adsen-
 tiebantur.
 Ceterum Indiam et inde Oceanum petiturus, ne quid a v.

10. *quis addidi*. — 13. *struesque* strenuesque *P.* — 18. *humido*
P.: *humido C.* — 19. *sed iam BL.*: *sed etiam F.* et *iam P.* si *iam V.* —
 [mitescens] *mitescens FPV.* — Duo milia *Zumptius*: *xx A.* — 24. *de-*
prehenderat C.: *deprenderat P.* — 25. *vix add.* *Merula.* — 27. *exiit*
exiit FP. — 34. *copiarumque* *que om. P.*

1. *relatum*] *relictum P.* — *Sisimithre scripsi*: *sisimithre A.* — *cocta*
coacta P. — 2. *Sagos*] *sagas P.* — *petens*] *petentem LPV.* — 3. *Sisi-*
mithri scripsi: *sisimithri A.* — 4. *Oxyartes Zumptius*: *cohortandus A.*
 — 7. *eum*] *eo P.* — 11. *Roxane P.*: *roaxene A.* [*roaxene B.*] — 17. *po-*
terat I.: *potuerat A.* — 18. *amore P.*: *amore C.* — 19. *compararetur P.*:
comparatur C. — 23. *arbitrarentur I.*: *arbitretur A.* — 26. *Macedones C.*:
macedonas P. — 28. *Credo*] *credi LV.* — 31. *ej* et *P.* — 34. *Cliti*] *cliti LP.*

tergo, quod destinata impedire posset, moveretur, ex omnibus
 2 provinciis xxx milia iuniorum legi iussit et ad se armata per-
 3 sequendos Haustanen et Catenen, qui ab ipso defecerant,
 4 misit: quorum Haustanes captus est, Catenes in proelio occi-
 5 sus. Polypercon quoque regionem, quae Bubacene appellatur,
 6 in dicionem redegit. Itaque omnibus compositis cogitationes
 7 in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur non auro
 8 modo, sed gemmis quoque margaritisque, ad luxum magis
 9 quam ad magnificentiam exulta. Periti militares auro et ebore
 10 fulgere dicebant: itaque, necubi vinceretur, cum ceteris prae-
 11 staret, scutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit, lor-
 12 ricas quoque alias auro, alias argento adornavit. cxx milia
 13 armatorum erant, quae regem ad id bellum sequebantur. Iam-
 14 que omnibus praeparatis, quod olim prava mente conceperat,
 15 tunc esse maturum ratus, quoniam modo caelestes honores usur-
 16 paret, coepit agitare. Iovis filium non dici tantum se, sed
 17 etiam credi volebat, tamquam perinde animis imperare posset
 18 ac linguis iussitque more Persarum Macedonas venerabundos
 19 ipsum salutare prosterntes humi corpora. Non deerat talia
 20 concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum regum,
 21 quorum opes saepius adsentatio, quam hostis evertit. Nec Mac-
 22 edonum haec erat culpa — nemo enim illorum quicquam ex
 23 patrio more labare sustinuit — sed Graecorum, qui professio-
 24 nem honestarum artium malis conruerant moribus. Agis
 25 quidam Argivus, pessimorum carminum post Choerilum con-
 26 ditor, et ex Sicilia Cleo — hic quidem non ingenii solum, sed
 27 etiam nationis vitio adulator — et cetera urbium suarum pur-
 28 gamenta prae propinquis etiam maximorumque exercituum duci-
 29 bus a rege ferebantur: hi tum caelum illi aperiebant Herculem-
 30 que et Patrem Liberum et cum Polluce Castorem novo nu-
 31 mini cessuros esse iactabant. Igitur festo die omni opulenta
 32 convivium exornari iubet, cui non Macedones modo et Graeci,
 33 principes amicorum, sed etiam barbari nobiles adhiberentur.
 34 Cum quibus can discubisset rex, paulisper epulatus convivio
 35 egreditur. Cleo, sicut praeparatum erat, sermonem cum ad-

miratione laudum eius instituit. Merita deinde percensuit,
 quibus uno modo referri gratiam posse, si, quem intellegenti
 deum esse, confiterentur, exigua turis impensa tanta beneficia
 pensaturi. Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter
 5 reges suos inter deos colere: maiestatem enim imperii salutis
 esse tutelam. Ne Herculem quidem et Patrem Liberum prius
 dicatos deos, quam vicissent secum videntium invidiam: tan-
 10 tumdem quoque posteros credere, quantum praesens aetas spo-
 11 pondisset. Quodsi ceteri dubitent, semetipsum, cum rex in-
 12 isset convivium, prostratum humi corpus. Debere idem facere
 13 ceteros et in primis sapientia praeditos: ab illis enim
 14 cultus in regem exemplum esse prodendum. Haud perplexe
 15 in Callisthenem dirigebatur oratio. Gravitas viri et prompta
 16 libertas invisa erat regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale
 17 obsequium moraretur. Is tum silentio facto unum illum in-
 18 tinentibus ceteris, 'Si rex,' inquit, 'sermoni tuo adfuisse, nul-
 19 lus profecto vox responsuri tibi desideraretur: ipse enim pe-
 20 teret, ne in peregrinis externosque ritus degenerare se cogeres
 21 neu rebus felicissime gestis invidiam tali adulacione con-
 22 traheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo,
 23 nullum esse eundem et diuturnum et praecoquem fructum,
 24 caelestesque honores non dare te regi, sed auferre. Intervallo
 25 enim opus est, ut credatur deus, semperque hanc gratiam
 26 magnis viris posteri reddunt. Ego autem seram immortalita-
 27 tem precor regi, ut et vita diuturna sit et aeterna maiestas.
 28 Hominem consequitur aliquando, numquam comitatur divinitas.
 29 Herculem modo et Patrem Liberum consecratae immortalitatis
 30 exempla referebas. Credisne illos unius convivii decreto deos
 31 factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in
 32 caelum fama pervheret. Scilicet ego et tu, Cleo, deos faci-
 33 mus: a nobis divinitatis suae auctoritatem accepturus est rex.
 34 Potentiam tuam experiri libet: fac aliquem regem, si deum
 35 potes facere! Facilius est caelum dare, quam imperium. Di
 36 propitii sine invidia, quae Cleo dixit, audierint eodemque cursu,
 37 quo fluxere adhuc res, ire patiantur. Nostris moribus velint
 38 nos esse contentos. Non pudet patriae, nec desidero, ad quem
 39 modum rex mihi colendus sit, a victis discere. Quos equidem
 40 victores esse confiteor, si ab illis leges, quis vivamus, accipi-

15. silentio] silentium P. — 18. externosque ritus] ritus externosque
 P. — 22. te regi Lauer: se regi A. — auferre] offerre P. — 25. ut et
 Modius: et ut A. — 28. Credisne] credesne P. — 37. a victis add.
 Freinshemius. — 39. Callisthenes] callesthenes P, callistenes LF.

Q. Curtius Rufus.

3. autem P: om. C. — 5. Catenes] catanes P. — 6. Polypercon]
 polipercon LPF. — Bubacene Modius: bubacenen A. — 12. laminas C:
 laminas P. — 16. ratus add. Acidalius. — 19. iussitque Jeeptus: ita-
 que A. — 24. labare] libere P. — 25. Agis Aldus: hages A. — 26.
 quidam] quidem P. — pessimorum Lauer: pissimorum A. — 28. vitio
 P? La corr.: vitium BPF. — 29. prae Bentleius: quae A. — 34. bar-
 bari add. Freinshemius.

bertatis, audiebatur. Expresserat non adensionem modo, sed etiam vocem, seniorum Praecipue, quibus gravis erat inveteratio moris externa mutatio. Nec quicquam eorum, quae invicem iactata erant, rex ignorabat, cum post aulaea, quae lectis obduxerat, staret. Igitur ad Agin et Cleonem misit, ut sermone finito barbaros tantum, cum intrasset, procumbere suo more paterentur: et paulo post, quasi potiora quaedam egisset, convivium repetit. Quem venerantibus Persis Polypercon, qui cubabat super regem, unum ex his mento contingentem humum per ludibrium coepit hortari, ut vehementius id quateret ad terram, elicuitque iram Alexandri, quem olim animo capere non poterat. Itaque rex: 'Tu autem', inquit, 'non veneraberis me? An tibi uni digni videmur esse ludibrio?' Ille nec regem ludibrio nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto rex praecipit in terram et, cum is pronus corruisset, 'Videsne', inquit, 'idem te fecisse, quod in alio paulo ante ridebas?' Et tradi eo in custodiam iussu convivium solvit. Polyperconti quidem postea castigato diu ignovit: in Callisthenem olim contumacia suspectum pervicacioris irae fuit. Cuius explendae matura obvenit occasio. Mos erat, ut supra dictum est, principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant servatis noctium vicibus proximi foribus eius aedis, in qua rex adquiescebat. Per hos pelices introducebantur alio aditu, quam quem armati obsidebant. Idem acceptos ab agasonibus equos, cum rex ascensus esset, admovebant comitabanturque et venantem et in proeliis omnibus artibus studiorum liberalium exculti. Praecipuus honor habebatur, quod licebat sederatibus vesci cum rege. Castigandi eos verberibus nullius potestas praeter ipsum erat. Haec cohors 30 velut seminarium ducum praefectorumque apud Macedonas fuit: hinc habuere posteri reges, quorum stirpi post multas aetates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus, puer nobilis ex regia cohorte, cum aprum tello occupasset, quem rex ferire destinaverat, iussu eius verberibus adfectus est. Quam ignominiam aegre ferens desilire apud Sostratum coepit. Ex eadem cohorte erat Sostratus, amore eius ardens. Qui cum laceratum corpus, in quo desuperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoque causam regi infestus, juvenem sua sponte iam

5. Agin Aldus: hagen A. — 8. Polypercon] polipercon LPF. — 9. his C: iis P. — 15. is] iis P. — 16. te om. P. — 17. eo] cum LPF. — 18. Polyperconti] polipercon] conti P. — 22. abhorrentia] adhorrentia LPF. 31. seminarium] seminarum ALF. — 32. stirpi post P: stirpibus C.

motum data fide acceptaque perpulit, ut occidenti regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem executi sunt: 9 quippe sollerter legerunt, quos in societatem sceleris adsciscerent. Nicostratum, Antipatrum Asclepiodorumque et Philotam placuit adsumi: per hos adiecti sunt Anticles, Elaptonius et Epimenes. Ceterum agenda rei haud sane facilis patebat via. 10 Opus erat eadem omnia coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii impediuntur: forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum vicibus ceteroque 11 apparatu exequendae rei xxx et duo dies absumpti sunt. Ad 12 erat nox, qua coniurati excubare debebant, mutua fide laeti, cuius documentum tot dies fuerant. Neminem metus spesve mutaverat: tanta omnibus vel in regem ira vel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores aedis eius, in qua rex 13 vivebat, ut convivio egressum in cubiculum deducerent. Sed 14 fortuna ipsius simulque epulantium comitas provexit omnes ad largius vinum: ludi etiam convivales extraxere tempus, nunc laetantibus coniuratis, quod sopitum adgressuri essent, nunc sollicitis, ne in lucem convivium extraheret. Quippe alios in 15 stationem oportebat prima luce succedere ipsorum post septimum diem reditura vice: nec sperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem. Ceterum cum iam lux adpetere, et convivium solvitur et coniurati exceperunt regem, laeti occasionem exequendi sceleris adnotam: cum mulier attonitae, ut creditum est, mentis conversari in regia solita, quia instinctu videbatur futura praedicere, non occurrit modo abeunti, sed etiam semet obiecit vultuque et oculis motum praeferebat animi, ut rediret in convivium monuit: et ille per 17 ludum bene deos suadere respondit revocatisque amicis in horam diei ferme secundam convivii tempus extraxit. Iam alii 18 ex cohorte in stationem successerant ante cubilis fores excubaturi, adhuc tamen coniurati stabant vice officii sui expleta: adeo pertinax spes est, quam humanae mentes devoraverunt. Rex benignius quam alias adlocutus discedere eos ad curanda 19 corpora, quoniam tota nocte perstitissent, iubet. Data singulis sestertia, conlaudatque, quod etiam aliis tradita vice tamen excubare perseverassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt. 20 Et ceteri quidem expectabant stationis suae noctem: Epimenes sive comitae regis, qua ipsum inter coniuratos exceperat, re-

4. Antipatrum] antipatrum PF, anti-patrum L. — 6. Epimenes Medius: ephimanes A. — 9. in permutandis P: intermutandis C. — 11. mutua Giunta: multa A. — 14. aedis I: sedis A. — 31. cubilis scripsi: cubili A [B?]. — 33. mentes I: mentis A. — 35. quoniam] quam P.

pente mutatus, sive quia coepris deos obstare credebatur, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse consilii voluerat, 21 quid pararetur, aperit. Omnibus Philotae supplicium in oculis erat. Itaque protinus inicit fratri manum et in regiam pervenit excitatisque custodibus corporis ad salutem regis perti- 22 nere, quae adderet, adfirmat. Et tempus, quo venerant, et vultus, haud sane securi animi index, et maestitia e duobus alterius Ptolomaeum ac Leonnatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus et lumine inlato sopitum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim mente 23 collecta, quid adferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochos non ex toto domum suam aversari deos dixit, quia frater ipsius, quamquam impium facinus ausus foret, tamen et paenitentiam eius ageret et per se potissimum profiteretur indicium. In eam ipsam noctem, quae decederet, insidias con- 24 paratas fuisse, auctores scelesti consilii esse, quos minime crederet rex. Tum Epimenēs cuncta ordine consiorumque nomina exponit. Callisthenen non ut participem facinoris nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vituperan- 25 tium criminantiumque regem faciles aures praebere. Quidam adiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se a rege quereretur, dixisse Callisthenen, meminisse debere eos iam viros esse: idque ad consolandum patientiam verberum, an ad incitandum iuvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. 26 Rex animi corporisque sopore discusso, cum tanti periculi, quo evaserat, imago oculis oberraret, Eurylochum et talentis eiusdem Tyridatis opulentis bonis protinus donat fratremque, 27 antequam pro salute eius precaretur, restituit. Sceleris autem auctores interque eos Callisthenen vinctos adservari iubet: quibus in regiam adductis toto die et nocte proxima mero ac 28 vigiliis gravis adiecit. Postero autem frequens consilium adhibuit, cui patres propinque eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debebant, omnium devotis capitibus, qui sanguine 29 contigissent reos. Rex introduci coniuratos praeter Callisthe-

1. coepris] coepris P. — 2. Eurylocho] eurylocho LPF. — 3. Ptolomaeum scripsi: ptholomeum LPF, ptholomeum B, ptholomeum F? — 11. adferrent] adferrent LPF. — Nec P; ne C. — 15. decederet] detegeret P. — 16. auctores Lauer: actores P, acturos C. — 22. Callisthenen] callesthenen P. — 23. consolandum] consulendum P. — 26. evaserat Lauer: euaserit A. — Eurylochum] eurylochum LV, eurylocum P. — 28. autem] om. P. — 33. ne] nec LV. — 35. reos Heinsius: eos A. — Callisthenen] calisthenen LV, calesthenen P.

nen iussit: atque, quae agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde universis eos ipse rex, quo suo merito 30 tantum in semet cogitasset facinus, interrogat. Stupentibus VII. ceteris Hermolaus, 'Nos vero', inquit, 'quoniam, quasi nescias, 5 quaeis, occidendi te consilium inivimus, quia non ut ingenuis imperare coepisti, sed quasi in mancipia dominaris.' Primus 2 ex omnibus pater ipsius Sopolis, parricidam etiam parentis sui clamitans esse, consurgit et ad os manu obiecta scelere et malis insanientem ultra negat audiendum. Rex inhibito patre 3 dicere Hermolaum iubet, quae ex magistro didicisset Callisthene. Et Hermolaus, 'Utor', inquit, 'beneficio tuo et dico, quae nostris malis didici. Quota pars Macedonum saevitiae 4 tuae superest? quotus quidem non e vilissimo sanguine? At talus et Philotas et Parmenio et Lyncestes Alexander et Clitus, quantum ad hostes pertinet, vivunt, stant in acie, te clipeis suis protegunt et pro gloria tua, pro victoria vulnera excipiunt: quibus tu egregiam gratiam rettulisti. Alius mensam 5 tuam sanguine suo adpersit, alius ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in eculeum inpositi 20 Persis, quos vicerant, fuere spectaculo. Parmenio indicta causa trucidatus est, per quem Attalum occideras. Invicem enim 6 miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia et, quos paulo ante ministros caedis habuisti, subito ab aliis iubes trucidari.' Obstrepunt subinde cuncti Hermolao, pater supremum 7 strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset a rege: quippe Hermolaum dicere iussit petiitque, ut causas sup- 25 plicii augmentem patienter audirent. Aegre ergo coercitis rursus Hermolaus: 'Quam liberaliter', inquit, 'pueris rudibus ad dicendum agere permittis! at Callisthenis vox carcere inclusa 30 est, quia solus potest dicere. Cur enim non producit, cum etiam confessi audiuntur? nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil 10 eum fecisse contendo. Sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt: nemo est, qui consilium fuisse nobis Callisthenen dicat, cum morti olim destinatus sit a iustissimo et patientissimo rege. Haec ergo sunt Macedonum praemia, quorum 11 ut supervacuo et sordido abuteris sanguine! At tibi xxx

5. inivimus] inimus P. — 10. Callisthenen] calisthene LPF. — 13. e I: a A. — 14. Lyncestes] linchestes LPF. — Clitus] clytus PF. — 16. suis] suis te P. — 26. dicere] om. P. — petiitque Freinshemius: petiitque A. — 27. coercitis Vindelinius: coercitis A. — 29. at P; et C. — Callisthenen] calisthenis LV, calisthenis P. — 34. Callisthenen] callesthenen P.

milia mulorum captivum aurum vehunt, cum milites nihil domum praeter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quae tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes et
 12 novo more victores sub iugum mitteres. Persarum te vestis et disciplina delectat, patrios mores exosus es. Persarum 5 ergo, non Macedonum regem occidere volumus et te transfu-
 13 gam belli iure persequimur. Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere venerarique te ut deum: tu Philippum patrem aver-
 14 lovem. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus mori-
 15 dum? Tu quidem, si emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim scire coepisti, quid ingenui homines ferre non possint. De cetero parce, quorum orbas senectutem: suppliciis 15 ne oneraveris: nos iube duci, ut, quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra." Haec Hermolaus.

VIII. At rex: "Quam falsa sint," inquit, "quae iste tradita a ma-(26)
 2 gistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessum enim ultimum facinus tamen non solum ipse *audivi*, sed ut vos au- 20 directis, expressi, non imprudens, cum permissem latroni huic dicere, usurum eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem
 3 parentis loco colere deberet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione gessisset, more patrio et ab antiquis-
 4 servis quoque pueros huius aetatis verberare concedimus. Haec est saevitia in ipsum mea, quam inopia caede voluit ulcisci. Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim, non ignoratis, et commemorare supervacuum est. 30
 5 Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse meruerit, minime, hercule, admiror. Nam cum Parmenionem
 6 et Philotam laudat, suae servit causae. Lyncestem vero Alexandrum bis insidiatum capiti meo a duobus indicibus liberavi, rursus convictum per biennium tamen distuli, donec vos po- 35
 7 stularetis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. Attalum, antequam rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clitus utinam non coegisset me sibi irasci! cuius temerariam

linguam probra dicentis mihi et vobis diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non 8 in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingenio sita est. Obsequio mitigantur imperia: ubi vero reverentia
 5 excessit animis, et summa imis confundimus, vi opus est, ut
 (27) vim repellamus. Sed quid ego mirer istum crudelitatem mihi 9 obiecisse, qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne invisam mihi liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum adspicite:
 10 qui paulo ante nihil praeter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis: mensas auro onerant, servorum greges ducunt, spolia de hostibus sustinere non possunt. At enim Persae, quos 10
 11 vicimus, in magno honore sunt apud me! Equidem moderationis meae certissimum indicium est, quod ne victis quidem
 12 superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem, sed ut illos, quos bello subegissem, victoriae meae non paeniteret. Itaque militans vobiscum, pro imperio vestro 11
 12 sanguinem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur: beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus, 12
 13 cum his communicanda est nostra clementia: horum fides stabile et aeternum faciet imperium. Et sane plus habemus, quam capimus. Insatiabilis autem avaritiae est adhuc implere velle,
 14 quod iam circumfluit. Verumtamen eorum *mores* in Macedonas 13 transfundo! In multis enim gentibus esse video, quae non erubescamus imitari: nec aliter tantum imperium apte regi
 15 potest, quam ut quaedam et tradamus illis et ab isdem discamus. Illud paene risu dignum fuit, quod Hermolaus postula- 14
 16 bat a me, ut aversarer Iovem, cuius oraculo agnoscor. An 15 etiam, quid di respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filii mihi: recipere ipsis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Utinam Indi quoque deum esse me credant! Fama enim bella constant, et saepe etiam, quod falso creditum est, veri vicem
 17 obtinuit. An me luxuriae indulgentem putatis arma vestra 16 auro argenteoque adornasse? Adsuets nihil vilius hac videre materia volui ostendere, Macedonas invictos ceteris ne auro quidem vinci. Oculos ergo primum eorum sordida omnia et 17

2. sint P: sunt C. — 15. orbas *Joepius*: orbam A. — 18. sint sunt *LPP*. — 20. ipse *audivi*, sed ut vos *Muetzellius*: ipsi A. — 21. imprudens *Lauer*: impudens A. — 24. scj sine P. — 26. oportet *Junius*: oportere A. — ferunt *Acidalius*: ut A. — 30. et B?: om. *FLPP*. — 35. per biennium] patriennium P. — 38. Clitus] clytus *PF*.

3. in P?: om. C. — 13. Equidem *Freinshemius*: quidem A. — 16. dimidiam partem *exc. Reichen.*: dimidia parte A. — 24. capimus *Acidalius*: cupimus A. — avaritiae] avaritia *PF*. — 25. *mores add. I.* — 26. transfundo *Ginta*: transeundo A. — 29. risu dignum I: dignum risu A. — 36. videre P: uideri C. — 37. ne I: nec A.

humilia spectantium capiam et docebo, nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venire. Quam gloriam tu, parricida, intercipere voluisti et Macedonas rege adempto devictis gentibus dedere. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam! Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissim, quo tristiores periretis, si qua vobis parentum memoria et cura est: sed olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesque solvi et profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Callisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio, cur produci velis: ut coram his probra, quae in me modo iecisti, modo audisti, illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum: nunc Olynthio non idem iuris est. Post haec consilium dimisit tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi, ut fidem suam saevitia regi adprobarent, excruciatos necaverunt. Callisthenes quoque tortus interit, initi consilii in caput regis innoxius sed haudquaquam aulae et adsentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius caedes maiorem apud Graecos Alexandro excitavit invidiam, quod praeditum optimis moribus artibusque, a quo revocatus ad vitam erat, cum interfecto Clito mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera poenitentia consecuta est.

IX. Sed ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiam movit, semper bello quam post victoriam clarior. India tota ferme spectat orientem, minus in latitudinem, quam recta regione spatiosa. Quae austrum accipit, in altius terrae fastigium excedunt: plana sunt cetera multisque inclitis omnibus Caucaso monte ortis placidum per campos iter praebent. Indus gelidior est, quam ceteri: aquas vehit a colore maris haud multum abhorrentes. Ganges, omnium ab Oriente fluvius eximius, ad meridianam regionem decurrit et magnorum montium iuga recto alveo stringit: inde eum obiectae rupes inclinant ad

6. quid de] qui de LPV. — 10. tuum Vindelinius: cum P, tuum cum C. — Callisthenem] callisthenem LP. — 12. Quem] quam P. — 17. Callisthenes] callisthenes LP, callisthenes P. — 18. haudquaquam] utiquam P. — 19. aulae et P: male C. — 20. caedes I: caedis A. — 21. quod] om. P. — 24. consecuta] consecutus P. — 25. Indiam] invidiam P. — 27. spectat Lauer: expectat A. — 28. spatiosa] speciosa P. — fastigium] fastidium P. — 30. monte] morte P. — 31. a] om. P. — 32. fluvius eximius] ius eximius P. — ad meridianam regionem Freinshemius: a meridiana regione A. — 34. inde Freinshemius: in A.

orientem. Uterque rubro mari accipitur. Indus ripas multasque arbores cum magna soli parte exsorbet, saxis quoque inpeditus, quis crebro reverberatur: ubi mollius solum reperit, stagnat insulasque molitur. Acesines eum auget. Ganges de cursurum in mare Jomanen intercipit, magnoque motu amnis uterque colliditur: quippe Ganges asperum os influenti obicit, nec repercussae aquae cedunt. Dyardenes minus celebris additu est, quia per ultima Indiae currit: ceterum non crocodilos modo, uti Nilus, sed etiam delphinos ignotasque aliis gentibus beluas alit. Ethymandrus, crebris flexibus subinde curvatus, ab accolis rigantibus carpitur: ea causa est, cur tenues reliquias iam sine nomine in mare emittat. Multis praeter hos amnis tota regio dividitur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Ceterum quae propiora sunt mari, aquilone maxime deurrunt: is cohibitus iugis montium ad interiora non penetrat, ita alendis frugibus mitis. Sed adeo in illa plaga mundus statas temporum vices mutat, ut, cum alia fervore solis exaestuant, Indiam nives obruant, rursusque, ubi cetera rigent, illic intolerandus aestus existat. Nec, cur inverterit se natura, causa. Mare certe, quo adluitur, ne colore quidem abhorret a ceteris. Ab Erythro rege inditum est nomen: propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri haud secus quam chartae litterarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanae vocis sonum dociles sunt. Animalia inuisitata ceteris gentibus nisi invecta. Eadem terra rhinoceros alit, non generat. Elephantorum maior est vis, quam quos in Africa domitant, et viribus magnitudo respondet. Aurum flumina vehunt, quae leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasque mare litoribus infundit: neque alia illis maior opulentiae causa est, utique postquam vitiorum commercium vulgare in exteras gentes: quippe aestimantur purgamenta exaestuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoque situs for-

1. Indus Fossius: findens A. — 3. quis Muetsellius: quia A. — reverberatur] reuerberatur P. — 4. Acesines eum Aldus: aceseineum A. — 5. Jomanen addidi. — 7. Dyardenes F? diardenes BLV, diardines P. — 8. crocodilos] crocodilos LPV. — 9. uti Nilus] om. P. — 10. Ethymandrus scripsi: ethymandrus A. — 11. accolis] oculis P. — 13. ignobilibus] ignobiles P. — 14. aquilone maxime deurrunt Fossius: aquiloni maxime deurrunt A. — 15. is Zumptius: his A. — 19. cur] om. P. — inverterit scripsi: ubi A. — 20. quo Ginta: quod A. — 23. Libri] liberi LP. — 26. rhinoceros Lauer: rhinoceros C, rhyoceros P. — 28. respondet] respondit P.

21 mat. Corpora usque pedes carbaso velant, soleis pedes, capita
 linteis vinctiunt, lapilli ex auribus pendent, brachia quoque et
 22 opes eminent. Capillum pectus sapius, quam tondent, men-
 tum semper intonsum est, reliquam oris cutem ad speciem le- 5
 23 vitatis exaequant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnifi-
 centiam appellant, super omnium gentium vitia. Cum rex
 semet in publico conspici patitur, turibula argentea ministri
 ferunt totumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus con-
 24 plent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat: 10
 distincta sunt auro et purpura carbaso, quae indutus est: lecti-
 25 cam sequuntur armati corporisque custodes, inter quos ramis
 aves pendent, quas cantu seriis rebus obstrepere docuerunt.
 26 Regia auratas columnas habet: totas eas vitis auro caelata
 percurrit, aviumque, quarum visu maxime gaudent, argenteae 15
 effigies opera distinguunt. Regia adentibus patet, cum capillum
 pectit atque ornat: tunc responsa legationibus, tunc iura po-
 pularibus reddit. Dempitis soleis odoribus inliniuntur pedes.
 28 Venatus maximus labor est inclusa vivario animalia inter vota
 cantesque pelicum figere. Binum cubitorum sagittae sunt, quas 20
 emittunt maiore nisu quam effectu: quippe telum, cuius in le-
 29 vitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breviora ite-
 nera equo conficit: longior ubi expeditio est, elephantum vehunt
 corrum, et tantarum beluarum corpora tota contegunt auro.
 Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pelicum lon- 25
 gus ordo sequitur: separatam a reginae ordine agmen est
 30 aequatque luxuriam. Feminae epulas parant. Ab isdem vinum
 ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regem me-
 ro somnoque sopitum in cubiculum pelices referunt, patrio
 31 carmine noctium invocantes deos. Quis credat inter haec vitia 33
 curam esse sapientiae? Unum agreste et horridum genus est,
 32 quod sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem pulchrum,
 et vivos se cremari iubent, quibus aut segnis aetas aut incom-
 moda valetudo est: expectatam mortem pro dedecore vitae ha-
 bent, nec ullus corporibus, quae senectus solvit, honores red- 35
 ditur: inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi,
 qui in urbis publicis moribus degunt, siderum motus scite
 spectare dicuntur et futura praedicere. Nec quemquam admo-

8. semet *Fossius*: saenae *P.* sane *C.* — 11. distincta] distincta *LPF.*
 — 16. distinguunt] distinguunt *LPF.* — 17. ornat: tunc] ornatam *L.* or-
 nata *V.* — legationibus *I.*: legationis *A.* — 25. ne *om. P.* — 31. est *P.*
om. C. — 33. aut *Modius*: autem *A.* — 34. dedecore] decore *P.* — 36.
 spirantes] sperantes *P.*

vere leti diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos 34
 putant, quidquid colere coeperunt, arbores maxime, quas vio-
 lare capital est. Menses in quinos denos discipserunt dies, 35
 anni plena spatia servantur. Lunae cursu notant tempora, non, 36
 5 ut plerique, cum orbem sidus inplevit, sed cum se curvare
 coepit in cornua, et idcirco breviores habent menses, qui spa-
 tium eorum ad hunc lunae modum dirigunt. Multa et alia 37
 traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sane operae
 videbatur.
 (34) Igitur Alexandro finis Indiae ingresso gentium suarum re- X.
 11 guli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Iove genitum
 ad ipsos pervenisse memorantes: Patrem Liberum-atque Her-
 culeum fama cognitos esse, ipsum coram adesse cernique. Rex 2
 benigne exceptos sequi iussit, isdem itinerum ducibus usurus.
 15 Ceterum cum amplius nemo occurreret, Hephæstionem et
 Perdican cum copiarum parte praemisit ad subigendos, qui
 aversarentur imperium: iussitque ad flumen Indum procedere
 et navigia facere, quis in ulteriora transportari posset exercitus.
 Illi, quia plura flumina superanda erant, sic iuxtae naves, ut 3
 20 solutae plaustris vehi possent rursusque coniungi. Post se 4
 Cratero cum phalange iusso sequi equitatum ac levem arma-
 turam eduxit eosque, qui occurrerant, levi proelio in urbem
 proximam compulit. Iam supervenerat Craterus. Itaque ut 5
 principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum
 25 expertae, praecipit, ne cui parceretur, munimentis urbis, quam
 obsidebat, incensis. Ceterum, dum obequitat moenibus, sa- 6
 30 gitta ictus cepit tamen oppidum, et omnibus incolis eius tru-
 cidatis etiam in tecta saevitum est.
 (35) Inde domita ignobili gente ad Nysam urbem pervenit. Forte 7
 30 castris ante ipsa moenia in silvestri loco positus nocturnum
 frigus vehementius quam alias horrore corpora adfecit, oppor-
 tunumque remedium ignis oblatum est. Caesis quippe silvis 8
 flammam excitaverunt, quae igni alita oppidanorum sepulcra
 comprehendit. Vetusta cedro erant facta conceptumque ignem late
 35 fudere, donec omnia solo aequata sunt. Et ex urbe primum 9
 canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est.
 Tum et oppidani hostem, et Macedones ad urbem ipsos ve-
 nisse cognoscunt. Iamque rex eduxerat copias et moenia ob- 10
 sidebat, cum hostium, qui discrimen temptaverant, obruti telis

3. discipserunt *scripsi*: descriperunt *A.* — 8. sane operae *Giunta*:
 sine opere *A.* — 15. Hephæstionem *Freinsheimius*: ephestionem *A.* —
 22. occurrerunt *P.*: occurrent *C.* — 27. cepit] coepit *LPF.* — 29. Nysam]
 nysam *LPF.* — 37. Tum *C.*: tunc *P.*

sunt. Aliis ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat: quorum dubitatione conperta circumsideri tantum eos et abstineri caedibus iussit: tandemque obsidionis malis fatigati dedidere se. A Libero Patre conditos se esse dicebant: et vera haec origo erat. Sita est sub radicibus montis, quem Meron incolae appellant. Inde Graeci mentiendi traxere licentiam, Iovis femine Liberum Patrem esse celatum. Rex situ montis cognito ex incolis cum toto exercitu praemissis comitatibus verticem eius ascendit. Multa hedera vitisque toto gignitur monte, multae perennes aquae manant. Pomorum quoque varii salubresque suci sunt sua sponte fortuitorum germinum fruges humo nutriente. Lauri baccharisque [et] multa in illis rupibus agrestis est silva. Credo equidem non divino instinctu, sed lascivia esse provectos, ut passim hederarum ac vitium folia decerpentes redimitique fronde toto memore similes bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot milium praesidem memoris eius deum adorantium iuga montis collesque resonabant, cum orta licentia a paucis, ut fere fit, in omnes se repente vulgasset. Quippe velut in media pace per herbas adgestamque frondem prostravere corpora. Et rex fortuitam laetitiam non aversatus large ad epulas omnibus praebitis per x dies Libero Patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam saepius fortunae quam virtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem et sopitos mero adgredi ausus est hostis, haud secus bacchantium ululantiumque fremitu perterritus, quam si proeliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos comissantesque inter ora hostium textit.

Hinc ad regionem, quae Daedala vocatur, perventum est. Deseruerant incolae sedes et in avios silvestresque montes confugerant. Ergo Acadira transit, aequae usta et destituta incalentis fuga. Itaque rationem belli necessitas mutavit. Divisus enim copiis pluribus simul locis arma ostendit, oppressisque, ubi non expectaverant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolomaeus plurimas urbes, Alexander maximas cepit: rursus-

1. Aliis hic quaedam exciderunt. — pugnam] pugna *LV*. — 3. dedidere *Zarotus*: dedere *A*. — 5. Meron *Zarotus*: memoron *A*. — 11. germinum *Heinsius*: sen germinum *BFL*, segeninum *V*, segeminum *P*. — 12. baccharisque [et] *Heinsius*: baccae et *A*. — 15. similes *I*: simills *A*. — 18. omnes se repente *Giunta*: homines serpente *A* [homines serpentes *F*]. — 25. ululantiumque *Modius*: hululantiumque *A*. — 27. inter ora] interiora *P*. — 31. aequae *Modius*: atque *A*. — 34. ubi *Bongarsius*: urbi *A*. — 35. Ptolomaeus scripsi: ptolomeus *C* [*F*?], ptholomeus *P*.

que, quas distribuere, copias iunxit. Superato deinde Choaspae amne Coenon in obsidione urbis opulentae — Beiram incolae vocant — reliquit: ipse ad Mazagas venit. Nuper Assacano, cuius regnum fuerat, demortuo regioni urbi praeerat mater eius Cleopha. xxxviii milia peditum tuebantur urbem non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam qua spectat orientem, cingitur amne torrenti, qui praeruptis utrimque ripis aditum ad urbem inpedit. Ad occidentem et a meridie velut de industria rupes praealtas obmolita natura est, infra quas cavernae et voragines longa vetustate in altum cavatae iacent, quaque desinunt, fossa ingentis operis obiecta est. xxxv stadium murus urbem complectitur, cuius inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. Lateri vinctum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiae fragilis incumberet, simulque terra humore diluta. Ne tamen universa consideret, impositae erant trabes validae, quibus injecta tabulata muros et tegebant et pervios fecerant. Haec munimenta contemplantem Alexandrum consilii incertum, quia nec cavernas nisi aggere poterat implere nec tormenta aliter muris admovere, quidam e muro sagitta percussit eum. Forte in suram incidit telum: cuius spiculo evolso admoventi equum iussit: quo vectus ne obligato quidem vulnere haud segnius destinata exequatur, Ceterum cum crus saucium penderet, et cruore siccato frigescebat vulnus adgravaret dolorem, dixisse fertur se quidem Iovis filium dici, sed corporis aegri vitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, quam cauncta perspexit, et, quae fieri vellet, edixit. Ergo, sicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur ingentemque vim materiae faciendo aggeri detrahebant, alii magnarum arborum stipites cum ramis ac moles saxorum in cavernas deiciebant. Iamque agger aequaverat summam fastigium terrae: itaque turres erigebant, quae opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda rex nondum obducta vulnere cicatrice processit laudatissime militibus admoventi machinas iussit, e quibus ingens vis telorum in propugnatores effusa est. Praecipue rudes talium operum terrebant mobiles turres, tantasque moles

1. Choaspae *Modius*: coaspae *A*. — 2. Beiram] beira *A*. — 5. Cleopha *Reineccius*: cleopha *A*. — 8. et] om. *P*. — 9. obmolita *P*: admolita *C*. — 11. stadium *Zumptius*: stadia *A*. — 12. inferiora] iam *P*. — 15. terra humore diluta *P*: terram humore dilutam *C*. — Ne] non *P*. — 20. eum *Isopius*: eum *P*, tum *C*. — 28. demoliebantur *Giunta*: amoliebantur *C*, emoliebantur *P*. — 29. cum ramis *Zumptius*: cumulis *A*.

nulla ope, quae cerneretur, admotas deorum numine agi credébant: pila quoque muralia et excussas tormentis praegraves
 33 hastas negabant convenire mortalibus. Itaque desperata urbis tutela concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis praeter deditionem patebat, legati ad regem descenderunt veniam peti-
 34 turi. Qua inpetrata regina venit cum magno nobilium femina-
 35 rum grege aureis pateris vina libantium. Ipsa genibus regis parvo filio admo-
 36 dere quidam plus formae quam miserationi datum. Puero 10 quoque certe postea ex ea utumque genito Alexandro fuit nomen.

XI. Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus(39) inconditos oppidanos proelio vicit: intra munimenta compulso
 2 secutus urbem in dicionem redegit. Multa ignobilia oppida 15 deserta a suis venere in regis potestatem. Quorum incolae armati petram Aornim nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule frustra obsessam esse terraeque motu coactum absistere
 3 fama vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum, quia undique praiceps et abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum
 4 cum duobus filiis adiit, si pretium operae esset, aditum se monstraturum esse promittens. LXXX talenta constituit daturum
 5 Alexander et altero ex iuvenibus obside retento ipsum ad exe-
 6 quenda, quae obtulerat, dimisit. Leviter armatis dux datus est Mullinus, scriba regis. Hos enim circuitu, quo fallerent ho-
 7 stem, in summum iugum placebat evadere. Petra non, ut pleraeque, modicis ac mollibus clavis in sublime fastigium crescit, sed in metae maxime modum erecta est, cuius ima spatio-
 8 siora sunt, altiora in artius coeunt, summa in acutum ca-
 9 munus exurgunt. Radices eius Indus annis subit, praealtus, 30 utrinque asperis ripis: ab altera parte voragines eluviesque praeruptae sunt. Nec alia expugnandi patebat via, quam ut replerentur. Ad manum silva erat, quam rex ita caedi iussit, ut nudi stipites iacerentur: quippe rami fronde vestiti inpedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem iccit, clamor-
 35 que exercitus [se], index alacritatis, secutus est nullo detrectante munus, quod rex occupavisset. Intra septimum diem cavernas(40)

expleverant, cum rex sagittarios et Agrianos iubet per ardua
 niti: iuvenesque promptissimos ex sua cohorte xxx delegit. Duces his dati sunt Charus et Alexander, quem rex nominis, 10 quod sibi cum eo commune esset, admonuit. Ac primo, quia
 5 tam manifestum periculum erat, ipsum regem discrimen subire non placuit: sed ut signum tuba datum est, vir audaciae 11 promptae conversus ad corporis custodes sequi se iubet primusque invadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit, relictisque stationibus sua sponte regem sequebantur.
 10 Multorum miserabilis fuit casus, quos ex praerupta rupe lapsos 12 amnis praeterfluens hausit, triste spectaculum etiam non periclitantibus: cum vero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia versa non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et iam eo perventum erat, unde sine 13
 15 perniciē nisi victores redire non possent, ingentia saxa in subeuntes provolventibus barbaris, quos percussi instabili et lubrico gradu praecipites cidebant. Evaserant tamen Alexander 14 et Charus, quos cum xxx delectis praemisera rex, et iam pugnare comminus coeperant: sed cum superne tela barbari
 20 ingererent, saepius ipsi feriebantur, quam vulnerabant. Ergo 15 Alexander et nominis sui et promissi memor, dum acrius quam cautius dimicant, confossos undique obruiunt. Quem ut Charus 16 iacentem conspexit, ruere in hostem omnium praeter ultionem inmemor coepit multosque hasta, quosdam gladio interemit:
 25 sed cum tot unum incescerent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus, quam par erat, promptissi- 17 morum iuvenum ceterorumque militum interitu commotus rex signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim et intrepidi 18 se receperunt, et barbari hostem depulsi contenti non insti-
 41) tere cedentibus. Ceterum Alexander cum statuisset desistere 19 incepto — quippe nulla spes potiundae petrae offerebatur — tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis. Nam et itinera obsideri iussit et turres admo-
 31 veri et fatigatis alios succedere. Cuius pertinacia cognita Indi per biduum quidem ac 20
 35 duas noctes cum ostentatione non fiducia modo, sed etiam victoriae, epulati sunt, tympana suo more pulsantes. Tertia 21 vero nocte tympanorum quidem strepitus desiderat audiri, ceterum ex tota petra facies refulgebant, quas accenderant barbari, ut tutior esset ipsius fuga, obscura nocte per invia saxa cursuris.

1. admotas *Fossius*: auditas *A* [in *C* add. in margine adiutas]. — 5. patebat *Eberhardus*: placebat *A*. — 10. quidam plus] amplius *P*. — 13. Hinc] *hic LV*. — Polypercon] poliperchon *LPP*. — 15. redegit *C*: redigat *P*. — 17. Aornim *scripsi*: aornim in *A*. — 21. operae esset *Zumptius*: obpraeresset *P*, obpraeresset *C*, sed in margine add. uel operis esset. — 25. quo *Halmsius*: qui *A*. — 36. [se] del. *Giunta*.

3. Charus] carus *P*. — 5. tam] iam *P*. — 10. miserabilis *P*: om. *C*. — 16. quis *Freinshemius*: qui *A*. — 19. coeperant] coeperat *P*. — 32. obsidione *Lauer*: obsidionem *A*.

22 Rex Balacro, qui specularetur, praemisso cognoscit petram fuga Indorum esse desertam. Tum dato signo, ut universi concla-
 23 marent, inconstitit fugientibus metum incussit: multique, tanquam adesset hostis, per lubrica saxa perque invias cotes praecipitati occiderunt, plures aliqua membrorum parte mculati 5
 24 ab integris deserti sunt. Rex locorum magis quam hostium victor tamen magnae victoriae *speciem* sacrificiis et cultu deum
 25 fecit. Arae in petra locatae sunt Minervae Victoriaeque. Ducibus itineris, quos subire iusserat leviter armatos, etsi promissis minora praestiterant, pretium cum fide redditum est. 10
 Petrae regionisque ei adiunctae Sisocosto tutela permissa.

XII. Inde processit Echolima: et cum angustias itineris obsideri
 xx milibus armatorum ab Erice quodam conperisset, gravius agmen exercitus Coeno ducendum modicis itineribus tradidit:
 2 ipse praegressus *per* funditores ac sagittarios deturbatis, qui 15
 3 obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indi sive odio ducis, sive gratiam victoris iniuri Ericen fugientem adorti interemerunt caputque eius atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegavit exemplo. 20

4 Hinc ad flumen Indum sextisdecimis castris pervenit om- (49)
 niaque, ut praeceperat, ad traiciendum praeparata ab Hephaestione repperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri
 5 quoque fuerat auctor dedendi regnum Alexandro et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se 25
 6 interim vellet, an privatum opperiri eius adventum. Permissoque ut regnaret, non tamen ius datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Hephaestionem, gratuitum frumentum copiis eius admensus, non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius
 7 nisi regis experiretur. Itaque venienti obviam cum armato 30
 exercitu egressus est, elephantum quoque per modica intervalla militum agmini inmixti procul castellorum fecerant speciem.
 8 Ac primo Alexander non socium, sed hostem adventare credebat iamque et ipse arma milites capere et equites discendere in cornua iusserat, paratus ad pugnam. At Indus cognito Macedonum errore iussis subsistere ceteris ipse concitat equum, 35

7. *speciem* add. Muetzellius. — 9. quos Zumptius: quo A. — 14. Coeno Junius: poeno A. — 15. *per* add. Fossius. — deturbatis] deturbat his P. — 16. obsederant Giunta: obsiderant A. — Indi] inde LPV. — 22. Hephaestione Freinshemius: ephestione A. — 26. permissoque P: permissusque BFL, permissusque V. — 28. Hephaestionem Freinshemius: ephestionem A. — 34. capere et] om. P. — discendere Junius: descendere A.

quo vehebatur: idem Alexander quoque fecit, sive hostis sive amicus occurreret, vel sua virtute vel illius fide tutus. Coivere, 9
 quod ex utriusque vultu posset intellegi, amicis animis: ceterum sine interprete non poterat conseri sermo. Itaque ad-
 5 hibito eo barbarus occurrisset se dixit cum exercitu totas imperii vires protinus traditurum nec expectasse, dum per nuntios daretur fides. Corpus suum et regnum permittere illi, 10
 quem sciret gloriae militantis nihil magis quam famam timere (43) perfidiae. Laetus simplicitate barbari rex et dexteram, fidei
 10 suae pignus, dedit et regnum restituit. LVI elephantum erant, 11
 quos tradidit Alexandro, multaque pecora eximiae magnitudinis, tauros ad m milia, pretiosum in ea regione acceptumque animis regnantium armentum. Quarenti Alexandro, plures agri- 12
 cultores haberet, an milites, cum duobus regibus bellanti sibi
 15 maiore militum quam agrestium manu opus esse respondit. Abisares et Porus erant, sed in Poro eminebat auctoritas. 13
 Uterque ultra Hydaspem amnem regnabat et belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreverat. Omphis permittente 14
 Alexandro et regium insigne sumpsit et more gentis suae nomen, quod patris fuerat: Taxilen appellare populares, sequente
 20 nomine imperium, in quemcumque transiret. Igitur cum per triduum hospitaliter Alexandrum accepisset, quarto die et, quantum frumenti copiis, quas Hephaestion duxerat, praebitum a se esset, ostendit et aureas coronas ipsi amicisque omnibus, 16
 25 praeter haec signati argenti LXXX talenta dono dedit. Quae benignitate eius Alexander mire laetus et, quae is dederat, remisit et mille talenta ex praeda, quam vehebat, adiecit multaque convivalia ex auro et argenteo vasa, plurimum Persicae vestis, xxx equos ex suis cum isdem insignibus, quis adsuave- 30
 rant, cum ipsum veherent. Quae liberalitas sicut barbarum 17
 obstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus Meleager super cenam largiore vino usus gratulari se Alexandro dixit, quod saltem in India repperisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus, quam aegre tulisset, quod Clitum ob 18
 35 linguae temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit invidios homines nihil aliud quam ipsorum esse tormenta.

(44) Postero die legati Abisarae adire regem. Omnia dicioni XIII. eius, ita ut mandatum erat, mittebant: firmataque invicem fide remittuntur ad regem. Porum quoque nominis sui fama 2
 ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharen,

2. Coivere Junius: coiret A. — 5. imperii vires P: imperium res C. — 6. expectasse Lauer: spectasse A. — 17. Hydaspem] hidaspem LPV. — 19. regium] regnum LV. — 23. Hephaestione Freinshemius: ephestione A. Q. Curtius Rufus.

qui denuntiaret ei, ut stipendium penderet et in primo suorum finium aditu occurreret regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, ut intranti regnum suum praesto esset, 3 sed armatus. Iam Hydaspes Alexander superare decreverat, cum Barzaentes, defectionis Arachosii auctor, victus triginta- 5 que elephantis simul capti perducuntur, opportunum adversus Indos auxilium, quippe plus in beluis, quam in exercitu spei 4 ac virum illis erat. Samaxus quoque, rex exiguae partis Indorum, qui Barzaenti se coniunxerat, victus adductus est. 5 Igitur transfuga et regulo in custodiam, elephantis autem Taxili traditis ad amnem Hydaspes pervenit, in cuius ulteriore 6 ripa Porus conderat transitu prohibitorum hostem. LXXX et v elephantos obiecerat eximio corporum robore ultraque eos 7 currus ecci et peditum xxx fere milia, in quis erant sagittarii, sicuti ante dictum est, gravioribus telis, quam ut apud excuti 15 possent. Ipsum vehebat elephantus super ceteras beluas eminens, armaque auro et argento distincta corpus rarae magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis et, quanta 8 inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus hostium solum, sed etiam fluminis, quod transeundum erat, 20 magnitudo terrebat. In latitudinem stadia diffusus profundo alveo et nusquam vada aperiente speciem vasti maris fecerat. 9 Nec pro spatio aquarum late stagnantium impetum coercerat, sed quasi in artum coeuntibus ripis torrens et elisus ferebatur, occultaque saxa inesse ostendebant pluribus locis undae reper- 25 eussae. Terribilior erat facies ripae, quam equi virique compleverant. Stabant ingentes vastorum corporum moles et de industria irritatae horrendo stridore aures fatigabant. Hinc 11 amnis, hinc hostis capacia quidem bonae spei pectora et saepe se experta inproviso tamen pavore percusserant. Quippe inhables rates nec dirigi ad ripam, nec tuto adplicari posse credebant. Erant in medio amne insulae crebrae, in quas et 12 Indi et Macedones nantes levatis super capita armis transibant. Ibi levia proelia conserebantur, et uterque rex parvae rei dis- 13 crimine summæ experiebatur eventum. Ceterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignis fuisse Symmachus et Nicanor, nobiles iuvenes et perpetua partium felicitate 14 ad spernendum omne periculum accensi. Quis ducibus prom-

ptissimi iuvenum lanceis modo armati transavere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosque Indorum, nulla remelius quam audacia armati, interemerunt. Abire cum gloria 15 poterant, si umquam temeritas felix inveniret modum: sed dum supervenientes contemptum et superbe quoque expectant, circumventi ab iis, qui occulti enaverant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt 16 aut verticibus impliciti. Eaque pugna multum Pori fiduciam erexit cuncta cernentis e ripa. Alexander inops consilii tandem ad fallendum hostem talem dolum intendit. Erat insula 10 in flumine amplior ceteris, silvestris eadem et tegendis insidiis apta. Fossa quoque praealta haud procul ripa, quam tenebat ipse, non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat abscondere. Igitur ut a custodia huius opportunitatis oculos 18 hostium averteret, Ptolomaeum omnibus turmis obequitare iussit procul insula et subinde Indos clamore terrere, quasi flumen transnaturus foret. Per complures dies Ptolomaeus id fecit eoque consilio Porum quoque agmen suum ei parti, quam se petere simulabat, coegit advertere. Iam extra conspectum 20 hostis insula erat. Alexander in diversa parte ripae statui suum tabernaculum iussit adsuetaque comitari ipsum cohortem ante id tabernaculum stare et omnem apparatus regiae magnificentiae hostium oculis de industria ostendi. Attalum 21 etiam, aequalem sibi et haud disparem habitu oris et corporis, utique cum procul videretur, veste regia exornat, praebiturum speciem, ipsum regem illi ripae praesidere nec agitare de transitu. Huius consilii effectum primo morata tempestas est, 22 mox adiuvit, incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortuna. Traicere amnem cum ceteris copiis in regionem insulae, de qua ante dictum est, parabat, averso hoste in eos, qui cum Ptolomaeo inferiore obsederant ripam, cum procella imbrem vix sub tectis tolerabilem effundit. Obrutique milites nimbo in terram refugerunt navigiis ratibusque desertis. Sed tumultuantium fremitus obstrepentibus ventis ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est im- 24 ber, ceterum adeo spissae intendere se nubes, ut conderent lucem, vixque conloquentium inter ipsos facies noscitantur. Terruisset alium obducta nox caelo, cum ignoto amne navi- 25

4. Hydaspes] hidaspes LPV. — 5. Barzaentes Junius: barzaentis A. — 8. Samaxus quoque scripsi: samaxusque A. — 11. Hydaspes] hidaspes LPV. — 19. conspectus] spectus P. — 21. diffusus] diffus P. — 26. erat facies] facies erat P. — 30. inhables Muetzellius: instabiles A. — 36. Symmachus] simachus LPV, hegesimachus.

4. felix P: infelix C. — 6. iis I: his A. — 9. cuncta] coniuncta P. — 15. Ptolomaeum scripsi: ptholomeum P, ptholomeum C [F?]. — 17. Ptolomaeus scripsi: pthomeus P, ptholomeus C [F?]. — 19. advertere] auertere P. — 31. Ptolomaeo scripsi: ptholomeo P, ptholomeo C [B? F?]. — 32. imbrem] ingens P. — 35. repressus] respersus P. — 37. vixque] vix P. — noscitantur I: noscitantur A.

gandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam caeci atque inprovidi *petebant, tenente*. At rex periculo gloriam accersens et obscuritatem, quae ceteros terrebat, suam occasionem
 26 ratus dato signo, ut omnes silentio ascenderent in rates, eam,
 27 qua ipse vehebatur, primam iussit expelli. Vacua erat ab hostibus
 5 ripa, quae petebatur, quippe adhuc Porus Ptolomaeum tantum in-
 tuebatur. Una ergo navi, quam petrae fluctus inliserat, haerente
 ceterae evadunt: armaque capere milites et ire in ordines iussit.
 XIV. Iamque agmen in cornua divisum ipse ducebat, cum Poro
 10 nuntiatur armis virisque ripam obtineri et rerum adesse discrimen. Ac primo humani ingenii vitio spei suae indulgens
 10 Abisaren belli socium — et ita convenerat — adventare crede-
 20 bat. Mox liquidiore luce aperiente aciem hostium c quadrigas
 2 et tria milia equitum venienti agmini obiecit. Dux erat
 copiarum, quas praemisit, Hages, frater ipsius, summa virum
 15 in curribus: senos viros singuli vehebant, duos clipeatos, duos
 3 sagittarios, ab utroque latere dispositos: aurigae erant ceteri,
 haud sane inermes, quippe iacula complura, ubi comminus
 4 proeliandum erat, omissis habenis in hostem ingerebant. Ceterum
 vix ullus usus huius auxilii eo die fuit. Namque, ut supra
 20 dictum est, imber violentius quam alias fusus campos lubricos
 et inequitabiles fecerat, gravesque et propemodum immobiles
 5 currus inlue ac voraginibus haerebant. Contra Alexander
 expedito ac levi agmine strenue invectus est. Scythae et Da-
 25 hae primi omnium invasere Indos: Perdiccam deinde cum equi-
 6 tibus in dextrum cornu hostium emisit. Iam undique pugna
 se moverat, cum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium
 suorum rati effusus habenis in medium discrimen ruere
 7 coeperunt. Anceps id malum utrisque erat: nam et Macedo-
 num pedites primo impetu obtinebantur et per lubrica atque
 30 invia immissi currus exercebant eos, a quibus regebantur: alio-
 8 rum turbati equi non in voragines modo lacunasque, sed etiam
 9 in amnem praecipitare curricula: pauci telis hostium exacti
 penetrare ad Porum acerrime pugnam cientes. Is, ut dis-
 40 sipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis
 10 amicorum distribuit elephantos. Post eos posuerat peditem ac
 sagittarios et tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum
 Indis erat, nec strepitu eorum movebantur, olim ad notum

2. *petebant, tenente*. At rex *Jeopius*: et ex *A.* — accersens et *Jeopius*: accerseret *A.* — 4. ascenderent *C.* escenderent *P.* — rates *Junius*: ratem *A.* — 6. Ptolomaeum *scripsi*: ptholomeum *LP.* ptholomeum *V.* ptholomaeum *B?* *F?* — 8. ordines *Acidalius*: ordinem *A.* — 12. Abisaren *P.*: abissaren *C.* — 13. aciem *Jeopius*: hostium *A.* — 33. telis *Snakenburgius*: tenus *A.* — 37. et tympana *I.* et om. *A.*

sonum auribus mitigatis. Herculis simulacrum agmini peditum
 11 praeferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum, et
 deseruisse gestantis militare flagitium habebatur. Capitis etiam
 12 sanxerant poenam iis, qui ex acie non rettulissent, metu, quem
 5 ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque converso. Macedonas non beluarum modo, sed
 etiam ipsius regis aspectus parumper inhibuit. Beluae dispo-
 13 sitae inter armatos speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus
 humanae magnitudinis propemodum excesserat formam.
 10 Magnitudini Pori adicere videbatur belua, qua vehebatur, tantum
 inter ceteras eminens, quanto aliis ipse praestabat. Ita
 14 que Alexander contemptus et regem et agmen Indorum, 'Tandem', inquit, 'par animo meo periculum video. Cum bestiiis
 simul et cum egregiis viris res est.' Intuensque Coenon, 'Cum
 15 ego', inquit, 'Ptolomaeo Perdiccaque et Hephastione comitatus
 in laevum hostium cornu impetum fecero, viderisque me
 in medio ardore certaminis, ipse dextrum move et turbatis
 signa infer. Tu, Antigene, et tu, Leonnate, et Tauron, invehimini
 16 in mediam aciem et urgebitis frontem. Hastae nostrae
 20 praelongae et validae non alias magis quam adversus beluas
 rectioresque earum usui esse poterunt: deturbate eos, qui ve-
 huntur, et ipsas confodite. Anceps genus auxilii est et in
 suos acrius forit. In hostem enim imperio, in suos pavore
 agitur.' Haec elocutus concitat equum primus: iamque, ut de-
 25 stinatum erat, invaserat ordines hostium, cum Coenus ingenti
 vi in laevum cornu invehitur. Phalanx quoque mediam Indo-
 18 rum aciem uno impetu perurit. At Porus, qua equitem in-
 vehi senserat, beluas agi iussit: sed tardum et paene im-
 30 mobile animal equorum velocitatem aequare non poterat. Ne sagittarum
 quidem ullus erat barbari usus: quippe longas et
 30 praegraves, nisi prius in terra staterent arcum, haud satis
 apte et commode inponunt: tum humo lubrica et ob id in-
 pediente conatum molientes ictus celeritate hostium occupantur.
 Ergo spreto regis imperio — quod fere fit, ubi turbatis acrius
 35 metus quam dux imperare coepit — totidem erant imperatores,
 quot agmina errabant. Alius iungere aciem, alius divi-
 21 dere, stare quidam et nonnulli circumvehi terga hostium iube-
 22 bant. Nihil in medium consulebatur. Porus tamen cum

1. Herculis] hercules *P.* — 4. iis *Findelinus*: his *A.* — 15. Ptolomaeo *scripsi*: ptholomeo *LP.* ptholomaeo *V.* ptholomaeo *B?* *F?* — Hephastione *Freinshemius*: ephestione *A.* — 18. Antigene *Zumptius*: antigone *A.* — invehimini *Modius*: invehimini *C.* non invehimini *P.* — 30. ullus] nullus *P.* — longas *Juntius*: longae *A.*

paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obvius hosti ire pergit elephantosque ante agmen suorum agi iubet. Magnum beluae iniecere terrorem, insolitusque stridor non equos modo, tam pavidum ad omnia animal, sed viros quoque ordinesque turbaverat. Iam fugae circumspiciebant locum paulo ante victores, cum Alexander Agrianos et Thracas leviter armatos, meliorem concursatione quam comminus militum, emisit in beluas. Ingentem hi vim telorum iniecere et elephantis et regentibus eos. Phalanx quoque instare constanter territis coepit. Sed quidam avidius persecuti beluas in semet inritavere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum ceteris, ut parcius instarent, fuere documentum. Praecipue terribilis illa facies erat, cum manu arma virosque corripent et super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc sequentium, nunc fugientium elephantos in multum diei varium certamen extraxit: donec securibus — id namque genus auxilii praeparatum erat — pedes amputare coeperunt. Copidas vocabant gladios leviter curvatos, falces similes, quis adpetebant beluarum manus. Nec quicquam inexpertum non mortis modo, sed etiam in ipsa morte novi supplicii timor omittebat: Ergo elephantum vulneribus tandem fatigati suum impetu sternunt, et, qui rexerant eos, praecipitati in terram ab ipsis obtebantur. Itaque pecorum modo magis pavidum quam infesti ultra aciem exigebantur, cum Porus, destitutus a pluribus, tela multo ante praeparata in circumfusus ex elephanto suo coepit ingerere multisque eminus vulneratis expositus ipse ad ictus undique petebatur. Novem iam vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat multoque sanguine profuso languidis manibus magis elapsa quam excussa tela mittebat. Nec segnius belua instincta rabie, nondum saucia, invehebatur ordinibus, donec rector beluae regem conspexit fluentibus membris omissisque armis vix compotem mentis. Tum beluam in fugam concitat sequente Alexandro: sed equus eius multis vulneribus confusus deficiensque procubuit posito magis rege, quam effuso. Itaque dum equum mutat, tardius insecutus est. Interim frater Taxilis, regis Indorum, praemissus ab Alexandro monere coepit Porum, ne ultima experiri perseveraret dederetque se victori. At ille, quamquam exhaustae erant vires, deficiebatque sanguis, tamen ad notam vocem excitatus, 'Adgnosco', inquit, 'Taxilis fratrem, imperii regnique sui proditoris': et telum,

6. Thracas] thrachas *LV*, thrachas *P*. — 7. meliorem *Lauer*: meliore *A*. — 9. instare] stare *P*. — 21. tandem] tantumdem *P*. — 40. Taxilis] taxillis *PF*, taxi·lis *L*. — proditoris *C*: proditorem *P*.

quod unum forte non effluerat, contorsit in eum: quod per medium pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis opere edito fugere acrius coepit: sed elephans quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaque sistit fugam peditemque sequenti hosti obiecit. Iam Alexander consecutus erat et pertinacia Pori cognita vetabat resistebus parci. Ergo undique et in pedites et in ipsum Porum tela congesta sunt: quis tandem gravatus labi ex belua coepit. Indus, qui elephantum regebat, descendere eum ratus more solito elephantum procumbere iussit in genua: qui ut se submisit, ceteri quoque — ita enim instituti erant — demisere corpora in terram. Ea res et Porum et ceteros victoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori, interemptum esse credens, iubet, et, qui detraherent lorica vestemque, concurrere: cum belua dominum tueri et spoliantes coepit adpetere levatumque corpus eius rursus dorso suo inponere. Ergo telis undique obruitur, confossoque eo in vehiculum Porus inponitur. Quem rex ut vidit adlevantem oculos, non odio, sed miseratione commotus, 'Quae, malum', inquit, 'amentia te coegit rerum mearum cognita fama belli fortunam experiri, cum Taxilis esset in deditis clementiae meae tam propinquum tibi exemplum?' At ille, 'Quoniam', inquit, 'percontaris, respondebo ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortiorem esse censebam. Meas enim noveram vires, nondum expertus tuas: fortiorem esse te belli docuit eventus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus tibi?' Rursus interrogatus, quid ipse victorem statuere debere censeret, 'Quod hic', inquit, 'dies tibi suadet, quo expertus es, quam caduca felicitas esset.' Plus monendo profecit, quam si precatus esset: quippe magnitudinem animi eius territum ac ne fortuna quidem infractam non misericordia modo, sed etiam honore excipere dignatus est. Aegrum curavit haud secus, quam si pro ipso pugnasset: confirmatum contra spem omnium in amico numerum recepit, mox donavit ampliore regno, quam tenuit. Nec sane quicquam ingenium eius solidius aut constanter habuit, quam admirationem verae laudis et gloriae: simplicius tamen famam aestimabat in hoste, quam in cive. Quippe a suis credebatur magnitudinem suam destrui posse, eandem clariorem fore, quo maiores fuissent, quo ipse vicisset.

5. et] ei *P*. — 8. tandem *Giunta*: tantum *A*. — 11. demisere *Lauer*: dimiserunt *A*. — 16. confossoque *Aldus*: compositoque *A*. — 20. propinquum *I*: propinquo *A*. — 27. quo *Lauer*: quod *A*. — 29. fortuna *Giunta*: fortunam *A*. — 33. recepit] recipit *P*. — 6. [om. *P*] *CVRTI RVFI HISTORIARVM LIBR VBI EXPLICIT [FELICITER add. *L*] INCIPIT LIBER NONVS LPF*.

Q. CURTI RUFII
HISTORiarum
ALEXANDRI MAGNI
MACEDONIS

LIBER VIII.

1. Alexander, tam memorabili victoria laetus, qua sibi Orientis finis apertos esse censebat, Soli victimis caesis milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli obirent, pro con-
tione laudatos docuit, quidquid Indis virum fuisset, illa dimi-
catione prostratum: cetera opimam praedam fore celebratasque
opes in ea regione eminere, quam peterent. Proinde iam vi-
lia et obsoleta esse spolia de Persis: gemmis margaritisque
et auro atque ebore Macedoniam Graeciamque, non suas tan-
tum domos repletum ire. Avidi milites et pecuniae et gloriae,
simul quia nunquam eos adfirmatio eius fefellerat, pollicentur
operam: dimissisque cum bona spe navigia exaedificari iubet,
ut, cum totam Asiam percurrisset, finem terrarum, mare, in-
viseret. Multa materia navalis in proximis montibus erat:
quam caedere adgressi magnitudinis inuisitatae reperere ser-
pentes. Rhinoceroses quoque, rarum alibi animal, in isdem
montibus erant. Ceterum hoc nomen beluis inditum a Grae-
cis: sermonis eius ignari aliud lingua sua usurpant. Rex dua-
bus urbibus conditis in utraque fluminis, quod superaverat, ripa
copiarum duces coronis et mille aureis singulos donat: ceteris
quoque pro portione aut gradus, quem in amicitia obtinebant, 20

5. celebratasque *Lauer*: celebrantesque *C*, celebratesque *P*. — 9. repletum ire *I*: repletum *A*. — 15. Rhinoceroses *Lauer*: rhinocerotes *P*, *ri* nocerentes *C*. — isdem] hisdem *P*. — 17. eius] *om. P*. — 19. duces] duces *LPF*. — 20. gradus *Acidalius*: gradu *A*.

- aut navatae operae honos habitus est. Abisares, qui prius, 7
quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat,
rursus alios misit pollicentes, omnia facturum, quae imperas-
set, modo ne cogeretur corpus suum dedere: neque enim aut
5 sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captivum.
Cui Alexander nuntiari iussit, si gravaretur ad se venire, ipsum 8
ad eum esse venturum.
(2) Hinc porro amne superato ad interiora Indiae processit.
Silvae erant prope in immensum spatium diffusae procerisque 9
10 et in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosae. Plerique
rami instar ingentium stipitum flexi in humum rursus, quae se
curvaverant, erigebantur, adeo ut species esset non rami re-
surgentis, sed arboris ex sua radice generatae. Caeli tempe-
ries salubris: quippe et vim solis umbrae levant et aquae large
15 manant e fontibus. Ceterum hic quoque serpentium magna
vis erat squamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud ul-
lum magis noxium est: quippe morsum praesens mors seque-
batur, donec ab incolis remedium oblatum est. Hinc per de-
serta ventum est ad flumen Hyarotim. Iunctum erat flumini
20 nemus, opacum arboribus alibi inuisitatis agrestiumque pav-
onum multitudine frequens. Castris inde motis oppidum haud
procul positum corona capit obsidibusque acceptis stipendium
inponit.
(3) Ad magnam deinde, ut in ea regione, urbem pervenit, non
25 muro solum, sed etiam palude munitam. Ceterum barbari ve-
hiculis inter se iunctis dimicaturi occurrerunt: tela aliis ha-
stae, aliis secures erant, transiliebantque in vehicula strenuo
saltu, cum succurrere laborantibus suis vellent. Ac primo
16 insolitum genus pugnae Macedonas terruit, cum eminus vul-
nerarentur: deinde spreto tam incondito auxilio ab utroque la-
tere vehiculis circumfusi repugnantes fodere coeperunt. Et 17
vincula, quis conserta erant, iussit incidi, quo facilius singula
circumvenirentur. Itaque vii milibus suorum amissis in op-
pidum refugerunt. Postero die scalis undique admotis muri
18 occupantur: paucis pernicitas saluti fuit. Qui cognito urbis
excidio paludem transnavere, in vicina oppida ingentem intu-
lere terrorem, invictum exercitum et deorum profecto adve-
nisse memorantes.
(4) Alexander ad vastandam eam regionem Perdica cum ex-
19 pedita manu misso partem copiarum Eumeni tradidit, ut is
20

3. omnia] omnia *P*. — 8. porro *I*: poro *A*. — 19. pedita] pedita
ptius: hiarotim *A*.

quoque barbaros ad deditionem compelleret: ipse ceteros ad urbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolae, duxit. Oppidani missis, qui regem deprecarentur, nihilo minus bellum parabant. Quippe orta seditio in diversa consilia diduxerat vulgum: alii omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipsis esse ducebant. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditioni imminebat, apertis portis hostem recipiunt. Alexander quamquam belli auctoribus iure poterat irasci, tamen omnibus venia data et obsidibus acceptis ad proximam deinde urbem castra movit. Obsides ducebantur ante agmen. Quos cum ex muris adgnosissent, utpote gentis eiusdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam regis simulque vim commemorando ad deditionem eos compulere: ceterasque urbes simili modo domitas in fidem accepit.

Hinc in regnum Sopithis perventum est. Gens, ut barbari credunt, sapientia excellit bonisque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantum habitum cura mandata est. Si quos insignes aut aliqua parte membrorum inutiles notaverunt, necari iubent. Nuptiis coeunt non genere ac nobilitate coniunctis, sed electa corporum specie, quia eadem aestimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admovebat copias, ab ipso Sopithe obtinebatur. Clausae erant portae, sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant, dubitabantque Macedones, deseruissent urbem incolae, an fraude se occulerent: cum subito patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes barbaros eminens corporis specie. Vestis erat auro purpuraque distincta, quae etiam crura velabat: aureis soleis insuerat gemmas, lacerti quoque et brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auro insignes candore ac magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant: quo tradito precatu, ut sospes acciperet, se liberosque et gentem suam dedit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt: latratu abstinere dicuntur, cum viderunt feram, leonibus maxime infesti. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in conceptum leonem eximiae magnitudinis iussit emitti et non omnino admoventi canes, qui celeriter

1. compelleret *P.*: compelleretur *C.* — 2. aliarum] aliorum *LPP.* — 4. diduxerat *Iunius*: deduxerat *A.* — 12. convocaverunt] collocaverunt *P.* — 15. Sopithis *Muetzellius*: sophites *A.* — 20. necari] negari *P.* — 22. cui *P.*: cuius *C.* — 23. Sopithe *Muetzellius*: sophite *A.* [sopite *BL.*] — 31. insignes *Je.*: insignis *A.* — ac *P.*: om. *C.* — 33. dedit] dedit *P.* — 36. conceptum *Muetzellius*: conceptu *A.*

feram occupaverunt. Tum ex iis, qui adsuverant talibus ministeriis, unus canis leoni cum aliis inhaerentis erus avellere et, quia non sequebatur, ferro amputare coepit: ne sic quidem pertinacia victa rursus aliam partem secare institit et inde non segnius inhaerentem ferro subinde caedebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat: tantam [in] illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriae proditum est. Equidem plura transcribo, quam credo: nam nec adfirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere, quae accepi. Relicto igitur Sopithe in suo regno ad fluvium Hypasin processit, Hephæstione, qui diversam regionem subegerat, coniuncto. Phegeus erat gentis proximae rex: qui popularibus suis colere agros, ut adsuverant, iussis Alexandro cum donis occurrit, nihil, quod imperaret, detrectans.

Biduum apud eum substitit rex: tertio die annem superare decreverat, transitu difficilem non spatio solum aquarum, sed etiam saxis impeditum. Percutatus igitur Phegea, quae noscenda erant, xi dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit: excipere deinde Gangem, maximum totius Indiae fluminum: ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas et Prasios eorumque regem esse Aggrammen, xxi milibus equitum ducentisque peditum obsidentem vias. Ad hoc quadrigarum ii milia trahere et praecipuum terrorem elephantos, quos in milium numerum explere dicebat. Incredibilia regi omnia videbantur. Igitur Porum — nam cum eo erat — percontatur, an vera essent, quae dicerentur. Ille vires quidem gentis et regni haud falso iactari adfirmat: ceterum, qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimae sortis: quippe patrem eius, tonsorem vi diurno quaestu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse reginae. Ab ea in propiorem eius, qui tum regnasset, amicitiae locum admotum interfecto eo per insidias sub specie tutelae liberum eius invasisse regnum necatisque pueris hunc, qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus, magis paternae fortunae quam suae memorem. Adfirmatio Poris multiplicem animo regis iniecerat curam. Hostem beluasque spernebat, situm locorum et vim fluminum extimescebat: re legatos in ultimum paene rerum humanarum persequi termi-

1. iis *Vindelinus*: his *A.* — 2. unus *Giunta*: unus *A.* — 6. [in] *del. Halmitius*. — 10. Sopithe *Muetzellius*: sophite *A.* — 11. Hypasin *P.*: ypsin *BLPP.* — Hephæstione *Freinsheimius*: ephæstione *A.* — 12. Phegeus *I.*: phegelis *A.* — 17. Percutatus] percontatus *LPP.* — 20. Gangaridas] gangaridas *LPP.* — 21. Prasios *Salmasius*: pharrasios *A.*

num et eruere arduum videbatur. Rursus avaritia gloriae et insatiabilis cupido famae nihil inivium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones, tot emensi spatia terrarum, in acie et in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturae obstantes difficultates secuturi essent: abundantes onustosque praeda magis parta frui velle, quam acquirenda fatigari. Non idem sibi et militibus animi esse: se totius orbis imperium mente complexum adhuc in operum suorum primordio stare: militem labore defatigatum proximum quemque fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, et ad contionem vocatis militibus ad hunc maxime modum disseruit: 'Non ignoro, milites, multa, quae terrere vos possent, ab incolis Indiae per hos dies de industria esse iactata: sed non est inprovisa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciae fauces, sic Mesopotamiae campos, Tigrim et Euphraten, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persae. Numquam ad liquidum fama perducitur: omnia illa tradente maiora sunt vero. Nostra quoque gloria, cum sit ex solido, plus tamen habet nominis, quam operis. Modo quis beluas offerentes moenium speciem, quis Hydaspem amnem, quis cetera auditu maiora quam vero sustineri posse credebatur? Olim, hercule, fugissemus ex Asia, si nos fabulae debellare potuissent. Creditisne elephantorum greges maiores esse, quam usquam armentorum sunt, cum et rarum sit animal nec facile capiatur multoque difficilius mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen, quo latius fusus est, hoc placidius attingat: quippe angustis ripis coercita et in angustiore alveum elisa torrentes aquas invehunt, contra spatium alvei segnior cursus est. Praeterea in ripa omne periculum est, ubi applicantes navigia hostis expectat. Ita quantumcumque flumen intervenit, idem futurum discrimen est evadendum in terram. Sed omnia ista vera esse fingamus. Utrumne vos magnitudo beluarum an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, praesens habemus exemplum: in suos vehementius quam in nos incurrerunt: tam vasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt. Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, an in milia, cum uno aut altero vulneratis ce-

7. acquirenda *Modius*: adquerenda *A.* — 8. *se add. Vindelinus.* — 19. gloria *P.*: gloriae *C.* — 21. Hydaspem *F?*: hidaspem *BLPF.* — 22. sustineri *scripsi*: sustinere *A.* — hercule *C.*: hercules *P.* — 29. spatio *Atius*: statio *A.* — 33. vos] nos *P.* — 36. incurrerunt *P.*: incurrerunt *C.* — 37. quot *Lauer*: quod *A.*

teros in fugam declinari *videamus*? Dein paucos quoque [et] incommode regunt: congregata vero tot milia ipsa se elidunt, ubi nec stare nec fugere poterint inhabiles vastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contempsit, ut, cum haberem ipse, non opposuerim, satis gnarus, plus suis quam hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commovet! Cum paucis enim pugnare soliti estis et nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis adversus multitudinem invicti Macedonum roboris Granicus amnis et Cilicia inundata cruore Persarum et Arbela, cuius campi devictorum a nobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare coepistis, postquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespontum navigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit: nunc nos Scythiae sequuntur, Bactriana auxilia praesto sunt, Dabae Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbae confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem rerum, quas gesturus sum, vadem praedemque habeo. Quamdiu vobiscum in acie stabo, nec mei nec hostium exercitus numero: vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciae adhibite. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus: pervenimus ad solis ortum et Oceanum: nisi obstat ignavia, inde victores perdomito fine terrarum revertemur in patriam. Nolite, quod pigri agricolae faciunt, maturos fructus per inertiam amittere e manibus. Maiora sunt periculis praemia: dives eadem et in bellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad praedam. Digni estis, qui opes, quas illud mare litoribus invehit, referatis in patriam, digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per vos gloriamque vestram, quam humanum fastigium exceditis, perque et mea in vos et in me vestra merita, quibus invicem contendimus, oro quaesoque, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnorum commilitonemque vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cetera vobis imperavi: hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil unquam vobis praecipi, quin primus me periculis obtulerim, qui saepe aciem clipeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculeum Liberumque Patrem, si invidia afuerit, aequabo. Date hoc precibus meis et tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est ille clamor, alacritas

1. *videamus add. Junius.* — [et] *del. Giunta.* — 10. cruore *Lauer*: fervore *A.* — 17. sum] *om. P.* — 23. revertemur] *reuertatur P.* — 31. invicem *Eberhardus*: iniuncti *A.* — 35. quin primus me periculis obtulerim *Giunta*: qui primus me periculis obtuli *A.*

tis vestrae index? ubi ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos, milites, nec agnosci videro a vobis. Surdas iam dudum aures pulso: aversos animos et infractos excitare
 31 conor. Cumque illi in terram demissis capitibus tacere[?] perseverarent, 'Nescio quid', inquit, 'in vos imprudens deli-
 32 qui, quod me ne intueri quidem vultis. In solitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat. Quos adlo-
 33 quor? quid autem postulo? Vestram gloriam et magnitudinem vindicamus. Ubi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi
 34 contententium, qui potissimum vulnerati regis corpus excipe-
 35 rent? desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseverabo. Obicite me fluminibus et beluis et illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniam, qui desertum a vobis sequantur: Scythae Bactrianique erunt mecum,
 36 hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori praestat, quam precario imperatore esse. Ite reduces domos! ite deserto rege ostantes! Ego hic a vobis desperatae victoriae aut honestae morti locum inveniam.' Ne sic quidem ulli militum vox
 37 exprimi potuit. Expectabant, ut duces principesque ad regem perferrent, vulneribus et continuo labore militiae fatigatos non
 38 detrectare munia, sed sustinere non posse. Ceterum illi metu attoniti in terram ora deflexerant. Igitur primo fremitus sua
 39 sponte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimque liberius dolor erigi coepit manantibus lacrimis, adeo ut rex ira in misericordiam versa ne ipse quidem, quamquam cuperet, tempe-
 40 rare oculis potuerit. Tandem universa contione effusus flente
 41 Coenus ausus est cunctantibus ceteris propius tribunal accedere, significans se loqui velle. Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti — ita enim regem adloqui mos est
 42 — hortari coeperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Coenus, 'Dii prohibeant', inquit, 'a nobis inpias mentes: et profecto prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire, quo iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseveras, inermes
 43 quoque et nudi et exangues, utcumque tibi cordi est, sequi
 44 mur vel antecedimus. Sed si audire vis non fictas tuorum militum voces, verum necessitate ultima expressas, praebe, quaeso, propitias aures imperium atque auspiciis tuum con-
 45 stantissime secutus et, quocumque pergis, secuturus. Vicisti,

4. demissis] dimissis P. — 9. certamen] tamen P. — 13. quarum I: quorum A. — 21. illi] ille P. — 25. cuperet Finkelstein: copierat P, cuperat C. — 27. Coenus Aldus: poenus A. — 30. Coenus Aldus: poenus A.

rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites. Quidquid mortalitas capere poterat, inplevimus. Emensis maria terrasque melius nobis quam incolis omnia nota sunt. Paene in ultimo mundi fine consistimus. In alium orbem pa-
 5 ras ire et Indiam quaeris Indis quoque ignotam: inter feras serpentesque degentes erueri ex latebris et cubilibus suis expetis, ut plura, quam sol videt, victoria lustres. Digna pro-
 6 sus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra vis iam in fine est. Intuere
 7 corpora exanguia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Iam tela hebetia sunt: iam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subvehi non potest. In externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis
 8 equum habet? Iube quaeri, quam multos servi ipsorum persecuti sint, quid cuique supersit ex praeda. Omnium victores omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum obicies beluis? Quarum ut multitudinem augent de industria barbari, magnum tamen esse numerum etiam
 9 ex mendacio intellego. Quodsi adhuc penetrare in Indiam certum est, regio a meridie minus vasta est: qua subacta licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quae ad ma-
 10 num posita est? hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mavis errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Haec tecum, quam
 11 sine te cum his, loqui malui, non uti inire circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius quam gemitum
 12 (13) murmurantium audires. Ut finem orationi Coenus inposuit, clamor undique cum ploratu oritur, regem, patrem, dominum
 13 confusis appellantium vocibus. Iamque et alii duces praecipueque seniores, quis ob aetatem et excusatio honestior erat et auctoritas maior, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilii desiluit e tribunali claudique regiam iussit omnibus praeter adusos adire prohibitis. Biduum irae datum est: tertio die processit erigique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suae, munimenta quoque castrorum iussit extendi cubiliaque

2. emensis P: emensi C. — 9. in incremento I: in om. A. — 12. induimus I: induit P, indui C [in FL add. a corr. in margine induimus]. — 15. sint Zumptius: sunt A. — quid] quod LPF. — 17. tu] te LV. — 28. Coenus Aldus: poenus A. — 34. claudique] cludique P. — 35. erigique Junius: e regia qui A. — 36. monumentum Modius: munimentum A.

amplioris formae, quam pro corporum habitu, relinqui, ut speciem omnium auget, posteritati fallax miraculum praeparans.

- 20 Hinc repetens, quae emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Coenus morbo extinctus est: cuius morte ingenuit quidem rex, adiecit tamen, propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tamquam solus Macedoniam visurus esset. Iam in aqua classis, quam aedificari iusserat, stabat. Inter haec Memnon ex Thracia in supplementum equitum v milia, praeter eos ab Harpalo peditum vii milia adduxerat armaque xxv milia auro et argento caelata pestulerat, 10
22 quis distributis vetera cremari iussit. Mille navigiis aditurus Oceanum discordesque et vetera odia retractantes Porum et Taxilen, Indiae reges, firmatae per adfinitatem gratiae relinquit in suis regnis, summo in aedificanda classe amborum studio 15
23 usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicaeam appellavit, alterum Bucephala, equi, quam amiserat, memoriae 24 ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde et impedimentis terra sequi iussis secundo amne defluxit, quadraginta ferme stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiae possent. 20

- IV. Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Ace- 14
2. sini committitur. Hinc decurrit in fines Sibarum. Hi de exercitu Herculis maiores suos esse memorant: aegros relictos 3 esse, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavae tela erant: multaque, etiam cum Graeci mores 25
4 exolevisent, stirpis ostendebant vestigia. Hinc excensione facta cc et l stadia excessit depopulatusque regionem oppidum, 5 caput eius, corona cepit. xl peditum milia gens in ripa fluminis opposuerat: quae amne superato in fugam compulsi inclusosque moenibus expugnat. Puberes interfecti sunt, ceteri 30
6 venierunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus magna- que vi defendentium pulsus multos Macedonum amisit. Sed cum in obsidione perseverasset, oppidani desperata salute ignem subicere tectis seque ac liberos coniugesque incendio cremant. 7 Quod cum ipsi auferrent, hostes exstinguere, nova forma pugnae erat. Delebant incolae urbem, hostes defendebant: adeo etiam na-

3. Acesinem *Aldus*: acestimen *C*, acestimen *P*. — 4. Coenus *Aldus*: poenus *A*. — 8. Inter *P*; in *C*. — haec *Giunta*: hac *A*. — 9. Harpalo *I*: harpalo *A*. — 14. amborum] arborum *P*. — 15. usus] usos *P*. — 16. Bucephala *scripti*: bucephalum *A*. — 21. Hydaspes] hidaspis *LPF*. — Acesini *Modius*: accessino *A*. — 22. Sibarum *Zumptius*: soborum *A*. — 24. esse] se *P*. — 28. milia *C*: alia *P*. — 34. seque *scripti*: se quoque *A*. — 36. defendebant *Modius*: exstinguiebant *A*.

- turae iura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi in- 9
tacta, in qua praesidium dereliquit: ipse navigiis circumvectus 15
(15) est arcem. Quippe in flumina tota India praeter Gangem maxima munimento arcis adplicant undas. A septentrione Indus 5
adluit, a meridie Acesines Hydaspis confunditur. Ceterum annuum 9
coetus maritimis similes fluctus movet, multoque ac turbido limo, quod aquarum concursu subinde turbatur, iter, qua meatur navigiis, in tenuem alveum cogitur. Itaque cum crebri 10
fluctus se inveherent et navium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautae vela coeperunt. Sed ministeria eorum 10
hinc aestu, hinc praerapida celeritate fluminum occupantur. In oculis omnium duo maiora navigia submersa sunt: leviora, 11
cum et ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse rex in rapidissimos vertices incidit, quibus intorta 15
navis obliqua et gubernaculi inpatiens agebatur. Iam vestem 12
detraxerat corpori proieciturus semet in flumen, amicum, ut exciperent eum, haud procul nabant, adparebatque anceps periculum tam nataturi, quam navigare perseverantis. Ergo in 13
genti certamine concitant remos, quantaque vis humana esse poterat, admota est, ut fluctus, qui se invehebant, verberarentur. Findi crederes undas et retro gurgites cedere. Qui 14
bus tandem navis erepta, non tamen ripae adplicatur, sed in proximum vadum inliduntur. Cum anni bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminum positus sacrificioque facto xxx 25
stadia processit.

- Inde ventum est in regionem Oxydracarum Mallorumque, 15
(16) quos alias bellare inter se solitos tunc periculi societas iunxerat. Nonaginta milia iuniorum peditum in armis erant, praeter hos equitum x milia nonagintaque quadrigae. At Macedo- 16
nes, qui omni discrimine iam defunctos se esse crediderant, postquam integrum bellum cum ferocissimis Indiae gentibus superesse cognoverunt, improviso metu terribi rursus seditiosis vocibus regem increpare coeperunt: Gangem amnem et, quae 17
ultra essent, coactum transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum. Indomitis gentibus se obiectos, ut sanguine suo 35

1. mutat *Lauer*: mutant *A*. — 5. Acesines] hacesines *LPF*. — 7. meatur *Heinsius*: meat *A*. — 11. aestu *Joepius*: cetu *A*. — 12. omnium duo maiora *Acidalius*: duo maiora omnium *C*, duo maiora *P*. — 15. navis *C*: navigi *P*. — 19. remos] ramos *P*. — 20. se invehebant *I*: in se utebant *A*. — 23. anni *C*: amne *P*. — 26. Oxydracarum *Aldus*: oxydracarum *A*. — 28. nonaginta milia *Loceus*: vñi *A*. — 32. improviso] improvisu *LPF*. — 34. coactum *Glareanus*: coactos *A*. — sed mutasse] om. *P*.

18 aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera et solem cogique
adire, quae mortalium oculis natura subdlexerit. Novis
idem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant
fugentque, quod praemium ipsos manere? caliginem ac tene-
bras et perpetuam noctem profundo incubantem mari, reple-
tum inmanium beluarum gregibus fretum, immobiles undas, in
19 quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum
solicitudine anxius contione advocata docet, inbelles esse, quos
metuant. Nihil deinde praeter has gentes obstaré, quominus
terrarum spatia emensi ad finem simul mundi laborumque per-
20 veniant. Cessisse illis metuentibus Gangem et multitudinem
nationum, quae ultra amnem essent: declinasse iter eo, ubi
21 par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se Ocea-
num, iam perfilare ad ipsos auras maris: ne inviderent sibi
laudem, quam peteret. Herculis et Liberi Patris terminos
22 transituros illos, regi suo parvo impendio immortalitatem famae
daturus. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis
multitudo et maxime militaris mobili impetu effertur. Ita se-
23 ditionis non remedia quam principia maiora sunt. Non alias
tam alacer clamor ab exercitu est redditus, iubentem ducere
24 dis secundis aequareque gloria, quos aemularetur. Laetus his
adclamationibus ad hostes protinus castra movit. Validissimae
Indorum gentes erant et bellum impigre parabant ducemque ex
natione Oxydracarum spectatae virtutis elegerant, qui sub ra-
dicibus montis castra posuit lateque ignes, ut speciem multitu-
25 dinis augeret, ostendit, clamore quoque ac sui moris ululatu
identidem adquiescentes Macedonas frustra terrere conatus.
26 Iam lux adpetebat, cum rex fiduciae ac spei plenus alacres
milites arma capere et exire in aciem iubet. Sed haud traditur,
metune an oborta seditione inter ipsos subito profugerint bar-
27 bari: certe avios montes et impeditos occupaverunt, quorum
agmen rex frustra persecutus impedita cepit.

Perventum deinde est ad oppidum Oxydracarum, in quod
plerique profugerant, haud maiore fiducia moenium, quam ar-
27 morum. Iam admovebat rex, cum vates monere eum coepit,
ni omitteret, at certe differret obsidionem: vitae eius periculum

2. subdlexerit *Acidalius*: subduxerat *A.* — 5. perpetuam noctem *I*:
perpetua nocte *A.* — 10. laborumque *I*: laboremque *A.* — 11. et] ex *P.*
— 12. declinasse] declinasset *P.* — 18. effertur *Vindelinius*: adfertur
A. — 20. ducere *scripsi*: duceret *A.* — 21. aequareque *scripsi*: aequa-
relque *A.* — 24. Oxydracarum *Aldus*: sudracarum *A.* — 29. haud *Acidalius*:
ut *A.* — 30. profugerint *Acidalius*: profugerunt *A.* — 33. in
quod *I*: id quo *A.* — 36. ni omitteret, at *Jeepius*: ne committeret aut
A [nec *LP*].

ostendi. Rex Demophontem — is namque vates erat — in-
tuens, 'Si quis', inquit, 'te arti tuae intentum et exta spe-
ctantem sic interpellet, non dubitem, quin incommodus ac mo-
lestus videri tibi possit.' Et cum ille ita prorsus futurum re-
29 spondisset, 'Censesne', inquit, 'tantas res, non pecudum fibras
ante oculos habenti ullum esse maius impedimentum, quam
vatem superstitione captum?' Nec diutius, quam respondit,
30 moratus admoveri iubet scalas cunctantibusque ceteris evadit
in murum. Angusta muri corona erat: non pinnae sicut alibi
10 fastigium eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta trans-
itum saepserat. Itaque rex haerebat magis quam stabat in
31 margine, clipeo undique incidentia tela propulsans: nam ubi-
que eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites pote-
32 rant, quia superne vi telorum obruebantur. Tandem magni-
33 tudinem terrorum periculi pudor vicit: quippe cernebant cun-
ctatione sua dedi hostibus regem. Sed festinando morabantur
auxilia. Nam dum pro se quisque certat evadere, oneravere
scalas: quis non sufficientibus devoluti unicam spem regis fe-
fellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus velut in
19 solitudine destitutus. Iamque laevam, qua clipeum ad ictus
21 circumferebat, lassaverat clamantibus amicis, ut ad ipsos desili-
ret, stabantque excepturi: cum ille rem ausus est incredibilem
atque inauditam multoque magis ad famam temeritatis quam
gloriae insignem. Namque in urbem hostium plenam praeci-
2 pili saltu semetipse inmisit, cum vix sperare posset, dimican-
tem certe et non inultum esse moriturum: quippe antequam
3 adsurgeret, opprimi poterat et capi vivus. Sed forte ita libra-
3 verat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans init pug-
nam: et, ne circumiri posset, fortuna providerat. Velusta ar-
4 bor haud procul muro ramos multa fronde vestitos, velut de
30 industria regem protegentes, obiecerat: huius spatio stipiti
corpus, ne circumiri posset, adplicit, clipeo tela, quae ex ad-
verso ingerebantur, excipiens. Nam cum [comminus] unum
5 procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius ac-
cedere: missilia ramis plura quam clipeo incidebant. Pugna-
6 bat pro rege primum celebrati nominis fama, deinde despera-
35 tio, magnum ad honeste moriendum incitamentum. Sed
cum subinde hostis adflueret, iam ingentem vim telorum ex-
ceperat clipeo, iam galeam saxa perforaverant, iam continuo la-

2. spectantem] expectantem *LP*. — 3. sic] sua *P.* — 6. ullum *P*:
illum *C.* — 12. ubique] ubi *F.* — 15. terrorum *Jeepius*: telorum *A.* —
28. posset *Lauer*: posset *A.* — 32. [comminus] *del. Aldus*.

8 bore gravia genua succiderant. Itaque contemptum et incaute, qui proximi steterant, incurserunt: e quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimis procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit: procul
9 iacula sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, non aegre tamen exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec 6 Indus duorum cubitorum sagittam — namque Indis, ut antea diximus, huius magnitudinis sagittae erant — ita excussit, ut
10 per thoracem paulum super latus dextrum infingeret. Quo vulnere adfectus magna vi sanguinis emicante remisit arma 10 moribundo similis adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextera. Itaque ad spoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudium occurrit. Quem ut inicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus linguentem revocavit animum et nudum hostis latus 15
12 subiecto mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora procul stupentibus ceteris: ille ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clipeo se adlevare conatus est et, postquam ad continentum nihil supererat virum, dextera impendentes ramos complexus temptabat adsurgere. Sed 20
ne sic quidem potens corporis rursus in genua procumbit, manu provocans hostes, si quis congrédi auderet. Tandem Peucestes (21) per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus muri vestigia persequens regi supervenit. Quo conspecto Alexander, iam non vitae suae, sed mortis solacium supervenisse ratus, 25
clipeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timaeus et paulo post Leonnatus, huic Aristonius supervenit. Indi quoque, cum intra moenia regem esse conperissent, omissis ceteris illuc concurrerunt urgebantque protegentes. Ex quibus Timaeus multis adverso corpore vulneribus acceptis egregiaque edita 30
17 pugna cecidit: Peucestes quoque tribus iaculis confossus non se tamen scuto, sed regem tuebatur: Leonnatus, dum avide ruentes barbaros submovet, cervice graviter icta semianimis prociubit ante regis pedes. Iam et Peucestes vulneribus fatigatus submitserat clipeum: in Aristono spes ultima haerebat. 35
Hic quoque graviter saucius tantam vim hostium ultra sustinere non poterat. Inter haec ad Macedonas regem cecidisse fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitavit. Namque periculi omnis inmemores dolabris perfregere murum et,

1. gravia] gravata P. — 6. tamen *Jeeplus*: iam A. — 9. infingeret] inficeret FFL. — 12. spoliandum P: expoliandum C. — 13. occurrit] occurrit P. — 24. regi] regis P. — 26. Subit inde] subinde P. — 29. Ex] cum P. — 33. icta] iacta P. — 37. ad] om. P.

qua moliti erant aditum, irrupere in urbem Indosque plures fugientes, quam congrédi ausos ceciderunt. Non senibus, non 20 feminis, non infantibus parcurit: quisquis occurrit, ab illo vulneratum regem esse credebant. Tandemque internecione
5 hostium iustae irae parentatum est. Ptolomaeum, qui postea 21 regnavit, huic pugnae adfuisse auctor est Clitarchus et Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriae suae non refragatus, afuisse se, missum in expeditionem, memoriae tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas vel, par
(22) huic vitium, credulitas fuit! Rege in tabernaculum relato me- 22
11 dici lignum sagittae corpori infixum ita, ne spiculum moveretur, abscondit. Corpore deinde nudato animadvertunt hamos 23 inesse telo, nec aliter id sine perniciē corporis extrahi posse, quam ut secundo vulnus augeret. Ceterum, ne secantes pro- 24
15 fluvium sanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat et penetrasse in viscera videbatur. Critobulus, 25 inter medicos artis eximiae, sed in tanto periculo territus, manus admoveere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperae curationis recideret eventus. Lacrimantem eum ac metuentem 26
20 et sollicitudine propemodum exanguem rex conspexerat. 'Quid', inquit, 'quodve tempus expectas et non quamprimum hoc dolore me saltem morituro liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim?' At Critobulus tandem vel 27
25 finito vel dissimulato metu hortari eum coepit, ut se continendum praerberet, dum spiculum evelleret: etiam levem corporis motum noxium fore. Rex cum adfirmasset nihil opus esse 28
iis, qui semet continerent, sicut praeceptum erat, sine motu praeibit corpus. Igitur patefacto latius vulnere et spiculo evolso ingens vis sanguinis manare coepit linquique animo rex 30
30 et caligine oculis offusa velut moribundus extendi. Cumque 29 profluvium medicamentis frustra inhiherent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur, regem expirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatimque animum recepit et circumstantes coepit agnoscere. Toto eo die ac nocte, quae 30
35 secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritui vivere. Nec prius recesserunt, quam conpertum

1. irrupere] irumpere P. — 4. internecione I: internecione P, internecione BFL, internecione V. — 5. Ptolomaeum *scripsi*: ptolemeum V, ptholomeum L, tholomeum P, ptolemaeum B? F? — 6. Clitarchus] clytharchus LFF. — Timagenes I: timagenen A. — 9. vetusta *Gianta*: vetustate A. — monumenta *Modius*: monumenta A. — 14. secundo *Modius*: secundo A. — 16. Critobulus *Popma*: critobolus A. — 17. *manus add.* *Junius*. — 18. admoveere P: amovere C. — 23. cum] vel P. — Critobulus *Popma*: critobolus A. — 30. offusa] effusa P.

est somno paulisper adquiescere. Hinc certiore spem salutis eius in castra rettulerunt.

VI. Rex vii diebus curato vulnere necdum obducta cicatrice, (23) cum audisset convaluisse apud barbaros famam mortis suae, duobus navigiis iunctis statui in medium undique conspicuum 5 tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet perisse credentibus: conspectusque ab incolis spem hostium falso nuntio conceptam 2 inhibuit. Secundo deinde amne defluxit, aliquantum intervalli a cetera classe praeciens, ne quies perinvalido adhuc necessaria pulsu remorum inpediretur. 10

3 Quarto, postquam navigare coeperat, die pervenit in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumento et pecoribus abundantem. Placuit is locus et ad suam et ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum et custodibus corporum 4 excubare ante praetorium, quotiens adversa regi validudo incidisset. Hoc tum quoque more servato universi cubiculum 15 eius intrant. Ille sollicitus, ne quid novi adferrent, quia simul venerant, percontatur, num hostium recens nuntiaretur adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum pre- (24) ces perferret ad eum, 'Credisne', inquit, 'adventu magis hostium — ut iam in vallo consisterent — sollicitos esse, quam 20 cura salutis tuae, ut nunc est, tibi vilis? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, inuisitatas beluas inducat: tu nos praestabis invictos. Sed quis deorum hoc Macedoniae columen ac sidus diuturnum fore polliceri potest, cum 25 tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse aut potest? Eo pervenimus auspiciis atque imperium secuti tuum, unde nisi te reduce nulli ad penates 30 suos iter est. Quodsi adhuc de Persidis regno cum Dareo dimicare, etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset, tam promptae esse te ad omne discrimen audaciae: nam ubi paria sunt periculum ac praemium, et secundis rebus amplior 11 fructus est et adversis solacium maius: tuo vero capite ignobilium vicum emi, quis ferat non tuorum modo militum, sed 35 ullius gentis barbarae civis, qui tuam magnitudinem novit? Horret animus cogitationem rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spolia inertissimas manus fuisse infecturas, nisi te interceptum misericors in nos fortuna servasset. 40

5. statui] statuit P. — 14. principibus] principibus P. — 20. Credisne] credesne LPV. — 32. ne P?: nec C. — 39. infecturas Zumptius: infecturas A.

Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non 13 potuimus persequi. Universos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne admitteret, praestare non potuit. Patere nos, quaeso, alio modo esse viles tibi. Quo- 14 5 cumque iusseris, ibimus. Obscura pericula et ignobiles pugnas nobis deposcimus: temetipsum ad ea serva, quae magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus, nec quicquam indignius est, quam consumi eam, ubi non possit ostendi. Eadem fere Ptolomaeus et similia his ceteri. 15 10 Iamque confusis vocibus flentes eum orabant, ut tandem exsatiatus laudi modum faceret ac salutis suae, id est publicae, (25) parceret. Grata erat regi pietas amicorum. Itaque singulos 16 familiaris amplexus considerare iubet. Altiusque sermone repetito, 'Vobis quidem', inquit, 'o fidissimi piissimique civium 17 15 atque amicorum, grates ago habeoque non solum eo nomine, quod hodie salutem meam vestrae praeponitis, sed quod a primordiis belli nullum erga me benivolentiae pignus atque indicium omisistis, adeo ut confitendum sit nunquam mihi vitam meam fuisse tam caram, quam esse coepit, ut vobis diu frui 20 possim. Ceterum non eadem est cogitatio eorum, qui pro me mori optant, et mea, qui quidem hanc benivolentiam vestram virtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum percipere cupiatis: ego me metior non aetatis spatio, sed gloriae. Licuit paternis opibus 19 25 contento intra Macedoniae terminos per otium corporis expectare obscuram et ignobilem senectutem: quamquam ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed unicum bonum diuturnam vitam existimantes saepe acerba mors occupat: verum ego, qui non annos meos, sed victorias numero, si munera fortunae 30 bene computo, diu vixi. Orsus a Macedonia imperium Graeciae teneo, Thraciam et Illyrios subegi, Triballis Maedisque imperito, Asiam, qua Hellesponto, qua rubro mari subluitor, possideo. Iamque haud procul absum fine mundi, quem egressus aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. 35 Ex Asia in Europae terminos momento unius horae transivi. 21 Victor utriusque regionis post nonum regni mei, post vicesimum atque octavum aetatis annum, videorne vobis in exco- (26) lenda gloria, qui me uni devoti, posse cessare? Ego vero non

1. quot] quod LF. — 3 admitteret] amitteret P. — 9. Ptolomaeus scripsi: ptholomeus LP, ptholomeus F, ptholomeus B? F? — 10. exsatiatus scripsi: exsatiatus A. — 15. eo Aldus: meo A. — 21. mori optant] mori optant P, moria optant F, mori optant L. — et mea, qui quidem Junius: et quidem meam P, meam et quidem C. — 30. Graeciae I: graeciam A. — 37. aetatis add. I.

deero et, ubicumque pugnabo, in theatro terrarum orbis esse
 22 me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis, aperiam cunctis
 gentibus terras, quas natura longe submoverat. In his
 operibus extinguere mihi, si fors ita feret, pulchrum est: ea
 stirpe sum genitus, ut multam prius quam longam vitam de
 23 beam optare. Obsecro vos, cogitate nos pervenisse in terras,
 quibus feminae ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas
 urbes Sameramis condidit! quas gentis redegit in potestate!
 quanta opera molita est! Nondum feminam aequavimus gloria,
 24 et iam nos laudis satietas cepit? Di faveant, maiora adhuc restant.
 Sed ita nostra erunt, quae nondum attigimus, si nihil
 parvum duxerimus, in quo magnae gloriae locus est. Vos
 modo me ab intestina fraude et domesticorum insidiis praestate
 25 securum: belli Martisque discrimen inavidus subibo. Philippus
 in acie tutior, quam in theatro fuit: hostium manus saepe
 vitavit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoque regum
 exitus si reputaveritis, plures a suis quam ab hoste interem-
 26 ptos numerabitis. Ceterum, quoniam olim rei agitatae in animo
 meo nunc promendae occasio oblata est, mihi maximus laborum
 atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater
 immortalitati consecratur, quandoque excesserit vita. Si licue-
 27 rit, ipse praestabo hoc: si me praeceperit fatum, vos mandasse
 mementote. Ac tum quidem amicos dimisit: ceterum per
 complures dies ibi stativa habuit.

VII. Haec dum in India geruntur, Graeci milites nuper in co-
 28 lonia a rege deducti circa Bactra orta inter ipsos seditione
 defecerant, non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii.
 29 Quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant,
 arma spectare coeperunt et Bactriana arce, quae casu negle-
 gentius adservata erat, occupata barbaros quoque in societatem
 30 infulperant. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoque
 nomen adsumpserat, non tam imperii cupidine, quam in
 patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipsius sequeban-
 31 tur. Huic Biton quidam nationis eiusdem, sed ob aemulationem
 infestus comparavit insidias invitatumque ad epulas per
 32 Boxum quandam Margianum in convivio occidit. Postero die

5. multam *Junius*: multa *A.* — 8. redegit] redigit *P.* — 11. attigimus *C.*: adimus *P.* — 12. duxerimus] duxerimus *P.* — 21. immortalitatem] immortalitate *P.* — 21. Si] hoc si *P.* — 23. mementote] memento *P.* — 26. circa Bactra *Loccenius*: garabactra *A.* — 27. defecerant] defecerant *P.* — 29. casu *Acidalius*: quasi *A.* — 30. erat] erant *LPV.* — 32. adsumpserat] adsumpserant *P.* — 33. cum iis *Aldus*: cunctis *A.* — 34. Biton scripsi: bicon *A.* — eiusdem *P.*: eius *C.* — 36. Margianum *Fossius*: macerianum *A.*

contione advocata Bito ultro insidiatum sibi Athenodorum ple-
 risque persuaserat: sed aliis suspecta erat fraus Bitonis, et
 paulatim in plures coepit manare suspicio. Itaque Graeci mi-
 6 lites arma capiunt occisuri Bitonem, si daretur occasio: cete-
 7 rum principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Praeter
 spem suam Biton praesenti periculo ereptus paulo post est in-
 sidiatus auctoribus salutis suae: cuius dolo cognito et ipsum
 comprehenderunt et Boxum. Ceterum Boxum protinus placuit
 8 interfici, Bitonem etiam per cruciatum necari. Iamque cor-
 pori tormenta admovebantur, cum milites — incertum ob quam
 9 causam — lymphatis similes ad arma discurrunt. Quorum
 fremitu exaudito, qui torquere Bitonem iussi erant, omisere,
 veriti, ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur.
 Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Graecos, et miserabilis fa-
 10 cies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit,
 dimittitque eum iusserunt. Hoc modo poena bis liberatus cum
 11 ceteris, qui colonias a rege attributas reliquerunt, revertit in
 patriam. Haec circa Bactra et Scytharum terminos gesta.

(28) Interim regem duarum gentium, de quibus ante dictum
 12 est, c. legati adunt. Omnes curru vehabantur, eximia magni-
 tudine corporum, decore habitu: lineae vestes intexto auro
 purpurae distinctae. Ei se dedere ipsos, urbes agrosque
 13 perferabant, per tot aetates inviolatam libertatem illius primum
 fidei dicionique permissuros: deos sibi deditionis auctores, non
 14 metum: quippe intactis viribus iugum excipere. Rex consilio
 habito deditos in fidem accepit, stipendio, quod Arachosii
 15 utraque natio pensabat, inposito. Praeterea ii milia et ii equi-
 tes imperat: et omnia oboedienter a barbaris facta. Invitatis
 16 deinde ad epulas legatis gentium regulisque exornari convivium
 17 iussit. c. aurei lecti modicis intervallis positi erant, lectis cir-
 cumdederat aulae purpura auroque fulgentia: quidquid aut
 18 apud Persas vetere luxu aut apud Macedonas nova imitacione
 corruptum erat, confusis utriusque gentis vitis in illo convivio
 19 ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis, pugil no-
 20 bilis et ob eximiam virtutem virium etiam regi pernotus et

1. Bito *Zumptius*: bico *A.* — 2. fraus] fraudos *P.* — Bitonis
Zumptius: biconis *C.*: bicois *P.* — 3. manere] manere *P.* — 4. Bitonem
Zumptius: biconi *C.*: bicoani *P.* — ceterum *Acidalius*: ceteri *A.* —
 6. Biton scripsi: bicon *A.* — est insidiatus scripsi: est om. *A.* — 9.
 Bitonem *Zumptius*: biconem *A.* — 11. similes] similis *P.* — 12. Bitonem
Zumptius: biconem *A.* — iussi erant *Freinshemius*: iusserant *A.* —
 14. miserabilis *I.*: miserabilis *A.* — 16. bis] bilis *P.* — 22. dedere]
 dere *P.* — 27. ii milia] milia om. *LV.* — 31. aulae] aula *P.* — 35.
 etiam scripsi: iam *A.* — regi *Modius*: a rege *A.*

gratus. Invidi malignique increpabant per seria et ludum saginati corporis sequi inutilem beluam: cum ipsi proelium ini-
 17 rent, oleo madentem praeparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio Horratus Macedo iam temulentus exprobrare ei coepit et postulare, ut, si vir esset, postero die secum ferro de-
 18 cerneret: regem tandem vel de sua temeritate vel de illius ignavia iudicaturum. Et a Dioxippo contemptum militarem eludente ferociam accepta condicio est. Ac postero die rex, cum
 19 etiam acrius certamen exposcerent, quia deterere non poterat, destinata exequi passus est. Ingens vis militum, inter
 20 quos erant Graeci, Dioxippo studebant. Macedo iusta arma sumpserat, aereum clipeum, hastam, quam sarisam vocant, laeva tenens, dextera lanceam gladioque cinctus, velut cum pluri-
 21 bus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens et coronatus laeva puniceum amiculum, dextra validum nodosumque stipitem praeferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione
 22 suspenderat: quippe armato congregi nudum dementia, non temeritis videbatur. Igitur Macedo, haud dubius eminus inter-
 23 fici posse, lanceam emisit: quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastam transferret in
 24 dextram, adsiluit et stipitem mediam eam fregit. Amisso utroque telo Macedo gladium coeperat stringere: quem occupatum
 25 complexu pedibus repente subductis Dioxippus arietavit in terram ereptoque gladio pedem super cervicem iacenti inposuit, stipitem intentans elisurusque eo victum, ni prohibitus esset a
 26 rege. Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modo, sed etiam Alexandro fuit, maxime quia barbari adfuerant: quippe
 27 celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse aue-
 28 rebatur. Hinc ad criminationem invidorum adaptatae sunt aures regis. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum
 29 ex composito subducitur, ministrique, quasi amisissent, quod amoverant, regem adeunt. Saepe minus est constantiae in ru-
 30 bore, quam in culpa. Coniectum oculorum, quibus ut fur destinabatur, Dioxippus ferre non potuit et, cum excessisset con-
 31 vivio, litteris conscriptis, quae regi redderentur, ferro se in-
 32 teremit. Graviter mortem eius tulit rex, existimans indignationis esse, non paenitentiae testem, utique postquam falso in-
 33 simulatum eum nimium invidorum gaudium ostendit.

VIII. Indorum legati dimissi domos paucis post diebus cum do-(30)

3. Eadem I: eodem A. — 4. ei] regi P, egi V. — 7. eludente] eludentem LPV. — 10 vis Jeepius: hic A. — 11. erant P: om. C. — 13. cum pluribus] compluribus P. — 29. aures regis C: regis aures P. — 32. rubore] robore P.

nis revertuntur. CCC erant equites, MXXX currus, quos quadri-
 iugi equi ducebant, lineae vestis aliquantum, mille scuta Indica
 et ferri candidi talenta c leonesque rarae magnitudinis et ti-
 2 gres, utrumque animal ad mansuetudinem domitum, lacertarum quoque ingentium pelles et dorsa testudinum. Cratero
 3 deinde imperat rex, haud procul amne, per quem erat ipse navigaturus, copias duceret: eos autem, qui comitari eum so-
 lebant, inponit in naves et in fines Mallorum secundo amne
 4 devehitur.
 10 Inde Sabarcas adiit, validam Indiae gentem, quae populi, 4
 non regum imperio regebatur. LX milia peditum habebant,
 equitum sex milia: has copias currus D sequebantur. In duces 5
 spectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proxi-
 mi flumini — frequentes autem vicos maxime in ripa ha-
 15 bebant — ut videre totum amnem, quae prospici poterat, na-
 vigiis constratum et tot militum arma fulgentia, terrii nova
 20 facie, deorum exercitum et alium Liberum Patrem, celebre in
 illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum cla- 6
 mor, hinc remorum pulsus variaque nautarum voces hortan-
 25 tium pavidas aures impleverant. Ergo universi ad eos, qui in 7
 armis erant, currunt, furere clamitantes et cum dis proelium
 inituros: navigia non posse numerari, quae invictos vivos ve-
 herent. Tantumque in exercitum suorum intulere terroris, ut
 legatos mitterent gentem dedituros.
 31 His in fidem acceptis ad alias deinde gentes quarto die per- 8
 26 venit. Nihil plus animi his fuit, quam ceteris fuerat. Itaque
 oppido ibi condito, quod Alexandream appellari iusserat, fines
 eorum, qui Musicani appellantur, intravit. Hic de Teriolte sa- 9
 trape, quem Parapamisadis praefecerat, isdem argumentibus
 30 cognovit multa avare ac superbe fecisse convictum interfici
 iussit. Oxyartes, praetor Bactrianorum, non absolutus modo, 10
 sed etiam iure amoris amplioris imperii donatus est finibus.
 Musicanis deinde in dicionem redactis urbi eorum praesidium
 inposuit.
 35 In Depraestos, et ipsam Indiae gentem, perventum est. 11
 Porticanus rex erat, qui se munitae urbi cum magna manu
 popularium incluserat. Hanc Alexander tertio die, quam coe-
 perat obsidere, expugnavit. Et Porticanus, cum in arcem con- 12

7. navigaturus] nauigiaturos P. — 8. Mallorum Lauer: malliorum A. — 11. LX milia Freinshemius: vi milia A. — 13. elegerant] legerant LV. — 29. Parapamisadis Zumptius: caracamisadis A. — 31. Oxyartes Aldus: oxartes A. — 33. praesidium Junius: imperium A. — 35. In Depraestos scripti: inde praestos A. — Indiae gentem] indigentem P.

fugisset, legatos de condicione deditiois misit ad regem: sed antequam adirent eum, duae turres cum ingenti fragore procederant, per quarum ruinas Macedones evasere in arcem, qua capta Porticanus cum paucis repugnans occiditur.

- 13 Diruta igitur arce et omnibus captivis venundatis Sambij³² regis fines ingressus est multisque oppidis in fidem acceptis 6
14 validissimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum, quippe in media ferme urbe armati terra existebant, nullo suffossi specus 10
15 ante vestigio facto. LXXX milia Indorum in ea regione caesa Clitarchus est auctor multosque captivos sub corona venisse.
16 Rursus Musicani defecerunt, ad quos opprimendos missus est Pithon, qui captum principem gentis eundemque defectionis auctorem adduxit ad regem. Quo Alexander in cruce sublatum rursus amnem, in quo classem expectare se iusserat, re- 15
17 petit.
18 Quarto deinde die secundo amne pervenit ad oppidum, quod in regno imo erat Sambij. Nuper se ille dederat, sed oppi-
19 dani detrectabant imperium et clausurant portas. Quorum pau-
20 citate contempta rex n. Agrianos moenia subire iussit et sen-
21 tentes recedentes elicere extra muros hostem, secuturum pro-
22 fecto, si fugere eos crederet. Agriani, sicut imperatum erat, lacessito hoste subito terga verterunt: quos barbari effuse se-
23 quentes in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renovato ergo proelio ex in milibus barbarorum bc caesi sunt, mille 25
24 capti, ceteri moenibus urbis inclusi. Sed non ut prima spe³³ cie laeta victoria, ita eventu quoque fuit: quippe barbari veneno tinxerant gladios. Itaque saucii subinde expirabant, nec causa tam strenuae mortis excogitari poterat a medicis, cum
25 etiam leves plagae insanabiles essent. Barbari autem speraverant 30
26 incautum et temerarium regem excipi posse. Et forte inter
27 promptissimos dimicans intactus evaserat. Praecipue Ptolomeus, laevo humero leviter quidem saucius, sed maiore periculo quam vulnere adfectus, regis sollicitudinem in se converterat. Sanguine coniunctus erat, et quidam Philippo geni- 35
28 tum esse credebat, certe pelice eius ortum constabat. Idem corporis custos promptissimusque bellator et pacis artibus quam militiae maior et clarior modico civilique cultu liberalis

in primis adituque facili nihil ex fastu regiae adsumperat. Ob haec regi an popularibus carior esset, dubitari poterat, 24
tum certe primum expertus suorum animos, adeo ut fortunam, in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati
5 esse videantur. Quippe non levior illis Ptolomei fuit cura, 25
quam regis: qui et proelio et sollicitudine fatigatus cum Ptolomeo adsideret, lectum, in quo ipse adquiesceret, iussit inferri. In quem ut se recepit, protinus altior insecutus est 26
somnia. Ex quo excitatus per quietem vidisse se exponit
10 speciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remedium esse monstrasset: colorem quoque herbae referebat, 27
adgnitum, si quis repperisset, adfirmans. Inventam deinde — quippe a multis simul erat requisita — vulnere inpositum, protinusque dolore finito intra breve spatium cicatrix quoque 28
15 obducta est. Barbaros ut prima spes fefellerat, se ipsos urbemque dederunt.

(34) Hinc in proximam gentem Pataliam perventum est. Rex erat Moeris, qui urbe deserta in montes profugerat. Itaque 29
Alexander oppido potitur agrosque populatur. Magnae inde
20 praedae actae sunt pecorum armentorumque, magna vis re-
perta frumenti. Ducibus deinde sumptis amnis peritis defluxit 30
ad insulam medio ferme alveo enatam.

Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordius adser-IX.
vati profugerant, misit, qui conquirerent alios, nec repertis
25 pervicax cupido visendi Oceanum adeundique terminos mundi sine regionis peritis flumini ignoto caput suum totque fortis-
simorum virorum salutem permittere instigabat. Navigabant 2
ergo omnium, per quae ferebantur, ignari. Quantum inde ab-
esset mare, quae gentes colerent, quam placidum amnis os,
30 quam patiens longarum navium esset, anceps et caeca aestimatio augurabatur: unum erat temeritatis solacium perpetua 3
felicitas. Iam cccc stadia processerant, cum gubernatores ad-
gnoscerent ipsos auram maris et haud procul videri sibi Oceanum abesse indicant regi. Laetus ille hortari nauticos coepit, 4
35 incumbere remis: adesce finem laboris omnibus votis expectatum: iam nihil gloriae deesse, nihil obstore virtuti, sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbem terrae ab illis capi: ne naturam quidem longius posse procedere: brevi incognita

7. cepit] coepit LPF. — 10. LXXX milia Raderus: DECC P, DECC C. — 11. Clitarchus] clitarus LPF. — 13. Pithon Freinshemius: phton A. — 18. regno imo Jeepius: regnum A. — Sambij sami LPF. — 28. saucii I: socii A. — 32. Ptolomeus scripsi: ptholomeus LP, ptholomeus V, ptholomeus B? F? — 37. pacis] paucis P.

5. Ptolomei scripsi: ptholomei LP, ptholomei V, ptholomei B? F? — 6. Ptolomeo scripsi: ptholomeo LP, ptholomeo V, ptholomeo B? F? — 8. recepit] recipit P. — 13. vulnere inpositum] haec verba collocantur in P ante Inventam (vs. 12). — 19. potitur] petitur P. — 27. instigabat add. Jeepius. — 35. omnibus I: omnis A. — 37. Martis P: maris C.

5 nisi immortalibus esse visuros. Paucos tamen navigio emisit
in ripam, qui agrestes vagos exciperent, e quibus certiora
6 tentes repererere. Qui interrogati, quam procul abesset mare,
responderunt nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse: 5
ceterum tertio die perveniri posse ad aquam amaram, quae
corrumperet dulcem. Intellectum est mare destinari ab igna-
7 ris naturae eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, et
proximo quoque die, quo propius spes admovebatur, crescebat
ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini subibat mare, 10
leni adhuc aestu confundente dispare undas. Tum aliam in-
sulam medio anni sitam evecti paulo lentius, quia cursus
aestu reverberabatur, adplicant classem et ad commeatus pe-
tendos discurrunt, securi casus eius, qui supervenit ignaris.
9 Tertia ferme hora erat, cum stata vice Oceanus exaestuans (35)
invehi coepit et retro flumen urgere: quod primo coercitum,
deinde vehementius pulsum maiore impetu adversum agebatur,
10 quam torrentia praecipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti
natura erat, monstraque et irae deum indicia cernere videban-
tur. Identidem intumescens mare et in campos paulo ante 20
siccos descendere superfusum. Iamque levatis navigiis et tota
classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
12 et improviso malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festina-
tio quoque tarda est. Hi contis navigia pellebant, hi, dum re-
13 mos aptari prohibebant, considerant: quidam enavigare prope-
rantes, sed non expectatis, qui simul esse debebant, clauda et
inhabilia navigia languide moliebantur, aliae navium inconsulte
ruentes [non] receperant: pariterque et multitudo et paucitas
14 festinantes morabatur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium
dissonaevae voces nunquam idem atque unum tendentium 30
15 non oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne
in gubernatoribus quidem quicquam opis erat, quorum nec
exaudiri vox a tumultuantibus poterat nec imperium a terribis
16 inconpositisque servari. Ergo conlidi inter se naves abster-
gerique invicem remi et alii aliorum navigia urgere coeperunt. 35
Crederes non unius exercitus classem vehi, sed duorum na-

3. sperabat] sperabant P. — scrutati *Vindelinius*: scrutata A. — 5. mari P. — 12. lentius *Acidalius*: lenius A. — 13. reverberabatur P.: reuerabatur C. — commeatus] commeatos P. — 21. descendere] dis- cendere PF. — 24. Hi *Lauer*: ii A. — pellebant PF.: appellebant BFL. — hi *Lauer*. — 26. non] om. P. — 27. languide] de angustie P. — 28. [non] delevi. — 30. numquam] nusquam P. — 33. a] om. P. — 36. non] ne P.

vale inisse certamen. Incutiebantur puppibus prorae: preme- 17
bantur a sequentibus, qui antecedentes turbaverant: iurgantium
(36) ira perveniebat etiam ad manus. Iamque aestus totos circa 18
flumen campos inundaverat tumulis dumtaxat eminentibus velut
5 insulis parvis, in quos plerique trepidi omissis navigiis enare
properant. Dispersa classis partim in praealta aqua stabat, 19
qua subsederant valles, partim in vado haerebat, utcumque
inaequale terrae fastigium occupaverant undae: cum subito
novus et pristino maior terror incutitur. Reciprocari coepit 20
10 mare magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus redde-
batque terras paulo ante profundo salo mersas. Igitur desti-
tuta navigia alia praecipitantur in proras, alia in latera pro-
cumbunt. Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabu-
larum remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram 21
15 nec in nave subsistere audebat, identidem praesentibus gra-
viora, quae sequerentur, expectans. Vix, quae perpetiebantur,
videre ipsos credebant, in sicco naufragia, in anni mare. Nec 22
finis malorum: quippe aestum paulo post mare relaturum,
quo navigia adlევarentur, ignari, famem et ultima sibi met omina-
20 bantur. Beluae quoque fluctibus destitutae terribiles vagabantur.
(37) Iamque nox adpetebat, et regem quoque desperatio salutis 23
aegritudine adfecerat. Non tamen invictum animum curae ob-
ruunt, quin tota nocte persideret in speculis equitesque prae-
mitteret ad os amnis, ut, cum mare rursus exaestuare sen-
25 sissent, praecederent. Navigia quoque et lacerata refici et 24
eversa fluctibus erigi iubet paratosque esse et intentos, cum
rursus mare terras inundasset. Tota ea nocte inter vigilias 25
adhortationesque consumpta celeriter et equites ingenti cursu
refugere et secutus est aestus. Qui primo aquis leni tractu
30 subeuntibus coepit levare navigia, mox totis campis inundatis
etiam impulit classem. Plaususque militum nauticorumque in-
speratam salutem inmodico celebrantium gaudio litoribus ripis-
que resonabat. Unde tantum redisset subito mare, quo pridie
refugisset, quanam esset eiusdem elementi natura, modo dis-
35 cers, modo imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant.
Rex cum ex eo, quod acciderat, coniectaret post solis ortum 27

6. aqua] inqua LV. — 7. qua] quas P. — haerebat B: haerebant FLPF. — 10. reddebatque] reddebantque P. — 15. nave *Scheffer*: naues A. — identidem] identidem idem P. — 16. perpetiebantur] pertiebantur LPV. — 18. finis *Lauer*: fines A. — 23. persideret] persederet P. — 24. exaestuare] extaare P. — 30. levare] laure P. — inundatis *scripsi*: inundantes A. — 31. nauticorumque *Giunta*: nauticorum A. — 34. ele- menti *Lauer*: mentis A.

statum tempus esse, media nocte, ut aestum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit. Evectusque os eius cocc stadia processit in mare, tandem voti sui compos: praesidiisque et maris et locorum dis sacrificio facto ad classem rediit.

- X. Hinc adversum flumen subit classis et altero die adpulsam (38) est haud procul lacu salso, cuius incognita natura plerosque decepit temere ingressos aquam. Quippe scabies corpora invasit, et contagium morbi etiam in alios vulgatum est.
- 2 Oleum remedio fuit. Leonnato deinde praemisso, ut puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur — quippe sicca erat regio — ipse cum copiis substitit, vernum tempus expectans. Interim et urbes plerasque condidit. Ne-archo atque Onesicrito nauticae rei peritis imperavit, ut validissimas navium deducerent in Oceanum progressisque, quoad tuto possent, naturam maris noscerent: vel eodem amne vel Euphrate subire eos posse, cum reverti ad se vellet.
- 4 Iamque mitigata hieme et navibus, quae inutiles videbantur, (39) crematis terra ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Arabiton, inde totidem diebus in Cedrosiorum perventum est. 20 Liber hic populus concilio habito dedit se, nec quicquam dedit praeter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen: Arabum incolae appellant. Regio deserta et aquarum inops excipit. Quam emensus in Oritas transit: ibi maiorem exercitus partem Hephaestioni tradidit, levem armaturam cum Ptolomaeo Leonnatoque partiti sunt. Tria simul agmina populabantur Indos, magnaeque praedae actae sunt: maritimos Ptolomaeus, ceteros ipse rex et ab alia parte Leonnatus urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique sunt in eam Arachosii.
- 8 Hinc pervenit ad maritimos Indos. Desertam vastamque (40) regionem late tenent ac ne cum finitimis quidem ullo commercii iure miscentur. Ipsa solitudo natura quoque inimica ellexerat ingenia: prominent ungues numquam recisi, comae hirsutae et intonsae sunt. Tuguria conchis et ceteris purga-

1. esse, media *Iunius*: esset media *P.* esse et media *C.* — 12. vernum] uerni *LPV.* — 17. Euphrate] euphraten *P.* — 19. regionem] regione *LP.* — 20. Arabiton *Fossius*: aboriton *A.* — 23. Arabum *Aldus*: barbarum *A.* — 24. Oritas *Aldus*: noritas *A.* — 25. Hephaestioni *Freinsheimius*: ephestioni *A.* — 26. Ptolomaeo *scripsi*: ptolemeo *BF*, ptholomeo *LP*, ptolemaeo *B? F?* — 28. Ptolomaeus *scripsi*: ptolemeus *BF*, ptholomeus *LP*, ptolemaeus *B? F?* — 30. in eam *Modius*: in am *A.* — 32. tenent] tent *P.* — finitimis] finitissimis *LPV.*

- mentis maris instruunt. Ferarum pellibus tecti piscibus sole duratis et maiorum quoque beluarum, quas fluctus eiecit, carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem sentire coeperunt, radices palmarum, namque sola ea arbor gignitur, ubique rimantes. Sed cum haec quoque alimenta defecerant, iumenta caedere adgressi ne equis quidem abstinebant: et cum deessent, quae sarcinas veherent, spolia de hostibus, propter quae ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia secuta est, quippe insalubrium ciborum novi suci, ad hoc itineris labor et aegritudo animi vulgaverant morbos, et nec manere sine clade nec progredi poterant: manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant campi paene pluribus semivivis quam cadaveribus. Ac ne levius quidem aegri sequi poterant: quippe agmen raptim agebatur tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere creditibus, quantum itineris festinando praecipere. Igitur qui defecerant, notes ignotosque, ut adleverantur, orabant: sed nec iumenta erant, quibus excipi possent, et miles vix arma portabat, imminentesque et ipsis facies mali ante oculos erat. Ergo saepius revocati ne respicere quidem suos sustinebant misericordia in formidinem versa. Illi relictos deos testes et sacra communia regisque inplorabant opem: cumque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versa parem suo exitum similesque ipsis amicis et contubernales precabantur.
- (41) tur. Rex dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantae cladis ipse esset, ad Phrataphernen, Parthyaeorum satrapem, misit, qui iuberet camelis cocta cibaria adferri, aliosque finitimarum regionum praefectos certiores necessitatis suae fecit. Nec cessatum est ab his. Itaque fame dumtaxat vindictis exercitus tandem in Cedrosiae fines perducitur. Omnium rerum copia fertilis regio est, in qua stativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret. Hic Leonnati literas accepit conflixisse ipsum cum vii milibus peditum et ccc equitibus Oritarum prospero eventu. A Cratero quoque nuntius venit Ozinen et Zariaspen, nobilis Persas, defectionem molientes oppressos a

14. levius] leuior *P.* — 20. ipsis *Modius*: ipsius *A.* — 24. surdas] surdes *P.* — versa *Schmieder*: uersi *A.* — 25. exitum] exitu *P.* — 27. ad Phrataphernen *Aldus*: affrapernen *A.* — Parthyaeorum *Zumptius*: parthynorum *A* [parthynorum *V.*] — 28. adferri *P.*: adferre *C.* — aliosque *I.* alios *A.* — 31. tandem] tam *P.* — 32. copia *Jeppius*: sola *A.* — 34. ccc *C.* cccc *P.* — Oritarum *Muetzellius*: noritarum *P.* moritarum *C.*

20 se in vinculis esse. Praeposito igitur regioni Sibyrthio —
 21 namque Menon, praefectus eius, nuper interierat morbo —
 21 in Carmanian ipse processit. Aspastes erat satrapes gentis,
 22 suspectus res novare voluisse, dum in India rex est. Quem
 occurrentem dissimulata ira comiter adlocutus, dum explora- 5
 ret, quae delata erant, in eodem honore habuit. Cum inde (42)
 praefecti, sicut imperatum erat, equorum iumentorumque iu-
 galium vim ingentem ex omni, quae sub imperio erat, regione
 23 misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Arma quo-
 que ad pristinum refecta sunt cultum: quippe haud procul a 10
 24 Perside aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igi-
 tur, ut supra dictum est, aemulatus Patris Liberi non gloriam
 solum, quam ex illis gentibus deportaverat, sed etiam famam,
 sive illud triumphus fuit ab eo primum institutus, sive bac-
 echantium lusus, statuit imitari, animo super humanum fasti- 15
 25 gium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisque
 sterni iubet, liminibus aedium crateras vino repletas et alia
 eximiae magnitudinis vasa disponi: vehicula deinde constrata,
 ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modum
 26 ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa. Primi ibant 20
 amici et cohors regia, variis redimita floribus coronisque: alibi
 tibicinum cantus, alibi lyrae sonus audiebatur: item in vehi-
 culis pro copia cuiusque adornatis commissabundus exercitus,
 armis, quae maxime decora erant, circumpendentibus. Ipsum
 convivasque currus vehibat crateris aureis eiusdemque materiae 25
 27 ingentibus poculis praegravis. Hoc modo per dies vii baccha-
 bundum agmen incessit, parata praeda, si quid victis saltem
 adversus commissantes animi fuisset: mille, hercule, viri modo
 et sobrii vii dierum crapula graves in suo triumpho capere
 28 potuerunt. Sed fortuna, quae rebus famam pretiumque con- 30
 stituit, hoc quoque militiae probrum vertit in gloriam. Et
 praesens aetas et posteritas deinde mirata est per gentes non-
 dum satis domitas incessisse temulentos, barbaris, quod temerum
 29 tas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatus carnifex

1. Sibyrthio *Freinshemius*: siburtio *A.* — 3. Aspastes *Freinshe-*
mius: aspastis *A.* — satrapes *Lauer*: satrapas *A.* — 7. iumentorumque
Lauer: iumentorum *A.* — 8. erat *Lauer*: erant *A.* — 14. institu-
 tus] institus *P.* — 15. super] semper *P.* sepe *V.* — 17. crateras *B?*:
 creterras *FLPV.* — 18. eximiae] eximae *P.* — 22. tibicinum *Freinshe-*
mius: tubicinum *A.* — alibi] alii *LPV.* — in vehiculis *Lauer*: in
 om. *A.* — 23. commissabundus] comisabundus *LPV.* — 25. crate-
 ris] creterris *LPV.* — 27. parata *Palmerius*: parata *A.* — 31. pro-
 brum] probrum *P.*

sequebatur: quippe satrapes Aspastes, de quo ante dictum est,
 30 interfici iussus est: adeo nec luxuriae quicquam crudelitas nec
 crudelitati luxuria obstat.

1. satrapes Aspastes *Freinshemius*: satrapes apastris *C.* apas-
 tris satrapes *P.* — 2. nec] ne *LV.* — Q. CURTI RUFII HISTORIARUM LIBRUM
 VIII. EXPLICIT LIBER DECIMUS *P.* CURTI RUFII HISTORIARUM EXPLICIT LIBER
 NONUS INCIPIT EIVSDEM LIBER DECIMUS *F.* EXPLICIT. Q. CURTI RUFII HISTORIARUM
 INCIPIT LIBER X. *L.*

Q. CURTI RUFII
HISTORIARUM
ALEXANDRI MAGNI
MACEDONIS

LIBER X.

1. Isdem fere diebus Cleander et Sitalces et cum Agathone (1)
Heracon superveniunt, qui Parmenionem iussu regis occiderant:
2 v milia peditum cum equitibus mille, sed et accusatores eos
e provincia, cui praefuerant, sequebantur: nec tot facinora,
quot admiserant, compensare poterant caedis perquam gratae 5
3 regi ministerio. Quippe cum omnia profana spoliassent, ne
sacris quidem abstinuerant, virginesque et principes feminarum
4 stupra perpessae corporum ludibria deshebant. Invisum Mace-
5 donum nomen avaritia eorum ac libido barbaris fecerat. Inter
omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem 10
6 constupratam servo suo pellicem dederat. Plerique amicorum
Alexandri non tam criminum, quae palam obiciebantur, atro-
citatem, quam memoriam occisi per illos Parmenionis, quod
tacitum prodesset reis apud regem poterat, intuebantur, laeti
recidisse iram in irae ministros nec ullam potentiam scelere 15
7 quaesitam cuiquam esse diuturnam. Rex cognita causa pro-
nuntiavit ab accusatoribus unum et id maximum crimen esse
praeteritum, desperationem salutis suae: numquam enim talia
ausuros, qui ipsum ex India sospitem aut optassent reverti
8 aut credidissent reversurum. Igitur hos quidem vinxit, de 20
autem militum, qui saevitiae eorum ministri fuerant, interfici

1. Isdem] Hisdem P. — 3. et] om. P. — 5. quot] quod LF. —
poterant] poterat LPV. — 6. ne P?: nec C. — 14. reis] regis P. —
19. ausuros] ausuras P.

iussit. Eodem die sumptum est supplicium de iis quoque, 9
quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat.
(2) Haud multo post Nearchus et Onesicritus, quos longius 10
in Oceanum procedere iusserat, superveniunt. Nuntiabant 11
5 autem quaedam audita, alia conperta: insulam ostio amnis
subiectam auro abundare, inopem equorum esse: singulos eos
conpererant ab iis, qui ex continenti traicere auderent, sin-
gulis talentis emi. Plenum esse beluarum mare: aestu secundo 12
eas ferri magnarum navium corpora aequantes, truci cantu
10 deterritas sequi classem cum magno aequoris strepitu, velut
demersa navigia, subisse aquas. Cetera incolis crediderant, 13
inter quae, rubrum mare non a colore undarum, ut plerique
crederent, sed ab Erythro rege appellari: esse haud procul a 14
continenti insulam palmis frequentibus consitam et in medio
15 fere nemore columnam eminere, Erythri regis monumentum,
litteris gentis eius scriptam. Adiciebant navigia, quae lixas 15
mercatoresque vexissent, famam auri secutis gubernatoribus
in insulam esse transmissa nec deinde ab iis postea visa.
Rex cognoscendi plura cupidine accensus rursus eos terram 16
20 legere iubet, donec ad Euphratis ostia adpellerent classem:
(3) inde adverso amne Babylona subituros. Ipse animo infinita 17
complexus statuerat omni ad orientem maritima regione per-
domita ex Syria petere Africam, Carthagini infensus: inde Nu-
midiae solitudinibus peragratu cursum Gadis dirigere — ibi 25
namque columnas Herculis esse fama vulgaverat — Hispanias
deinde, quas Iberiam Graeci a flumine Ibero vocabant, adire 18
et praetervehi Alpes Italiaeque oram, unde in Epirum brevis
cursus est. Igitur Mesopotamiae praetoribus imperavit [ut] 19
materia in Libano monte caesa devectaque ad urbem Syriae
30 Thapsacum septingentarum carinas navium ponere: septimem
omnes esse deducere Babyloniam. Cypriorum regibus impe-
ratum, ut aes stuppaeque et vela praebarent. Haec agenti 20
Pori et Taxilis regum litterae traduntur, Abisaren morbo, Phi-
lippum, praefectum ipsius, ex vulnere interisse oppressosque,

5. amnis] anni LPV. — 7. iis FP: hiis BLV. — traicere] traice-
rent P. — 9. ferri I: fieri A. — 12. inter quae — credent] om. P.
— 14. palmis C: palmitis P. — frequentibus P: frementibus C. — 15.
Erythri] erithri LF, erythi P. — 18. transmissa Lauer: transmissam A.
— visa P: uisam C. — 20. ostia add. L. — 21. Babylona] babilona
LPV. — 23. Syria] iri ad P. — Carthagini] chartagini LF. — 26. Ibe-
riam Freinshemius: hiberiam A. — Ibero Freinshemius: hiberno A. —
28. [ut] del. Modius. — 30. Thapsacum septingentarum Zumptius: thap-
sagas et ingentiarumque A. — septimem scripsi: vii remis A. — 31.
Babyloniam C: babilonam P. — 33. Pori] phori PV, p. ori L.

21 qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudaemonem
 22 — dux erat Thracum — Abisaris regnum filio eius attribuit.
 Ventum est deinde Persagada: Persica est gens, cuius (4)
 satrapae Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes bar-
 23 baros eminens. Genus ducebat a Cyro, quondam rege Per-
 sarum: opes et a maioribus traditis habebat et ipse longa
 24 imperii possessione cumulaverat. Is regi cum omnis generis
 donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis eius daturus, occur-
 rit. Equorum domiti greges sequebantur currusque argento
 et auro adornati, pretiosa supellex et nobiles gemmae, aurea 10
 magni ponderis vasa vestesque purpureae et signati argenti
 25 talentum tria milia. Ceterum tanta benignitas barbaro causa
 mortis fuit. Nam cum omnes amicos regis donis super ipso-
 rum vota coluisset, Bagoae spadoni, qui Alexandrum obsequio
 26 corporis devinxerat sibi, nullum honorem habuit admonitus
 que a quibusdam nequam Alexandro cordi esse respondit, 15
 amicos regis, non scorta se colore nec moris esse Persis,
 27 mares ducere, qui stupro effeminarentur. His auditis spado
 potentiam flagitio et dedecore quaesitam in caput nobilissimi
 et insontis exercuit. Namque gentis eiusdem levissimos falsis
 28 criminibus adstruxit, monitos tum demum ea deferre, cum ipse
 29 iussisset. Interim quotiens sine arbitris erat, credulas regis
 aures implebat, dissimulans causam irae, quo gravior criminan-
 tis auctoritas esset. Nondum suspectus erat Orsines, iam tamen
 30 vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus:
 et importunissimum scortum ne in stupro quidem et dedecoris
 patientia fraudis oblitum, quotiens amorem regis in se accen-
 derat, Orsines modo avaritiae, interdum etiam defectionis
 31 arguebat. Iam matura erant in perniciem innocentis mendacia, (5)
 et fatum, cuius inevitabilis sors est, adpetebat. Forte enim
 32 sepulcrum Cyri Alexander iussit aperiri, in quo erat conditum
 eius corpus, cui dare volebat inferias. Auro argentoque con-
 ditorium repletum esse crediderat — quippe ita fama Persae
 vulgaverant — sed praeter clipeum eius putrem et arcus duos
 33 Scythicos et acinacem nihil repperit. Ceterum corona aurea 35
 inposita amico, cui adsuert ipse, solum, in quo corpus
 iacebat, velavit, miratus tanti nominis regem tantis praeditum

1. Eudaemonem] eodemonem PV, eodaemonem L. — 2. Thracum]
 tracum LV, tractum P. — Abisaris] abissaris PV, abi.s.aris L. — 3.
 Persagada Zumptius: persagara A. — 6. ipse] ipsa P. — 7. regi] re
 P. — 8. ipsi] ipso LPV. — 11. vestesque] vestis P. — 12. talentum
 P. — 15. devinxerat] devixerat LPV. — 16. nequam scripsi:
 equam C, aequa P. — 20. falsis] falsi P. — 32. conditorium Helmsius:
 conditum A. — 36. solum] sollo P.

opibus haud pretiosius sepultum esse, quam si fuisset e plebe.
 Proximus erat lateri spado, qui regem intuens, 'Quid mirum,' 33
 inquit, 'est inania sepulcra esse regum, cum satraparum domus
 aurum inde egestum capere non possint? Quod ad me attinet, 34
 5 ipse hoc bustum antea non videram, sed ex Dareo ita accepi
 in milia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas 35
 in te, ut, quod impune habere non poterat Orsines, donando
 etiam gratiam iniret.' Concitaverat iam animum in iram, cum 36
 ii, quibus negotium idem dederat, superveniunt. Hinc Bagoas,
 10 hinc ab eo subornati falsis criminibus occupant aures. Ante-
 37 quam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula est traditus.
 Non contentus supplicio insontis spado ipse morituro manum
 iniecit. Quem Orsines intuens, 'Audieram,' inquit, 'in Asia
 olim regnasse feminas: hoc vero novum est regnare castra-
 15 tum!' Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo, 38
 sed eximiae quoque benignitatis in regem. Eodem tempore 39
 Phradates regnum adfectasse suspectus occiditur. Coeperat
 esse praiceps ad repraesentanda supplicia, item ad deteriora
 credenda: scilicet res secundae valent commutare naturam, et 40
 20 raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim
 paulo ante Lyncestem Alexandrum delatum a duobus indicibus
 damnare non sustinuerat, humiliores quoque reos contra suam 41
 voluntatem, quia ceteris videbantur insontes, passus absolvi:
 hostibus victis regna reddiderat: ad ultimum vitae ita tamen 42
 25 ab semetipso degeneravit, ut invictus quondam adversus libi-
 dinem animi arbitrio scorti aliis regna daret, aliis adimeret vitam.
 (6) Isdem fere diebus litteras [a Coeno] accipit de rebus in 43
 Europa et Asia gestis, dum ipse Indiam subegit. Zopyrio, 44
 Thraciae praepositus, cum expeditionem in Getas faceret, tem-
 30 pestatibus procellis subito coortis cum toto exercitu oppres-
 sus erat. Qua cognita clade Seuthes Odrysas, populares suos, 45
 ad defectionem compulerat. Amissa propemodum Thracia ne
 Graecia quidem tumultibus inconcussa mansit. Nam Alexander

5. accepi] accipi P. — 9. ii Findelinus: hii LPV, hi BF. — 11. vin-
 cula] vinculo P. — 16. benignitatis] benignitas LP. — 18. item I: idem
 A. — 21. Lyncestem] lincestem LP, lincesten V. — 23. absolvi] adso-
 lvi LV. — 24. regna reddiderat Freinshemius: regnare duxerat A. [regna
 duxerat B]. — vitae ita tamen scripsi: traiecitum A. — 25. invictus
 quondam Zumptius: in quondam P, in quoddam FF, in quodam BL. —
 27. [a Coeno] del. Junius. — 28. gestis] gestis P. — [Indiam] indigam
 P. — Zopyrio] zopyrio LP, zophyrio F. — 29. Getas Findelinus: gestas
 A. — 31. Odrysas] odrisas LPV. — 33. quidem: verba quae sequuntur
 usque ad c. 2 § 1 Igitur om. A, add. Freinshemius. In C add. in mar-
 gine hic desunt ii lineae.

punita satraparum quorundam insolentia, quam, dum in extremo orbe Indorum armis attinetur, per summa scelera atque flagitia in provinciales exercuerant, ceterorum metum intenderat: qui in paribus delictis idem admissorum praemium expectantes in mercenariorum militum fidem confugebant, illorum manibus, si ad supplicium poscerentur, salutem suam tutaturi, aut pecunia, quanta poterat, coacta fugam inibant. Ea re cognita litterae ad omnes Asiae praetores missae sunt, quibus inspectis e vestigio omnes peregrinos milites, qui stipendia sub ipsis facerent, dimittere iubebantur. Erat inter eos Harpalus, quem Alexander, quod ob ipsius amicitiam olim a Philippo eiectus solum vertisset, inter filissimos habebat et post Mazaei mortem satrapia Babyloniae donaverat thesaurorumque custodiae praefecerat. Is igitur cum fiduciam, quam in propensissima regis gratia habere poterat, magnitudine flagitiorum consumpsisset, quinque talentorum milia ex gaza regia rapit conductaque sex milium mercenariorum manu in Europam evadit. Iampridem enim luxu et libidinis in praeceps tractus desperataque apud regem venia adversus iram ipsius in alienis opibus subsidium circumspicere coeperat et Athenienses, quorum non contemnendam potentiam et apud ceteros Graecos auctoritatem, tum occultum in Macedonas odium norat, sedulo coluerat. Itaque spem suis faciebat Athenienses adventu suo cognito copiisque et pecuniis, quas adduceret, coram inspectis protinus arma consiliaque sociaturos esse. Nam apud populum imperitum et mobilem per homines improbos et avaritia venales omnia se muneribus consecuturum existimabat.

II. Igitur xxx navibus Sinium transmittunt — promontorium (7)

2 est Atticae terrae — unde portum urbis petere decreverant. His cognitis rex Harpalo Atheniensibusque iuxta infestus classem parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod consilium cum clam agitat, litterae redduntur Harpalum intrasse 5 quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos: mox concilio plebis habito iussum urbe excedere ad Graecos milites pervenisse, quibus in Cretam traictis a quodam Thimbrone interemptum per insidias. His laetus in Europam traiciendi consilium omisit: sed exules praeter eos, qui civili 10 sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Graecorum civitatibus, quis pulsati erant, iussit. Et Graeci haud ausi imperium aspernari, quamquam solvendarum legum id principium esse

5. cum] om. P. — agitat] agitant P. — 8. in Cretam traictis Zumptius: interceptum trucidatum A. — Thimbrone Cellarius: auctore A. — 10. omisit I: emisit A. — 13. solvendarum I: solidarum A.

censebant, bona quoque, quae extarent, restituere damnatis. Soli Athenienses, non sui modo, sed etiam publice vindices, 6 colluvionem ordinum hominumque aegre ferebant, non regio imperio, sed legibus moribusque patriis regi adsuati. Prohibere igitur exules finibus, omnia potius toleraturi, quam purgamenta 7 quondam urbis suae, tunc etiam exilii, admitterent.

(8) Alexander senioribus militum in patriam remissis xiii milia 8 peditum et ii milia equitum, quae in Asia retineret, eligi iussit, existimans modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis praesidia disposuisset nuperque conditas urbes colonis repleisset res nec novare cupientibus. Ceterum priusquam 9 secerneret, quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites aes alienum profiterentur. Grave plerisque esse conpererat et, quamquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen 15 ipse decreverat. Illi temptari ipsos rati, quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquid extraxerant temporis. Et rex satis gnarus, professioni aeris pudorem, non contumaciam obstare, mensas totis castris poni iussit et x milia talentum proferri. Tum demum cum fide facta professio esset, 11 nec amplius ex tanta pecunia quam c et xxx talenta superfuere. Adeo ille exercitus, tot divitissimarum gentium victor, 12 plus tamen victoriae quam praedae deportavit ex Asia. Ceterum ut cognitum est alios remitti domos, alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asia habiturum rati vecordes et disciplinae militaris inmemores seditiosus vocibus castra complent regemque ferocius quam alias adorti omnes simul missionem postulare coeperunt, deformia ora cicatricibus canitiemque capitum ostentantes. Nec aut praefectorum castigatione 13 aut verecundia regis deterriti tumultuoso clamore et militari violentia volentem loqui inhibebant, palam professi nusquam inde nisi in patriam vestigium esse moturos. Tandem silentio 14 facto, magis quia motum esse credebant, quam quia ipsi moveri poterant, quidnam acturus esset, expectabant. Ille, 'Quid 15 haec, inquit, repens consternatio et tam procax atque effusa licentia denuntiat? Eloquentio metuo. Palam certe rusticus imperium, et precario rex sum, cui non adloquendi, non no-

2. sui Jeepius: suo A. — 3. ordinum Zumptius: ordinem A. — hominumque Jeepius: hominum quia A. — 10. urbes C: urbes quas P. — 11. nec novare Jeepius: renovare A. — priusquam secerneret] priusquam exerneret P. — 13. plerisque] plerique P. — 17. gnarus] ignarus FFF. — professioni] professionis P. — 18. contumaciam] totumaciam P. — castris] P. om. verba quae secuntur usque ad c. 5 § 8 intra. — 19. cum add. Jeepius. — 22. Asia I: asia A. — 25. praefectorum] profectorum LF. — 29. deterriti Lauer: deterritum A.

16 scendi monendique aut intuenti vos ius reliquistis. Equidem
cum alios dimittere in patriam, alios necum paulo post deportare
statuerim, tam illos adclamantes video, qui abituri sunt,
17 quam hos, cum quibus praemissos subsequi statui. Quid hoc
est rei? dispari in causa idem omnium clamor est! Pervelim
18 scire, utrum, qui discedunt, an, qui retinentur, de me querantur.
19 Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem, ita pariter
ex tota contione responsum est omnes queri. Tum ille, 'Non,
hercule,' inquit, 'potest fieri, ut adducar querendi simul omni-
20 bus hanc causam esse, quam ostenditis, in qua maior pars
exercitus non est, utpote cum plures dimiserim, quam retin-
21 turus sum. Subest nimirum aliud malum, quod omnes aver-
tit a me. Quando enim regem universus deseruit exercitus?
Ne servi quidem uno grege profugiunt dominos, sed est qui-
22 dam in illis pudor a ceteris destitutos relinquenti. Verum
ego tam furiosae consternationis oblitus remedia insanabilibus
conor adhibere. Omnem, hercule, spem, quam ex vobis conceperam,
23 damno nec ut cum militibus meis — iam enim esse
desistis — sed ut cum ingrattissimis operis agere decrevi. Secun-
24 dis rebus, quae circumfluunt meo, insanire coepistis, oblitus
eius, quem beneficio exuistis meo, digni, hercule, qui in eodem
consenescentis, quoniam facilis est vobis adversam quam se-
25 cundam regere fortunam. En tandem! Illyriorum paulo ante
et Persarum tributariis Asia et tot gentium spolia fastidio sunt.
Modo sub Philippo seminudis amicala ex purpura sordent,
26 aurum et argentum oculi ferre non possunt: lignea enim vasa
desiderant et ex cratibus scuta rubiginemque gladiatorum. Hoc
cultu nitentes vos accepi et a talenta aeris alieni, cum omnis
regia supellex haud amplius quam ix talentorum esset, meorum
operum fundamenta. Quibus tamen — absit invidia — im-
27 perium maximae terrarum partis inposui. Asiaene pertaesum
est, quae vos gloria rerum gestarum dis pares fecit? In Euro-
pam ire properatis rege deserto, cum pluribus vestrum defu-
turum vitium fuerit, ni aes alienum fuisset, nempe in Asia-
tica praeda. Nec pudet profundo ventre devictarum gentium
30 spolia circumferentes reverti velle ad liberos coniugesque, qui-
bus pauci praemia victoriae potestis ostendere. Nam cetero-
rum, dum etiam spei vestrae obviam istis, arma quoque pignori
31 sunt. Bonis vero militibus cariturus sum, pellicum suarum
concupiscentis: quibus hoc solum ex tantis opibus superest, in 40

quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites:
facessite hinc oculus, ego cum Persis abeuntium terga tutabor.
Neminem teneo: liberate oculos meos, ingrattissimi cives. Laeti 28
vos excipient parentes liberique sine vestro rege redeuntis!
5 obviam ibunt desertoribus transfigisque! Triumphabo, meher- 29
cule, de fuga vestra et, ubicumque ero, expetam poenas hos,
cum quibus me relinquitis, colendo praefereundoque vobis. Iam
autem sciatis, et quantum sine rege valeat exercitus, et quid
(11) opus in me uno sit. Desiluit deinde frendens de tribunali et 30
10 in medium armatorum agmen se innisit, notatos quoque, qui
ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit nec ausos
repugnare xii adservandos custodibus corporis tradidit. Quis III.
crederet saevam paulo ante contionem obtorpuisse subito
metu, [et] cum ad supplicium videret trahi nihilo ausos gra-
15 viora quam ceteros, sive nominis, quod gentes, quae sub regi- 3
bus sunt, reges inter deos colunt, sive propria ipsius veneratio,
sive fiducia tanta vi exercerent imperium contrerunt eos: singu- 4
lare certe ediderunt patientiae exemplum adeoque non sunt
accensi supplicio commilitonum, cum sub noctem interfectos
20 esse cognoscent, ut nihil omiserint, quod singuli magis oboe-
dienter et pie facerent. Nam cum postero die prohibiti aditu 5
regis essent Asiaticis modo militibus admissis, lugubrem totis
castris edidere clamorem, denuntiantes protinus esse mori-
(12) turos, si rex perseveraret irasci. At ille perviciacis ad omnia, 6
25 quae agitasset, animi peregrinorum militum contionem advocari
iubet Macedonibus intra castra cohibitis: et cum frequentes
coissent, adhibito interprete talem orationem habuit: 'Cum ex 7
Europa traicerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam
vim hominum imperio meo me additum esse sperabam. Nec 8
30 deceptus sum, quod de his credidi famae. Sed ad illa hoc
quoque accessit, quod video fortes viros erga reges suos pie-
tatis invictae. Luxu omnia fluere credideram et nimia feli- 9
citate mergi in voluptates. At hercules, munia militiae hoc
animatorum corporumque robore aequae impigre tolerantis et, cum
35 fortes viri sitis, non fortitudinem magis quam fidem colitis.
Hoc ego [non] nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaque
et dilectum e vobis iuniorum habui et vos meorum militum
corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis: ob-
sequium vero et patientia imperii longe praestantior est, quam

3. statuerim *Junius*: statuerem *A.* — 6. discedunt *Lauer*: descendunt *A.* — 14. quidam *Junius*: quidem *A.* — 19. operis *Rubinius*: oportet *A.* — 29. esset, meorum *Modius*: mox *A.*

11. corripuit *Lauer*: corripit *A.* — 14. [et] *del. Hugius*. — nihil *Acidalius*: nihil *A.* — 16. sunt, reges *add. I.* — 22. regis essent *Fossius*: venissent *A.* — 34. robore *Aldus*: robore *A.* — 36. ego *I.*: ergo *A.* — [non] *del. Acidalius*. — 39. praestantior est] praestantior *L.F.*

1 ceteris. Ergo ipse Oxyartis Persae filiam mecum [in] matrimonio iunxi, non designatus ex captiva liberos tollere. Mox
 2 deinde cum stirpem generis mei latius propagare cuperem, uxorem Darei filiam duxi proximisque amicorum auctor fui ex
 3 captivis generandi liberos: ut hoc sacro foedere omne divis-
 4 crimen victi et victoris excluderem. Proinde genitos esse vos
 5 mihi, non adscitos milites credite. Asiae et Europae unum
 6 atque idem regnum est. Macedonum vobis arma do. Inveteravi
 7 peregrinam novitatem: et cives mei estis et milites. Omnia
 8 eundem ducunt colorem: nec Persis Macedonum morem adum-
 9 brare nec Macedonibus Persas imitari indecorum. Eiusdem
 10 iuris esse debent, qui sub eodem rege victuri sunt.

11 *Hac oratione habita Persis corporis sui custodiam credidit, Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic seditioni occasionem dedissent, vincti ad supplicia traherentur, unum ex iis, auctoritate et aetate gravem, ad regem
 12 ita locutum ferunt: 'Quousque,' inquit, 'animo tuo etiam per(13)
 13 supplicia, et quidem externi moris, obsequeris? Milites tui, cives tui incognita causa [a] captivis suis ducentibus trahuntur
 14 ad poenam. Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros
 15 supplicii muta.' Amico animo, si veri patiens fuisset, admoneretur, sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus — nam
 16 parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant — mergi in
 17 animum, sicut vincti erant, iussit. Ne hoc quidem supplicium
 18 seditionem militum movit. Namque copiarum duces atque
 19 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000*

1. Oxyartis Zumptius: oxiratis A. — [in] deleui. — 10. morem Vindelinius: more A. — 12. victuri sunt] verba quae sequuntur usque ad c. 4 § 1 Quousque add. Frobenius: in A spatium vacuum relictum est. — 18. obsequeris Giunta: exsequeris A. — 19. [a] del. Giunta. — 20. indicas] indicas LF. — 24. Ne Zumptius: nec A. — 27. contactos I: contractos A. — 28. irae, trucidaret Modius: ira retrucidaret A. Verba quae sequuntur usque ad c. 5 § 1 Intuentibus add. Freinshemius, in A add. hic deest.

plicum processit incusataque leniter exercitus inmodestia non sine multis utrimque lacrimis in gratiam se cum ipsis redire professus est. Digna tamen res visa est, quae maioribus hostiis expiaretur. Itaque sacrificio magnifice perpetrato Macedonum simul Persarumque primores invitavit ad epulas. Novem milia eo convivio exceperat proditum est memoriae eosque omnes invitante rege ex eodem cratere libavisse, Graecis barbarisque vatibus tum alia fausta vota praevenitibus, tum imprimis ut ea utriusque imperii in idem corpus coalita societas perpetua foret. Maturata deinde est missio, et infirmissimus quisque exauctorati. Amicorum quoque seniorum quibusdam commeatum dedit. Ex quis Clitus cognomento Albus Gorgiasque et Polydamas et Antigene fuerat. Abvenitibus non modo praeteriti temporis stipendia cum fide persolvebat, verum etiam talentum adiecit in singulos milites viatici nomine. Filios ex Asiaticis uxoribus susceptos — ad decem milia fuisse traduntur — apud se relinqui iussit, ne in Macedoniam cum parentibus transgressi et coniugibus liberisque prioribus permixti familias singulorum contentione et discordiis implerent: sibi curae fore pollicitus, ut patrio more instituti militiae artes edocuerentur. Ita supra decem veteranorum milia dimissa sunt, additusque est Craterus, qui eos deduceret, ex praecipuis regis amicis. Cui si quid humanitas accidisset, Polyperconti parere iussi sunt. Litteris etiam ad Antipatrum scriptis honorem emeritis haberi praecepit, ut quotiens ludi atque certamina ederentur, in primis ordinibus coronati spectarent, utque fato funtorum liberi inpueris in paterna stipendia succederent. Craterum Macedoniae continentibusque regionibus cum imperio praeesse placuit, Antipatrum cum supplemento iuniorum Macedonum ad regem pergere. Verebatur enim, ne per discordiam praefecti cum Olympiade gravis aliqua clades acciperetur. Nam multas ad Alexandrum epistolae mater, multas Antipater miserat, vicissimque alter alterum arroganter et acerbe plerumque facere criminabantur, quae ad dedecus aut detrimentum regiae maiestatis pertinerent. Postquam enim rumor occisi regis temere vulgatus in Macedoniam penetrasset, mater eius sororque Cleopatra tumultuatae fuerant, et haec quidem paternum regnum, Olympias Epirum invaserat. Forte dum eiusmodi litterae rediunt, Hephaestion, adsuetus omnium arcanorum se participem haberi, resignatas ab Alexandro simul inspiciebat. Neque vetuit eum rex, sed detractum digito anulum ori legentis admovit, nihil eorum, quae perscripta essent, in alios efferendum significans. Incussasse autem ambos fertur et matris insolentia permotum exclamasse, eam pro habitatione decem mensium, quam

in utero sibi praeberet, gravem mercedem exigere: Antipatrum vero suspectum habuisse, quasi parva ex Spartanis victoria tolerantem animos et imperio toto iam in annos prorogato supra praefecti modum elatum. Itaque cum eius gravitas atque integritas a quibusdam praedicaretur, subiecit exterius quidem album videri, sed si penitus introspectatur, totum esse purpureum. Pressit tamen suspicionem suam neque ullum manifestum abalienati animi indicium praelitit. Credidere tamen plerique Antipatrum, evocari se supplicii causa ratum, impiis machinationibus regiae mortis, quae paulo post secuta est, auctorem extitisse.

Interea rex, ut inminuti exercitus detrimenta sarciret optimum quemque Persarum in Macedonicos ordines adlegit: mille etiam praestantissimos segregavit ad propiorem sui corporis custodiam: aliam hastatorum manum, haud pauciores decem milibus, circa regium tabernaculum excubias agere iussit. Haec agenti Peucestes supervenit cum viginti sagittariorum funditorumque milibus, quos ex sua provincia coegerat. His per exercitum distributis profectus est Susis et Pasitigri amne transmissis apud Caras castra metatus est: inde quadriduo per Sittacenen ductis copiis Sambana processit, ubi per septem dies quietum agmen tenuit. Tridui deinde itinere emenso Celonas perventum est. Oppidum hoc tenent Boeotia profecti, quos Xerxes sedibus suis excitos in Orientem transtulit: servabantque argumentum originis peculiari sermone ex Graecis plerumque vocibus constante: ceterum ob commerciorum necessitatem finitimorum barbarorum lingua utebantur. Inde Bagistanem ingressus est, regionem opulentam et abundantem arborum amoeno et secundo foetu ceterisque ad vitae non usum modo, verum etiam delectationem pertinentibus. Gravis inter haec Eumeni cum Hephaestione simulata incidit. Nam servos Eumenis deversorio, quod pro hero suo anteceperant, Hephaestio protuberavit, ut Euius tibicen eo reciperetur. Neque multo post, cum iam sopita odia viderentur, nova exorta contentione adeo recruderunt, ut etiam in atrax iurgium et acerba utrinque convicia prorumperent. Sed Alexandri interuentu imperioque inimicitiae saltem in speciem abolitae sunt: cum ille quidem Hephaestioni etiam minatus esset, qui in flagrantissima regis gratia positus, quamquam cupidum reconciliationis Eumeneum, pertinacius acerbatur.

Perventum deinde est in Mediae campos, ubi maximi equorum greges pascabantur. Nisaeos appellant, magnitudine et specie insignes. Supra quinquaginta milia ibi reperta, cum Alexander eo transiret, a comitibus illius adnotatum est: olim triplo plures fuisse, sed inter bellorum turbas maximam eorum partem prae-

dones abegisse. Ad triginta dies ibi substitit rex. Eo Atropates Mediae satrapa centum barbaras mulieres adduxit, equitandi peritis peltisque et securibus armatas: unde quidam crediderunt Amazonum ex gente reliquias fuisse. Septimis deinde castris Ecbatana attingit, Mediae caput. Ibi sollemnia diis sacrificia fecit ludosque edidit et in convivia festosque dies laxavit animum, ut mox in novorum operum curam atque ministeria validior intenderetur. Sed ista volentem, velut iniecta manu, fatum alio traxit vitamque carissimum amicorum eius neque multo post ipsi quoque regi extorsit. Pueros in stadio certantes spectabat, cum nuntiatur deficere Hephaestionem, qui morbo ex crapula contracto septimum iam diem decumbebat. Exterritus amici periculo statim consurgit et ad hospitium illius celeriter pergit: neque tamen prius eo pervenit, quam illum mors occupasset. Id regi omnium, quae in vita pertulerat, adversorum luctuosissimum accidisse certum habetur eumque magnitudine doloris in lacrimas et lamenta victum multa animi de gradu deieci argumenta edidisse. Sed ea quidem varie traduntur: illud inter omnes constat, ut quam decentissimas exequias ei duceret, noluisse Ecbatani sepeliri, sed Babylonem, qui ipse concessurus erat, a Perdicca deferri curasse: ibique funus inaudito antehac exemplo duodecim talentum milibus locavisse. Per universum certe imperium lugeri eum iussit: et ne memoria eius in exercitu exolesceret, equitibus, quis praefuerat, nullum praefecit ducem, sed Hephaestionis alam appellari voluit et, quae ille signa instituerat, ea non inmutari. Funebria certamina ludosque, quales nunquam editi fuissent, meditatus tria artificum milia coegit: qui non multo post in ipsius exequiis certasse feruntur. Nec amici tam effuso adfectu ad conciliandum eius gratiam segnitius usi certatim reperere, per quae memoria defuncti clarior honoratioque fieret. Igitur Eumenes, cum se ob similitudinem cum Hephaestione regis indignationem incurrisse sensisset, multis auctor fuit sequi et arma sua Hephaestioni consecrandi pecuniasque ad cohonestandum funus large contulit. Hoc exemplum imitati sunt ceteri: eoque mox processit adsentationum impudentia, ut regi maerore et desiderio defuncti insanienti persuasum tandem fuerit, deum esse Hephaestionem. Quo quidem tempore ex copiarum ducibus Agathocles Samius ad extremum periculi venit, quod illius tumultum praeteriens inlacrimasse visus esset. Ac nisi Perdiccas venanti sibi Hephaestionem adparuisse ementitus per deos omnes ipsamque Hephaestionem deierasset, ex ipso se cognovisset, Agathoclem non ut mortuum et vanae divinitatis titulis frustra ornatum flevisse, verum ob memoriam pristinae sodalitatis lacrimas non

tenuisse, vir fortis et de rege bene meritis pietatis in amicis graves poenas innoxio capite pendisset.

Ceterum ut paulisper a luctu vocaret animum, in Cossaeorum gentem expeditionem suscepit. Iuga Mediae vicina Cossaei tenent, asperum et acre genus et praedando vitam tolerare solitum. Ab his Persarum reges annuo tributo pacem redimere consueverant, ne in subiecta decurrentes infestam latrocinii regionem facerent. Nam vim temptantes Persas facile reppererant, asperitate locorum defensi, in quae se recipiebant, quotiens armis superabantur. Idem muneribus quotannis placabantur, ut regi Ecbatanis, ubi aestiva solebat agere, Babylonem remigranti tutus per ea loca transitus esset. Hos igitur Alexander bipartito agmine adgressus intra quadraginta dies perdomuit. Nam ab ipso rege et Ptolomaeo, qui partem exercitus ducebat, saepe caesi, ut captivos suos reciperent, permiscere se victori. Ille validas urbes opportunis locis extrui iussit, ne abducto exercitu fera gens oboedientiam exueret. Motis inde castris, ut militum expeditione recenti fessum reficeret, lento agmine Babylonem procedebat. Iamque vix triginta ab urbe stadiis aberat, cum Nearchus occurrit, quem per Oceanum et Euphratis ostia Babylonem praemisera: orabatque, ne fatalem sibi urbem vellet ingredi. Conpertum id sibi ex Chaldaeis, qui multis iam praedictionum eventibus artis suae certitudinem abunde probavissent. Rex fama eorum hominum constantique adseveratione motus dimissis in urbem amicorum plerisque alia via praeter Babylonem ducit ac ducentis inde stadiis stativa locat. Sed ab Anaxarcho philosopho edoctus contemptis Chaldaeorum monitis, quorum disciplinam inanem aut supervacuum arbitrabatur, urbem intrat. Legationes eo ex universo ferme orbe confluerant. Quibus per complures dies studiose auditis deinceps ad Hephaestionis exequias adiecit animum. Quae summo omnium studio ita celebratae sunt, ut nullius ad id tempus regis feralia magnitudine sumptuum apparatusque celebritate non vicerint. Post haec cupido incessit regi per Pallacopam amnem ad Arabum confinia navigandi: quo delatus, urbi condendae commoda sede reperta Graecorum aetate aut vulneribus invalidos et, si qui sponte remanserant, ibi collocat. Quibus ex sententia perfectis iam futuri securus Chaldaeos iridebat, quod Babylonem non ingressus tantum esset incolomis, verum etiam excessisset. Enimvero revertenti per paludes, quas Euphrates in Pallacopam effusus efficit, foedum omen oblatum est. Quippe rami desuper independentes detractum capiti regio diadema proiecerunt in fluctus. Cum deinde alia super alia prodigiosa et minacia nuntiarentur, procurandis eis

Graeco simul barbaroque ritu continua sacra facta sunt. Neque tamen expiari praeterquam morte regis potuere. Qui cum Nearchum excepisset convivio iamque cubitum iturus esset, Medii Larissaei obnixis precibus dedit, ut ad eum commissatum veniret. Ubi postquam tota nocte perpotasset, male habere coepit. Ingravescentes deinde morbus adeo omnes vires intra sextum diem exhausit, ut ne vocis quidem potestas esset. Interea milites sollicitudine desiderioque eius anxii, quamquam obstantibus ducibus, ne validitatem regis onerarent, expresserunt, ut in conspectum eius admitterentur.

- (14) Intuentibus lacrimae obortae praebuere speciem iam non V. regem, sed funus eius visentis exercitus. Maeror tamen circumstantium lectum eminebat: quos ut rex adspexit, 'Invenitis,' inquit, 'cum excessero, dignum talibus viris regem?' In- 3
5 credibile dictu auditque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec a toto exercitu illud ultimum persalutatus est: dimissoque vulgo velut omni vitae debito liberatus fatigata membra reiecit. Propiusque adire iussis amicis — nam et vox deficere iam 4
10 coeperat — detractum anulum digito Perdicae tradidit, adiectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri iuberent: quaerentibusque his, cui relinqueret regnum, respondit, ei, qui 5
15 esset optimus: ceterum providere iam se, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus Perdica interrogante, quando caelestes honores haberi sibi vellet, dixit, 6
tum velle, cum ipsi felices essent. Suprema haec vox fuit regis, et paulo post exstinguitur.
(15) Ac primo ploratu lamentisque et plangentibus tota regia per- 7
20 sonabat: mox velut in vasta solitudine omnia tristi silentio muta torpebant, ad cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore converso. Nobiles pueri custodiae corporis eius adsumti 8
nec doloris magnitudinem capere nec se ipsos intra vestibulum regiae tenere poterunt: vagique et furentibus similes tantam urbem luctu ac maerore compleverant nullis questibus 9
25 omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra regiam adstiterant Macedones pariter barbarique concurrunt, nec poterant victi a victoribus in communi dolore discerni.

6. admissurus *Lauer*: amissurus *A.* — 9. deficere] decipere *FL*, in *L* add. in margine deficere. — 11. Hammonem] ammonem *LV.* — 12. respondit *Lauer*: respondet *A.* — 13. providere *Modius*: provide *A.* — 22. magnitudinem capere *Freinsheimius*: magnitudinem carere *FF*, magnitudinem ea *BL.* — 24. maerore] memore *P.* — 26. adstiterant] adstiterant *P.*

Persae iustissimum ac mitissimum dominum, Macedones optimum ac fortissimum regem invocantes certamen quoddam maeroris edebant. Nec maerorum solum, sed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem et in flore aetatis fortunaeque invidia deum ereptum esse rebus humanis. Vigor eius et vultus educantis in proelium milites, obsidentis urbes, evadentis in muros, fortes viros pro contione donantis occurrebant oculis.

Tam Macedones divinos honores negasse ei paenitebat, impioque et ingratis fuisse se confitebantur, quod aures eius debita appellatione frandassent. Et cum diu nunc in veneratione, nunc in desiderio regis haesissent, in ipsos versa miseratione est. Macedonia profecti ultra Euphraten in mediis hostibus novum imperium aspernantibus destitutos se esse cernebant: sine certo regis herede, sine herede regni publicas vires ad se quemque tracturum. Bella deinde civilia, quae secuta sunt, mentibus augurabantur: iterum non de regno Asiae, sed de rege ipsis sanguinem esse fundendum: novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices: senes, debiles modo petita missione a iusto rege nunc morituros pro potentia forsitan satellitis aliquis ignobilis. Has cogitationes volventibus nox supervenit terroremque auxit. Milites in armis vigilabant: Babylonii alius e muris, alius culmine sui quisque tecti prospectabant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat usus, fremitus vocesque auribus captabant ac plerumque vano metu territi per obscuras semitas, alius alii occurrentes, invicem suspecti ac solliciti ferebantur.

Persae comis suo more detonsis in lugubri veste cum coniugibus ac liberis non ut victorem et modo [ut] hostem, sed ut gentis suae iustissimum regem vero desiderio lugebant. Adsueta sub rege vivere non alium, qui imperaret ipsis, digniorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiae cis Euphraten tantum mali fama pervaserat. Ad Darci quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste, qua induta erat, lugubrem sumpsit laceratisque crinibus humi

1. optimum] optimissimum *P.* — 2. maeroris] memoris *P.* — 5. ereptum] erepta *P.* ereptam *V.* — 6. evadentis] eudentes *P.* — 7. muros] *P.* — donantis *P.*: donatis *C.* — 8. paenitebat *P.*: paenitebant *C.* — 12. in mediis *Zumptius*: mediis *A.* — 13. destitutos] destitutos *LF.* — 15. civilia] civilia *LF.* — 18. rumpendas] rumpendas *P.* — a iusto *Lauer*: iusto *A.* — 22. quisque] quis *P.* — 25. plerumque *P.*: plerumque quae *C.* — 27. comis suo *Palmerius*: commisso *A.* — cum *P.*: om. *C.* — 28. [ut] hostem *Findelinus*. — 30. Adsueta] ac sueta *P.* — 34. Abscissa] abscesa *B? F? P.*

corpus abiecit. Adsiebat ei altera ex neptibus nuper amissum Hephaestionem, cui nupserat, lugens propriasque causas doloris in communi maestitia retractabat. Sed omnium suorum mala Sisigambis una capiebat. Illa suam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam praeterita revocaverat. Crederes modo amissum Dareum et pariter miserae duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat simul mortuos vivosque. Quem enim puellarum acturum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? iterum esse se captas, iterum excidisse regno. Qui mortuo Dareo ipsas tueretur, repperisse, qui post Alexandrum respiceret, utique non reperturas. Subibat inter haec animum lxxx fratres suos eodem die ab Ocho, saevissimo regum, trucidatos adiectumque stragi tot filiorum patrem: e septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse: ipsum Dareum floruisse paulisper, ut crudelius posset extingui. Ad ultimum dolori succubuit obvolutoque capite accidentis genibus suis neptem nepotemque aversata cibo pariter abstinuit et luce. Quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum profecto Alexandro indulgentiae in eam iustitiaeque in omnes captivos documentum est mors huius: quae cum sustinisset post Dareum vivere, Alexandro esse superstes erubuit. Et hercule, iuste aestimantibus regem liquet, bona naturae eius fuisse, vitia vel fortunae vel aetatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia, fortitudo non inter reges modo excellens, sed inter illos quoque, quorum haec sola virtus fuit, liberalitas saepe maiora tribuentis, quam a dis petuntur, clementia in devictis, tot regna aut redditu, quibus ea demperat bello, aut dono data, mortis, cuius metus ceteros exanimat, perpetua contemptio, gloriae laudisque ut iusto maior cupido, ita in iuvene et in tantis eius admittenda rebus, iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreverat, Philippum ultus erat, iam in omnes fere amicos benignitas, erga milites benivolentia, consilium par magnitudini animi et, quantam vix poterat aetas eius capere, solertia, modus immodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale desiderium usus nec ulla nisi ex permissio voluptas ingentes

1. neptibus *Lauer*: nepotibus *A.* — 2. Hephaestionem *Freinsheimius*: ephestionem *A.* — 3. retractabat *Freinsheimius*: retractabant *A.* — 4. Sisigambis] sisigambis *P.* — 8. quem] quam *LF.* — 9. excidisse] excidisse *LPV.* — 10. ipsas] tueretur] ipsa stupetur *P.* — post *P.*: plus *C.* — 27. ea demperat] eadem erat *P.* — 29. contemptio] contentio *P.* — 30. in iuvene *Jeepius*: ut iuveni *A.* — eius *Jeepius*: nec *A.* — 31. Olympiada] olimpiada *LPV.* — immortalitati] immortalitate *P.* — 35. modus *Lauer*: modum *A.*

33 profecto dotes erant. Illa fortunae: dis aequare se et caelestes honores accersere et talia suadentibus oraculis credere et deditantibus venerari ipsum vehementius, quam par esset, irasci, in externum habitum mutare corporis cultum, imitari devictarum gentium mores, quos ante victoriam spreverat. Nam 5 iracundiam et cupidinem vini sicuti iuventa inritaverat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunae, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quotiens illum a morte revocavit? quotiens temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitae quoque finem eundem illi quem gloriae statuit. Expectavere eum fata, dum Oriente perdomito aditum 10 Oceanum, quidquid mortalitas capiebat, implet. Huic regi ducique successor quaerebatur: sed maior moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque eius et fama rerum in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit, clarissimique sunt habiti, qui etiam minimae parti tantae fortunae adhaeserunt.

VI. Ceterum Babylone — inde enim devertit oratio — corporis 19 eius custodes in regiam principes amicorum ducesque copiarum 20 advocare. Secuta est militum turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi regiam intrare non poterant, cum praeco exceptis, qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed precarium spernebat imperium. Ac primum ciuitatis ingens 25 ploratusque renovatus est: deinde futuri expectatio inhibitis lacrimis silentium fecit. Tum Perdicca regia sella in conspectum volgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, anulum sibi pridie traditum a rege in eadem sede posuit: quorum adpectu rursus obortae omnibus lacrimae integrare 30 luctum. Et Perdicca, 'Ego quidem,' inquit, 'anulum, quo ille regni atque imperii res obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi reddo vobis. Ceterum quamquam nulla clades huic, qua adfecti sumus, par ab iratis dis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus credere licet, tantum 35 virum deos adcommodasse rebus humanis, quarum sorte completa cito repetere eum suae stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate seducitur, corpori exanimi quoque quam primum iusta solvamus,

haud oblitum, in qua urbe, inter quos simus, quali praeside ac rege spoliati. Tractandum est, commilitones, cogitandum 5 que, ut victoriam partem inter hos, de quibus parata est, obtinere possimus. Capite opus est: hocine uno, an pluribus, 5 in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane praegnans est: optamus, ut marem enitatur: eius 9 regnum dis adprobantibus futurum, quandoque adoleverit. (20) Interim a quibus regi velitis, destinate. Haec Perdicca. Tum 10 Nearchus, Alexandri modo sanguinem ac stirpem regiae maiestati convenire, neminem ait posse mirari: ceterum expectari nondum ortum regem et, qui iam sit, praeteriri, nec animis Macedonum convenire nec tenori rerum: esse e Barsine filium 15 regis: huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque 12 suo more hastis scuta quatientes obstupere perseverabant. Iamque prope ad seditionem pervenerant Nearchus pervicacius tuente sententiam. Tum Ptolomaeus, 'Digna prorsus est soboles,' 13 inquit, 'quae Macedonum imperet genti, Roxanes vel Barsinae filius, cuius nomen quoque Europam dicere pigebit, maiore ex 20 parte captivi. Est, cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum serviamus, quod iusti illi reges Dareus et Xerxes tot milium agminibus tantisque classibus nequiquam petiverunt? Mea sententia haec est, ut sede Alexandri in regia posita, qui consiliis 15 eius adhibebantur, coeant, quotiens in commune consulto opus fuerit, eoque, quod maior pars eorum decreverit, stetur, duces praefectique copiarum his pareant.' Ptolomaeo quidam, pauciores Perdiccae adsentiebantur. Tum Aristonius orsus est dicere, Alexandrum consultum, cui relinqueret regnum, voluisse 16 optimum deligi. Iudicatum autem ab ipso optimum Perdiccam, qui anulum tradidisset. Neque enim unum eum adsedisse 30 morienti, sed circumferentem oculos ex turba amicorum delegisse, cui traderet. Placere igitur, summam imperii ad Perdiccam deferri. Nec dubitare, quin vera euseret. Itaque universi procedere in medium Perdiccam et regis anulum tollere 18 iubebant. Haerebat inter cupiditatem pudoremque et, quo mode-

2. cogitandumque *Vindelicius*: cogitantumque *P.*, cogitatumque *C.* — 4. *pluribus add. I.* — 7. eius *I.*: cuius *A.* — 9. quibus *LPV.* — 13. tenori *Jeepius*: temporis *A.* — e Barsine *Modius*: a barsine *A.* — 16. pervicacius *peruicius LP.* — 17. sententiam *sententia P.* — Ptolomaeus *scripsi*: ptolemaeus *LV.*, ptolemaeus *P.*, ptolemaeus *B? F?* — 21. Xerxes *verses LP.*, exeres *P.* — 23. in *ut P.* — 24. adhibebantur *adhibebantur P.* — 26. Ptolomaeo *scripsi*: ptolemaeo *V.*, ptolemaeo *LP.*, ptolemaeo *B? F?* — 28. relinquere *relinqueret P.* — 29. deligi *deligi P.* — ipso *ipsa P.* — 31. circumferentem *Givnta*: circumferenti *A.* — delegisse *P.*

5. quos *I.*: quas *A.* — 19. Babylone *babylone P.*, babillone *LV.* — 25. Ac primum *Lauer*: ad primum *A.* — 27. Tum *Lauer*: tunc *A.* — 29. sede *sedem P.* — 32. res *Scheffer*: vires *A.* — 39. exanimi quoque *Jeepius*: nominalque *A.*

stius, quod expectabat, appeteret, perviciacius oblaturos esse
 19 credebatur. Itaque cunctatus diuque, quid ageret, incertus ad
 ultimum tamen recessit et post eos, qui sederant proximi,
 20 constitit. At Meleager, unus e ducibus, confirmato animo, (21)
 quem Perdiccae cunctatio erexerat, 'Nec di sient,' inquit, 5
 'ut Alexandri fortuna tantique regni fastigium in istos humeros
 ruat: homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus,
 quam hic est, sed de viris tantum, quibus invitis nihil petiti
 21 necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, quandoque
 genitus erit, an Perdiccan regem habeatis, cum iste sub tutelae
 specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei rex placet,
 nisi qui nondum natus est, et in tanta omnium festinatione
 non iusta modo, sed etiam necessaria exactos menses solus
 expectat et iam divinat marem esse conceptum: quem vos dubi-
 22 tetis paratum esse vel subdere? Si medius fidius Alexander
 hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex iis, quae
 23 imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad
 diripiendos thesauros discurretis? harum enim opum regiarum
 24 utique populus est heres.' Haec elocutus per medios armatos
 prorupit, et, qui abeunti viam dederant, ipsum ad prouuntiata 20
 praedam sequebantur.

VII. Iamque armorum circa Meleagrum frequens globus erat (22)
 in seditionem ac discordiam versa contione, cum quidam pleris-
 2 que Macedonum ignotus ex infima plebe, 'Quid opus est,' in-
 quit, 'armis civilique bello habentibus regem, quem quaeritis? 25
 Arrhidaeus, Philippo genitus, Alexandri paulo ante regis frater,
 sacrorum caerimoniarumque consors modo, nunc solus heres,
 praeteritus a vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam
 gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro similem quaer-
 3 ritus, numquam reperietis: si proximum, hic solus est.' His
 auditis confio primo silentium velut iussa habuit: conclamant
 deinde pariter Arrhidaeum vocandum esse mortemque meritis,
 4 qui contionem sine eo habuissent. Tum Pithon plenus lacri-
 marum orditur dicere, nunc vel maxime miserabilem esse
 Alexandrum, qui tam bonorum civium militumque fructu et 35
 praesentia fraudatus esset. Nomen enim memoriamque regis

9. Roxanes Junius: hroxanis A. — 13. solus] solos P. — 16. pro
 se] om. P. — iis Vindelinius: his A. — 20. prouuntiata Freinshemius:
 prouuntiata A. — 23. contione Vindelinius: contio A. — 26. Arrhidaeus
 Zumptius: arthideus A. — 28. merito suo C: suo merito P. — 31.
 conclamant] condemnant P. — 32. Arrhidaeum Zumptius: arthideum A
 [erideum F]. — vocandum] uocatum LPP. — 33. Pithon Freinshemius:
 phiton A. — 35. fructu] fructum LPP.

sui tantum intuentes ad cetera caligare eos. Haud ambigue 5
 iuvenem, cui regnum destinabatur, inpetiit, sed probra, quae
 obiecerat, magis ipsi odium, quam Arrhidaeo contemptum attu-
 lerunt: quippe dum miserentur, etiam favere coeperunt. Igitur 6
 5 non alium regem se, quam eum, qui ad hanc spem genitus
 esset, passuros pertinaci adclamatione declarant vocarique Arr-
 rhidaeum iubent. Quem Meleager infestus inuisusque Perdiccae 7
 strenue perducit in regiam: et milites Philippum consalutatum
 regem appellant.

(23) Ceterum haec vulgi erat vox, principum alia sententia. 8
 11 E quibus Pithon consilium Perdiccae exequi coepit tutoresque
 destinat filio ex Roxane futuro Perdiccam et Leonnatum, stirpe
 regia genitos. Adiecit, ut in Europa Craterus et Antipater res 9
 administrarent. Tum iusiurandum a singulis exactum futuros
 15 in potestate regis geniti Alexandro. Meleager haud iniuria 10
 metu supplicii territus cum suis secesserat. Rursus Philippum
 trahens secum inrupit regiam, clamitans suffragari spei de novo
 rege paulo ante conceptae robur aetatis: experirentur modo
 stirpem Philippi et filium ac fratrem regum duorum: sibimet-
 20 ipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nullum 11
 vastum fretum et procellosum tantos ciet fluctus, quantos multi-
 tudo motus habet, utique si nova et brevi duratura libertate
 luxuriat. Pauci Perdiccae modo electo, plures Philippo, quem 12
 spreverant, imperium dabant. Nec velle nec nolle quicquam
 25 diu poterant, paenitebatque modo consilii, modo paenitentiae
 ipsius. Ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinaverit studii.
 Cesserat ex contione Arrhidaeus, principum auctoritate con- 13
 territus, et abeunte illo conticuere magis quam elanguere
 militaris favor. Itaque revocatus vestem fratris, eam ipsam,
 30 quae in sella posita fuerat, induit. Et Meleager thorace 14
 sumpto capit arma, novi regis satelles. Sequitur phalaex ha-
 stis clipeos quatenus, expletura se sanguine illorum, qui adde-
 claverant nihil ad ipsos pertinens regnum. In eadem domo 15
 familiaeque imperii vires remansuras esse gaudebant: heredi-

2. inpetiit, sed Jeepius: impense A. — 3. Arrhidaeo Zumptius:
 arthideo A. — 5. regem P: om. C. — 6. passuros P: parsuros C. —
 pertinaci C: pertinacia et P. — Arrhidaeum Zumptius: arthideum A.
 — 11. Pithon Freinshemius: phiton A. — Perdiccae] praediccae P. —
 13. genitos] genitus P. — 15. potestate] potestatem LPP. — 16. suis
 Giunta: his A. — 17. spei scripsi: reipublicae A. — 22. si Giunta: etsi
 C, ipsi P. — 23. luxuriat Lauer: luxuria A. — electo] electe P. —
 quem spreverant Acidalius: quam sperauerant A. — 27. Arrhidaeus
 Zumptius: arthideus P, arthideus C. — 28. illo] ille P. — elanguerat
 P: languerat C.

tarium imperium stirpem regiam vindicaturam: aduetos esse nomen ipsum colere venerarique, nec quemquam id capere, nisi genitum, ut regnaret. Igitur Perdica territum conclave, in quo Alexandri corpus iacebat, obserari iubet. De cum ipso erant spectatae virtutis: Ptolomaeus quoque se adiunxerat ei 5 puerorumque regia cohors. Ceterum haud difficulter a tot milibus armatorum claustra perfracta sunt. Et rex quoque inruerat stipatus satellitum turba, quorum princeps Meleager erat. Iratusque Perdica hos, qui Alexandri corpus tueri vellet, sevocat: sed, qui inruerant, eminus tela in ipsum iaciebant. Multisque vulneratis tandem seniores demptis galeis, quo facilius nosci possent, precari eos, qui cum Perdicca erant, coepere, ut absisterent bello regique et pluribus cederent. Primus Perdica arma deposuit, ceterique idem fecere. Meleagro deinde suadente, ne a corpore Alexandri discederent, insidiis locum 15 quaeri rati diversa regiae parte ad Euphraten fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis iuvenum constabat, Perdiccam et Leonnatum frequens sequebatur, placebatque excedere urbe et tendere in campis. Sed Perdica ne pedites quidem secutos ipsum desperabat: itaque, ne abducente equites abrupisse a cetero exercitu videretur, in urbe subsistit.

VIII. At Meleager regem monere non destitit, ius imperii Perdiccae morte sciendum esse: ni occupetur inopetens animus, 2 res novaturum: meminisse eum, quid de rege meruisset: neminem autem ei satis fidum esse, quem metuat. Rex patiebatur magis, quam adsentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit misitque regis nomine, qui Perdiccam accerserent. Isdem mandatum, ut occiderent, si venire dubitaret. Perdica nuntiatio satellitum adventu sedecim omnino pueris regiae cohortis comitatus in limine domus suae constitit castigatosque et Meleagri mancipia viditidem appellans sic animi 30 vultusque constantia tenuit, ut vix mentis compotes fugerent. Perdica pueros equos iussit conscendere et cum paucis amicorum ad Leonnatum pervenit, iam firmiore praesidio vim propulsaturus, si quis inferret. Postera die indigna res Macedo-

4. obserari *Palmerius*: obseruari *A.* — 5. Ptolomaeus *scripsi*: pto-
lomeus *P.*, ptholomeus *LP.*, ptolemaeus *B? F?*. — 8. stipatus] stipatus *P.*
— 9. erat add. *Vindelinius*. — hos] hoc *P.* — 10. sed, qui] sequi
LV. sequi qui *P.* — iaciebant] iacebant *P.* — 11. demptis] dentis *P.*
— 12. eos *P.*: om. *C.* — 13. discederent] descenderent *P.* — 19. pedites]
petitas *P.* — 20. abducente] adducendo *P.* — 22. imperii *P.*: imperium
C. — 23. ni *Modius*: ne *A.* — 24. novaturum *Modius*: nonatorum *A.*
— 27. misitque] que om. *P.* — qui om. *P.* — 32. fugerent *Lauer*: fu-
gerint *A.* — 33. pueros *Lauer*: pueris *A.* — cum] con *P.*

nibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum, et Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant. Atque ille 6 seditione provisa, cum rex contionem adisset, interrogare eum coepit, an Perdiccam comprehendi ipse iussisset. Ille Meleagri 5 instinctu se iussisse respondit: ceterum non debere tumul-
(26)tuari eos, Perdiccam enim vivere. Igitur contione dimissa 7 Meleager equitum maxime defectione perterritus inopsque consilii — quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat — triduum fere consumpsit incerta 10 consilia volvendo. Et pristina quidem regiae species manebat: nam et legati gentium regem adibant, et copiarum duces ade- 8 rant, et vestibulum satellites armatique compleverant. Sed in- 9 gens sua sponte maestitia ultimae desperationis index erat, suspectique invicem non adire propius, non colloqui audebant. 15 secretas cogitationes intra se quoque volvente, et ex compara-
tione regis novi desiderium excitabatur amissi. Ubi ille esset, 10 cuius imperium, cuius auspiciu secuti erant, requirebant. Destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot suarum cladum poenas, quandoque oblata esset occasio. 20 His cogitationibus animos exedebant, cum adnuntiatur equites, 11 qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylona campis frumen-
tum, quod in urbem vehebatur, retinuisse. Itaque inopia 12 primum, deinde fames esse coepit, et, qui in urbe erant, aut reconciliandam cum Perdicca gratiam aut armis certandum esse 25 censebant. Forte ita acciderat, ut, qui in agris erant, popula-
tionem villarum vicorumque veriti, confugerent in urbem, oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, excederent urbe et 30 utrique generi tutior aliena sedes quam sua videretur. Quo-
rum consternationem Macedones veriti in regiam coeunt, quae- 30 que ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti [et] de finiendi discordia armisque ponendis. Igitur a rege legatur Padas Thessalus et Amissus Megalopolita- 15 nus et Perilaus: qui cum mandata regis edidissent, non aliter posituros arma equites, quam si rex discordiae auctores dedi- 35 disset, tulere responsum. His renuntiatis sua sponte arma 16 milites capiunt. Quorum tumultu e regia Philippus excitus,

2. decreverant] decreverat *P.* — 3. rex *contionem* *Halmius*: regem
A. — 15. secretas cogitationes *Gianta*: secretae cogitationis *A.* — vol-
vente *P.*: voluentes *C.* — 18. expetituras *P.*: expectaturos *C.* — 21.
Babylona] babillona *LP.*, babillonia *F.* — 27. excederent add. *Vinde-
linus*. — 31. ad equites *Lauer*: et equites *A.* — [et] del. *Vindelinius*. —
ponendis] hic desinit *P.* — 32. Thessalus] tessalus *LF.* — Megalopoli-
tanus 1: megalopolitanus *A.* — 35. His *Lauer*: iis *BF.*, is *LF.* — 36.
e regia *LB.*: a regia *FF.*

'Nihil,' inquit, 'seditione est opus. Nam inter se certantium
 17 praemia, qui quieverint, occupant. Simul mementote rem
 esse cum civibus, quibus spem gratiae cito abrumperet ad bellum
 18 civile properantium est. Altera legatione, an mitigari possint,
 experiamur: et credo nondum regis corpore sepulto ad prae-
 19 standa ei iusta omnis esse coituros. Quod ad me attinet,
 reddere hoc imperium malo, quam exercere civium sanguine:
 et si nulla alia concordiae spes est, oro quaesoque, eligite
 20 potiorum.' Obortis deinde lacrimis, diadema detrahit capiti,
 dexteram, qua id tenebat, protendens, ut, si quis se digniorem
 21 profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem
 fratris claritate suppressae tam moderata excitavit oratio. Ita-
 que cuncti instare coeperunt, ut, quae agitasset, exequi vellet.
 22 Eisdem rursus legat petiuros: ut Meleagrum tertium ducem
 acciperent. Haud aegre id impetratum est: nam et abducere
 Meleagrum Perdicca a rege cupiebat et unum duobus inparem
 23 futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam
 egresso Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Utrum-
 que agmen mutua salutatione facta coit, in perpetuum, ut arbi-
 trabantur, concordia et pace firmata.

1X. Sed iam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia:
 2 nam et insociabile est regnum et a pluribus expetebatur. Pri-
 mum ergo commiserunt vires, deinde disperserunt: et cum plu-
 ribus corpus, quam capiebat, onerassent, cetera membra defi-
 3 cere coeperunt: quodque imperium sub uno stare potuisset, 25
 dum a pluribus sustinetur, ruit. Proinde iure meritoque populus
 Romanus salutem se principi suo debere proficitur, qui noctis,
 4 quam paene supremam habuimus, novum sidus inluxit. Huius,
 hercule, non solis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cum
 5 sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum 30
 extinxit faces! quot condidit gladios! quantam tempestatem
 subita serenitate discussit! Non ergo revirescit solum, sed
 6 etiam floret imperium. Absit modo invidia, excipiet huius
 saeculi tempora eiusdem domus utinam perpetua, certe diuturna
 7 posteritas. Ceterum, ut ad ordinem, a quo me contemplatio 35
 publicae felicitatis averterat, redeam, Perdicca unicam spem
 salutis suae in Meleagri morte ponebat: vanum eundem et

infidum celeriterque res novaturum et sibi maxime infestum
 occupandum esse. Sed alta dissimulatione consilium premebat, s
 ut opprimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copiis, qui-
 bus praecerat, subornavit, ut, quasi ignoraret ipse, conquere-
 5 rentur palam Meleagrum aequatum esse Perdiccae. Quorum 9
 sermone Meleager ad se relato furens ira Perdiccae, quae con-
 perisset, exponit. Ille velut nova re exterritus admirari, queri
 dolentisque speciem ostentare ei coepit: ad ultimum convenit,
 ut comprehenderentur tam seditiosae vocis auctores. Agit Melea- 10
 ger gratias amplexusque Perdiccam fidem eius in se ac beni-
 volentiam conlaudat. Tum communi consilio rationem oppri-
 mendis noxiis ineunt. Placet exercitum patrio more lustrari:
 et probabilis causa videbatur praeterita discordia. Macedonum 12
 reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissae canis viscera
 15 ultimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraque
 abicerent parte, intra id spatium armati omnes starent, hinc
 (29) equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic sacro destina- 13
 verant, rex cum equitibus elephantisque constiterat contra
 pedites, quos Meleager praecerat. Iam equestre agmen move- 14
 batur, et pedites subita formidine ob recentem discordiam haud
 sane pacati quicquam expectantes parumper addubitavere, an
 in urbem subducerent copias: quippe pro equitibus planities
 erat. Ceterum veriti, ne temere commilitonum fidem damna- 15
 rent, subistere praeparatis ad dimicandum animis, si quis
 25 vim inferret. Iam agmina coibant, parvumque intervallum
 erat, quod aciem utramque divideret. Itaque rex cum una ala
 obequitare peditibus coepit, discordiae auctores, quos tueri ipse
 debebat, instinctu Perdiccae ad supplicia depescens: minaba-
 turque omnes turmas cum elephantis inducturum se in recu- 16
 30 santes. Stupebant improvise malo pedites, nec plus in ipso
 Meleagro erat aut consilii aut animi. Tutissimum ex praesen-
 tibus videbatur expectare potius, quam movere fortunam.
 Tum Perdicca, ut torpentes et obnoxios vidit, cec. fere, qui 18
 Meleagrum erumpentem ex contione, quae prima habita est
 35 post mortem Alexandri, secuti erant, a ceteris discretos ele-
 phantis in conspectu totius exercitus obicit: omnesque beluorum
 pedibus obtriti sunt nec prohibente Philippo nec auctore:
 adparebatque id modo pro suo vindicaturum, quod adprobasset 19

12. suppressae tam moderata scripti: suppressae et amoderata A.
 — 14. petiuros Lauer: petiurus A. — 15. id impetratum] ab his ver-
 bis incipiunt schedae Vindobonenses. — 23. commiserunt Jeepius: con-
 lisere A. — 24. capiebat S: capiebant C. — 26. dum] et dum S. — 27.
 qui S: cui C. — 31. faces] facies S. — 37. ponebat Freinsheimius: de-
 ponebat A.

2. alta Giunta: alia A. — 4. conquererentur I: quae querebantur BFS,
 quaquebantur L, qui querebantur V. — 7. queri] que se S. — 11. op-
 primendi] opprimendae LF. — 12. Placet] placeat S. — 15. ultimo] om.
 S. — 29. se in recusantes B: sine recutes V, sin recusantes S, se in
 recutes FL. — 31. aut animi] anni S. — 35. quod S: quo C.

eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus et omen et principium fuit. Meleager sero intellecta fraude Perdicae tum quidem, quia ipsius corpori vis non adferebatur, in agmine quietus stetit: at mox damnata spe salutis, cum eius nomine, quem ipse fecerat regem, in perniciem suam abutentis videret inimicos confugit in templum: ac ne loci quidem religione defensu occiditur.

X. Perdica perducto in urbem exercitu consilium principum virorum habuit, in quo imperium ita dividi placuit, ut rex quidem summam eius obtineret, satrapes Ptolomaeus Aegypti et Africae gentium, quae in ditione erant: Laomedonti Syria cum Phoenice data est, Philotae Cilicia destinata, Lyciam cum Pamphylia et maiore Phrygia obtinere iussus Antigonos, in Cariam Cassander, Menander in Lydiam missi: Phrygiam minorem Hellesponto adiunctam Leonnati provinciam esse iusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit: praeceptum est, ut regionem eam usque ad Trapezuntam defenderet, bellum cum Ariarathae gereret: solus hic detrectabat imperium. Pithon Mediam, Lysimachus Thraciam adpositasque Thraciae Ponticas gentes obtinere iussi. Qui Indiae quique Bactris et Sogdianis ceterisque aut Oceani aut Rubri maris accolis praecerant, quibus quisque finibus habuisset, imperium obtinerent, decretum est: Perdica ut cum rege esset copiosius praecisset, quae regem sequebantur. Credidere quidam testamento Alexandri distributas esse provincias, sed famam eius rei, quamquam ab auctoribus tradita est, vanam fuisse conperimus. Et quidem suas quisque opes divisit imperii partibus tuebantur: quas ipsi fundaverant, si unquam adversus inmodicas cupiditates terminus staret. Quippe paulo ante regis ministri specie imperii alieni procurandi singuli ingentia invaserant regna sublati certaminum causis, cum et omnes eiusdem gentis essent et a ceteris sui quisque imperii regione discreti. Sed difficile erat eo contentus esse, quod obtulerat occasio: quippe sordent prima quaeque, cum maiora sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna, quam fuisset accipere.

4. at Junius: et A. — 10. Ptolomaeus scripsi: ptolemeus BS, ptolemeus LF, ptolemeus F? — 11. Laomedonti Vindelinus: leomedonti A. — 12. destinata destinata est S. — Lyciam B? liciam FLSP. — 13. Pamphylia B? pamphylia FLSP. — Phrygia B? frigia FLSP. — Antigonos antigonos LF. — 17. Trapezunta] trapezunta LSF. — 18. Ariarathae Zumptius: harbate C. arabate S. — gereret] geret S. — Pithon Freinshemius: pithon A. — 19. Lysimachus Loccenius: leonmachus C, leomachus C. — 22. imperium S: imperii C. — 28. quas add. I. — 29. specie] speciem S.

(31) Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in solio, 9 curis omnium ad formandum publicum statum a tam sollempni munere aversis. Et non aliis quam Mesopotamiae regione fervidior aestus existit, adeo ut pleraque animalia, quae in nudo solo deprehendit, extinguat: tantus est vapor solis et caeli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum et rari sunt et incolentium fraude celantur: ipsis usus patet, ignotus est advenis. [Traditum magis quam creditum refert.] Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit, nulla tamen ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque Aegyptii Chaldaei, iussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admoveere velut spiranti manus: deinde precati, ut ius fasque esset mortalibus attrectare deum, purgare corpus, repletumque est odore aureum solium et capiti adiecta fortunae eius insignia. Veneno necatum esse credere plerique: filium Antipatri inter ministros, Iollam nomine, patris iussu dedisse. Saepae certe audita erat vox Alexandri Antipatrum regium adlectare fastigium maioremque esse praefecti opibus ac titulo Spartanae victoriae inflatum, omnia a se data adserentem sibi. Credebant etiam Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat, ungulam iumentum dumtaxat patientem esse [constat] suci. Stygem appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrum adlatum traditumque fratri Iollae et ab eo supremae regis potioni inditum. Haec, utcumque sunt credita, eorum, quos rumor adperserat, mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniae Antipater et Graeciam quoque invasit: suboles deinde excepti interfectis omnibus, quicumque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Ceterum corpus eius a Ptolomaeo, qui Aegyptum cesserat, Memphim et inde paucis post annis Alexandriam translatum est, omnisque memoriae ac nomini honos habetur.

3. aliis] alias S. — regione S: regioni C. — 5. deprehendit] deprehendit S. — 8. [Traditum magis quam creditum refert] del. Lauer. — 11. non C: nondum S. — 14. deum Rader: eum A. Hoc verbo desinit F. — 17. Antipatri] amatris S. — 20. Spartanae victoriae] spartana victoria S. — 24. ungulam I: ungula A. — 25. esse] hic desinit L. — [constat] del. Acidalius. — Q. CURTI RUFII HISTORIARUM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER DECIMUS FELICITER. EXPL. AMEN F. Q. CURTI RUFII HISTORIARUM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER X EXPLICIT FELICITER B. Q. CURTI RUFII HISTORIARUM MAGNI MACEDONIS ALEXANDRI LIBER X EXPLICIT S.

INDEX NOMINUM.

Abdalonymus 29, 10, 17, 25, 37.
 Abii Scythae 149, 29.
 Abisares 193, 16, 37, 196, 13, 201, 1.
 229, 33, 230, 2.
 Abistamenes 9, 19.
 Abulites 76, 30, 35, 77, 23.
 Acadira 188, 29.
 Acarnan 12, 7. — Acarnanes 6, 31.
 Aesines 185, 4, 208, 3, 21, 209, 5.
 Achaei 61, 3, 103, 24, 105, 36.
 Achaia 40, 26.
 Achilles 44, 10, 175, 22.
 Aegyptii 30, 13, 20, 44, 19, 34, 45,
 2. — vates 52, 6, 253, 12.
 Aegyptius *adi.* 51, 29.
 Aegyptus 14, 28, 20, 27, 30, 9,
 11, 23, 37, 5, 42, 34, 44, 15,
 29, 33, 47, 18, 22, 26, 27, 48, 34,
 62, 3, 156, 9, 252, 10, 253, 32.
 Aeolis 39, 34, 106, 2.
 Aeschylus Rhodius 47, 22.
 Aesculapius 14, 4.
 Aethiopes 45, 33, 36.
 Aethiopia 47, 18.
 Aetoli 6, 31.
 Africa 36, 8, 39, 5, 47, 25, 27, 48, 34,
 185, 27, 229, 23, 252, 11.
 Agathon 75, 26, 228, 1.
 Agenor 38, 29, 39, 1.
 Aggrammes 203, 21.
 Agis, Lacedaemoniorum rex, 31, 14,
 102, 30.
 Agis Argivus, poeta, 176, 25, 178, 5.
 Agriani 18, 11, 61, 9, 66, 23, 27, 78,
 13, 23, 191, 1, 198, 6, 220, 20, 22.
 Alexander Magnus, rex Macedonum,
 3, 1, 13, 18, 4, 21, 6, 12, 7, 16, 17,
 22, 24, 9, 15, 19, 10, 19, 11, 16,
 12, 2, 31, 13, 37, 14, 35, 39, 15, 14,
 16, 5, 18, 1, 17, 28, 19, 28, 20, 12,
 16, 30, 21, 11, 18, 35, 22, 15, 35,
 23, 20, 36, 24, 1, 38, 25, 2, 27, 11,
 28, 1, 8, 29, 9, 32, 30, 4, 31, 1, 25,
 32, 38, 33, 24, 34, 2, 27, 35, 7, 11,
 37, 27, 34, 38, 21, 39, 15, 25, 32.

40, 9, 26, 31, 42, 1, 8, 11, 43, 23,
 44, 4, 25, 31, 48, 1, 49, 3, 28,
 50, 3, 51, 11, 52, 26, 53, 11, 37,
 54, 1, 21, 55, 7, 21, 56, 16, 57,
 19, 26, 59, 27, 60, 13, 63, 27, 64,
 28, 32, 65, 24, 29, 66, 13, 15, 19,
 26, 32, 39, 67, 13, 19, 34, 68, 1,
 69, 10, 17, 71, 1, 11, 19, 72, 10,
 29, 33, 76, 31, 78, 19, 81, 20,
 85, 12, 86, 20, 88, 35, 36, 90, 21,
 91, 23, 92, 11, 15, 93, 4, 94,
 10, 12, 25, 96, 1, 23, 97, 8, 12,
 21, 28, 103, 15, 26, 108, 17,
 109, 1, 110, 17, 30, 111, 23, 112,
 3, 27, 115, 17, 117, 6, 22, 118, 23,
 124, 17, 125, 30, 127, 1, 128, 3,
 25, 129, 4, 130, 1, 131, 7, 18,
 134, 32, 138, 23, 139, 6, 141,
 11, 30, 142, 32, 36, 143, 3, 144,
 14, 27, 146, 23, 29, 147, 3, 5, 7,
 148, 17, 24, 150, 6, 13, 15, 27, 151,
 16, 26, 152, 4, 153, 23, 154, 32,
 161, 3, 162, 35, 164, 1, 19, 165, 15,
 18, 29, 166, 3, 167, 28, 34, 169,
 28, 33, 170, 10, 172, 4, 7, 9, 26,
 173, 7, 174, 31, 178, 11, 184, 20,
 187, 10, 188, 35, 189, 15, 190,
 11, 19, 23, 191, 30, 192, 18, 24, 33,
 193, 1, 11, 13, 19, 22, 26, 194, 5,
 195, 10, 21, 196, 24, 197, 13,
 198, 6, 33, 36, 199, 5, 200, 1, 201,
 2, 6, 39, 202, 8, 22, 36, 203, 13,
 212, 24, 216, 27, 218, 27, 219, 37,
 220, 14, 221, 19, 228, 12, 230, 14,
 16, 31, 233, 7, 243, 9, 10, 19, 21,
 244, 22, 28, 245, 10, 23, 28,
 246, 6, 15, 26, 29, 35, 247, 15,
 248, 4, 9, 15, 251, 35, 252, 24,
 253, 18, 31.
 Alexander, rex Macedoniae, Alexan-
 der Magni praevus, 128, 30.
 (Alexander Molossus, rex Epiri, javu-
 culus Alexandri Magni 167, 14.)
 Alexander Lyncestes 131, 13, 132, 2,
 133, 3, 181, 14, 182, 33, 231, 21.

Alexander, praetor quidam, 160, 9.
 Alexander, miles quidam, 191, 3,
 17, 21.
 Alexandria ad Caucasum condita
 141, 10.
 Alexandria in India condita 219, 27.
 Alexandria Aegypti 47, 13, 28,
 253, 33.
 Alexandria ad Tanaim condita 151, 19.
 Alpes 229, 27.
 Amanicae pylae v. Pylae.
 Amazones 109, 12, 112, 6, 15.
 Amedines 139, 16.
 Amissus Megalopolitanus 249, 32.
 Amphoterus 4, 38, 40, 25, 41, 3, 21,
 48, 27.
 Amyntas, Andromeni filius, 18, 4,
 44, 15, 60, 36, 75, 15, 19, 82, 12,
 83, 2, 107, 36, 132, 10, 27, 36,
 133, 2, 135, 20, 136, 8, 15.
 Amyntas, Perdicae filius, 121, 32,
 125, 18.
 Amyntas Lyncestes 76, 19.
 Amyntas, olim praetor Alexandri,
 postea transfuga, 21, 18, 30, 4,
 24, 32, 44, 21.
 Amyntas, praetor Alexandri, 169,
 24, 33.
 Amyntas, regius praetor, 122, 30, 36.
 Amyntas in exercitu Alexandri 76, 18,
 116, 30.
 Ancyra 5, 9.
 Andromachus 40, 11, 48, 10, 13.
 Andronicus 139, 13.
 Andrus insula 31, 10.
 Anticles 179, 5.
 Antigones 76, 17, 197, 19.
 Antigonus 31, 1, 40, 23, 76, 18,
 252, 13.
 Antipater, Macedoniae et Graeciae
 praefectus, 5, 3, 31, 16, 75, 15,
 103, 12, 16, 18, 115, 25, 131, 19,
 160, 11, 247, 13, 253, 17, 19, 29.
 Antipater ex regia cohorte 179, 4.
 Antiphanes 132, 27, 35, 134, 18, 19,
 25, 32.
 Aornis 199, 17.
 Aphobetus 116, 30.
 Apollo 36, 14, 20.
 Apollodorus 75, 29.
 Apollonides 40, 29, 34, 41, 5.
 Apollonius 47, 26.
 Arabia 34, 5, 27, 72, 15.
 Arabicus 137, 1.
 Arabitae 224, 20.
 Arabs 43, 3. — Arabes 34, 1, 44, 12,
 45, 34, 137, 1.
 Arabus 224, 23.
 Arachosii 39, 29, 56, 28, 137, 26,
 139, 17, 21, 194, 6, 217, 26,
 224, 30.
 Aradus 27, 15.
 Araxes 39, 25, 80, 36, 83, 23, 26,
 88, 19, 140, 34.
 Arbela 49, 31, 50, 14, 68, 27, 71,
 6, 8, 72, 10, 103, 26, 205, 10.
 Archelaus, rex Macedoniae, 128, 30.
 Archelaus, praetor Alexandri, 77, 19.
 Archepolis 116, 30.
 Arctes 65, 31, 66, 9.
 Argivus 176, 26.
 Argyraspides 60, 32.
 Ariani 139, 6.
 Ariarathes 252, 18.
 Arii 114, 15, 139, 12, 144, 4, 5.
 Arimaspi 139, 7.
 Arimazes 169, 28, 161, 2, 162, 29,
 163, 8, 9.
 Ariobarzanes 56, 33, 79, 31, 81, 29,
 82, 11, 83, 8.
 Aristander 32, 35, 42, 30, 59, 28,
 67, 4, 80, 20, 152, 15, 153, 21, 24,
 154, 3.
 Aristogiton 26, 17.
 Aristomedes Thessalus 17, 27.
 Aristomenes 31, 6.
 Ariston 51, 12, 13.
 Aristonicus 41, 10, 13, 17, 48, 16.
 Aristonius 212, 27, 35, 245, 27.
 Armenia 72, 20, 23, 75, 32, 106, 4,
 140, 37. — Armenia maior 57, 14.
 Armenii 5, 31. — Armenii quos mi-
 nores appellant 57, 6, 7.
 Arrhidacus Philippus 246, 26, 32,
 247, 3, 6, 8, 16, 23, 27, 249, 36,
 251, 37.
 Arsaces 173, 13.
 Arsames, Ciliciae praefectus, 9, 25.
 Arsames, Drangarum praefectus,
 173, 12.
 Artabazus 26, 11, 90, 13, 91, 20,
 25, 36, 92, 26, 29, 94, 31, 32, 36,
 95, 30, 110, 5, 15, 18, 20, 111, 36,
 139, 13, 144, 13, 161, 1, 163, 14,
 165, 8, 34.
 Artacoana 115, 15.
 Artaxerxes (Bessus sic se appellari
 iubet) 113, 28.

- Arvae 109, 36.
 Asclepiodorus, praetor Alexandri, 160, 10.
 Asclepiodorus ex regia cohorte 179, 4.
 Asia 4, 17, 26, 7, 25, 14, 29, 18, 33, 28, 21, 29, 14, 31, 12, 37, 6, 40, 26, 54, 16, 71, 3, 75, 11, 81, 7, 84, 7, 90, 35, 92, 9, 105, 1, 2, 4, 6, 113, 10, 129, 5, 131, 5, 140, 33, 141, 2, 151, 32, 36, 152, 34, 155, 29, 157, 7, 158, 25, 161, 22, 166, 22, 167, 3, 175, 30, 183, 15, 21, 200, 12, 204, 22, 205, 12, 215, 32, 35, 231, 28, 233, 8, 9, 22, 24, 234, 24, 31, 235, 28, 236, 7, 242, 16, 33.
 Asiaticus 234, 34, 235, 22.
 Aspastes 226, 3, 227, 1.
 Assacanus 189, 3.
 Atharrias 76, 15, 119, 37, 120, 2, 7, 131, 13, 167, 11.
 Athenae 6, 13, 232, 4, 6.
 Atheniensis 6, 11, 41, 22, 84, 33, 88, 31, 110, 28, — Athenienses 4, 6, 19, 8, 26, 16, 18, 48, 18, 19, 167, 2, 217, 34, 232, 3, 233, 2.
 Athenagoras 40, 29, 41, 5.
 Athenodorus 216, 31, 217, 1.
 Atizes 20, 26.
 Attalus, Philippi adfais, 121, 34, 131, 7, 167, 27, 168, 15, 181, 13, 21, 182, 36.
 Attalus, Agrianorum praefectus, 61, 10.
 Attalus, Alexandro similis, 195, 24.
 Attica terra 232, 2.
 Attinas 164, 9, 14.
 Augaeus v. Philotas Augaeus.
 Babylon 5, 19, 7, 19, 49, 21, 68, 20, 72, 1, 33, 74, 29, 86, 18, 229, 21, 244, 19, 249, 21.
 Babylonia 41, 29, 49, 6, 75, 31, 34, 173, 14, 229, 31.
 Babylonius 96, 5, — Babylonii 57, 7, 72, 28, 31, 73, 6, 14, 18, 75, 4, 242, 21.
 Babylonius adi. 75, 26, 28.
 Bactra 19, 4, 39, 27, 40, 5, 55, 18, 88, 35, 90, 37, 91, 8, 33, 92, 17, 24, 93, 25, 96, 4, 97, 18, 106, 28, 114, 21, 129, 12, 143, 31, 152, 1, 3, 156, 17, 157, 8, 159, 2, 160, 5, 216, 26, 217, 18, 219, 31, 252, 20.
 Bactriani 6, 6, 41, 29, 31, 49, 6, 58, 31, 66, 11, 18, 89, 5, 91, 16, 32, 94, 30, 95, 18, 34, 139, 28, 142, 11, 33, 143, 14, 31, 144, 32, 150, 4, 10, 151, 31, 152, 8, 25, 153, 7, 156, 12, 206, 14.
 Bactrianus adi. 56, 21, 30, 89, 5, 92, 13, 31, 114, 7, 143, 15, 154, 9, 164, 8, 169, 22, 26, 205, 14, 216, 29.
 Bactrus amnis 143, 33.
 Bagistanes Babylonius 96, 5.
 Bagoas spado a Dareo interfectus 107, 6, 108, 29.
 Bagoas, alius spado, Alexandro dono datus, 112, 2, 230, 14, 231, 9.
 Bagophanes 73, 8, 75, 32.
 Bagophanes 40, 24, 60, 36, 192, 1.
 Barcani 5, 28.
 Barsine 245, 13, 18.
 Barzaentes 115, 29, 194, 6, 10.
 Bazaira 165, 9.
 Beira 159, 2.
 Belitae 57, 7.
 Belus 8, 24, 73, 25.
 Berdes 149, 34, 164, 21.
 Bessus 41, 29, 34, 56, 30, 64, 31, 89, 5, 90, 19, 91, 9, 15, 18, 32, 92, 3, 37, 93, 9, 10, 28, 33, 94, 9, 24, 30, 95, 20, 32, 96, 15, 24, 32, 97, 5, 9, 18, 106, 29, 107, 7, 17, 31, 108, 21, 113, 28, 114, 12, 14, 16, 115, 29, 139, 11, 141, 11, 15, 28, 36, 142, 16, 28, 33, 37, 144, 3, 31, 146, 16, 18, 20, 23, 24, 27, 30, 33, 147, 12, 148, 10, 18, 25, 34, 150, 7, 13, 160, 6.
 Betis 42, 10, 43, 22, 34.
 Bion 61, 28.
 Bito vel Biton 216, 34, 217, 1, 2, 4, 6, 9, 12.
 Boeotia 19, 9, 39, 5, 105, 35.
 Bolon 126, 24.
 Borysthenes 105, 3.
 Bosporus (Cimmerius) 105, 1, 6, 150, 1, 164, 21.
 Boumelus 49, 35.
 Boxus Margianus 216, 36, 217, 8.
 Branchidae 147, 13, 21, 22, 25.
 Brobenelus 96, 30.
 Bubacene 176, 6.
 Bubaces 93, 13, 95, 10.

- Bucephala 205, 16.
 Bucephalas 111, 22.
 Byblos 28, 30.
 Cadusii 57, 14, 62, 11.
 Calas 5, 13, 40, 23.
 Calis 129, 27, 30.
 Callierates 77, 22.
 Callieratides 26, 19.
 Callisthenes 177, 13, 39, 178, 19, 180, 18, 22, 29, 35, 181, 10, 29, 34, 184, 10, 17.
 Cappadoces 30, 35, 57, 14.
 Cappadocia 5, 15, 9, 19, 106, 3, 140, 36, 252, 16.
 Caranus 139, 12, 144, 4.
 Caria 106, 3, 252, 14.
 Carmania 226, 3.
 Carthaginienses 32, 18, 36, 5, 26, 38, 36.
 Carthago 32, 20, 22, 36, 8, 11, 22, 39, 5, 229, 23.
 Carthasis 151, 29.
 Caspii 57, 3.
 Caspium mare v. Mare.
 Caspium fretum 140, 34.
 Cassander 252, 14, 253, 26.
 Castabulum 14, 9.
 Castor 176, 31.
 Castra Alexandri 44, 25.
 Castra Cyri 9, 20.
 Cataones 57, 11.
 Catanes 146, 24, 29, 148, 29, 34, 150, 6, 176, 4, 5.
 Caucasii 65, 26.
 Caucasus 39, 29, 80, 33, 112, 8, 140, 32, 36, 141, 4, 143, 3, 184, 29.
 Caunii 14, 6.
 Cevalinus 116, 31, 34, 117, 3, 7, 11, 14, 17, 20, 118, 1, 6, 9, 119, 10, 21, 121, 4, 10, 123, 36, 124, 6, 35, 125, 3, 6, 126, 11.
 Cedrosii 225, 31.
 Cedrosii 224, 20.
 Celacnae 3, 3.
 Celacae 109, 11.
 Chaeronea 166, 11.
 Chaldaci — vates 7, 30, 73, 14, 16, 253, 12.
 Chalybes 109, 11.
 Chares 41, 22.
 Charidemus Atheniensis 6, 11.
 Charus 191, 3, 18, 22.
 Chii 48, 12, 20.
 Chius insula 5, 1, 40, 27, 41, 11.
 Chius urbs 31, 9.
 Choaspes, amnis Susianae, 76, 33.
 Choaspes, amnis Indiae, 159, 1.
 Choerilus 176, 26.
 Chorasmi 141, 24, 165, 1.
 Chrysolaus 48, 16.
 Cidaris 8, 30.
 Cilicia 9, 19, 23, 25, 27, 30, 10, 3, 7, 37, 11, 25, 13, 37, 31, 15, 40, 3, 9, 49, 9, 51, 5, 58, 35, 62, 3, 38, 63, 14, 75, 28, 80, 12, 88, 30, 106, 4, 107, 23, 140, 33, 37, 141, 18, 161, 14, 204, 15, 205, 9, 252, 12.
 Cilicium mare v. Mare.
 Cleander 3, 2, 35, 8, 137, 6, 30, 135, 2, 8, 228, 1, 10.
 Cleo 176, 27, 36, 177, 30, 34, 178, 5.
 Cleochares 194, 1.
 Cleomenes 47, 27.
 Cleophris 189, 5.
 Clitarchus 213, 6, 220, 11.
 Clitus 60, 13, 165, 34, 166, 25, 32, 33, 36, 38, 167, 1, 5, 23, 34, 168, 10, 13, 169, 18, 24, 175, 34, 181, 14, 182, 38, 184, 22, 193, 34.
 Cobares 141, 30, 142, 2, 32.
 (Coelasyria) 13, 40, 10.
 Coenos 18, 3, 60, 34, 70, 19, 82, 11, 83, 2, 119, 32, 123, 1, 127, 18, 21, 164, 3, 189, 2, 192, 14, 197, 15, 26, 206, 27, 30, 207, 28, 208, 4, [231, 27].
 Cophes 161, 1, 162, 25, 29, 32, 163, 4.
 Corycium nemus 10, 16.
 Cossael 57, 8.
 Cous 5, 2.
 Graters 18, 5, 6, 34, 4, 35, 11, 61, 2, 81, 24, 31, 82, 39, 83, 14, 86, 26, 107, 35, 109, 37, 114, 29, 115, 15, 118, 21, 119, 6, 32, 127, 18, 21, 22, 29, 128, 4, 150, 16, 37, 152, 21, 158, 30, 159, 6, 164, 16, 176, 3, 187, 21, 23, 214, 19, 219, 5, 225, 35, 229, 2, 247, 13, 253, 21.
 Greta 31, 14, 48, 27, 232, 8.
 Gretenses 31, 17, — milites in exercitu Alexandri 15, 3, 18, 10, — Gretensis miles 14, 30, — Gretenses sagittarii 61, 10.
 Critobolus 213, 16, 23.
 Croesus 9, 22.

Cydnus 10, 8. 9. 35.
 Cymaeus 84, 8.
 Cyprii 35, 10. 48, 24. 229, 31.
 Cyprus 30, 7. 35, 8.
 Cyrenenses 45, 7.
 Cyropolis 150, 16. 31.
 Cyrus 9, 20. 21. 56, 35. 64, 18.
 86, 20. 107, 6. 139, 9. 15. 149, 39.
 150, 32. 230, 5. 31. 231, 6.
Daedala 188, 29.
 Dahae 56, 28. 106, 30. 141, 24.
 154, 13. 164, 18. 165, 2. 171, 36.
 173, 6. 196, 25. 205, 15.
 Damascus 16, 2. 24, 33. 38. 25, 6.
 27, 11. 55, 10.
 Dareus, Hystaspis filius, 19, 15. 28, 9.
 Darius (Godomannus) 4, 3. 10. 37.
 5, 16. 6, 35. 7, 26. 28. 8, 37. 9, 16.
 11, 11. 25, 31. 12, 2. 19, 13. 34.
 14, 32. 15, 6. 16. 16. 6. 15. 39.
 17, 3. 11. 18, 11. 19, 26. 20, 14.
 23, 32. 21, 17. 22. 34. 22, 1. 11.
 19, 28. 31. 35. 23, 15. 17, 22. 24.
 19, 27. 30. 34. 25, 19. 20. 26, 7.
 11. 26. 27, 1. 19, 28. 1. 9. 32. 31, 7.
 39, 18. 40, 24. 28. 42, 1. 43, 4.
 48, 24. 33. 34. 52, 10. 30. 37. 53.
 3, 4. 16. 21. 23. 35. 54, 22. 28. 55.
 3, 6. 25. 56, 21. 25. 57, 22. 34.
 59, 12. 61, 24. 30. 62, 29. 64.
 29. 30. 65, 16. 66, 11. 32. 67, 8.
 12, 15. 21. 68, 2. 20. 69, 9. 71.
 3, 8. 73, 22. 76, 31. 77, 1. 11.
 13, 29. 79, 8. 11. 24. 85, 27. 86, 24.
 88, 32. 90, 11. 23. 24. 91, 11. 21.
 92, 1. 4. 10. 16. 18. 27. 33. 38. 93.
 17. 31. 94, 2. 18. 31. 96, 1. 5. 8.
 15, 16. 35. 97, 10. 34. 103, 26.
 104, 16. 25. 29. 31. 106, 28. 107.
 4, 8. 28. 108, 21. 22. 25. 29.
 109, 35. 110, 6. 24. 32. 111.
 37. 38. 112, 3. 113. 3. 10. 14. 22.
 129, 3. 4. 139, 17. 141, 17. 146, 22.
 147, 2. 148, 13. 15. 24. 36. 152, 14.
 160, 6. 168, 2. 175, 16. 214, 31.
 231, 5. 236, 4. 242, 34. 243, 6.
 10. 14. 21. 245, 21.
 Dataphernes 140, 24. 28. 173, 6.
 Demetrius 116, 29. 120, 37. 129, 22.
 29, 33.
 Democrates Atheniensis 110, 28.
 Demophon 211, 1.
 Depraestis 219, 35.

Deribes 5, 34.
 Didymon 147, 15.
 Dioxenus 116, 30.
 Dioxippus 217, 34. 218, 7. 11. 14.
 19, 23. 34.
 Drangae 115, 28. 173, 12.
 Dripides 26, 17.
 Dyardenes 155, 7.
 Dymnus 115, 32. 116, 5. 9. 24. 117.
 19. 32. 35. 118, 12. 120, 17. 37.
 121, 9. 27. 124, 1. 9. 125, 1. 4. 9.
 129, 7.
Ecbatana 40, 5. 96, 1. 160, 6.
 Echolima 192, 12.
 Elaptonius 249, 5.
 Elei 103, 24.
 Epimenus 179, 6. 38. 180, 17.
 Epirus 229, 27.
 Erigius 107, 38. 109, 37. 119, 32.
 139, 12. 144, 4. 17. 19. 27. 31.
 152, 22. 153, 17. 21. 22. 28.
 171, 32.
 Erix 192, 13. 17.
 Erythrus 185, 21. 229, 13. 15.
 Ethymandrus 185, 10.
 Euboicus 57, 9.
 Euclemon Cymaeus 84, 8. 39. 85, 19.
 Eudaeon 230, 1.
 Euergetae 139, 8. 14.
 Eumenes 201, 40. 252, 16.
 Euphrates 4, 10. 7. 33. 13. 35. 27, 8.
 39, 25. 48, 33. 49. 23. 34. 50, 6.
 54, 34. 55, 17. 35. 56, 1. 63, 1.
 20. 72. 16. 73. 38. 74. 8. 104. 34.
 204, 16. 229, 20. 242, 12. 33.
 248, 16.
 Euripides 166, 27.
 Europa 18, 32. 31, 12. 84, 25.
 85, 28. 88, 13. 105, 1. 2. 4. 6.
 113, 8. 149, 33. 151, 32. 152.
 31. 33. 155, 28. 29. 157, 7.
 175, 30. 215, 35. 231, 28. 232, 9.
 234, 32. 235, 28. 236, 7. 245, 19.
 247, 13.
 Europaens 151, 32.
 Eurylochus 180, 2. 11. 26.
 Exipinos 158, 33.
Gades 39, 6. 229, 24.
 Gangabae 25, 31.
 Gangaridae 203, 20.
 Ganges 184, 32. 185, 4. 6. 203, 19.
 209, 3. 33. 210, 11.

Gaza 40, 13. 42, 9. 44, 24.
 Gazaba 173, 17.
 Getae 231, 29.
 Gobares 86, 21.
 Gordium 4, 14.
 Gordius 4, 22.
 Gordyaci, gens Armeniae, 72, 24.
 Gordyaci montes 52, 9.
 Gorgatas 135, 10.
 Gorgias 135, 10.
 Gortuae 57, 9.
 Graecia 18, 12. 19, 14. 28, 12. 14.
 31, 6. 13. 40, 15. 17. 84, 1. 85, 15.
 88, 2. 13. 90, 6. 104, 6. 115, 24.
 143, 35. 147, 14. 166, 34. 200, 8.
 215, 30. 231, 33. 253, 30.
 Graecus 93, 30. — Graeci 3, 4. 4, 8.
 6, 5. 7, 29. 15, 24. 19, 14. 21, 17.
 27, 7. 28, 9. 10. 31, 15. 40, 15.
 41, 7. 48, 19. 51, 35. 52. 32. 71, 1.
 74, 15. 84, 5. 85, 26. 87, 36.
 88, 26. 89, 2. 93, 6. 17. 94, 3.
 29, 33. 103, 19. 105, 7. 107, 15.
 110, 20. 24. 139, 13. 20. 156, 24.
 157, 4. 160, 11. 166, 13. 29.
 173, 5. 176, 24. 33. 184, 20. 188, 6.
 200, 16. 208, 25. 217, 14. 218, 11.
 229, 26. 232, 7. 11. 12.
 Graecus adi. 5. 13. 15, 5. 17, 24.
 25, 19. 52, 30. 78, 14. 80, 27.
 83, 31. 91, 30. 93, 17. 28. 95, 31.
 105, 15. 110, 7. 216, 25. 217, 3.
 Granicus 4, 7. 19, 11. 51, 4. 62.
 2. 34. 63, 38. 165, 35. 205, 9.
Hages 196, 16.
 Halicarnasus 14, 5. 76, 15. 167, 12.
 Halys 39, 16. 54, 32.
 Hammon 46, 8. 47, 9. 121, 37.
 125, 33. 126, 37. 241, 11.
 Hammonii 46, 3.
 Harpalus 208, 9. 232, 3. 5.
 Haustanes 176, 4. 5.
 Hecataeus 135, 10.
 Hecatompylos 105, 7.
 Hector 47, 35. 48, 3. 122, 28.
 Hegelochus, praetor Alexandri, 5, 1.
 40. 25. 41, 4. 21.
 Hegelochus, familiaris Parmenionis,
 128, 18. 19. 32.
 Hellanice 166, 3.
 Hellanicus 76, 20.
 Heliopontus 4, 38. 5. 5. 11, 16.
 24, 4. 28, 10. 31, 6. 39, 16. 35.

54, 33. 62, 34. 106, 1. 107, 16.
 205, 13. 215, 32. 252, 15.
 Heneti 5, 10.
 Hephæstio & Hephæstion 23, 29.
 24, 29. 28, 34. 36. 29, 3. 40, 12.
 70, 18. 104, 22. 119, 31. 127.
 15, 21. 152, 21. 158, 35. 164, 3.
 165, 8. 169, 21. 187, 15. 192, 22.
 28. 193, 23. 197, 16. 203, 11.
 208, 23. 224, 25. 243, 2.
 Heracon 228, 2.
 Hercules 19, 2. 24. 32. 31. 32. 33. 12.
 36, 19. 48, 31. 176, 30. 177, 6. 27.
 187, 12. 190, 17. 197, 2. 205, 37.
 210, 15. 229, 25.
 Hermolans 178, 33. 180, 21. 181.
 3. 10. 11. 24. 26. 28. 182, 17. 31.
 183, 29.
 Hispanice 229, 25.
 Horratias 218, 4.
 Hyarotis 201, 19.
 Hydanes 40, 24.
 Hydaspes 39, 25. 193, 17. 194, 5. 12.
 204, 21. 208, 21. 209, 5.
 Hypasis 203, 11.
 Hyrcania 39, 27. 96, 34. 97, 17.
 106, 28. 107, 35. 108, 3. 109, 23.
 110, 3. 5. 35. 111, 36. 112, 5.
 173, 10.
 Hyrcanum mare quidam Caspium
 appellant v. Mare.
 Hystaspes 104, 15.
Iberia 229, 26.
 Iberus 229, 26.
 Ilioneus 26, 12.
 Illyricum 115, 24.
 Illyrii 19, 5. 19. 71, 2. 105, 35.
 166, 19. 215, 31. 234, 23.
 Imbrus 41, 25.
 India 77, 2. 109, 23. 115, 39. 133, 26.
 142, 34. 161, 15. 175, 36. 184.
 25. 26. 185, 8. 18. 187, 10. 201, 8.
 203, 21. 204, 13. 207, 5. 208, 13.
 209, 3. 31. 210, 17. 216, 25. 219.
 10. 35. 226, 4. 228, 19. 231, 28.
 252, 20.
 Indicus 176, 8. 219, 2.
 Indicum mare v. Mare.
 Indus 192, 35. 202, 26. 212, 7. —
 Indi 6, 7. 19, 4. 39, 28. 49, 7.
 55, 18. 57, 4. 90, 37. 105, 18.
 106, 30. 141, 25. 144, 30. 156, 12.
 183, 33. 186, 28. 191, 34. 192.

2. 16. 194, 8. 9. 195, 3. 17.
196, 26. 197, 1. 13. 198, 36. 200, 4.
207, 5. 210, 23. 212, 7. 213, 1.
220, 10. 224, 27. 31.
Indus amnis 184, 30. 185, 1. 187, 17.
190, 30. 192, 21. 209, 4.
Iocens 116, 30.
Iollas 253, 17. 27.
Iomanes 185, 5.
Iones 39, 34. 106, 2.
Ioniae coloniae Graecorum 28, 10.
Iphicrates 26, 17.
Issos 14, 11. 16, 7. 30, 34.
Ister 55, 16. 151, 36.
Isthmiorum Iudicium 40, 14.
Italia 167, 15. 229, 27.
Iuppiter 4, 21. 8, 8. 24, 32. 44, 34.
45, 3. 46, 21. 23. 33, 35. 47, 1.
59, 30. 84, 1. 121, 37. 125, 26. 30.
127, 1. 4. 7. 128, 21. 167, 27.
176, 17. 182, 9. 10. 183, 30.
187, 11. 188, 6. 189, 25.
Lacedaemonii 26, 16. 18. 31, 14.
102, 6. 14. 18. 20. 103, 7. 20. 110.
21. 23. 33.
Lacones 102, 27. 30. 143, 36.
Laomedon 252, 11.
Leonidas 138, 25.
Leontatus 23, 2. 10. 17. 119, 33.
167, 37. 180, 8. 197, 19. 212.
27. 32. 224, 10. 26. 225, 33.
247, 12. 248, 18. 34. 252, 15.
Lesbus 5, 1.
Leucosyri 109, 12.
Libanus 33, 19. 34, 1. 229, 29.
Liber Pater 19, 2. 24, 3. 158, 18.
168, 34. 176, 31. 177, 6. 27.
187, 12. 188, 4. 7. 21. 205, 37.
210, 15. 219, 17. 226, 12.
Loerenses equites 61, 3.
Lycania 40, 23.
Lycia 81, 13. 160, 9. 252, 12.
Lycius 88, 27.
Lycius *adi.* 81, 15.
Lycus amnis, etiam Marsyas appel-
latus, qui in Maeandrum influit,
3, 12.
Lycus, fluvius Assyriae, qui in
Tigrim influit, 49, 33. 68, 20.
69, 11.
Lydia 9, 22. 30, 36. 31, 1. 39, 34.
40, 3. 54, 33. 106, 3. 115, 26.
156, 11. 252, 14.

Lydi 64, 19.
Lyncestae, gens Illyrica, 60, 34.
Lyncestes v. Alexander Lyncestes
et Amyntas Lyncestes.
Lynessus 10, 15.
Lysimachus 165, 18. 20, 21. 26.
167, 37. 171, 19. 22. 252, 19.
Macedo 19, 29. 47, 23. 126, 36.
141, 27. 174, 17. 184, 13. 218.
4. 11. 18. 22. — Maedones 4, 28.
6, 21. 7, 24. 9, 10. 16, 8. 15.
17, 16. 18, 1. 7. 25. 32. 19, 3.
20, 21. 29, 31, 5. 18, 21. 29. 32, 6.
32, 33. 36, 34, 1. 16, 35, 21. 36, 16.
37, 13. 19. 28. 36. 38, 15. 26.
40, 29. 41, 2. 21. 25. 42. 38.
44, 13. 47, 4. 23. 30. 57, 32. 34.
58, 11. 14. 59, 20. 26. 62, 14.
63, 25. 64, 37. 65, 14. 34. 66, 12.
67, 9. 29, 32. 69, 29. 70, 4. 20.
75, 15. 27. 34. 77, 2. 21. 79, 2.
81, 17. 83, 4. 10. 86, 22. 88,
18. 21. 89, 34. 102, 19. 20. 103, 7.
110, 29. 112, 37. 117, 36. 120, 15.
123, 13. 15. 125, 11. 13. 127, 17.
128, 10. 129, 30. 135, 15. 139, 19.
141, 8. 142, 34. 144, 5. 148, 12.
149, 1. 8. 13. 151, 14. 28. 31.
153, 10. 158, 20. 23. 27. 160, 2.
161, 7. 162, 35. 165, 5. 28. 166, 13.
169, 18. 36. 170, 26. 172, 25.
175, 20. 26. 176, 19. 22. 33.
177, 14. 178, 21. 31. 180, 33. 181.
12. 36. 182, 6. 7. 183, 25. 37.
184, 3. 187, 24. 37. 191, 8. 192, 33.
194, 20. 34. 36. 196, 30. 197, 7.
201, 29. 202, 25. 204, 3. 205, 9.
206, 1. 208, 32. 209, 29. 210, 27.
212, 37. 217, 32. 218, 26. 28.
220, 3. 221, 4. 225, 3. 228, 8.
235, 26. 236, 8. 10. 11. 241, 26.
242, 1. 8. 245, 13. 18. 246, 24.
248, 35. 249, 29. 250, 21. 251, 13.
252, 1.
Macedonia 5, 4. 12. 6. 14. 18. 28.
3. 11. 31, 16. 44. 16. 55, 18.
75, 20. 77, 25. 90, 5. 97, 38.
105, 10. 113, 22. 121, 33. 135, 5.
138, 28. 157, 9. 182, 25. 200, 8.
208, 6. 214, 25. 215, 25. 30.
242, 12. 253, 23. 29.
Macedonicus 17, 26. 19, 27. 77, 19.
137, 5.

Madates 78, 17. 79, 10. 22.
Maedi 215, 31.
Maecilia palus 109, 16.
Magi 73, 13.
Malienses 61, 3.
Malli 209, 26. 219, 8.
Mallus 14, 8.
Monapis 110, 3.
Maracanda 149, 26. 151, 13. 159, 1.
164, 20. 165, 33. 169, 21.
Marathos 27, 18.
Mardonius 28, 14.
Mardus 24, 37. 25, 4. — Mardi
56, 33. 87, 15. 110, 35. 173, 11.
Mare Caspium 6, 2. 109, 8. 13.
15. 23. 141, 2.
Mare Hyrcanum 109, 16. 141, 3.
Mare Cilicium 4, 16.
Mare Indicum 139, 29.
Mare Persicum 78, 12.
Mare Ponticum 4, 16. 139, 17. 141, 3.
143, 12.
Mare Rubrum 72, 48. 141, 2. 252, 21.
Marcotis palus 45, 6. 47, 9.
Margarina urbs 160, 20.
Margaritanus 216, 36.
Marsyas 3, 4.
Massagetae 56, 30. 64, 31. 106, 30.
164, 8. 18. 165, 2.
Mazaces 30, 26. 44, 30. 173, 14.
Mazeus 49, 26. 50, 8. 15. 51, 8.
52, 25. 56, 6. 14. 21. 23. 57, 24. 31.
64, 38. 67, 31. 68, 3. 17. 72, 33.
73, 9. 75, 31. 89, 28. 90, 31.
Mazagae 189, 3.
Medi 5, 27. 17, 31. 57, 9. 15. 64, 18.
106, 5. 156, 8.
Media 39, 27. 72, 9. 24. 80, 23. 88.
29. 33. 96, 2. 104, 31. 119, 36.
121, 16. 122, 12. 127, 5. 136, 30.
173, 13. 252, 18.
Medus flumen 80, 38.
Megalopolitans 103, 22. 249, 32.
Meleager 18, 4. 60, 31. 81, 26.
150, 29. 151, 2. 193, 32. 246.
4. 22. 247, 7. 15. 30. 248, 8. 14.
22. 26. 31. 249, 2. 4. 7. 250, 14.
16. 17. 37. 251, 5. 6. 9. 19. 31. 34.
252, 2.
Melon 96, 16.
Memaceni 150, 20. 151, 2.
Memnon s. Memnon Rhodius, Darei
praetor, 5, 5. 16. 7. 12. 9. 26.
26, 15.
Memnon, Alexandri praetor, 48, 14.
208, 8.
Memnon, Tithoni filius, 47, 19.
Memphis 30, 19. 44, 29. 32. 47, 16.
253, 33.
Menander 252, 14.
Menedemus 151, 12. 154, 8. 17.
159, 4.
Menes 75, 28.
Menidas 56, 20. 65, 24. 70, 19. 160, 7.
Mennis 72, 19.
Menon 139, 21. 226, 2.
Mentor 7, 9. 26, 14.
Meros 188, 5.
Mesopotamia 5, 25. 15, 8. 48, 35.
49, 23. 72, 27. 204, 15. 229, 28.
253, 3.
Methymnaei 41, 10. 48, 15.
Metroa 117, 15. 121, 4. 10.
Midas 4, 14. 22.
Milesi 31, 8. 147, 19. 20.
Miletus 40, 24. 147, 13. 148, 7.
169, 6.
Minerva 14, 4. 24. 32. 59, 30. 171, 8.
192, 8.
Mithracenes 96, 23.
Mithrenes 22, 36. 75, 33. 89, 28.
Mithres 59, 16.
Mitylenaei v. Mytilenaei.
Mitylene v. Mytilene.
Monimus 26, 19.
Moeris 221, 18.
Mossyni 109, 11.
Mullinus 190, 25.
Musicani 219, 28. 33. 220, 12.
Myndi 14, 5.
Mytilenaei 48, 21.
Mytilene 41, 22.
Nabarzanes 14, 32. 17. 22. 90.
18. 26. 91, 17. 92, 3. 31. 34.
93, 34. 95, 20. 97, 17. 106, 28.
108, 21. 112, 1. 4.
Nasamones 45, 37.
Nautica 170, 1.
Nearchus 229, 3. 245, 10. 16.
Neptunus 33, 24. 37, 20.
Nicaea 208, 15.
Nicanor, Parmenionis filius, 18, 2.
60, 33. 114, 7. 121, 21. 122, 28.
Nicanor quidam coniurat in Alexan-
dram 116, 29.
Nicanor, nobilis iuvenis in exercitu
Alexandri, 194, 38.

Nicarhides 86, 23.
 Nicomachus 115, 33, 116, 31, 117, 23.
 118, 20, 119, 14, 121, 3, 123, 36.
 124, 5, 129, 31, 35.
 Nicostratus 178, 4.
 Nilus 44, 27, 47, 24, 185, 9.
 Ninus 8, 24.
 Nora 190, 13.
 Numidia 229, 23.
 Nymphæ 3, 9.
 Nysa 187, 29.

Occidens 155, 26.
 Oceanus 24, 4, 39, 6, 28, 62, 34.
 133, 27, 175, 36, 188, 27, 205, 22.
 207, 24, 208, 10, 210, 1, 13, 221.
 25, 33, 222, 15, 224, 15, 229, 3.
 244, 13, 252, 21.

Ochus, Darei filius, 54, 35, 64, 4.
 Ochus, qui ante Dareum regnaverat,
 Artaxerxes III etiam appellatus
 26, 7, 10, 104, 15, [19], 110, 3, 9.
 243, 12.

Ochus amnis 160, 20.
 Odrysæ 231, 31.
 Olympos 78, 5, 216, 20, 243, 31.
 Olynthus 184, 14.
 Omphis 192, 23, 193, 18.
 Onchæ 27, 7.
 Onesiritus 224, 14, 229, 3.
 Onomastorides 26, 19.
 Orestæ 60, 34.

Oriens 6, 17, 18, 33, 19, 6, 40, 5.
 50, 22, 74, 7, 84, 25, 88, 12, 90, 4.
 105, 18, 129, 5, 155, 26, 184, 32.
 200, 1, 225, 9, 244, 12.

Oritæ 224, 24, 225, 35.
 [Oron] 44, 30.
 Orontobates 56, 34.
 Orsilos 96, 23.
 Orsines 56, 35, 230, 4, 24, 28, 231,
 7, 11, 13.

Oxartes 170, 20, 25, 171, 1, 4, 6.
 Oxathres 20, 16, 26, 10, 104, 25.
 148, 24, 28.

Oxus 141, 22, 142, 38, 145, 33, 160,
 14, 20.
 Oxyartes 175, 4, 219, 31, 236, 1.
 Oxydates 104, 29, 173, 14.
 Oxydracæ 209, 26, 210, 24, 33.
 Ozimes 225, 35.

Pæones 51, 12.
 Pæonia 58, 8.

Palaetyros 31, 32.
 Pamphylia 3, 2, 80, 13, 106, 4.
 252, 13.
 Paphlagonæ 30, 36, 126, 35.
 Paphlagonia 5, 10, 40, 23, 106, 3.
 252, 16.
 Paracæne 96, 3.
 Parapamisadae 139, 25, 219, 29.
 Parapanisus 143, 32.

Parmenio s. Parmenion 10, 31, 12,
 17, 31, 13, 11, 14, 9, 19, 18, 2,
 6, 12, 19, 33, 21, 2, 24, 34, 37.
 25, 1, 6, 27, 27, 11, 40, 11, 48, 1.
 52, 33, 55, 10, 21, 58, 5, 26, 36.
 59, 2, 12, 60, 7, 16, 33, 61, 26, 65.
 4, 7, 67, 29, 33, 68, 5, 15, 69, 23.
 79, 27, 86, 25, 114, 7, 117, 2.
 119, 12, 36, 120, 34, 121, 21.
 122, 27, 126, 12, 128, 8, 129, 2.
 130, 1, 133, 35, 136, 18, 25, 33.
 137, 8, 10, 16, 18, 20, 23, 25, 138,
 3, 12, 23, 26, 139, 18, 167, 2, 17.
 181, 14, 182, 32, 228, 2, 13.

Parsagada 86, 19, 20.
 Parthi 57, 12, 88, 18, 34, 105, 5.
 Parthiæne 95, 31, 104, 33, 106, 5.
 107, 35, 38, 112, 33.

Parthiæci 57, 11, 225, 27.
 Pasa 249, 32.
 Pasippus 26, 19.
 Pasitigris 78, 9.
 Patalia 221, 17.

Patron 91, 30, 93, 6, 11, 15, 28.
 32, 36, 94, 7, 22, 32.

Pausanias 131, 17.
 Peloponneses 61, 2.
 Peloponnesi 18, 8, 143, 35.
 Peloponnesus 3, 1, 75, 18, 105, 36.
 Pelusium 44, 23, 26.

Perdicæ, rex Macedonum, 125, 18,
 128, 30.

Perdicæ s. Perdica, Alexandri
 praetor, 18, 3, 34, 4, 70, 19.
 119, 33, 150, 30, 151, 2, 167, 36.
 168, 4, 187, 16, 196, 26, 197, 16.
 201, 39, 241, 10, 14, 244, 27, 31.
 245, 9, 27, 29, 32, 34, 246, 5, 10.
 247, 7, 11, 12, 23, 248, 3, 9, 12.
 14, 19, 22, 27, 29, 33, 249, 1, 4.
 6, 21, 24, 250, 16, 18, 36, 251, 5.
 6, 10, 28, 33, 252, 2, 8, 23.

Perilaus 249, 33.
 Perses 14, 27, 104, 29, 236, 1, —
 Persæ 5, 27, 7, 30, 34, 8, 13, 30.

10, 30, 14, 5, 24, 16, 7, 18, 24.
 19, 2, 23, 25, 34, 21, 3, 22, 14.
 23, 21, 25, 12, 21, 26, 17, 30, 4.
 11, 22, 31, 5, 41, 4, 7, 23, 32.
 44, 12, 19, 48, 28, 51, 14, 35.
 52, 12, 53, 13, 56, 33, 55, 58,
 13, 59, 22, 34, 62, 5, 63, 34.
 64, 20, 65, 18, 66, 13, 18, 21, 31.
 67, 9, 18, 68, 10, 69, 35, 70, 3.
 80, 31, 83, 31, 87, 16, 37, 88, 26.
 90, 33, 91, 32, 33, 35, 37, 92.
 18, 22, 94, 29, 33, 95, 16, 32.
 96, 25, 103, 29, 104, 15, 107,
 5, 30, 109, 1, 110, 25, 113, 6.
 156, 8, 174, 32, 175, 20, 176, 19.
 177, 4, 178, 8, 181, 20, 182, 4.
 5, 183, 12, 200, 7, 204, 17, 205,
 10, 217, 32, 225, 36, 229, 2.
 230, 5, 17, 33, 231, 15, 234, 24.
 235, 2, 236, 10, 11, 242, 1, 27,
 245, 20.

Persagada 230, 3.
 Persepolis 40, 4, 83, 11, 86, 22, 27,
 87, 23.

Persicus 4, 9, 7, 22, 29, 22, 37.
 30, 2, 31, 9, 50, 24, 80, 27, 112, 38.
 113, 4, 13, 193, 28, 207, 11, 230, 3.

Persicum mare r. Mare.

Persis 5, 12, 8, 7, 21, 21, 52, 2.
 64, 24, 75, 3, 77, 19, 78, 16, 79,
 29, 30, 80, 28, 81, 13, 15, 85,
 26, 33, 86, 27, 87, 14, 88, 28,
 106, 5, 156, 12, 214, 31, 226, 1.

Pencestes Macedo Aegyptio præficeretur 47, 23.

Pencestes Alexandro periclitanti supervenit 212, 22, 31, 34.

Peucolus 116, 29, 120, 37, 160, 4.
 Pharnabazus 7, 11, 12, 15, 5, 26, 12,
 31, 8, 40, 28, 41, 4, 13, 14, 16.

Pharos 47, 10.

Phasis 112, 8.

Phægeus 203, 12, 17.

Philippus, Alexandri pater, 14, 28,
 19, 9, 28, 15, 46, 30, 51, 27, 65, 10.
 90, 14, 110, 3, 8, 113, 16, 128, 22.
 131, 6, 17, 166, 10, 21, 25, 33.
 167, 2, 11, 168, 15, 182, 8, 216, 14.
 220, 35, 234, 25, 243, 32, 246, 26,
 247, 19.

Philippus Arrhidaeus v. Arrhidaeus,
 Philippus Acarnan, medicus Alexandri,
 12, 7, 18, 33, 13, 4, 9, 12, 21,
 43, 13, 126, 12.

Philippus, Balacri filius, praetor
 Alexandri, 60, 36.

Philippus, Lysimachi frater, 171, 19.

Philippus, dux Thessalorum equitum,
 61, 4, 115, 25.

Philippus, satrapes partis Indiae,
 229, 33, 230, 1.

Philotas, Parmenionis filius, 60, 30,
 77, 16, 82, 11, 83, 2, 114, 11,
 117, 2, 5, 27, 28, 36, 118, 1, 3, 6.
 8, 19, 22, 28, 32, 119, 16, 28,
 120, 3, 5, 13, 37, 121, 5, 12, 19,
 22, 28, 31, 122, 7, 21, 31, 123, 1,
 2, 8, 15, 19, 22, 125, 10, 126,
 20, 29, 127, 12, 21, 25, 128, 9, 15,
 129, 21, 26, 30, 32, 130, 1, 5, 131,
 1, 14, 132, 10, 11, 19, 21, 28, 33,
 133, 31, 33, 134, 2, 10, 19, 135, 31,
 136, 34, 137, 28, 138, 19, 180, 5,
 181, 14, 182, 33.

Philotas regioni circa Tyrum præsidere iubetur 40, 10.

Philotas Cilicium accipit 252, 12.

Philotas ex regia cohorte 179, 4.

Philotas Auguæ 76, 17.

Phoenix 28, 30, 31, 21, 24, 32, 2,
 40, 12, 106, 4, 252, 12.

Phradates 57, 3, 110, 1, 4, 111, 34,
 173, 11, 231, 17.

Phrataphernes, satrapes Darei, qui
 Alexandro se dedit, 109, 34,
 173, 10, 225, 27.

Phrataphernes, qui Chorasmi præerat, 165, 1.

Phryges 4, 28, 57, 11, 126, 35.

Phrygia 4, 12, 106, 3. — Phrygia
 maior 252, 13. — Phrygia minor
 252, 14.

Pinarus 16, 13, 17, 15, 24, 32.

Pisidae 106, 4.

Pithon 220, 13, 246, 33, 247, 11,
 252, 18.

Platon Atheniensis 88, 31.

Pnytagoras 35, 10.

Poeni 32, 21, 36, 7, 21.

Polemon claustra Nili tueri iubetur
 ab Alexandro 47, 24.

Polemon, Andromenis filius, Amyntæ
 et Simmiae frater, 132, 10, 135, 21.

Pollux 176, 31.

Polydamas 65, 5, 6, 136, 17, 24, 36,
 137, 5, 10, 13, 18, 19, 22, 34.

Polypercon 58, 37, 60, 35, 82, 12,
 83, 2, 176, 6, 178, 8, 18, 190, 13.

Polystratus Macedo 97, 37.
 Polytimetus 159, 12.
 Ponticum mare v. Mare.
 Ponticae gentes 252, 19.
 Porticannus 219, 36, 39, 220, 4.
 Porus 193, 16, 39, 194, 3, 13, 195,
 9, 19, 196, 6, 10, 35, 197, 9, 11,
 28, 39, 198, 24, 37, 199, 6, 7,
 12, 16, 201, 2, 203, 25, 35, 204,
 38, 208, 12, 229, 33.
 Prasil 203, 21.
 Prometheus 141, 6.
 Ptolomaeus 18, 4, 160, 7, 167, 35,
 168, 4, 180, 8, 188, 35, 195, 16,
 18, 32, 196, 6, 197, 16, 213, 15,
 215, 9, 220, 32, 221, 5, 6, 224,
 26, 28, 245, 17, 26, 248, 5, 252, 10,
 253, 32.
 Punicus 32, 23.
 Pylae Amanicae 16, 6.
 Pylae (Giliaciae) 9, 23, 10, 19.
 Pylae Susides 79, 31.
 Pyramus 10, 8, 14, 8.
 Rheonithres 20, 27.
 Rhodius 47, 23. — Rhodii 40, 8,
 48, 18, 20.
 Rhosaces 166, 1.
 Ridagnus 108, 15.
 Romani 178, 33.
 Romanus *adi.* 39, 12, 250, 27.
 Roxane 175, 11, 16, 245, 7, 18,
 246, 9, 247, 12.
 Rubrum mare v. Mare.
 Sabarcae 219, 10.
 Sacae 90, 37, 106, 30, 141, 25, 158,
 28, 33.
 Sagi 175, 2.
 Samaritae 48, 11.
 Samaxus 194, 9.
 Sambus 220, 5, 18.
 Samaritis 73, 24, 150, 34.
 Samothracae 166, 21.
 Sangarius 4, 15.
 Sardes 22, 36, 75, 33.
 Sarmatae 151, 34.
 Saibarzaues 113, 29, 114, 15, 17,
 20, 29, 115, 19, 139, 10, 144, 6.
 Satrapene 76, 3.
 Satropates 49, 25, 51, 14.
 Saturnus 36, 25.
 Scythiae 41, 33, 49, 6, 58, 31, 62, 11,
 65, 27, 32, 66, 9, 104, 35, 105, 5,

113, 29, 141, 25, 144, 2, 24,
 149, 33, 150, 1, 151, 27, 31, 33.
 152, 9, 28, 153, 2, 6, 155, 12, 17,
 156, 4, 21, 24, 157, 3, 24, 158,
 26, 30, 164, 21, 165, 3, 196, 25,
 205, 14, 206, 14, 217, 18.
 Scythiae Abii v. Abii.
 Scythiae 57, 12, 169, 24.
 Scythicus 230, 35.
 Semiramis v. Sameramis
 Senthis 231, 1.
 Sibi 208, 22.
 Sibyrus 226, 1.
 Sicilia 176, 27.
 Sidon 28, 31, 38, 30.
 Sidonii 28, 35, 38, 26.
 Simmias 132, 10.
 Sinui 45, 36.
 Sinopensis 110, 22.
 Siphnus 31, 10.
 Sisenes 14, 27, 33, 35, 15, 1.
 Sisigambis 8, 37, 23, 36, 24, 18, 65,
 15, 19, 77, 26, 33, 79, 8, 12,
 243, 4.
 Sisimithres 170, 2, 25, 29, 171, 9,
 174, 36, 175, 1, 3.
 Sisocostus 192, 11.
 Sitalces 228, 1.
 Socrates 40, 9.
 Sogdianus 160, 28. — Sogdiani 6, 7,
 39, 28, 56, 33, 106, 29, 141, 22,
 143, 2, 145, 1, 146, 17, 150, 4,
 156, 17, 159, 17, 160, 4, 164, 20,
 205, 15, 252, 20.
 Sogdiana regio 159, 10.
 Sol 46, 9, 59, 16, 200, 2.
 Soli 13, 38.
 Sopithes 202, 15, 23, 203, 10.
 Sopolis 181, 7.
 Sostratus 178, 36, 37.
 Sparta 103, 10, 105, 36.
 Spartani 31, 17, 48, 28, 144, 28.
 Spartanus *adi.* 253, 20.
 Spitamenes 146, 17, 27, 148, 11,
 12, 17, 150, 6, 151, 13, 154, 9,
 16, 30, 159, 2, 171, 36, 39, 172,
 19, 31, 173, 6.
 Stamenes 173, 14.
 Tasanor 173, 13.
 Statira 39, 14.
 Strato, rex Aradi, 27, 17.
 Strato, rex Sidonis, 28, 32, 30, 1.
 Styx 253, 25.
 Sunium 232, 1.

Susa 72, 2, 76, 30, 77, 19, 78, 15,
 86, 18.
 Susiani 56, 28, 78, 16, 79, 26.
 Susiana regio 77, 23.
 Susides pylae v. Pylae.
 Symmachus 194, 37.
 Syracusae 36, 20.
 Syracusani 36, 8.
 Syri 27, 14, 57, 14.
 Syria 16, 2, 6, 24, 33, 31, 21, 24,
 32, 2, 48, 10, 62, 3, 39, 74, 29,
 96, 31, 106, 4, 156, 11, 160, 10,
 165, 22, 229, 23, 29, 252, 11. —
 Syria *pro* Assyria *ex con. Modi*
pro codd. lectione Scythia 156, 8.
 Syria quam Coelen vocant v. Coe-
 lesyria.
 Syrtica gens 45, 37.
 Tabac 96, 3.
 Tanais 39, 29, 105, 3, 4, 113, 29,
 141, 25, 142, 18, 144, 2, 148, 9,
 149, 35, 150, 2, 151, 17, 27, 31,
 152, 3, 29, 156, 20, 157, 8.
 Tapyri 5, 34, 109, 37, 110, 4, 173, 11.
 Tarsos 10, 29.
 Tasiaces 20, 27.
 Tauron 78, 23, 33, 35, 197, 19.
 Taurus 140, 35.
 Taxiles 193, 20, 194, 11, 198, 36, 40,
 199, 20, 208, 13, 229, 33.
 Tenedos 40, 27.
 Terioltus 219, 28.
 Thesis 87, 35.
 Thalestris 112, 7, 20.
 Thapsacus 229, 30.
 Theatetus 84, 33.
 Thebae 39, 5, 167, 3.
 Thebe 10, 16.
 Themiscyra 112, 6.
 Theodotus 76, 19.
 Thermodon 112, 6.
 Thersippus 28, 29.
 Thessalus 17, 27, 249, 32. — Thes-

salis 6, 30, 18, 7, 19, 32, 21, 3,
 5, 10, 61, 4, 68, 7, 115, 25.
 Thimbro 232, 8.
 Thracia 19, 6, 71, 2, 105, 2, 35,
 151, 33, 157, 9, 215, 31, 231,
 29, 32, 252, 19.
 Thracos 10, 25, 18, 9, 19, 19, 61, 12,
 75, 17, 78, 15, 198, 6, 230, 2.
 Thymodes 7, 9, 15, 5, 17, 24.
 Tigris 39, 25, 49, 22, 24, 30, 50, 14,
 24, 25, 52, 8, 63, 1, 68, 18, 72, 16,
 78, 7, 104, 34, 204, 15.
 Timaeus 212, 26, 29.
 Timagenes 213, 6.
 Tiridates 83, 20, 86, 23, 180, 27.
 Tithonus 47, 19.
 Trapezus 252, 17.
 Triballi 105, 35, 215, 31.
 Tripolis 30, 6.
 Trogodytas 45, 34.
 Typhonis specus 10, 16.
 Tyriotes 53, 19, 30, 40, 54, 5, 6.
 Tyros 31, 21, 23, 33, 18, 36, 23,
 37, 10, 38, 39, 40, 10, 48, 29.
 Tyrii 31, 29, 32, 18, 20, 33, 33, 2,
 21, 27, 37, 34, 6, 19, 37, 35, 12,
 16, 29, 36, 10, 37, 20, 26, 37, 38,
 16, 27, 39.
 Tyrius *adi.* 37, 30, 35, 48, 31.
 Uxii 78, 9, 15, 79, 26.
 Veneti 5, 11.
 Vergiliarum sidus 86, 28.
 Victoria 59, 30, 171, 8, 192, 9.
 Xenippa 169, 24.
 Xenophilus 77, 20.
 Xerxes 5, 22, 19, 15, 85, 28, 88, 27,
 147, 14, 16, 148, 8, 245, 21.
 Zariaspas 225, 36.
 Ziobetus 108, 6.
 Zoilus 115, 24.
 Zopyrio 231, 28.

ADDENDA ET CORRIGENDA

pag.	40	vs. 10	adn. scribe	Philota pro Philotae
-	41	- 22	adn.	- Mytilenen pro Mitylenen
-	44	- 2	-	- cogita, pro cogita...
-	44	- 7	-	- interpellabo, pro interpellabo...
-	48	- 21	adn.	- Mytilenaeis pro Mitylenaeis
-	60	- 32	-	- stabat, quam pro stabat quam
-	64	- 5	-	- illam pro illam
-	64	- 27	-	- fuero, pro fuero?
-	65	- 2	-	- ratus pro ratus,
-	66	- 9	adn.	- Vindelinus: pro Vindelinus.
-	96	- 30	adn.	- brochubelus pro brochubelus
-	102	- 28	adn.	- ut pro et
-	104	- 22	adn.	- ephistioni pro ephistioni
-	109	- 11	-	- Mossyni pro Mosyni ac dele adn.
-	132	in vs. 1	adde	5 ante iis
-	157	vs. 11	scribe	considera, pro considera.
-	166	- 9	-	- sentiebant pro sentiebant,
-	167	- 29	-	- eius pro eius,
-	180	- 23	-	- verberum pro verberum,
-	189	- 26	-	- perspexit pro perspexit,
-	195	- 17	adn.	- ptholomeus pro pthomeus
-	210	- 33	adde adn.	Oxydracarum Aldus: sudracarum A.
-	211	- 12	adn. scribe	P pro V.

Herolini apud Weidmannas (L. Reimer).

Lipsiae apud J. B. Hirschfeld.

